

D Piola inu

D. EMMANVELIS THESAVRI

PATRITII TAVRINENSIS,

COMITIS ET MAIORVM INSIGNIVM EQVITIS
SS. MAVRITII ET LAZARI,

INSCRIPTIONES

Quotquot reperiri potuerunt Operâ & diligentiâ

D. EMMANVELIS PHILIBERTI PANEALBI,
Equitis, & in Augustotaurinensi Almâ Vniuersitate,
Sacrorum Canonum Interpretis Primarij.

Cum eiusdem Notis & Illustrationibus.

EDITIO QVINTA.

Ab Impressionum antecedentium innumeris mendis
Authoris manu expurgata:

Multisque Inscriptionibus aucta.

TAVRINI, M. DC. LXX.

Typis Bartholomæi Zappatæ.

Superiorum permissu.

Illustrissimis D. D.

AVGVSTÆ TAVRINORVM
SYNDICIS
AC MODERATORIBVS
Grugliasci Comitibus.

D. EMMANVEL THESAVRVS,
Conciuis Seruusque Humillimus,

Fœlicitatem.

Quotquot nascimur, Patriæ nascimur: cuius iura Paterno iure firmiora sunt. Nam Paterna Potestas, militiâ minuitur, emancipatione soluitur, morte finitur: Patriæ autem Ius immuta-

bile, immortale; ſepultos etiam ſuorum cineres fouens, nihil patitur licere Morti. Iam igitur hi qualeſcumque Ingenij mei Partus, Patriæ debebantur, quia mei: nunc autem potiore quodam Iure debentur; quòd à me genitos, regenuit Patria. Errabant illi ſiquidem, plumbeis Typographorum mucronibus confoſsi, pagellis compreſsi, óbliti maculis, diſtorti ſententijs: vt meos vnquam extitiſse, vix ipſe noſcerem. Nunc autem, ob ingenitam Auguſtæ Patriæ Magnificentiam, quæ nihil niſi ſuo dignum nomine molitur; ijdem grandiore ſpecie, atque emendatioribus Typis, nouam in lucem editi, reui-

xerunt.

xerunt. Vobis igitur, VIRI ILLVSTRISSIMI, quorum mentibus tota regitur Patria; quorum ſpiritu reſpirat; adſpectibus cernitur; ore loquitur; manibus operatur: hæc iam non mea, ſed Veſtra Pignora, per Vos è tumulo rediuiua, bis debeo, ſemel reſigno, æternùm ſacro.

D· EMMANVEL PHILIBERTVS
PANEALBVS
STVDIOSO LECTORI.

HVMANIS innata mentibus cupido est, praecellentium Artificum Vetusta perscrutari Opera, & veluti extincta Lipsana Virtutis, venerari. Sanè Apelléo penicillo, vel Praxiteléo cælo signata fragmina, situ licet, fumoque fœda, magno emptitata fuisse legimus, & inter pretiosa Penatium ostentui collocata. Ecquis autem eò pretiosiores INGENIOSARVM INSCRIPTIONVM, *quam pictarum Imaginum reliquias esse neget; quò diuinius est Illustrium Virorum Animos æternis consignare literis, quàm externis Corpora pigmentis adumbrare? Nam si pictura, elinguis Mima, humanos tantùm actus indicat; Pictura vocem, eloquiumque tradit Elogium. Si marmorea Virtuti Monumenta statuuntur; Inscriptio Statuas erudit; Triumphales animat Moles; ingeniosa Sepulcrorum Marmora cum Viatoribus confabulari docet: ac felici Calamo, veluti fatali Hermétis Caducéo conclamatos Heroum Manes è Libitinæ manibus eripit. Nam ille demum omnino mortuus est, qui Elogio caret.*

Iam verò qualem hæc Ætas, hæc Patria, Inscriptionum Artificem ediderit, planè intelliget, qui EMMANVELIS THESAVRI Inscriptiones, & Elogia, cum ijs, quæ ante illius æuum legebantur, componat. Vt enim omnium primus, in suo de Arguta Loquutione Perspicillo, *Metricas Tabulas excogitauit, quæ anabolicum, & effusum Orationis Characterem, concisâ quadam respirationum morâ recrearent, & aurium harmoniam oculis ostenderent: Idemque primus melleam*

Meta-

Metaphoræ suauitatem abditis è fontibus reclusit: ita suis in Elogys duas res Lapidariæ *maximè proprias, maximeque difficiles*, Argutiarum delicias, *cum* Argumentorum tetricitate, *conciliauit; totamque LAPIDARIAM, olim planipedem, horridam, & emortuam, vegeto quodam spiritu impleuit; cuius admiratio innumerabilem Imitatorum numerum suscitauit. Itaque de illius Inscriptionibus, serio fortaße dixißet Plinius in Præfatione:* Dignas esse, propter quas vadimonium deseratur.

Optandum igitur profecto foret, ne tam præclara Opera Opificis obitus efficeret pretiosiora: nimis enim carò emitur authoritas Operi, ex Authoris cinere: & sanè immortalis esse mereretur, qui alios facit immortales. Sed noster interim Author, Afræ instar Auis suorum Fœtuum desertricis, perpauca suarum Inscriptionum Autógrapha sibi reseruauit; cum, vt ipse affirmat, grauius illi sit dictare, quàm obliuisci: multoque grauiùs in tanta locorum, viarumque varietate, immensum charthophylacium, Scytharum more, circumrotare. Itaque, ne multorum annorum, imò totius vitæ labos interiret: ac præsertim, ne quos suis ipse Inscriptionibus æternos fecit, æternitatem amitterent: Studiosorum, Amicorumque plerique, tum præcipuè Vir Clarißimus IOANNES TARINVS, qui Senatoria negotia dulci Musarum otio interpolare solebat, vt harum mihi vindiciarum solicitudinem assumerem, assiduis solicitationibus institére. Primò, quod Librum suum De Argutiâ, *diù sepultum, vt idem Author euulgaret, ego ipse obtinueram. Deinde quòd illarum Inscriptionum multa exempla, diligenti collecta opere, domesticum veluti Thesaurum asseruabam. Denique, quòd dum illius Inscriptiones multi mendosis ab exemplis, mendosiùs exscriberent, mandarentur Typis; commune Musarum votum fuit, vt volúmen aliquod emaculatum, & syncerum securis oculis legeretur. Idque à me facilius sperabant, qui, si qua imparilitas in chirographis, vel obscuritas in sententys inueniretur, familiari quadam confidentiâ, viui sententiam Authoris, vt Æditus Oraculum, poteram explorare.*

Accin-

Accinxi me igitur grauissimo, sed gratissimo Operi; excussi mea scriniola, & vndecumque quantas potui Authoris huius Inscriptiones, & Elogia, vel expressa Typis, vel impressa Monumentis, vel appicta Parietibus, vel inarata Paginis, perquisitè adlegere curaui; atque ea, ne congestitium sine calce sabulum adaggerarem, in solidum, nexumque Corpus compegi: & promiscuam multitudinem, sub certa Titulorum vexilla, quæ subsequens pagella dabit, centuriaui. Tum sententiarum, & eruditionum obscuritatem illuminare studui; vt non amanuensis, sed glossógraphi ministerium tibi videar præstitisse. Scio equidem huic volumini alterum quandoque posse astrui Volumen. Nam Pontificum stemma, Author ipse diù premit, antequam promat. Multa deinde Elogia, veluti Sibillæ folia passìm, sparsimque volitantia, diligentiam meam effugére. Multa præterea, cum alijs plerisque eiusdem calami laboribus impudentissimi Librorum, tamquam Liberorum plagiarij (vt ait Martialis) furtim abduxére: Legis Iuliæ rigore profectò digni. Multa denique in hac suâ Hesiodi senectâ, indies calamo succrescunt, vt Principi (qui suo tantùm vtitur Apelle) obsequatur; vel rogantibus Amicis affluat: alijs enim ditescunt Thesauri, non sibi. Sanè in hoc Volumine non leges Virtutes Infulatas, nec alia quædam Elogia, Italis, Germanis, Lugdunensibus Typis eius Inscriptionibus assuta; neque enim vult hic Author, vel suppositítios fouére fœtus; vel Æsopicæ Cornícis instar, alienis ouare pennis. Contrà verò insignem Belgæ cuiusdam suauitatem rideas; qui Patriarcharum Stemma totum ex Lapidariâ prosâ in hexametros versus transformatum, & elegantibus lemniscatum Imaginibus, Brabantiæ Archiepiscopo Cognato, vt ingenij sui specimen, dedicauit. Quod sanè plagium præter sententiarum deformitatem, vel sola vtriusque Codicis Impressio ex Annorum supputatione facilè arguit.

Neque tamen mirabere, si Author ipse, arguta quædam sua lumina ex vna in aliam Inscriptionem quandoque inseruerit. Primùm enim, similitudo materiæ, similitudinem Argutiarum

non

non raro inter suggerit incogitanti. Ac si duæ mentes in eandem sententiam facilè coincidunt; multo facilius mens vna secum ipsa (præsertim cum Argutiarum genera non sint infinita) coincidet: quod in iteratis Virgilij, & Homeri Carminibus obseruarunt. Deinde cum Inscriptiones sæpe fuderit momentaneá ex occasione statim perituras; mansuras alias, & æternas: iniuriam nemini fecit, si mortuarum gemmis, superstites exornauit: nihil certè alienis è loculis, sed suo sibi de Thesauro, mutuatus. Quòd verò in hoc Volumine aliquid à primâ origine immutatum legas, Authoris genio tribuendum. Non enim Apellem imitatur, qui sua statim mirabatur vtcumque pingeret: sed Protogenem, qui penicillo, ac deletili spongiâ semper paratâ; nunquam de tabulâ manum. Nam insanis mentibus primæ; sanis vltimæ cogitationes sunt meliores. Audiui etiam qui omnibus in Elogijs, suorum Cæsarum stylum maximè quærerent. At ille contra maximè miratur, quod illa fuerint admirationi: easque nugas, & puerilitates vocat, materiâ tantùm grauitate fultas. Illud sanè sæpè memorat ex Aristotele, de decoro in eloquutione disserente. Videndum est, sicut Iuueni purpureus color, ita seni quid conueniat. *At Iuuenes, Authorem semper iuuenescere mauellent; ijsque gaudent, quæ ipsis, cum senuerint, displicebunt.*

Tu verò, Studiosissime Lector, valeto, & fruitor hac meâ non leui, non inutili diligentiâ: vnoque te Libro diuitem puta. Piscatore illo sanè beatior, qui Thesaurum adducto in Reti cùm reperisset, Valete, inquit, retia; satis hodie sum expiscatus.

TITV-

TITVLORVM
INDEX.

INSCRI-

INSCRIPTIONES HISTORICÆ.

ID EST,

PATRIARCHARVM GENEALOGIA.

APPROBATIO.

CVm, iussu Excellentissimi Domini D. Magni Sabaudiæ Cancellarij Io. Baptistæ Buschetti, fasciculum hunc eruditissimarum Inscriptionum diligenter euoluerim, quas è diuite gaza Illustriss. Comitis D. Emmanuelis Thesauri depromptas, atque olim, pro re nata ab eodem sparsim editas, tanti Viri perpetuus demirator, & cultor Perillustris D. Emmanuel Philibertus Panealbus, in hac Taurinensi Academiâ Iuris Cæsarei publicus Professor, in vnum collegit, ad vberiorem Reipub. Litterariæ vtilitatem, nihil in eis nisi aurum purum putum inueni, ad Lydium iam Romæ lapidem probatum. Ea enim, toto opere, certat cum ingenio prudentia, vt nescias vtri primas deferas. Aureum planè opus, & prælo dignissimum. Quamobrem, meo quidem calculo, vel aureis typis recudatur licet, nec semel, sed centies. Pugillus gemmarum est, & siquid vspiam gemmis pretiosius inuenitur. Tantis opibus ditari Respub. potest, lædi omnino non potest. Taurini 27. Octobris 1666.

Marius Clemens Baratta
è Societate IESV Theologus.

Imprimatur.

Fr. Thomas Camottus
Inquis. Taurini.

Permittitur Imprimi.

BVSCHETTVS.

INSCRI-

INSCRIPTIONES HISTORICÆ, ID EST PATRIARCHARVM GENEALOGIA:

CVM Magnus Carolus Emmanuel Sabaudiæ Dux, non Ingenio minor quàm animo; ingens Volumen de REGNORVM EXORDIIS, à Protoparente Adamo, ad ſua vſque Tempora moliretur: vt Regiam Chriſti Seruatoris Genealogiam; ac deinde Pontificum Maximorum ſeriem, ſequeretur; ſingulorum Patriarcharum, atque Pontificum Elogia, Authoris noſtri Lapidario ſtylo lucubrata, vt Hiſtoriæ compendiola, & reſpiramenta interſerebat. Itaque, Patriarchas, cum illuſtribus Viris ſuorum temporum, quos ex authographo emendatiſſimos habui, repono: Pontifices expecto.

ELENCVS ELOGIORVM.

Habes Chriſti Gentiles directâ lineâ; Extraneos, extrà Lineam, quos toto Volumine Characteris diuerſitas dabit.

MVNDI PVERILITAS PASTORES.

ADAM Terræ filius.	Ænigma.
Cain Adami filius.	Epitaphium.
Abel Adami filius.	Tumulus.

Henoch Caini filius. *Irad Henoci filius.* *Vauiaël Iradi filius.* *Mathusael Vauiaelis filius.*	Censura.
Lamech Mathusaelis filius.	Entusiasmus.
Iabel Lamechi filius.	Prosopopœia.
Iubal Lamechi filius.	Nænia.
Tubal Lamechi filius.	Hypotyposis.
2 *Seth Adami filius.*	Similes.
3 *Enos Sethi filius.*	Encomium.
4 *Cainam Enosi filius.* 5 *Malaleel Cainami filius.*	Opposita.
6 *Iared Malaleelis filius.*	Expostulatio.
7 *Enoch Iaredi filius.*	Cenotaphium.
8 *Matusales Enoci filius.* 9 *Lamech Iustus, Matusalæ filius.*	Eucharisticon.

MVNDI ADOLESCENTIA. MILITES.

10 *NOES Lamechi Iusti filius.*	Anathéma.
Cham Noe filius.	Diræ.
Nembroth Chami Nepos.	Digressio.
11 *Sem Noe Filius.* *Iapheth Noe Filius.*	Statuæ.
12 *Arphaxad Semi filius.* 13 *Salem Arphaxadi filius.* 14 *Heber Salemi filius.* 15 *Phaleg Heberi filius.* 16 *Reuus Phalegi filius.* 17 *Sarag Reui filius.* 18 *Nachor Saragi filius.* 19 *Thares Nachoris filius.*	Catalogus.
20 *Abrahamus Tharæ filius.*	Narratio.
Loth Abrahæ Nepos.	Topographia.

Lothi

Lothi vxor.	Metamorphosis.
21 *Isaach Abrahami filius.*	Tragœdia.
22 *Iacob Isaaci filius.*	Monita.
Tribuni duodecim Iacobi filij.	Somnium.

MVNDI IVVENTVS DVCES.

23 *IVDAS Iacobi filius.*	Etymon.
Ioseph Iacobi filius.	Eulogium.
24 *Phares Iudæ filius.*	Prodigia.
Iob Esau Pronepos.	Monomachia.
25 *Esron Pharesi filius.* 26 *Ramus Esronis filius.* 27 *Aminadab Rhami filius.*	Aulicismus.
Moses Leui Nepos.	Exegesis.
Aaron Mosis frater.	Parænesis.
28 *Naason Aminadabi filius.*	Exemplar.
29 *Salma Naasonis filius.*	Gratulatio.
Iosues ex Iosepho.	Triumphus.
Samson ex Dano.	Idea.
30 *Booz Salmæ filius.* 31 *Obed Boozi filius.*	Mysterium.
Gedeon Iosephi Nepos.	Argumentum.
Iephtes Iosephi Nepos.	Monimentum.
32 *Iesse Obedi filius.*	Clausula.

MVNDI VIRILIS ÆTAS REGES.

33 *DAVID Iesse filius.*	Adinaton.
Samuel ex Iosepho.	Epitheta.
34 *Salomo Dauidis filius.*	Scylla.
35 *Roboam Salomonis filius.*	Parallela.
36 *Abias Roboami filius.*	Edictum.
37 *Asa Abiæ filius.*	Rogus.

38 *Iosaphat Asa filius,*	Minæ.
39 *Ioram Iosaphati filius.*	Sententiæ.
40 *Ochosia Iorami filius.* 41 *Ioas Ochoziæ filius.* 42 *Amasia Ioasi filius.*	Saxifragium.
43 *Ozia Amasiæ filius.*	Paraphrasis.
44 *Ioathan Osiæ filius.*	Legatio.
45 *Achas Ioathani filius.*	Historia.
46 *Ezechia Achasi filius.*	Iudex.
47 *Manasses Ezechiæ filius.*	Exomologesis.
48 *Amon Manasses filius.*	Symbolum.
49 *Iosia Amonis filius.*	Epinicium.
50 *Eliacim Iosiæ filius.* *Ioachas Iosiæ filius.*	Reuolutio.
Sedecia Eliacimi frater.	Sortitio.
Susanna Helciæ filia.	Admonitio.
51 *Iechonia Eliacimi filius.*	Threni.

MVNDI SENECTVS. SOLITARII.

52 *SALATIEL Iechoniæ filius.*	Isagoge.
53 *Zorobabel Salatielis filius.*	Mystologia.
54 *Abiud Zorobabelis filius.*	Genethliacon.
Esdra ex Leui.	Admiranda.
55 *Eliacim Abiudi filius.* 56 *Azor Eliacimi filius.*	Dialogismus.
57 *Sadoc Azoris filius.*	Echo.
58 *Achim Sadoci filius.*	Vices.
Iesus Siracides,	Memoriæ.
59 *Eliud Achimi filius.* 60 *Eleazar Eliudi filius.*	Consolatoria.
Eleazar Protomart. Ex Leui.	Concio.
Mater Machab. Martyr. Ex Leui.	Icon.
Razias Martyr. Ex Leui.	Etopœia.

Matha-

Mathathias ex Leui.	Nemesis.
Iudas Machab. Mathath. filius.	Trophæa.
Ionathas Iudæ Frater.	Politicon.
Eleazar Ionathæ frater.	Emblema.
Simon Eleazari frater.	Diplóma.
Ioannes Hircanus Sim. filius.	Epilogus.

NOVA ÆTAS SANCTI.

61 *S. PANTHER Eleazari filius. S. Mathan Pantheris frater.*	Partitio.
62 *S. Bar-panther Pantheris filius. S. Iacob Mathani filius.*	Naufragium.
63 *S. Ioachim Bar-pantheris filius. S. Anna Ioachimi Vxor.*	Epithalamium.
S. Ioseph Iacobi filius.	Tituli.
S. Maria Virgo; Ioachimi filia, Christi Mater.	Sculptura.
S. Ioannes Baptista Virginis ex Consobrinâ Nepos.	Præconium.
IESVS, Dei ac Virginis filius.	Meta.

MVNDI PVERILITAS.

PASTORES.

ADAM & EVA.

Linea Infamis.		Christi Linea.
Cain.	*Abel.*	Seth.
Henoch.		Enos.
Irad.		Cainam.
Vauiael.		Malaleel.
Mathusael.		Iared.
Lamech.		Enoch.
Iabel. *Iubal.* *Tubal.*		Mathusales.
		Lamech.

A D A M

Terræ Filius.

ÆNIGMA.

Siste gradum viator; mira leges.
Hic ille iaceo, per quem omnes iacent.
Natalis mihi Sedes Damascus:
Licet in Cretâ nato.
Creticum quippe signum dum instituor,
Ex Typo Prototypus fio.
Vt Hominem me verè dicas; fictum & verum:
Cœlo natum ex cœno.
Nec orbus, nec posthumus fui,
Sed Patris expers.
Vel fecit me Pater, non genuit.
Matrem habui, quæ me habet.
Lignea Nutrix, sine lacte,
Virum me aluit, non Puerum.
Filiam non filiam Vxorem duxi.
Quæ simul nata, & nupta,
Vno partu Nepotem mihi, & Liberum, genuit.
Rex sine vrbibus, diues sine auro,
Sine Magistro eruditus, Ludum aperui;
Tot nactus auditores, quot homines.
Heu stolida Sapientiæ fames!
Cum omnia scirem, vt plura scirem, desipere cœpi.
Virorum sapientissimus dementor à Fœminâ.
Quâ male suadâ:
Pomum, cœlesti interdicto circumscriptum, attingens;
Beatæ Syluæ fructus dum carpo,
Syluam

Syluam amitto.
Itaque cùm profugâ Coniuge,
Ex Rege Agricola,
Quia Numen non colui, Terram colui;
Hoc vno concordes Coniuges;
Quòd vno iuncti iugo,
Matris vterum tamdiu ſecuimus.
Donec vtero nos recepit.
Itaque, me Vxor immortalem peremit;
Vxorem ego; Vterque omnes.
Ah, quàm de minimo periuimus!
Tantum malum attulit malus.
Cuius frondibus obuolutus Anguis,
Venenum vomuit, omnes hauſerunt.
Tuus ergo Genitor, ſed nunquam viſus,
Te peremi antequam gignerem.
Sed, ò lætas malorum vices!
Ligno eodem reparatus, quo perij,
Indidem Venenum traxi, & medelam.
Vnâ in arbore ego deliqui, multatus eſt Deus,
Cuius à cæde rediuiuus,
Superos petij, cùm Inferos petijt.
Minus egeram niſi peccaſſem.
Nomen flagitas?
Quatuor Mundi plagarum nomina ab Græcis pete,
Anatolì, Dyſis, Arctos, Meſembria:
Abſciſſa nominum capita iunge, nomen habebis.
Decubui cognati mihi Mundi Anno
C M X X X
Surrexi poſt Annos
M. M. M. M. M. CCXXXII.
Gaude Viator, ac perge.

CAIN

CAIN

Adami Filius.

EPITAPHIVM.

Huc mala verba, Viator.
Perditorum Princeps tales poscit inferias.
Hic auarus Agricola, felicis Frater Pastoris,
Peiores fruges Aris imponens, omnes amisit;
Et ingratus Deo Sator, ingrata sibi Sata deprehendit.
Itaque mordaci consumptus inuidiâ
Quod Abelis Hostys felicius succederet;
Ne fraternæ Victimæ luarent, Victimam fecit Fratrem.
Primus hic flagitiorum institor,
Mortem inuenit, & inuexit.
Horruit Mors expiandis sceleribus nata,
Primos sibi aditus per innocentis iugulum frangi.
Mirata primo se ictu magnam Orbis partem orbasse.
Tam dulci delinita sanguine, innocentes auidiùs petit.
Tam dextero erudita iactu, cæteros certiùs ferit.
At non impunè tulit proditor;
Forum nactus Syluam suam, testem Mortuum,
Apparitorem Vmbram, carnificem Culpam, iudicem Deum.
Ergo inani pauore territus, ac seipsum terrens;
Idem semper, & alius; ibi semper, & alibi;
Se fugit ac sequitur, scelestus scelestum;
Vmbram suam pauet, mendax mendacem:
Inter mortis metum, ac vitæ odium,
Vt nullibi viuat, vbique viuens;
Quia timendi non timuit, timet non timenda.
Vrbem primus condidit; nec immeritò:

 Vt

Vt ſi campis ſecuritatem depulerat,
Carcerem ſibi moliretur.
Sed nulla impijs tuta latebra;
Cùm Malis vbique malè ſit.
Hunc Vrbe ſuâ exulantem,
Lamechus Nepos pro Fera ferit:
Facili errore, Ferarum ſimilem.
Æquo igitur & iniquo iure,
Malus à Malo ſupplicium capit, quod dedit:
Et parricidio fratricidium expiatur.
Bis lugendum Parentibus facinus;
Cùm committitur, & cùm punitur.
Malè moritur, viuis Parentibus:
Ab Furijs raptatus, primus Tartarum fundauit.
Fuge Viator, ac ſolum quate.

A B E L

Adami Filius.

TVMVLVS.

Viator, quid eſt?
Clamoſum hoc Solum,
Et ignotam de glebis vocem, formidas?
Primus hic omnium tumulus Mortalibus patuit.
Nondum patiente Terrâ ſuis ſe fœtibus farciri.
Conditur ſub hoc ceſpite virgineus Paſtor;
Primorum Hominum ſecunda proles, & primum funus.
Male

Male ſuis oculis vaticinati Parentes,
Abelem, hoc eſt luctum, vocarunt.
Atqui mortem omnibus; vitam nemini flendam, tranſegit.
Mortalium innocentiſsimus,
Artium innocentiſsimam reperit, Paſtoritiam:
Optimi Principatus imaginem.
Nam errantium Pecudum populo ſub legem miſſo,
Regale munus, & gregale permiſcens,
Pedum pro ſceptro geſtauit.
Itaque Rex inter Oues, Ouis inter Reges,
Obſequentiſsima Lanigerorum Reipublicæ
Imperando ſeruijt, ſeruiendo imperauit.
Villis, non iugulo, tributum impoſuit.
Petebat ſine naufragio Phryxæas opes è Caulâ.
Nam pro auro vellus erat;
Et germanum vocabulum retinente pecuniâ,
Pecus tondebat, non Populos.
Quin Ouium lacte, non carnibus, vſus,
Cædibus viuere noluit.
Ità Gregis altor, & alumnus,
Suarumque Ouium collactaneus,
Alimento ſimiles mores traxit;
Candidos, non cruentos.
Primus tamen Sacerdos, Aris Agnos admóuit:
Sed ouantes Ouiculæ Deo cadebant;
Et oris ſono ſe beatas profeſſæ.
Tantundem præſagibant Paſtori.
Vis ſcire quàm opima obtulerit?
Tales Hoſtias vt voraret auidius Numen,
Linguoſam in flammam deuolauit:
Nec ſecundas menſas curauit, Caini fruges.
O implacatam Cognatorum inuidiam!
Tabuit cæcâ rabie Germanus Cain:
Ac diù deſignatum

Blandè ſeduxit, proditoriè trucidauit.
Quaris quo Telo? Ligneo:
Nam tali ex materiâ nata Mors.
Quaris quid petiuerit? guttur:
Hoc enim Mortis veſtibulum fuerat.
Vt non dubites in Abele multatos eſſe Parentes.
Ah peccantium ſtolida mentes!
Mutum putabat Cain flagitium, compreſſo illo iugulo:
Sed proditorem omnia produnt.
Nam fracto gutture vocalior Abel,
Hoc è Tumulo Parricidam terrefacit!
Et viuum citat extinctus.
Condiſce, Viator:
Infandum facinus muta fantur.

H E N O C H

Caini Filius.

I R A D Henoci Filius.

V A V I A E L Iradi Filius.

M A T H V S A E L Vauiaelis Filius.

C E N S V R A.

Tecum mihi res eſt diuine Scriptor; Moſes,
Quòd geſta Virorum quatuor
Henoci, Iradi, Vauiaelis, Mathuſaelis,
De commentarijs eraſiſti,
Et

Et ſæcula totidem, nominibus, non hominibus, diſtinxiſti.
Sonas nimirum nomina, ſiles vitam;
Vacuiſque trophæis nudum Titulum inſcribis.
Quid nomina ſine geſtis? quod geſta ſine nomine.
Vtraque perierunt; hæc auribus, illa oculis.
Perinde eſt carere faſtis, ac factis.
Fallor: Actuarium cenſurâ libero.
Suis coloribus ſingulorum geſta pinguntur,
Dùm à Caino dicuntur ſati.
Exurgunt ſuos in ortus virulenta germina.
Radicis vitium continuant thyrſi.
Deformes ſunt omnes, non difformes:
Fœdo exemplari ſimiles.
Quorſum igitur auita Nepotum crimina
Argutus ingereret Scriptor?
Narranda non erant facta, ſed mutanda nomina.
Aut ſinguli Caino ſimiles vixere,
Aut vnus in ſingulis Cain reuixit.
Modeſtus proinde, non moleſtus Moſes;
Ne vel aures loquendo,
Vel hiſtoriam ſilendo læderet;
Loquaci ſilentio,
Infanda geſta nec euulgauit, nec tacuit.
Annorum etiam numerum conſultò ſiluit;
Nihil enim viuunt, qui malè viuunt:
Nec annos impij vſurpant, ſed perdunt.
Nouo igitur inuento ſupplicio,
Sceleſtos vlciſcitur, dùm tacet ſcelera.
Calamo pungit quos expungit.
Totque capita obtruncat, quot truncat nomina.
Iacete igitur æternùm
Inceſti, Latrones, Parricidæ;
Digna Caino Proles.
Prò latebrâ & ſepulcro, ſilentium dono.

LAMECH

Mathusaelis Filius.

ENTHVSIASMVS.

Quorsum Fata consulis Lameche,
Quem inconsultum facta damnant?
Afflatus vaticinor. Quid hoc est?
Bis amans, bis amens:
Non vno contentus iugali vinculo,
Gemino te mancipium ligas?
Vtramque igitur pellicem, vtramque succubam facis.
Vt fatidico iam nomine arguaris,
Lamechus mœchus.
Quæ hæc discors concordia,
Cor vnum in discordes scindere Coniuges;
Et alternis Liberis, alternas inducere Nouercas?
Licet sine Lituo & Infulâ præsagire:
Certum tibi odium riuales infligent Coniuges,
Cùm incerti confligent amores.
Vno flagrabis incendio,
Cùm geminus Hymen aduersis bellabunt facibus.
Malo omine Polygamiæ licentiam facis ex Bigamiâ.
Nam septuagies septies plectendus,
Septem, & septuaginta Liberos suscipies, & depones;
Toties Orbus, quoties Pater.
Impius verò Genitor,
Impio terram Genere onerabis.
Magis impius Nepos,
Impiorum Principem Atauum pro ferâ cades.
Nil tibi debet Terrarum Orbis,

Quod

Quod Cainum exanimas, si eius animum retines.
Vno iaculo Caino mortem, Vitijs vitam, dedisti.
Errabit oculus, at non errabit manus,
In flagitia per se docilis.
Filij etiam nece Ataui Manes placabis.
Æquè sceleſtus, siue sceleſtos gignas, siue occídas;
Hoc Habent peſsimi optimum,
Quod mutua ſeſe per arma plectunt:
Hoc peſsimum, quod ſine ſcelere non poſſunt plectere.
Diuinare iam libet:
Incipiet Mors hàc te punire quà peccas.
Marcente ſiquidem vtrâque pupillâ,
Antequam vitâ careas, orbe carebis:
Et mortuo deſtinatam noctem, viuus anticipabis.
Regent te Filij errantem Patrem,
Qui errantes Filios non regis.
Te cæcum antecedent, qui ſceleſtum ſequuntur.
Ibis tandem cum Filijs præceps Genitor,
In Diluuio naufragus.
Cupidinis flammis ambuſtus, in vndâ peribis.

I A B E L

Lamechi Filius.

PROSOPOPEIA.

Viator,
Bene mihi precare si malus es.
Ego Lamechi primigenius, ſed Patre peior,

De

De malis benè merui.
Nam cum Cœlo teste viuerent impij,
Nec vlla sceleribus daretur latebra;
Pellicea primus tentoria prætexui,
Quæ Cæli conspectum raperent.
Debet igitur impietas mihi, quòd Cæli oculos fugit,
Citiusque adulta, quia inulta,
Nec Patre caruit, nec Patriâ:
Et sub Ouillis pellibus latitarunt Lupi.
Sed maius aliquid merui.
Nam cùm auítum crimen aratris luerent homines,
Sepulcro proludentes in sulco;
Tam improbæ seruituti
Vicaria Boum colla succedere coegi;
Hominum iugum remolitus in Bruta.
Felici ergo talione,
Peccarunt Iuuenes, plectuntur Iuuenci.
Nec tardis modo Armentis imposui.
Nam quod ferox Equus Equiti seruit, meum est munus.
Illexi oblato fræno ieiuna Quadrupedis ora.
Ille, vt ignota xenia ignarus hausit,
Totam vorauit seruitutem.
Irascitur iam rabidus,
Et spumâ liuore exósas inquinans phaleras,
Vndante collo subrigitur:
Ac terram scrutante vngulâ, me quærit.
Seruit tamen ingratijs;
Suosque Domino commodat pedes.
Quanta mihi debeas, Viator, vides.
Equum verte, ne Tumulum euertat.
Nam qui Cælum spectare nolui,
Parum egi, si à Cælo spector.

IVBAL

I V B A L

Lamechi Filius.

NÆNIA.

Fingite luctum ridentes Præficæ:
Talemque Næniam exibilate.
Iaces ah tandem, ac taces,
Modulantium Chorágе Iubal.
Dedisti tua voci pœnas.
Nam exiguum spiritum quo vita ducitur,
Tu primus frangere ausus ad melodiam,
Spiritum simul emisisti, & amisisti.
Consensere Astra in tuos obitus.
Tu enim Cælestis Harmoníæ sectatus imaginem,
Sacrum Planetarum concentum furatus,
Diuorum delicias Mortalibus propinasti.
Poscebant mutâ Animantes suo de tortore supplicium.
Tu enim primus Testudinem, anguem innoxium,
Portatili suâ domo eliminasti;
Vt Harmoníam Angui nocentiorem,
Vacuâ illâ in latebrâ conderes.
Tum secta Pecudum viscera
Imparibus discreta numeris tetendisti;
Vt pollice verberata, aures mulcerent.
Vah Ingratus Pastor!
Qui greges in cythara equuleo mortuos torques;
Et inter tormenta canere iubes.
Crudelis! vt latos ad Agnorum gemitus,
Choreas ducant Pastorum chori,

Agnorum visceribus ludis.
Malè tibi sit Iubal,
Qui tam dulci peste
Aures afficis, vt inficias animos.
Latet inter cythara fides Cupido infidus;
Qui canoris imbellium pecudum neruis
Feroces Hominum eneruat Spiritus:
Et arcu eodem
Chordas ferit, & corda.
Ridet interim furtiua Mors,
Qua dulces inter modos
Inauditum securiùs explicat pedem;
Et læta meditantes letho préuenit.
Stabis æternum exemplum, Iubal.
Tibi iocosa Lyra fila pulsanti,
Tenue vita filum Fata succídent.
Carebis funebri luctu lætitiæ author.
Et qui flebili Seculo non fleuisti,
Extinctus ridebere.

T V B A L

Lamechi Filius.

HYPOTYPOSIS.

Ex aliâ in aliam vocaris musicam, Viator.
Auras plectro demulsit Iubal:
Aures malleo Tubal obtundit.

Ille

Ille tibiæ repertor, hic gladij.
Vtrumque noris ab vno satum Lamecho.
Nam effœminatus, ac ferus Pater,
Titulum diuisit Hæredibus.
Hinc alter effœminatur ad cantum;
Alter efferatur ad arma.
Dubitas de Magistro?
Cerne tam diræ artis rudimenta,
Dices tam bonum ingenium à malo Genio.
En vt ipso propè de Tartaro
Vulnificum ferrum scrutatur veneficus.
Vides, vt sibilantes circùm caminos
Fumosus cursitans Faber,
Anhelantes agitat folles;
Qui toties animati & exanimes,
Alternum spiritum flammis inspirant?
Illic crudus Artifex ferrum coquit;
Flammis domitum malleo cruciat;
Et ferro ferrum flagellat.
Quæris cur tam ferum sit ferrum?
Suas in nobis vindicat plagas;
Et vulneribus eruditur vt vulneret.
O diræ vitæ fastidia!
Breuem vitam fecit Natura,
Breuissimam culpa, Ars nullam.
Inuentus est Caini Nepos, qui Caino inuidiam demeret:
Ille mortem vocauit, hic alas addit:
Ille in Campum duxit, hic armat:
Ille fecit vt mortalis mori posset,
Hic vt nemo viuus securus viuat:
Ille vnum occidit, hic quantos?
Quoties quisque ferro cadet, in hunc clamabo,
Ferreus erat, qui ferrum reperit.
At malo tuo malam artem exerces Tubal.

Ferrum cudis, ferro cades.
Parricidam fecisti Patrem;
Cadéris à Patre.

SETH
Adami Filius.

SIMILES.

Hactenus praua germina.
Nunc ſacra, & duratura.
Mala tempora melioribus penſantur.
Quicquid Adamo ſuſtulit Cain, Adamus orbi reponit.
En geminum cum Abele Sethum.
Idem, & alius ab eo eſt.
Eadem frons, Religio eadem, idem Animus:
Iunge nomina, totos iunxeris.
Itaque ſero partu fœcunda Mater,
Duos peperit in vno, vel bis peperit eundem.
Non perijt Abelis innocentia, ſed deſultauit in Fratrem.
Diceres tam grandem animam,
Non vno contentam corpore, gemina impleuiſſe.
Aut geminandæ Parentum voluptati,
Bis natum eſſe vnum.
Nec in vno quidem ſtabit.
Exibit generis inuicti Linea nobilis;
Et Patria virtus ſemel agitata,
Aget ſe in ſuccidaneos Heróas.

Felicio-

Felicioribus illi terram aratris beabúnt:
Gregibus ac Regibus leges ponent:
Ingenuas artes, ingenio extundent:
Templa Deo, Templis Vates vouebunt.
Décidet pafsim execranda Fratricidæ propago,
Et Abelis nitorem
Irrupta Sethi Gentilitas diù retinebit:
Merfoque Orbe, fola enatabit.
O quæftuofam Caini inuidiam!
Dum Virgunculum perdit, fœcundum facit:
Et vnum metendo, innumerabiles ferit.
Sic profuturus femper noceat liuor.
Timebit Orcus feracis exemplum vulneris.
Cum Dei Filium occídet,
Tertium Abelem;
Fertili fanguinis elemento innumerabiles gignet.

E N O S

Sethi Filius.

E N C O M I V M.

Enofsi verò laudibus nil potius addiderim,
Quam quòd ignotum Dei Nomen,
Sub mortales aures primus attulit.
Nil maius dici potuit, neque breuius.
Tanta ifta virtus, vt abdiderit reliquas.
Interprete nimirum, ac fequeftre vocabulo,

Cum

Cum Empyreo commercia nexuit.
Vt tam facile ſit Deum rogare, quam vocare.
Tempeſtiuo igitur officio,
Poſtquam Homines alloqui deſijt Deus,
Hic Homines docuit cum Deo loqui.
Nec leuius arrogatum Numini decus.
Nam cùm ignotus Deus omnia noſceret;
Magna ſpargebat munera,
Sed vel ingrata, vel ingratis.
Suſpectum enim beneficium eſt ab ignoto.
Primus itaque Nomenclator Enos,
Diuinis actis Nomen inſcripſit:
Et Hominum authorem Hominibus authorauit.
Excepere dulciſſimum Nomen Cœlitum Chori:
Et Sanctiſſimis partum labris,
Inter aurium cunabula verſauere.
Arriſit amico vocabulo placidius Cælum:
Et labentes ſoni reliquias
Lambentes Auræ collegerunt.
Iuere in plauſus canoræ volucres:
Et ſcribendo Tetragrammato,
Suas certatim pennas pararunt Cychni.
Ipſas adeò Tartari latebras
Magni Nominis Echo perſonuit:
Atque ingens veluti globus
De fulminali machinâ eliſus,
Trepidas Eumenides, conſternataſque confecit.
Quæris quid authoramenti retulerit Enos?
Idem accepit quod dedit.
Homonymos enim cum ſuo Numine,
Deum appellauit, Deus eſt appellatus:
Aras poſuit, impoſitus eſt Aris.

CAINAM

C A I N A M
Enoſi Filius.

M A L A L E E L. Cainami Filius.

O P P O S I T A.

Cainamus & Malaleel.
Ignotæ Virtutis, non ignoti Virtuti;
Parem pietatem in nomine diſpari præſeferunt.
Nam Cainam lamentabilem gemitum,
Malaleel lætum Numinis laudatorem, ſonat.
Optimo nimirum peſſimoque Seculo,
Certabant paria Virtutibus Vitia.
Hinc Religioſa Sethi poſteritas,
Illinc nefanda Caini genimina,
Procacitatem Modeſtiæ,
Sacrificijs ſacrilegia coæquabant.
Itaque Hominem inter Homines nullum inueniſſes;
Sed vel Angelos, vel Belluas;
Aut Arâ dignos, aut Harâ.
Adeò mortale Genus,
Vel extremos Numinis amores,
Vel extrema odia promeritum,
Voluptati, & mœrori
Parem materiam diuidebat.
Diuiſit proindè officium pietas:
Geminoſque Myſtas initiauit;
Quorum alter luctu, alter cantu litaret.
Sile iam, Græcia miratrix,
Demócriti, & Heraclíti diſparem Genium.

Poſſum

Possum melius par, diuino de autographo promere
Nam Cainam lugendo, Malaleel canendo,
Nouem Secula confecere.
Ille oculos luctu, hic laudibus fauces attriuit:
Et antiquam animam
Alter effleuit, alter efflauit.
Diutius tamen vixit Cainam:
Nam Mortalium lætitiæ superstes est dolor.
Denique à Cainamo Malaleel est satus:
Vera quippe voluptas, lacrymarum est proles.

I A R E D.

Malaleelis Filius.

E X P O S T V L A T I O.

Est quo tecum expostulem, Fama;
Quæ tot prædita linguis, quot plumis,
Circa Iaredi laudes implumis es, & elinguis.
Nam præter annos ac Prolem, nihil admodum pangis.
Non annis viuunt Mortales, sed factis.
Tu Iaredi annos prodis, facta perdis.
Quid est hoc aliud quàm occidere mortuum?
Fallor.
Authoritatem ex silentio quæris.
Ad laudum metam de compendio peruenisti,
Dum Iaredum Enoci Genitorem vocas.
Non poterat intempesto Seculo tam bonus educi,
Nisi ex optimo Patre.

Quàm

Quàm magnum hoc fuerit, docuit mora:
Atauus enim esse poterat cùm Pater esse cœpit.
Vt non mireris tàm senili ingenio Puerum.
Nemo seriùs Prolem habuit;
Nemo enim diuturniùs erat habiturus.
Festiua non sunt, quæ festina.
Decennio parturit Elephas, sed Elephantum.
Celeres partus velut sibi præreptos, citò reuocant Fata.
Tanti erat igitur nouem Secula meditari,
Vt talem sobolem de suo fingeret exemplo.
Omnium vero sapientissimè,
Quòd vix editum, Aris admouit.
Nouum fœnoris genus, Deo fœnerari:
Dare quod acceperis,
Vt luculentius recipias quod dederis.
Nam qui mortalis dedicatus est Puer,
A Morte est manumissus.
Potes iam tu securus esse de Filio, de te Filius.
Vtrique bene cautum:
Neuter suam flebit orbitatem:
Tu Filio superstes eris, Filius tibi.

ENOCH

Iaredi Filius.

CENOTAPHIVM.

Inanem ex auro Tumulum molire, Faber;
Et viuaci emblemate
Cælestem Hominem cæla.

Infantulus fingatur, Aris non Cunis reptans.
Septimus ab Adamo natus, Deo deſtinatus;
Vt in Septimo quieſcat Deus.
Iam adultum ſolitudini affinge,
Vt honeſtæ legationi decoros comparet cultus.
Aureo ſqualore lepidam maciem dita;
Argento lacrymas imitante:
Vt Pœnitentiam, ignotum nomen,
Non tàm ſuadeat, quàm oſtendat.
Iam ſyluis digreſſus,
Laſciuos doceat Cainitas
Cæleſtem vltionem præoccupandò vitare:
Ac delere lacrymis ſcelera, ne diluuio deleantur.
Heu tardæ Mortalium mentes!
Incredulos monet, non mouet;
Ac flenda vaticinans, ridetur Vates.
Nimirùm, præcipites lentam vltionem non timent:
Ignari grauiſſima quæque lentè ferri.
Ergo feliciori legatione ad Sethigenas miſſum,
(Quos in Angelos vertit;)
Ab Angelis in ſublime raptum ſculpe.
Num liquidum aera, num ætherem purum potiatur,
Nondum liquet.
Hunc vtique alicubi ſculpe,
Vbi extra Mortis iacula Mortem rideat;
Et viuis egreſſus, mortuis ſuperſtes,
Solus ſibi Phœnix, iuuenile ſenium trahat.
Quid agat dubitas?
Orbis ſpectator, Orbi ſpectaculum parat:
In Pſeudochriſtum pro Chriſto velitaturus.
Bellabit contra rebellem,
Et peremptus perimet peremptorem.
Hæc vbi expreſſeris,
Breuem Tumulo Epigraphen fige.

Enochus

Enochus hic non iacet.
Cum iacebit, omnes iacebunt.
Fleas, Viator, antequàm iaceat.

MATHVSALES
Enoci Filius.

LAMECH, Mathuſalæ Filius.

EVCHARISTICON.

Vobis verò inclyti,
Mathuſales & Lameche,
Humana plaudant ingenia;
Qui diuiniſſimam Artium Aſtronomiam Cælo deuocaſtis.
Nitebant ignita illa Sidera, & ignota.
Clariſſimus ille Populus,
Tenebrionum more per noctem bacchari videbatur.
Neſciebant tempeſtates cui gratias haberent Aſtro.
Terrebant rudes ridenda Lunæ deliquia;
Non terrebant comatæ Cœli Furiæ, Cometæ.
Ibat immortale Lumen à caduco indiſtinctum;
Et mediaſtíni Vapores
Inter Stellarum Patritios numerabantur.
Omnia dixiſſes errantia Sidera,
Non incedere, ſed exulare.
Omnia caduca:
Die pereunte naſci, naſcente perire:
Totum denique Cælum Oceano tumulari.
Sic improuidis vita carpebatur:
Et aſſiduas Planetarum lucubrationes inertiſſimi ſpectabant.

Hominum incuria, Aſtrorum erat iniuria,
Dùm nomine carebant, vt patriâ.
Vos itaque Cæli Filij;
Stupore duce (qui optimus ignorantiæ comes)
Profanis impermiſſa penetralia rimati,
Cæli oculos Mortalium oculis oſtendiſtis.
Cœpere muta illa Sidera, deprehenſi Próthei,
Suorum curſuum aperire conſilia:
Et obſcuræ temporum leges,
Admotis Facibus legi.
Paucis ante Diluuium Seculis
Nata ſunt Aſtra, quia nota.
Sapuit Orbis cùm ſenuit:
Cælum noſci cœpit, cùm iraſci:
Vt diſceret Genus humanum quid amitteret.
Denique pereunte Mundo, natæ ſunt Muſæ;
Quarum prima fuit Vrania.
Vos verò Cæli Intérpretes,
Paucis ante Diluuium Solibus obijſtis;
Tempeſtiuo perfugio in Cælum recepti.
Quaſi Homines circumuenire non poſſent Stellæ,
Quandiù Stellarum amici viuerent.
Omnium tamen ætates euiciſti Mathuſales.
Longiore dignus Seculo:
Niſi quæ procùl de Sideribus coniectaueras,
Propiùs diſpicere maluiſſes.
Detulit fatali Nauigio vtriuſque reliquias Nauclérus Noe.
Tutiſſima prorſus Nauis:
Cui magneticam pixidem ſacra ſupplebat Vrna,
Oſſa gubernaculum, ſaburram Cinis.
Suis igitur grata Vindicibus occurrat Vrania.
Muſarum Parentibus parentent Muſæ.
Vos Hominum linguæ in Cælum tollant,
Qui Hominum oculis Cælum obtuliſtis.

MVN-

MVNDI ADOLESCENTIA, MILITES.

NOES
LAMECHI FILIVS.

Christi linea.

Cham. — Sem. — *Iaphet.*

Nembroth. — Arphaxad.

Salem.

Heber.

Phaleg.

Reuus.

Sarag.

Nachor.

Thares.

Loth. — Abraham. — *Lothi Vxor.*

Isaac.

Iacob.

Tribuni duodecim.

NOES

N O E S

Lamechi Filius.

A N A T H E M A.

Adeſdùm, Viator.
Quam cernis Tholo ſuſpenſam Trabem,
Votiuum inuictæ Nauis fruſtulum eſt;
Quæ nec velo acta, nec remige,
Semel omnes Mortales in Orbem nouum traiecit.
Miraris? Maiora audies.
Mali amores bonos mores infecerant:
Ætatem vitijs anteuerterant homines,
Nondum adulti, iam adulteri.
Argumentum deformitatis erat pudicitia,
Non pudicitiæ deformitas.
Non diligenti manu mittenda erant Fulmina;
Quàcumque caderent, in ſceleſtum caſura.
Eò denique ſorduerat Tellus,
Vt dilui non poſſet, niſi Diluuio.
Vnus in corrupto Seculo integer eſſe auſus eſt Noes:
Vt ſcias, magna inter Vitia
Magnæ locum eſſe Virtuti.
Hic fruſtra auditus vindictæ Præco,
Malè feriatos diù terruit,
Serò ſupplices futuros in ſupplicio tam ſero.
Itaque deſperatâ Cæterorum ſalute, conſuluit ſuæ.
Nam Protofabro Numine,
Vt ineluctabile Vndarum obſidium eluctaretur,
Arcam pro Arce molitur.

Ibi,

Ibi, ſanctâ cum Coniuge, Liberis, Nuribus,
Nouus at nauus abditur Nauta.
Vide quàm mala fuerint tempora:
Totam Orbis pietatem trabs vna ſuſtinuit.
Ibi, diuino delectu, Animantium viuarium fecit:
Vt reliquæ cum Hominibus perirent Feræ,
In quarum ingenia tranſierant Homines.
Increſcunt vndecunque ferales Vndæ;
Defluunt, ſuperfluunt, circumfluunt.
Vt Orci mancipia plectant, Maria emancipantur:
Vt pereant Homines, tabeſcunt nubes:
Vt terras obruat, Cælum ruit.
Sorbentur cum Gregibus Populi;
Rotantur cum Populis Vrbes;
Interit cum Vrbibus Orbis.
Ne quid inultum viuat, aquæ plectuntur quæ plectunt:
Nam Maria ipſa in Diluuio pereunt,
Dum ſua nomina amittunt.
Quale ſpectaculum, ſi ſuperfuiſſent ſpectatores?
Sola hæc indomitum Oceanum inſedit Machina,
Alterius Orbis ſpem claudens.
Luſit annuo in naufragio centenaria Nauis,
Vnica in Salo Salus:
Donec, quæ omnia merſerat, emerſit Terra;
Et ſuffocatis flagitijs, Orbis reſpirauit.
Itaque ſpeculatrice Columbâ, pacis internunciâ;
Omnium Hominum Portitor Noes,
In Orbem alium deſcendit.
Prodiere abdita illa meliorum Gentium exemplaria.
Feræ ipſæ, humano ex contubernio, minus feræ,
Suis ſaltibus redditæ.
Tum ex Arcâ ad Aram procedens,
Verus Deucalion,
Ætatis primæ poſtremus, ſecundæ primus,
Victi-

Victimas pro naulo soluit:
Et hoc Ratis residuum pro Anathemate suspendit.
Disce Viator; immersabilis est vera Virtus:
Medio in Ponto Portum inueniet.

CHAM

Noe Filius.

DIRÆ.

Voueo te tuis Manibus,
Nauale mancipium Chame:
Cui prouida Fata,
Calidum nomen pro stygmate inussere.
Quid enim Chami vocabulum, nisi ardor impurus?
Apage in Arcam illam dignior Ferarum conuiua.
Quamquam fœdior nulla Bellua
Natante illo e stabulo prodijt.
Nam illa inclusa castimoniam seruarunt,
Tu ipso in Salo salax:
Vel in Arcâ solutus:
Sanctissimam illam Salutis onerariam
Lasciuo concubitu polluisti.
Nec sola hac tua probra.
Primam Vindemiam dedicauerat Noes;
Vt tristem aquarum memoriam vino restingueret.
At indoctus adhuc lymphantem Bacchum mulcere lymphis;
Qui de Oceano siccus emerserat,

Fecit

Fecit in cratere naufragium.
Robuſtior quippè vini vis,
Effœtum Senem proſtrauit, nudauitque.
Parum fuit nudaſſe;
Niſi proditorum pudor, pudoris proditor Chame,
Ad paterna ludibria Germanos conuocaſſes.
Tu ne igitur damnoſior, an Bacchus?
Ille Patrem ſpoliat, tu ſpoliatum oſtentas:
Vterque ingratus authori.
Furiæ te omnes, inſolentiſsime Puer,
Noua purgati Orbis macula;
Et vnicum Patris malefactum.
Meritò illa derides, quæ te genuerunt:
Hoc ipſo turpia, quia genuere tam turpem.
Vtinam oculis caruiſſes, aut linguâ.
Nunc verendæ nuditatis inuerecundus ſpectator, ac præco;
Dum tegenda & tacenda, nec tegis nec taces,
Nemo te protegat, de te nemo taceat.
Vereri incipies, quem deſinis reuereri,
Ibis impacto Genitoris anathemate,
Nudum & ebrium Germanis ergaſtulum.
Voto eodem Filios gignes, ſed ebrios.
Nepotes habebis, ſed nudandos.
Nam Palaſtinâ & Aſſyriâ purpurâ exuti,
Fabulam dabunt quam rides.
Quin fœdo eodem ſemine progeniti Æthiopes,
Impuriſsimi ardoris tui affricti fumo,
Mores tuos de ſuo colore teſtabuntur.
Nec in Parentis arcanis tua ſtabit curioſitas.
Nam præſtigioſus Inferorum ſcrutator,
Barbaro Nomine Zoroaſter,
Magicas peſtes Orco euocabis;
In Orcum reuocandus:
Ex Vndâ ſeruatus ad Flammas.

E *Dedi-*

Dedisce, Viator, mala culpare Tempora.
Semper sibi Orbis constitit.
Ter si Diluuio mergatur,
Ter emerget impurior.
Vitia erunt donec Homines.

NEMBROTH
Chami Nepos.

DIGRESSIO.

Aliquid extra orbitam
De Nembrotho leges, Viator;
Ne malis artibus partum pereat Nomen.
Magna etiam infamia debetur aeternitas.
Hic inter inhumanos immanis,
Tàm corporis, quàm scelerum mole Terram onerauit.
Membra leges excessere, vt animum caperent exlégem.
Impotens igitur sui quòd nimium posset,
Virtutem violentiâ violauit:
Et Assyriæ sceptrum extorsit, vt torqueret Assyrios.
Itaque, non mirere amissum Imperium, impio commissum.
Minimum est Homines vincere, nisi Deum lacessat.
Nam primus Idololatra, & Idólum,
Diuinos sibi honores asseruit.
Debuerat ipse Aræ admoueri, non ipsi Ara.
At Vulgo in adulationem prono,
Belus Iupiter dicitur, veriùs deinde Beelzebub.

Leui

Leui discrimine, Tyrannus colatur, an Dæmon.
Hinc leue nomen vt sistat, marmori alligat.
Nam cruentis gladijs in scalpella versis,
Suam lapidibus effigiem primus tradidit.
Hærente Naturâ inter imaginem & exemplar.
Nisi quòd mutuatis officijs,
Ipse lapidi imaginem, lapis ipsi duritiam commodauit;
Et Imaginis Imago fuit.
Improspera videbantur hæc scelera si perirent.
Ergo Turrim meditatur,
Quæ vltra Diluuij metum, ac Mundi metam,
Trophæa cum sideribus misceat.
Eò creuit impietas, vt condenda Solo Nomina, ostendat Soli;
Et peccare iam pudeat, nisi peccet in Cælo.
Grandescit suis Authoribus similis Machina;
Gigantum Turris, ac Turrium Gigas:
Quam insistere sperat, contra fulmina fulminaturus.
Sed ignauè superbus Artifex,
Dum fluminum vires pauet, ad fulminum sedes accedit:
Et patentiorem scopum exhibente magnitudine,
Vindictæ occurrit quam fugit.
Confusis igitur linguis,
Ne cresceret Moles, obstitit Cælum;
Vt decresceret, institit Euphrátes.
Vertitur ab imo compacta scopulis Babylon,
Non solidum opus, quia stolidum:
Vani Nominis fulcrum, nunc vanum Nomen.
Vno prodigiosa miraculo, quòd ruente Turri, infamia stetit.
Hoc te volebam parumper digredi: ad Christi Proauos redi.

SEM & IAPHETH
Noe Filij.

STATVÆ.

Effinge mihi, diuine Phidia,
Ingenuos Iuuenes duos,
Qui collectum humeris palliolum
In nudum Patrem auerso vultu reijciant.
Ex vno gemini spirent lapide;
Vt cognatæ materiæ nexus, vnanimes fateatur, ac Fratres.
Tam Religiosum par Fratrum,
Nec Argi ostendent, nec Athenæ.
Niuea Paros materiam dabit:
Vt notus marmoris nitor, nitoris arcani sit nota.
Pudibundos volo, & attonitos.
Vis tales fingere? lapideos finge.
Nam magni pudoris antesignanus est pallor, stuporis rigor.
Capitalibus verò literis hoc adijce Lemma.
Pijs Fratribus,
Semo & Iaphetho,
Paternæ famæ tutelaribus.
Quòd Parentis nuditatem profanis oculis verberatam,
Honesto pallij oppositu sanctissimè prætexerint:
Et infami derisore obiurgato,
Infamiam sui Seculi deleuerint:
Ac per suos etiam Nepotes,
Impuris Chami Nepotibus,
Transcriptæ impudentiæ mulctam irrogarint.
Ob eamque rem muneratı,

Prò

Prò iniectâ veste, regiam Chlamydem receperint:
Quot Filios tot Reges,
Orbis vniuersi Regionibus distribuerint:
Alter Hebræorum, Romanorum alter Parens,
Hebraicæ Romanaque Ecclesiæ Protoparentes extiterint:
Humani demum Generis Seruatorem
Progenuerit alter, alter coluerit.
Terrarum Orbis vniuersus,
Prospera Pietatis Imagine in exemplum datâ,
Lubens gratusque gratulatur.

ARPHAXAD

Semi Filius.

SALEM Arphaxadi Filius.
HEBER Salemi Filius.
PHALEG Heberi Filius.
REVVS Phalegi Filius.
SARAG Reui Filius.
NACHOR Saragi Filius.
THARES Nachoris Filius.

CATALOGVS.

Quicquid sexcenti Soles dedére Sanctum,
Catalogus hic dabit:
Reliqua deuorauit obliuio.
Seruari debuerant germina, Seruatorem germinatura.

Hæc

Hæc illa renouati Orbis innocentia
In Arphaxado, Salemo, atque Hebero;
Qui ſuos ſibi montes pro metâ poſitos rati,
Tamdiu curis, quamdiu curioſitate, vacarunt.
Itaque ſuorum litorum cunabulis appoſiti,
Vbi naſcebantur, creſcebant;
Vbi creſcebant, denaſcebantur.
Hoc beneficio Diluuium profuit,
Quòd erectis montibus, ambitionem circumſcepſit.
Sed nimirum, bonis ſtirpibus agnaſcuntur ſtolones.
Creuerunt Chamitarum corpora animis maiora;
Nam peſſima ſtatìm adoleſcunt.
Creuit proinde ſpatij neceſſitas, & imperij fames;
Finitimique vocabuli authoritate,
Ius & Vis pro eodem accepta.
Tunc orti legiſlatores, cùm mortuæ leges:
Tunc ſcripta Iura, cùm proſcripta Iuſtitia.
Hinc nata Militaris diſciplina, Ars moriendi.
Eòque inſolentiæ ventum,
Vt glorioſius haberetur Cælum aggredi, quàm mereri,
Ac Deum adoriri, quàm adorare.
Obſtitit Numen audacibus cœptis,
Faceto & inſigni commento:
Dum patriam Hominum vocem
In ignota comminuit idiomata.
Tyrannidis miniſtra lingua eſt:
Hanc Deus multauit, cùm mutauit.
Soluitur enim mala Reſpublica, cùm diuiditur.
Profuit hoc tamen Orbi ſupplicium:
Dùm enim repentè Barbari,
Tot inter linguas viderentur elingues;
Inutili iam conuictu,
Inhoſpitum hàc illàc quæſitarunt hoſpitium.
Diſtributa ſunt igitur cælitùs exilia quæ colerentur.

Quâ

Quâ necessitate
Naues, mobilia Mortis domicilia, compactæ.
Hinc Maria Monstris, Syluæ Feris, ereptæ.
Denique vnâ ex Chaldeâ
In Regiones omnes traductæ Coloniæ;
Et animatus est Orbis.
Solus Heberus, Hebræorum Pater, & Isagógus,
Patrium Solum, vocemque retinuit;
Et in pectoris sacrario,
Natale idióma, ad diuini oris Oracula conseruauit.
Natus Hebero Phaleg:
Cuius nomine linguarum diuisio memoriæ consignata.
Succreuerunt Reuus, Sarag, Nachor, & Thares:
Quorum laudes siluit Moses,
Ne magni Abrahami laudibus obstreperent.
Itaque de Abrahamo vt loquamur,
Cæteri sileantur.

ABRAHAMVS

Tharæ Filius.

NARRATIO.

Abrahami gesta narro, Viator audi.
Hic in Chaldeâ natus,
Cùm inter Siderum cultores, Authorem Siderum coleret,
Patrium Cælum amittere maluit, quàm adorare.
Profugus igitur & palabundus,

Vt

Vt famem auerteret, propè famam euertit.
Nam Coniugis species Abramo periculo fuerat,
Nisi Abrami solertia, Coniugi saluti fuisset.
Vsque adeò mala sarcina est pulcritudo.
Eò igitur perfugiens, vnde profugerat;
Ex Ægypto in Cananitidem redux,
Aram posuit, quietis arrham.
Lothum habuit Fratris Filium;
Cui, permixtis diuitijs, commercia nexuit.
Societate crescunt opes; sed opibus decrescit societas.
Creuere cum prædijs famuli, cum famulis rixæ.
Nec geminum Solium, vnum capiebat Solum.
Itaque cùm affinitas confinium non pateretur,
Terram partire maluerunt quàm corda.
Sed hæc humanarum rerum necessitas;
Sociata augeri, aucta diuidi, diuisa perire.
Ergo amœnissimam Pentapoleos Regionem
Tyranni quatuor populantes,
Lothum abducunt.
Perierat Loth, nisi Patruum habuisset;
Qui Seruis trecentis sub vexillum collectis,
Tot Hostias, quot Hostes iugulauit.
Quis iam trecentos narret Lacónes,
Qui non se numerant, sed æstimant?
Plus egere Abramo duce totidem vernæ.
Vnam illi repressere aciem, hi quatuor oppressere.
Adeò facilè militant, qui Deum habent commilitonem.
Sic inter Mortales Abram floruit, sed mortalis.
Infelix erat felicitas, quæ non habebat Hæredem.
Nam, vanâ Nominis illecebrâ,
Abramus erat, non Abramus:
Pater videlicet, sine prole.
Erogare illi omnia noluit Deus,
Vt aliquid esset quo Deum rogaret.

Rogan-

Rogando, Iſmaelem orbitatis ſolatium, ex Ancillâ ſuſcepit.
Sed nondum ſatis.
Inuidioſa erat Coniugis ſterilitati, Ancillæ fœcunditas.
Liberis egebat tanta Fortuna, non Libertis.
Itaque, vt nihil iam à Naturâ deſideraret,
Nihilque Naturæ deberet,
Rogando, de ſterili Coniuge Iſaacum ſuſcepit.
Sed carò emit tam carum pignus:
Ipſum quippè ſenectæ gaudium,
Suâ iubetur dexterâ iugulare.
Lucroſo nimirum periculo.
Nam pro ſobole oblatâ, ſtellarum numerum æquaturus,
Ex Abramo fit Abrahamus:
Ex inani Patre, multorum Pater.
Quæris quàm magnus fuerit?
E ſinu metire.
Omnes probos gremio excipit.
Exceptos omnes, Beatos facit.

L O T H

Abrahæ Fratris Filius.

TOPOGRAPHIA.

Sulphurea, Viator, quam cernis Lacuna, Pentapolis fuit.
Quinque olim Regibus beata ſedes:
Nunc fumoſum famoſi Cupidinis buſtum, ſuas faces experti.
Inuerſis huius ignibus reſoluta nubes,

Imbres in flammas verterunt.
Vt contra Naturam lasciuitum non dubites,
Naturæ legibus ità peruersis.
Nam contra Naturæ inimicos, inimicæ fœderantur Naturæ:
Ignis, & Imber.
Sic flendos inter lusus,
Igneâ procellâ afflati Ciues omnes,
Præposterè arserunt, vt amarunt.
Imo, geminato miraculo,
Ignis ex aquâ fluxit, mox aqua ex igne.
Ambustam quippe Regionis faciem
Pigrum deleuit Mare; verò nomine Mortuum;
Cocyto simile, vnde orta Venus.
Ita profanæ Vrbes, post incendium naufragæ,
A Vulcano mortem, à Neptuno tumulum habuere.
De more;
Nam Cupidinis flammas, lacrymarum sequuntur vndæ.
Nulla igitur hic Ceres, nec Cereris Comes:
Cassæ tantùm fruges,
Et poma præstigioso colore blanda,
Experientium fauces putri eludunt fauillâ.
In exemplum Voluptatis, quæ foris nitida,
In pœnitendum mox cinerem vanescit.
Lætior illa Insula, Lothi sedes ac domus fuit.
Qui solus æruginoso seculo purus, igne non eguit:
Solusque superfuit incendio.
Hunc suaui cum Vxore, ac Gnatis duabus,
Angeli de Hospitio grati, vindicauere.
Lege datâ, ne Patriam à tergo respicerent.
Adeò diuina iudicia humanis oculis interdicunt:
Vel auersa Venus miserationem demeretur.
At Fœminæ illiciuntur vetando: augente voluptatem periculo.
Curiosior Lothi Vxor, cliuo in isto restitans;
Dum se vertit, in lapidem vertitur, salsum.

Digna

Digna sigillaria, quæ insulsis mittantur.
Hoc in Monte, abstrusus respirauerat Loth.
Filiarum comitatu, Vxoris iacturam leniente.
Sat felix, quòd cariora flammis exemerat:
Nescius heu puellarum sinu peiora incendia foueri;
Quæ diù clausa, ruinam faciunt.
Hæ se Virorum generi superstites ratæ,
Virginitatis tædio, maternum Thalamum scandunt.
Nimirum, festiuæ hilaritatis specie Genium soluturæ,
Pleniores calices Patri propinauerant:
Vt Veneri lenocinaretur Bacchus, & ignis in igne fureret.
Hinc nefandæ Bacchantes, ebrij Genitoris implexæ amplexibus,
Fœdis Liberalibus, fœdiora miscent Floralia.
Oh, post illum Salem, adhuc fatuæ Sorores!
Debuerant Matri conformari:
Quæ nisi esset Statua, nunc fieret.
Verum est quod aiunt, lethalem floribus vitem;
Cum Virgineos necuerit flores.
Infelix Genitor, cui flamma seruatus?
Ignem fugit, & secum tulit in dolio.
Felix tamen, quod gemina inter stupra castissimus,
Saluâ honestate, Filias fecit Matres.
Nam clamdestino Vini philtro obstupefactus;
Baccho, Nocte, Somno, ter cæcus;
Incestum furantes Filias non sensit.
Vt non absurdè asseratur Somnus Pasiphaæ Maritus,
Cùm & incestificus esse possit.
Licet hoc etiam miraculis adnumerare,
Carneam Statuam, dormiendo gignentem.
Ergo vtraque concepit riualis Soror;
Et vtraque suum peperit Fratrem,
Quorum alter Moabitis, alter Ammonitis, nomen fecit,
Olìm Isacidis infestum Genus,
Quale tali thalamo ingignitur.

 Perge

Perge Viator.
Citrà fabulam tres fabulas tenes,
Phaethonta, Nioben, Myrrham.

L O T H I
V X O R.

METAMORPHOSIS.

Quam ſtupes muliebrem Statuam
Tanto artificio fictam,
Artifice caruit.
Genita fuit, & ſine ſcalpello ſculpta.
Et, quod impenſiùs mirere,
Olim ſpirabilis, & loquuta.
Breui; Fœmina fuit.
Dicerem, eſt:
Niſi prodigium videretur,
Fœminam eſſe, & tacere.
Gorgonium vidiſſe illam putas?
Aut Ciconum fontem bibiſſe?
Erras: Se ipſa finxit.
Nam contra Diuinum præſcriptum
Dum Patriam ſpectat, ſe amiſit.
Sola igitur Mortalium, nec Imaginis egens, nec Sepulcri,
Ipſa ſuæ ſtupiditatis Imago,
In ſemitâ hæret:
Et in ſuâ Statuâ tumulatur.

Licet

Licet igitur intra Metamorphoses numerare
Fœminam ex verâ fictam:
Imò nunc veram, quia fictam.
Nam quid in Fœminis videas, nisi fictum?
Itaque mentiri solita, seipsam mentitur.
Mortua Viuam simulat, vel Viua mortuam.
Magis mirere,
Quod insulsa, salsum migrauit in lapidem:
In sale mortua, quo viua carebat.
Sic solent Fœminæ: sapiunt cùm pereunt.
Ah fuge hunc Salem, si sapis, Viator.

ISAAC

Abrahæ Filius.

TRAGOEDIA.

Adeste Ciues.
In Monte Moriàh Tragœdia dabitur,
Cui nihil simile dedere Athenæ.
Idomenæus, & Agamemnon, fabulæ sunt:
Et si confero, mihi frigent.
Protasin aget Numinis Internuncius;
Qui Isaacum patriâ iubebit dexterâ immolari.
Distrahetur infelix Pater inter Filij vel Fidei iacturam;
Aut incredulus futurus, aut crudelis.
Atque vt totas ærumnas secum tractet,
Ad ignotam procùl Aram peregrinabitur:
Vt singula per vestigia gladium parans,
Locum

Locum omnem horreat, dum locum ignorat:
Toties enectus antequam necet.
Epitasin aget Isaacus;
Spes Patris, ac timor: Cæli munus, & muneris pretium:
Tot victimis à Patre expetitus, nunc Patris victima:
Quem Deus fœneratus est Puerum, vt repeteret Virum.
Vterque procedet suorum mysteriorum Sacrifer:
Hic ligna gestans, quibus inardeat;
Ille facem, quam Posteritati subijciat.
Nam totius Populi Caput de capite periclitatur.
Iam ad mœstam Catastasim venietur.
Hanc vterque persoluet;
Dum Arâ positâ, compositâ strue,
Discet Puer ad se pertinere illum gladium.
Ambigeres, flebilior ne Sacerdos, an Victima sit.
Nisi quòd mollius est amanti,
Mortem impetrare, quàm imperare.
Iam in ore primo stat Anima:
Iam gladium alter, alter iugulum nudat:
Iam Morti acerbissimæ nihil deest,
Præter id quod Mortis acerbitatem adimit, Mors ipsa.
Sed Catastasis horrorem læta excipiet Catastrophe:
Dum momento eodem,
Imperium Deus, ferrum Genitor, reuocabit.
Itaque ad fortunatum Rebeccæ connubium seruato Puero;
Fœdus Aries pro succidaneâ Victimâ Aram imbuet.
De more Numinis, qui bonis minatur, malos perimit;
Sic Isaacus iterum natus, Abrahamus iterum Pater,
Vterque Actor, corollam ferent.
Agetur Tragœdia ludis verè Olympicis.
Modos facient Cælestes Chori.
Spectante Cælo, Actore Homine, Authore Deo.
Qui veræ cædis progymnasma, fictâ in cæde meditatus,
Eodem in Monte Filium immolando, Tragœdiam explebit.

I A-

I A C O B

Iſaaci Filius.

M O N I T A.

Habes, Viator,
Tot in Iacobo documenta, quot geſta.
Hic in ſterili coniugio diuinitùs impetratur.
Diſce per vota quærere quod optas:
Nam magnum aliquid porrigit Cælum, cùm flectitur.
Iam gemino tumente fœtu, Iacob optimus, Eſau peſſimus,
Feliciſſimam ſimul, & miſerrimam fecere Matrem.
Diſce quàm finitimum Virtuti ſit Vitium;
Cum Mali Bonis agnaſcantur.
Sed ò prodigia! Rixantur Pueri antequam prodeant;
Et gladiatoria Palæſtra vterus eſt.
Tumulus eſſe poterat, ſi magna odia poſſent latere.
Diſce quam præmaturè ſe prodant pupillorum ingenia.
Ergo ex pellibus in aciem deſcendunt: ex vtero in Orbem.
At primas obtinuit Eſau, hærente ad calcem Iacobo.
Diſce commune rerum fatum,
Vt dignitates indigni rapiant; non ſeruaturi.
Vagus enim Venator Eſau, rabidâ inſtinctus fame,
Flatulenta edulia Sacerdotio paciſcens,
Fit ex Domino Verna,
Diſce quam ſtolida ſit improbitas:
Nam irretitus ſuamet arte venalis venator,
Cùm ad eſcam inuolat, libertatem amittit.
Conſpirauit in Iacobi gloriam
Matris acumen, & Patris cœcitas:

Dùm

Dùm Pius Impio ſimilis,
Paternæ dexteræ ſubrépens, Primatum ſubripit,
Et Eſau capitur dum Feras capit.
Diſce tua iura ingenio promouere:
Humaniùs enim Mentis acie vincimus, quàm Ferri.
Iam Fratris iras vt fugiat Iacob, Patriam fugit:
Et ſolicitudines per ſolitudines mulcens,
Exitium declinat exilio.
Diſce quàm arduum ſit Fratres componere, niſi diuidas.
Magnus ex odio Iacobi labor; maior ex Amore.
Rachelis coniugium,
Vnam videlicet ſeruitutem, ſeptenni ſeruitute mercatur.
Diſce Amoris nequitiam, qui Sapientes dementat.
Impoſuit Iacobo Labanus,
Dum pro pulcherrimâ, lippam ſuppoſuit.
Bis igitur vt nubat, bis ſeruit:
Et liberos vt acquirat, libertatem amittit.
Diſce quid auaro fidas, ſi ſanguinem ſudoribus vendit.
Sed opportuna Soceri importunitas Genero fuit.
Nam ſterilem inuenit pulcram, deformem frugi.
Diſce humanarum rerum vices:
Spem fallit ſpecies, vtilia ſunt quæ vilia.
Infelix igitur Rachel; vt prolem pariat, vota concipit;
Felix niſi litaſſet.
Nam Animam ſimul, ac Beniaminum enixa,
Vitam amiſit, cùm dedit.
Diſce quàm noſtra nos prodat Cupiditas.
Perierat niſi páreret: perijt quia peperit.
Iam Natorum ac Pecudum Gregibus auctus Iacob,
Soceri auget inuidiam.
Diſce quàm magnum ſit infortunium magna Fortuna.
At malum malo mutatur,
Dum à Socero lapſus, in Fratrem relabitur.
Sed inter furem ac furentem medius,

Illum

Illum dolis vincit, hunc donis.
Disce quàm secura munimenta sint munera.
Nam ferro inuictos, auro vinces.
Vltima restabant tentamenta Virtuti.
Soceri astu, Fratris æstu inconcussus.
Natorum flagitijs concutitur.
Cruento Iosephi spolio deceptus,
Fictam cædem veris lacrymis luit.
Disce, multiplici ex connubio plus doloris quàm solatij progigni.
Redijt tandem felicitas sera, sed seria.
Lætâ enim ac tragicâ agnitione,
Dum Beniaminum repetit, Iosephum reperit.
Itâque inter Filios duodecim, oscula & Animam diuidens,
Ingenti felicitati succubuit.
Disce Virtutis leges, Viator;
Verè vt gaudeas, diù lugendum.

TRIBVNI XII.

Iacobi Filij.

SOMNIVM.

Suauis futurorum interpres Somnus.
Vel Iosepho ad Cælum rapto,
Vel Cælo ad Iosephum delato,
Talibus Oraculis puerile pectus impleuit.
Huc nobilis infans.
Signiferum illum Orbem, Phœbi Phœbesque curriculum, vide:

 Vbi

Vbi Aſtra duodecim, tempeſtates alternant.
Veſtræ familiæ vides Emblema.
Hic Signorum Princeps, ac vernæ fœcunditatis antiſtes,
Aureo vellere nitens *Aries*, te tibi oſtendit:
Cui Primigeniorum dignitatem
Naturâ negatam Virtus dabit:
Cùm ex famulo Princeps,
Ægyptum ditabis, ab Ægypto ditabere.
At ille toroſus, & aratro ſacer *Bos*,
Iſſachar eſt:
Qui oneris quàm honoris patientior,
Vectura victitans, iuge perferet iugum.
Iam *Geminorum* Fratrum nodus Beniamino aſtruit.
Vero Philadelphiæ exemplo:
Vnico tecum animo, quia ab vnico vtero.
Iam verò ſub æſtuoſum Tropici limitem
Refugus latibulans *Cancer*,
Nephtalis eſt, à recto retrogradus.
Nec ſeruile ingenium mirere, de Seruâ natum.
Cernis ſubinde iubatum radijs *Leonem*,
Magnanimum, victor, ſtrenuum caput?
Hæ Iudæ dotes;
Qui nomen Genti, ſceptrum Regibus, Meſſiæ natales dabit.
Virginem verò,
Soliuagum, ſeuerum, ſed caſtum Sydus,
Ad Leuim referas:
Quem pudicitiæ amor vltorem libidinis faciet:
Ac Tribu ſoloque dimotum, aris Temploque admouebit.
Danum æquiſſimum Iudicem, *Libra* præſagit:
Quæ noctem diemque, hoc eſt pœnas & præmia,
Pari lance ſuſpendit.
Cernisne *Scorpionem* illum truculenter blandum:
Ore innocenti, nocente cauda?
Simonis perfidiam notat:

Qui

Qui vel suo proditor nomini,
Paci verba, dexteræ telum aptans,
Credulo Sichem, citius iugulato quam iugato,
Nuptialem ipsam facem supponet.
Nec melius ex *Centauro* præsagium.
Hic humanâ specie, equinâ lasciuiâ biformis,
Rubeno respondet.
Tantæ humanitatis, vt tuo funere pollui nolit:
Tantæ lasciuiæ, vt Patris thalamos vltrò polluat.
Æquè pius dum Fratres seruat,
Ac impius dum Fratres gignit.
Pari igitur præmio pœnâque dignus,
Primigenius nascitur, Primigenia amittet.
Euge; fœdissimum *Capricornum* cum Gado conferas:
Deformes, sed vniformes.
Nam Martis ille ac Maris turbator,
Campos cædibus, freta tempestatibus asperat:
Hic, Sociorum quietem mouebit:
Ditiones seditionibus agitabit.
Contrà verò,
Regius hic Minister *Aquarius*, Azeri schema est;
Qui de gregali ad Regalem sedem vocatus,
Regum animos tractabit, iras mulcebit.
Pisces demum, lubricæ Maris animæ,
Zabulonis sortem pingunt.
Qui pisculentam sortitus oram,
Diuitias ac delicias comparabit.
Hæc vestræ Fortuna Domus;
Cœli Filia, Cœlo nixa, cum Cœlo duratura.
Quid enim Cœlum, nisi Mysteriorum Pictura?
Hæc vaticinatus Sopor, euanuit.
At experrectus Ioseph,
Suo Somnio Fratres fecit insomnes.

MVNDI IVVENTVS,
DVCES.

IVDAS

IACOBI FILIVS.

Chriſti | linea.

Ex Laui. Iudæ fratre.	*Ioſeph. Iudæ frater.*	Phares.	*Ex Dan. Iudæ fratre.*	*Ex Eſau. Iacobi fratre.*
Moſes. & Aron.	*Ioſues.*	Eſron.	*Samſon.*	*Iob.*
	Gedeon.	Ramus.		
	Iephtes.	Aminadab.		
		Naaſon.		
		Salma.		
		Booz.		
		Obed.		
		Ieſſe.		

IVDAS

I V D A S

Iacobi Filius.

ETYMON.

Tertium vides Orbis Parentem, Viator.
Qui Fati consilio nomen à Laude sortitus,
Gerendorum præscium, gestorum pretium,
Id meruit adultus, quo donatus est infans.
Ergo ne silentium rapinæ damnetur,
Suum Iudæ Etymon pro præconio restitue.
Animum illum celebra magnum, strenuum, iustum:
Qualem poscebat Mundi Iuuenta.
Magnitudinis fuit,
Quod Patri se Vadem pro Beniamino deuouit:
Certus, aut raptum reducere, aut raptorem.
Strenuitatis, quod hostiles sectas hostiliter insectatus,
Bella exercuit prò venatu.
Iustitiæ, quod ignoti incestus se conscium noscens,
Breuem luxum diù luxit.
Has vt laudes vnico vocabulo constringeret Fatum,
Iudam vocauit.
Migrauit in Stirpem tanti Nominis tessera:
Nam Iudæ Tribus, Tribuno similis,
Iustitiâ, strenuitate, magnitudine cæteras vicit.
Hæsit Nepotibus auita gloria pro stimulo.
Qui ne Nomini impares arguerentur,
Numini pares esse debuerant.
Eodem tituli augurio Regia dignitas fulsit:
Quæ Primogeniti annis debita, indebita vitijs,
A Ru-

A Rubéno a l Iudam, ab Euirato ad Virum, transfúgit.
Adeò facilius est nancisci Reges, quàm nasci.
Huius Imperio nullum maius.
Nam longâ perpetuâque Regum lineâ decurrens,
Denique in Dei humeris sedit.
Ità Iudæ Solium fuit altius Sole.
Nec cæco Prouidentiæ mysterio,
In *Iuda* Nomine infandum Dei Nomen inuenias.
Addito *Delta*, quod *Ianuam* sonat.
Nam Diuinitati ad Mortales ingressæ,
Iudæa Virgo Ianitrix fuit, & Genitrix.
Quanta hæc Iudæ Gloria, quòd sui Author Authoris,
Numen numeret inter Nepotes, & Iudæus dicatur Deus?
Sed, heu miseræ vices?
Tanti Nominis laudem simile Nomen inficiet.
Surget *Iuda* Antagonistes Iudas.
Hic Numen edet, ille prodet:
Sanctumque os putri violans osculo,
Suummet Nomen contaminabit.
Dedisce Viator auitos iactare Fastos.
Hominum est Virtus, non Nominum.
Nam totidem literis Messiæ Patrem appelles, & Parricidam.

I O S E P H
Iacobi Filius.

E V L O G I V M.

Dulces Rachelis primitiæ Ioseph,
Vt primus euadat, vndecimus nascitur.

Egre-

Egregium aliquid meditante Naturâ,
Quæ tot exemplaria delineauit, vt vnum absolueret.
Paternæ virtuti, maternæ pulcritudini compar:
Vt impares Fratrum mores de suo Typo corrigeret.
In sopore Vigil,
Pingente Somno, futuræ dignitatis expressit imaginem.
Sed periculosa res est eminere.
Per cognatum liuorem
Viuus humatur, exhumatus diuenditur.
Infelix Puer,
Vel perimatur ne imperet, vel seruetur vt seruiat.
Bis infelix,
Ab Eunucho emitur, vt seruiat Fœminæ.
Ter infelix,
Purus impuræ seruit, ingenuus captiuæ:
Nam liberali Mancipij specie Domina capitur.
Hic inhonestum thalamum fugit:
Sed voto repugnat forma, pudore aucta.
Itaque inuerecunda procaciùs prosequitur verecundum.
Hic Domino, quam Dominæ obsequientior, fugit.
Illa denique, impudentiâ impudicitiæ suffragante,
Arrepto pro Iuuene palliolo,
Indicium criminis insonti obijcit.
Quid multa? fauor sequitur ream, reatus insontem.
Itaque liberalius ducens Ioseph,
Seruili cómpede, quàm herili amplexu constringi,
Carcerem subire maluit, quàm mereri.
Sed Virtus quicquid intrat, condécorat.
Læta at mæsta somniante Pharaóne,
Vt ambages soluat, vinculis soluitur.
Anguem diceres per latebras tractum,
Vt exiret nitidior.
Ægypti Fata denuncians, Ægypto præficitur.
Nemo enim melius prospicit malis, quàm qui prospicit mala.
Itaque

Itaque ore affirmato, re firmato præſagio;
Nunc ferax, nunc ferox tempeſtas,
Septennem fertilitatem, ſeptenni ſterilitate deuorauit.
Nepos Nimirum Natura, cùm prodigit, decoquit.
Hinc optimus Promus-Condus Ioſeph,
Frumento grauidas Pyramides pandens,
Calefactâ annonâ promit, quod tepente condiderat.
Ita Ægyptiæ Pyramides, iam ſepulcra, mox horrea,
Ægyptios alunt quos tumulabant.
Tunc Aſiâ in Ægyptum emendicante,
Frumentatores Fratres *agnoſcit Ioſeph.*
Pia Fati *Talione:*
Vt ab eo vitam emerent, quem vendiderant.
Dulciorem tamen agnitionem ſimulato facturus iurgio,
Ceu furto deprehenſo, ceu fures comprehendit:
Pari violentiâ amorem pectore, carcere Fratres*, includens.*
Sed lubrica res eſt Amor.
Medullis coercitus, pupillas rumpit:
Cæcuſque per oculos viam rimatur.
Lætas igitur liquatus in lacrymas Ioſeph,
Suis ſe proditoribus prodit.
Cœlum diceres illam Domum, Aſtris duodecim lætam.
Sed ſine Sole, dum ſine Patre:
Qui demum accerſitus, totam Fortunam *ſerenauit.*
Omnia recuperauerat præter Patriam.
Huic oſſa legauit pro Oraculo:
Vbi, poſt obitum peregrinatus, tandem quieuit.
Semel mortuus,
Bis tumulatus,
Ter fletus,
Quater felix.

PHA-

PHARES
Iudæ Filius.

PRODIGIA.

Adoleſcens quem cernis, Phares eſt:
Matris inceſtu, Patris adulterio ſatus:
Parentum dedecus, Nepotum decus.
O Prodigium!
Duos fleuerat Viros, eoſque Leuiros Thamar.
Tertio deſponſa Fratri, & fraudata,
Ne orbitatem fleret,
Fraudulentâ libidine, ab Iudâ Socero Prolem furatur.
Nam pellax Pellex,
Proſtituto corpore, non vultu,
Filium concepit Mariti Fratrem, ignota Nothum,
O dirum Prodigium!
Obſcuri ſceleris palam conuicta Meretrix,
Accuſatore vtero, Socero Iudice, ad flammas trahitur;
Vt Veneris crimen Vulcanus plectat;
Et flammam expiet flamma.
Sed productis ſcortationis præmiolis,
Sigillo, ſudario, baculo;
Reum Iudicem conuicit Rea.
O implexum Prodigium!
Sanctùm adulterio miſceri, adulterio Sanctum gigni.
Imò vnico adulterio bis adulter Iudas,
Crimen geminat:
Quippè vnico inceſtu, geminos gignit.
O probroſum Prodigium!

Gemello instante partu,
Exertam Zaræ dexteram purpurâ distinguit Obstetrix;
Purpuratam dexteram in vterum reuocat Zara:
Et posterior Phares oritur prior.
O diuinum Prodigium!
Quid monstri ferunt hæ vices?
An purpureum vinculum,
Vt Ægyptiæ captiuitatis omen, exhorret Infans?
An penitus in vterum resilit,
Vt purpuream Regni Notam ostendat Fratri,
Cui diuinæ Stirpis Authori debentur primæ?
An quòd Auroræ plagam significet Zara,
Purpuream Auroræ Notam coruscat,
Vt Solis instar procedat Phares?
An gemini Populi præposteræ notantur sortes?
Nam qui legem prior accepit,
A legis actis manum retraxit.
O felix Prodigium!
Nemo vtilius peccauit, quàm Thamar:
Nam legitimâ arescente Iudæ Prole,
Tota Iudæorum Regum Sylua
De spurio hoc Stolone propagatur.
Pio Prouidentiæ Consilio:
Vt decolor Hebræorum purpura
Haberet vnde erubesceret:
Et Regali Throno oppositus Thamaris Thorus,
Tyrannicum typhum excuteret.
O maximum omnium Prodigium!
Regia Christi Gentilitas hoc probro superbit;
Et Virginei Partus Auiæ, iactantur incestæ,
Dum Christi Genitores ex Thamare dicuntur Nati.
Siue id augendo Diuinorum Natalium splendori:
Nam fœdiore in nebulâ clarior elúcet Iris.
Siue minuendæ seueritati:

Dum

Dum criminum Vindex criminosos inuenit suos.
O læta Prodigia!
Abi Viator, & Spera.

I O B
Esau Pronepos.

MONOMACHIA.

In Arenam, ò Ciues.
Gemini congrediuntur Athletæ,
Orientis alter, alter Occidui Solis Imperator,
Iob, & Dæmon.
Simplicem illum videbitis cum multiplici Hoste pugnantem.
Illum semper eundem; hunc semper alium:
Qui formâ carens, formas alternat.
Sed proderit Iobo aduersarij varietas,
Toties vnum triumphaturo.
En, mollium Sabæorum specie simulatus Hostis;
Iobi Boues prædatur.
Hæc prima Dæmonis velitatio, Robur eneruare delicijs.
Sed irrito euentu,
In flammam mutatur flammarum hospes.
Et Cælo cadens, vbi stare non potuit,
Incendit quàcunque incedit;
Et pascentes ouiculas igni depascitur.
Hinc Magicum Chaldæorum agmen mentitus,
Camelos cum Rectoribus corripit.

Sustinet hanc iacturam diuinus Pugil,
Qui opibus impeditior quò ditior,
Æquè beneficum vocat Numen, siue opes afferat, siue auferat.
Sic pradonem angit, dum de prada non angitur.
Hactenus prolusit aggressor: iam propius.
Vt Regiam euertat in ventum vertitur:
Nil enim aula nocentius vento.
Omnes turbat hic turbo prater illum cui nocet;
Qui ruinas inter infractus,
Latiore Calo fruitur dum tecta subsidunt.
Sed maiores ciet lacrymarum nymbos hic ventus.
Dulcem Senis Sobolem inter epulas ruina sepelit.
At faciliùs Terram mouet, quàm Iobum:
Qui ruente Familiâ, sustinere potest orbitatem.
Spoliato quid superest? Vita.
Hanc Tortoris Imagine, cruciat, non rapit:
Vt intra corpus, & cadauer medius,
Iob vitam optet, vel Mortem.
Iob neutram curat.
Et ante Numen cadens, Æmulum sternit dum sternitur.
Debellauerat; nisi defessus Antagonista,
Deteriorem sibi vicarium sufficeret, Fœminam.
Viro igitur Vxorem delegat;
Qua postremam suis malis imponere manum suadeat;
Et Mortem Morte anteuertere.
Beneficam crederes hanc Maleficam, nisi esset Vxor,
Cui luxus est, debili Marito carere.
Detrahit hanc Pietatis laruam Mariti pietas:
Ac linguam linguâ retundens,
Viuere mauult, inuisus Coniugi ac sibi;
Totiesque Hostem verberat, quoties spirat:
Et nihil amaturus prater Deum, Mortem etiam odit.
Nam postremis in malis,
Fortius est Mortem arcere, quam arcessere.

Iam

Iam inter rapinas & ruinas nudus, palmam tenet.
Sed ipsam in palmam victus inuolat Damon:
Et vltimos conatus adhibet, amicorum probra.
Hi tantâ virtute amaris salibus respersâ,
Famosis carminibus Victoris famam corrumpunt.
Habet hanc felicitatem nouissima calamitas,
Quòd inuidiam extinguit: hoc vno inuidenda.
Iob omnium miserrimus, inuidos habet Amicos.
Nimirum Poetas:
Tam malè mordaces, vt vel vlcerosum mordeant.
Adeò inter Aulicos, Virgines Musæ lasciuiunt.
Euicit extremum hunc laborem strenuus Iob:
Qui contemptus & contentus, Hostes Hostijs lustrat.
Hic toto Cæli Theatro plausus éxcitus.
Nec minore præmio, quam prælio,
Regno, Liberis, Opibus, duplo auctior,
Suos ipse luctus cecinit:
Et calamitates calamo felices fecit.

E S R O N

Pharesi Filius.

RAMVS Esronis Filius.
AMINADAB Rami Filius.

AVLICISMVS.

Aulam esse Auram,
Triumuiratus hic docet;

Aulicæ

Aulicæ Fortunæ leuitatem expertus;
Quæ cum Esrone processit;
Cum Ramo stetit;
Cum Aminadabo recessit.
Nemo igitur Esrone felicior Aulicus.
Nam cùm iniuriâ Sideris depulsa Ceres,
Asiam, atque Africam fugeret;
Et areret quicquid araret:
Esron in Ægyptum receptus,
Regnante Amosi Pharaone, Proregnante Iosepho Patruo,
In soliuago Thebaidis solo cælitum vitam vixit:
Vrbicas delicias nactus inter Agrestes.
Candida enim felicitas mapalium fumo non tingitur.
Sensit Colonorum innocentiam Canopi Tellus;
Quæ regali Iudæorum vomere exculta,
Vota frugibus anteiuit,
Ac nihil debuit Nilo.
Certauit cum agrorum fœcunditate Agricolarum fœcunditas:
Nam exiguus Israelitidum cætus
Prodigiosâ superfœtatione impleuit Ægyptum.
Dubitas quantâ vi soboleuerint?
Vna Iudæ Tribus quinos in Ægyptum deduxit Pueros.
Intra octogesimum lustrum,
Septuaginta millia bellatorum diduxit.
Adeo clementiâ Principis propagatur Respublica;
Et fauonius conceptui fauet.
Hactenùs cum aduenâ Esrone velificata felicitas,
Cum Ramo indigenâ, subsistere cæpit.
Nam ab Amosi ad succedaneos Pharaones
Ægyptio desultante Sceptro;
Iosephi merita cum Iosepho funerauit obliuio.
Hoc Aulæ ingenium:
Malefacta in saxo, Benefacta in aquis scalpuntur:
Et cum beneficiario interit beneficium.

Tantam

Tantam igitur Iudæorum fortunam
Sequuta, vt ſolet, inuidia:
Cui omnia ſuſpecta, niſi deſpecta.
Nouiſſimæ igitur calamitati ſeruatur Aminadab;
Male Regnante Amenophi:
Qui Regiam Iudæ ſtirpem, luteo miniſterio defixit.
Additis operarum Cenſoribus,
Qui, crebriore queſtione quam quæſtu,
Ceſſantes inceſſerent:
Vt infelix Populus operam, aut animam ageret.
Hæc Tyrannorum Natura;
Diuitias rapere quas donent, timere quas dederint;
Ac ditatos calcare, ne calcitrent.
At innoxijs nihil noxium.
Semíneces Hebræi, & viuaces,
Baſilicæ inſtar herbæ, creſcunt per iurgia.
Quamquam doloris auctarium eſt
In ſterili fortunâ fœcunditas.
Horruit Pharao feracem hanc Excetram;
Contra quam gladio niſus,
Fœmineos Hebræarum fœtus viuere iubet ad Venerem,
Maſculos vetat ad Martem.
Æquè iniquus dum perdit, ac dum parcit:
Comite ſemper crudelitatis laſciuiâ.
Infelix omninò Aminadab,
Quòd non citiùs aut ſeriùs naſcitur.
Nempè, cùm Hebræa libertas,
Ægyptum attigit, aut reliquit.
Imò omnium feliciſſimus,
Qui tantum infortunium fortiter tulit.
Miſerum enim eſt, miſerum eſſe neſcire.
Age Aulice:
Tres horum ætates compone, Aulici ætatem habebis:
Cui mendax Fortuna,

Primum

Primùm applodit, mox supplodit, demum explodit.
Quod si Aulæ vicibus, Principum vices accedant;
Sis licet cautus, non vitabis has cautes.

MOSES
Leui Nepos.

EXEGESIS.

Hactenus Homines Natura genuit, nunc Deos.
Prouectiori Mundo ingenium creuit.
Noui Regni odio flagrante,
Noua Hebræorum spes nascitur, Moses.
Ortu, Vitâ, Obitu,
Intra fidem, supra opinionem.
Vtero exactus flumini traditur;
Vt Lethes esset pro lauacro.
Sed iacturâ caruit hic iactus.
Mergi non potest spectata pulchritudo.
Inter papyros hærentem ac biblos;
(Iam tum Biblia meditabatur)
Regia spectans Puella,
Optat, edúcit; adoptat, éducat.
Sed lubricum Aulæ culmen ingenuis.
Fratrum osores perosus,
Ægyptio confosso, Ægyptum deserit.
Obscuro secessu, successu illustri:
Nam Ouium Pastor, mox Hominum,

Dilecto

Dilecto Populo deligitur Princeps.
Primus Mosi labor, Hebræorum libertatem rogare:
Sed à Tyranno.
Frustra nimirum rogantur, quibus aures in oculis.
Manu igitur, quàm linguâ, facundior,
Vt aures audiant, oculos terret.
At quos Deus obfirmat, plectas faciliùs quàm flectas.
Hebræos cedente Mari incedentes,
Vado sequitur Pharao.
Sed in vndis demersus, memori elemento pœnas dedit,
Quas nascenti Mosi decreuerat.
Sic suis artibus pereunt Tyranni.
Tanta pro suis fecit Moses, plura pertulit à suis.
Nam sternax Vulgus promissas ad sedes eductus,
Angitur dum agitur;
Sanctumque ductorem, vt seductorem criminatur.
Adeò nec Probi immunes à probris.
Profuit Mosi Pastoritia:
Didicerat cum Brutis viuere.
Quanta in contumaces missa beneficia, & amissa?
Liquitur inuito de Pumice non ingratus ingratis liquor:
Virgâ lapides molliente, non Homines.
Sapit siti admonitis amarus nuper aquarum haustus:
Nec lingua amaror melle depellitur.
Tota condiendis altilibus ancillatur Natura:
Sed rabida ora, munus mandunt, munificem mordent.
Canescunt dulci rore concreta gramina:
At delicata Mancipia incipiunt fastidire delicias.
O vestro luto lutulentiores!
Nil dissolutius seruo recens soluto.
Nam seruitutis impatiens, libertatis incapax,
In seruitio libertatem amat, in libertate seruitium.
Duras igitur vt ceruices emolliat Moses,
Ad Tonantem scandit per fulmina;

Leges rogaturus, quas irroget.
Sed diuino è cultu Deo ſimilis reuerſus,
Geminas facie faces eiaculatus,
Iumenti Cultores Iumento ſimiles réperit:
Qui paſsim ſtrati,
Legem detrectant, obtrectant Legislatori.
Adeò periculoſum Antiſtiti gregem deſerere,
Etſi Deum adeat.
Iam verò iteratis oraculis,
Ter alius, & ter idem,
Ciuile, Militare, Pontificium Ius edens;
Proceres, Duces, Pontifices,
Foro, Caſtris, Templo conſtituit.
Omnium ditiſsimus,
Deum in Arcâ poſſedit.
Omnium doctiſsimus.
Diuina geſta Commentarijs excepit.
Omnium ſtrenuiſsimus,
Stationes quaterdenas annis totidem metatus:
Viam per auia vel inuenit, vel fecit.
Quin ipſe Belli Dux, & bellica machina,
In Monte fixus,
Hoſtem deijcit, dum manus erigit.
Populo denique tot per clades traducto,
Primum ac poſtremum optati ſoli conſpectum rapiens,
Patriam amiſit, cùm vidit.
Hoc tantum Humanum fecit, quod defecit.
Morientem nemo vidit,
Mortuum nemo inuenit,
Tumulum nemo erexit:
Si Deus moreretur, ſic moreretur.
Quis Moſem neget Pharaonis Deum?

AARON

A A R O N

Mosis Frater.

PARÆNESIS.

Adeste Præsules : paucis vos moneo.
Cecidi; nemo fidat : Conualui; nemo diffidat.
Ego Pontificum Princeps, & Principum Pontifex,
Mosis frater, imo lingua fui.
Nam quo alteruter carebat, ab alterutro sumpsit.
Illi ego linguam, ille mihi manum suffecit.
Vni omnia nunquam concessa.
Sed ego nimio indulgentior,
Vulgo Deum Deo meliorem flagitanti, Dæmonem dedi.
Inaurium auro flammis domito, Monstrum conflaui:
Vt aurium dolore oculi resipiscerent.
At nimis imperitè aureum formaui, si coli nolebam:
Cum aurum colatur vel informe: & Numus pro Numine sit.
Materiæ pretio vilem addidi Iumenti speciem,
Vt Numen darem colentibus simile.
Sic circa Vitulum vitulantur lasciui;
Et Pastores ducuntur à Pecude.
Itaque in elemento eodem, Deum Moses, ego Dæmonem reperi.
At nemini suum artificium pluris stetit.
Leuius Authorem torsit Phalaridis Taurus,
Quàm meus me Vitulus.
Nam semel ille gemuit, ego semper.
Finem ludicri luctus excepit:
Dum Vulcano redonatus est Vitulus,
Et flamma scelus delet quod fecit.
Tum, verso in medelam veneno, Idóli Cineres in aquis sorbui.

Vt Bacchi facinus eluerent lympha.
Itaque ad oculos transmisso piaculo, meum Idólum effleui.
Hinc, vltore Leuitarum gladio Populum depopulante,
Toties cado, quoties video cadentes.
Vt tricesies millies peream, triginta millia pereuntium specto.
Sic Populus Antistitis culpâ,
Antistes Populi pœnâ, torquetur:
Illi sanguinem fundunt, ego lacrymas.
Heu quot lacrymas?
Nullas ad Filiorum funera mihi seposui.
Vidi infelix Pater infelices pueros,
Profano igni adolentes, sacro igne adoleri.
At exhaustis meo crimine oculis,
Nihil inueni quod supra alienum crimen efflueret.
Supererat pro solatio Dignitas: hac etiam spolior in Monte Hor:
Et Pontifex de Ponte deijcior.
Mors denique dolores omnes oneratura,
Optata litora prospectantem oppressit.
Obij à Patriâ extorris, quam oculis tantum tenui.
Credite Antistites,
Lubrica res est praeesse.

N A A S O N

Aminadabi Filius.

E X E M P L A R.

Lege, attende, mirare:
Principis Tribus Princeps Naason,
In Principum exemplar est positus.

Hic

Hic fortiſſimo Atauo fortior Atnepos,
Primus ab Ægyptio luto pedem extulit;
Nouæ fortunæ Protoplaſtes.
Moſi obſequutus, non Pharaoni.
Qui cum Hebræos, nec amare vellet, nec amittere,
Amiſit quos amauit:
Graſſante in ſuos per tenebras Cæli gladio.
Adeo auguſtum Imperandi augurium eſt, Deo parére.
Primus morante acie ad Orientem metatur.
Caſtrenſis vigilantiæ documento:
Vt Solem cadentem vltimus,
Naſcentem primus adſpiciat Princeps.
Primus Sanctuarium in Caſtris recepit,
Aggregatâ in contubernium Leuiticâ Tribu:
Vt Hoſtiarum cædes, Hoſtium cædi proluderet.
Alterno enim fœdere,
Religionem Princeps, Religio Principem ſeruat.
Primus in procinctu Martem laceſſit:
Non receſſurus niſi victoria receptui canat.
Præpoſterè nempe bellatur,
Cùm Dux ab agmine ducitur, non agmen à Duce.
Primus ad Erythræum trepidante Turba,
Inſolens vadum diuidui Maris intrauit:
Et mendaci ſe credidit Elemento.
Dumque illi Rubrum pelagus pallidi ſpeculabantur;
Hic Deo fretus, fretum deriſit.
Tanta hæc fiducia, vt anteceſſorem Angelum anteceſſerit.
Nam attonitum Mare intrante Naaſone,
Anteſignana Columna ponè aciem receſſit.
Vel quòd Angelo audentior fuerit Princeps,
Vel quò Principis exemplum melius præluceret.
Aſſurgit inambulanti réuerens vnda:
Aqueo cæmento ſtipans altrinſecus viam.
Hic terram pro fluctu, fluctum pro litore inueniens,
In

In vndarum lubrico ſuam ſpeculatur ſoliditatem.
Neſcias vtrum magis mirere,
Stantes vndas, an euntem Ducem:
In Mari conſtantiam, an in Principe obſequium:
Exili virgâ indomitum domari Mare,
An Mare ſine Mari, à Nautâ ſine Nauigio, tranſmitti.
Sanè hinc didita fama, Regalem purpuram meruiſſe Naaſonem,
Quòd Purpureum fretum calcauerit Primus.
Habetis exemplar Principes: incipite quæ præcipitis.
Malè imperat, qui imperat tantùm.

S A L M A

Naaſonis Filius.

GRATVLATIO.

Gratulor tibi, Principum feliciſſime Salma,
Hoc primùm, quòd cæco errante populo,
Genitus es in deſerto.
Nihil deſerto illo fœcundius;
Vbi peregrinatus ſtatim ac natus,
Patriam in exilio habuiſti, exilium in patriâ.
Magis gratulor, quod legem per fulgura dictante Deo,
In lucem veniſti:
Et Ceruulæ inſtar, tonante Cælo ſoluta eſt Parens.
Iuſtum igitur non mirer, cui cognata iura,
Nec fortem, cui tonitrus increpundia:
Habuiſti cæleſtis Alumnus nutricia Sidera;

Et

Et Manna pro mammâ:
Vnde dulcissimi tibi mores:
Nam alimentum, est indolis elementum.
Nec dulcia defuere viatica donec viarum acerbitas:
Penuariam donante Cælo, vt domicilium.
Hinc instar Cæli, in agitatione firmissimus,
Quadraginta dierum iter annis totidem produxisti.
Non tuâ sed blasphemi Populi culpâ,
Qui pede vti linguâ errabundus,
Tamdiu à rectâ, quamdiu à recto deuiauit.
Planè Peripatetici, qui sapientiam condiscunt ambulando.
Quid lubrica illa Monstra commemorem?
Nescio anguesne flammeos, an flammas anguineas vocem.
Antiqui sanè Serpentis germina,
Qui Tartari Salamandra, vritur non aduritur.
Neque enim decentior carnifex furiosorum linguis,
Quàm Furiarum Colubræ, debebatur.
Tu verò supplici prece pestes illas repressisti:
Quâ nulla promptior excantatio.
Vt reciproco ictu,
Linguæ anguibus, angues linguâ mulctarentur.
Macte tuâ illâ constantiâ,
Quæ tot per funera nusquam perijt.
Nam cœteri ex Ægypto digressi
(Præter vnum, aut alterum)
Ante confectum iter, itinere confecti sunt.
Ita, populosa illa solitudo, vitiosorum cribrum,
Tot aucta cunabulis quot sepulcris,
Alterum accepit Populum, alterum dedit;
Melioremque dedit quàm accepit.
At quantâ virtute
Solâ ferri tui Acie Aciem vniuersam tutatus,
Aduersus aduersos primum semper telum torsisti:
Ac tribus & triginta prostratis Regibus,

Meſſiæ annos v ctor js totidem prænumeraſti?
Clareſcit tua fama Hierichontis incendio;
Quam Vrbem orator & explorator ingreſſus,
Viciſti vt vinci poſſe vidiſti.
Vindicatâ manubiarum loco Raabâ,
Hoſpitali fide maritalem fidem ſupplente.
Meritrix meritiſſima
Quæ Seruatorem progigneret, cuius Progenitores ſeruarat.
Ergo tibi gratulor quòd primus, quòd ſoſpes,
Primam & ſoſpitem promiſſæ Telluri appuleris Tribum.
Integra Genitorem manebat hæc palma,
Vt metam præciperet, qui ſe præmouerat.
Sed eam bipertire viſum Superis,
Ne tanta Parentis gloria inglorium faceret Filium.
Itaque illi Erythræum, tibi Iordanis fuit prætentandus;
Qui retrocedentibus vndis vadum reliquit.
Nimirum, virtuti cedere, docile flumen à mari didicerat.
Terge tam purâ lympâ ſudores tuos,
Et malis recreare poſt mala.
Nam amara, memorando dulceſcunt,
Et aures mulcet quod oculos terruit.
Fruere partis delicijs inuictiſſime Salma.
Quo Auſpice, bellari cæptum & debellari;
Quo Duce, hoſtes omnes ceſſerunt, aut receſſerunt;
Quo Reduce, Iudæa Tribus centum Vrbes ſortitur;
Quarum Indigenæ, tuo admoniti gladio,
Vacuas vt relinquerent ſedes, Tartarum impleuere.

IOSVES

IOSVES
Ex Iosepho.

TRIVMPHVS.

Egregium Triumphum instrue Silo;
Victor incedit Iosues.
Hierichontinæ præcedant tubæ,
Vt Accedenti Victori accidant Vrbes.
Eximio triumpho non portæ panduntur, sed mœnia.
Distinguat Cohortium signa salubre Tetragrammaton IESVS:
Vincendi tessera, Victoris titulus, Victoriæ tutela.
Hoc enim seruatus quo Seruator,
Tartaro formidines festinauit.
Idumæorum succedant manubiæ:
Quorum terga dumtaxat vidit.
Officium fuit spoliasse fugaces, & armis graues.
Nam timidorum arma prædatorem vocant, non hostem.
Prima inter fercula Sinæ Montis occurrat species:
Vbi cum Mose Empyreus Pyrausta Iosues, in igne vixit.
Nimirum prauæ Naturæ franguntur leges, cũ Diuinæ conduntur,
Quas solus Moses dedit, solus Iosues seruauit.
Hinc duorum terga ferentium premat immanis Botrus:
Ostentui datus,
Cùm quadraginta annorum itinere, quadraginta diebus exhausto;
De Gigantum tellure
Fruges retulit, colonis similes.
Olìm tàm colonos messurus, quàm fruges.
Ergo tergemina Gigantum Henacinorum capita
Contis præfixa gestentur;

Quibus robur rubori fuit.
Nam Viros, non à Viribus voces, sed à virtute.
Volo etiam aceruum lapidum plaustro vehi:
Ingratam ingratis memoriam;
A quibus penè exanimatur dum territos animat.
Adeò timenda est timidorum audacia.
Tum Madianitarum procedant Trophaa;
Quos ad Mosis inferias mactauit inferis:
Medio Balaami capite, exertâ linguâ:
Quam præstigiator Prophetes, suo iumento stolidior,
In imprecationes conatus, in preces resoluit.
Hinc Iordanis imago, si licet simulari, producitor:
Qui à Mystis gestatam, & Mysteria gestantem Arcam
Veneratus ac veritus;
Stuporem inter & metum, simul stetit & fugit.
Hiericho inter simulacra victarum Vrbium pracedat:
Qua tubarum sono turbata,
Saltantem Iosua contremuit.
Septem praterea Vrbes grauiori Marte deleta,
In imagine tantùm viuant.
Saniendum enim erat, aut seruiendum.
Flagrent ante currum pro facibus Sol, & Luna;
Qui pridem gradarij, iam statarij Planeta,
Ne victoriam morentur, morantur diem.
At Gabaonita, catenata mancipia, currum trahant.
Nam callidè vitam pacti, catenas in lucro ponunt.
Turrito curru immineat Victor,
Hareditario Mosis diademate radiatus;
Vt noctem illustret, excacet inuidiam.
Triumphalem Senem laureata sequantur Tribus,
Nemine iuuentam excedente.
Solus enim cum Calebo Iosues
Ægyptum vidit & Iudaam;
Carcerem, & Metam.

Pompam

Pompam excipiat cælestis Arcus,
Sic Inscripto fastigio.
Iesu Seruatori,
Dictatori virgineo,
Africano, Asiatico.
Quòd ad Palæstinas delicias vindicato Populo,
Tyrannis tribus & triginta, igni, ferro, cantu, prostratis:
Totidemque Regionibus tributim diuisis:
Sanctuario in Silunte collocato;
Vt Deus quiesceret nunquam quieuit.
Sen. Popul. Q. Hebr.
Portam Trophæis insignem aperuit.
V. O.

S A M S O N
Ex Dano.

I D E A.

Adeste Iuuenes, quibus Robur, & Cupido.
Do vobis vtriusque Ideam, Sámsonem,
Alcidis coætaneum, Alcidi similem, robusto & forti:
Mox Cupidinis mancipium, Cupidini simile, cæco & nudo.
Hic de sterili germinat:
Quo miraculo vel Iacob, vel Esau nascitur, nihil medium.
Nazarenus Nazareno dicatur; lecto à floribus titulo.
Auarum nempe munus, Vitæ autumnum Deo dicare, non florem.
Ne temulentia tumentem faciat,

Fonte puro fallere sitim iubetur.
Vt bibentis imaginem reddente lymphâ,
Se ipsum noscere assuescat.
Contra pugnaces diuino robore afflatur Puer:
Nil enim Hosti nocentius quàm innocentia.
At Martius ille spiritus capillis illigatur:
Vt scias, quàm caducum sit donum iuuenile robur,
Cùm tenui admodum de filo pendeat.
Ad Hostium cædem consecratus,
Odia Philistæorum, ab Philistæarum amoribus incipit.
Incircumcisum connubium firmante Deo;
Vt Marti facem subijciat Cupido.
Primus Samsonis labor, qui primus Alcidis,
Leonem immanissimum sternere.
Dulciore tamen victoriâ;
Ferinas inter exuuias, mellificium inuenit:
Et Leonis hiatus, Hominum sepulcrum, mox Apium nidus,
Feritate in dulcedinem versâ,
Conuiuali ænigmati materiam dedit:
Quo enodando, Conuiuæ perfidam Sphingen adeunt,
Samsonis Coniugem.
Hinc nouus Iuueni labor.
Qui male soluti problematis amarum pretium soluturus,
Philistæos triginta occidit; & Hostium spolijs Hostes induit.
Sic ingenio victores, vincuntur viribus;
Et dolum sequitur dolor.
Hinc noua malorum Hydra:
Nam iniuria vindictam, vindicta iniuriam prouocat.
Samsonis Vxor cognatam cædem adulterijs vlciscitur.
Vt non mirere mariti secretum vulgasse, quæ se ipsam vulgat.
Nil enim Fœminæ arcanum, cui nihil sanctum.
Samson trecentis Vulpibus faces subligat:
Ludicro initio, flebili euentu.
Nam incendiariæ animantes per segetes sparsæ,
Famem

Famem cum flammis ſpargunt.
Hoc incendio adoletur Adultera;
Et Cereris facibus ad Proſerpinam ducitur.
Sic Vulpina ingenia plectuntur à Vulpibus.
Sed alij ex alijs nectuntur labores.
Nam ſociali perfidiâ, Philiſtinis proditur à Tribu Iuda.
Chriſti ſpecimen non daret, niſi à Iudâ proderetur.
Sed vinculis repente exutus,
Aſelli mandibulâ Cataphractorum ceruices terit.
Nullum enim vile telum in virili manu.
Quin eâdem claua gemino clara miraculo,
Vincenti telum, victori fontem miniſtrat;
Saniem emaculatura quam fuderat.
Nimis felix iam Samſon, niſi ſua Gloria ſuperfuiſſet.
Sed tantam famam libidines infamarunt.
Et hic labor Herculeis adnumeretur.
Gazeæ Meretriculæ amplexibus illaqueatus,
Philiſtinis deſtinatur ad prædam.
Monocerotem diceres, Puellæ in gremio captum, ſed impuræ.
At exitu inopinato declinauit exitium.
Vrbis compagibus felici niſu reuulſis,
Portarum fores foras portauit.
Sic Sirenum præſtigias ſemper effugiat;
Quæ vorant quos vocant.
Sed amoris impotens, labores mutat non vitat.
Tertiam Omphalen amauit Dalilam.
Alcide fortior dum toties vincit,
Effœminatior dum toties ancillatur.
Mulierculæ igitur fidem auro decolorant Philiſtini;
Exploraturi vnde vinci poſsit amaſius:
Atque, vt Martem capiant, Venerem captant.
Hic procaces hoſtilis Amicæ rogatus eludens,
Neruos, rudentes, trabalem clauum diffringit:
Semper captus, & liber.

Sed

Sed ſagaciſsimus Quæſitor eſt Fœmina.
Blandè torquendo verum extorquet.
Tergiuerſari difficile eſt,
Cùm Apparitor Cupido faces admouet.
Hic ſæpe decipiens, ſæpius deceptus,
Ne ſuos amores contriſtet, Virtutem comis implicitam prodit.
Secto igitur per fraudem capillo, robur auolat,
Et qui Leones ſtrauerat, à Lupâ ſternitur.
Coortis vndique inſidijs, eneruis in neruum mittitur:
Et oculis orbatur, quos in alienâ fronte perdiderat.
Sic ex Alcide Oedipus, fruges terendo conteritur.
Hoc tantùm felix, quòd ſe miſerum non vidit.
Redijt tandem ad Samſonem virtus, cùm Samſon ad Numen:
Creuitque mens cum capillo.
In Veneris Templo Cyclopem ludere iuſſus, nec laruâ egens,
Labefactis columnis Templum impellit:
Et Spectaculum perimit Spectatores.
Sic ſua inter Trophæa moritur Samſon;
Odijs felicior quam amoribus.
Hoc tamen egregiè,
Quòd Veneris Idôlum moriendo comminuit:
Eamque perdit quâ perditur:
Cuius inſidias vidit cùm oculis caruit.
Tu ne ſerò videas,
Samſonem vide, ac perge.

B O O Z

Salmæ Filius.

OBED Boozi Filius.

MYSTERIVM.

Booz Cananitide Raabâ satus,
Moabitidem duxit Rutham.
O Mysteria!
Mirum quod ex Meritoriâ castissimus nascitur,
Et pauperculam ducit æratus.
Magis mirum,
Quòd legis peritissimus legem violat.
Nam cum diuinis tabulis cautum sit,
De alienigenis nasci Hebræos,
Ne de profanis nascantur Sancti;
Hic Vxoriam obscuritatem ex maternâ continuans,
Alienigenæ Filius & Coniux,
Contra legem genitus, genuit contra legem.
Quodque fas omne superat:
Nefastus vterque Hymenæus
Per auitos Messiæ fastos serpit:
Et infelicium tædarum fumo tantam nobilitatem denigrat.
O Mysteria!
Quot inuolucris diuina conduntur!
Callidus legis Interpres Booz,
Legislatoris ingenium assequitur, dum à lege recedit.
Erit cùm Cælestis aliquis nascatur Booz,
Ex Meretriculâ Synagoga,
Qui alienigenæ nubat Ecclesiæ.

Illam

Illam Raabam, hanc Rutham meritò voces.
Hanc igitur Sponsam luto perlitam, diluet:
Fame enectam, sacris frugibus alet:
Ad pedes iacentem, in Regni solio collocabit:
Mendicam dotabit, ditabitque.
Hæc effœto Coniugi Obedum gignet:
Gaudente Noema, congaudente viciniâ.
Expirante nimirum Christo, viuet Christianum Genus.
Cælitum voluptas, Diuinitatis Deliciæ,
O Mysteria!
Hæc in arcanis habe Viator, ac perge.

GEDEON
Iosephi Nepos.

ARGVMENTVM.

Quid inani cythara aucupio aures illigas Orpheu?
Ex Hebro ad Hebræos diuerte:
Altius Hymni Argumentum dabit inuictus Gedeon,
Tibi coæuus.
Hoc cantu, non aerias, sed empyreas Aues morabere.
Magnas Viri virtutes pange, post magna vitia.
Optimus ex contrario concentus.
Strophen dabit Gedeonis ignauia.
Nam pridem vecors, trementia vexilla tremuit:
Et cum hostilibus telis certauit fugâ.
Addita segnitia impietas.

Male

Male audijt quòd Deum non audijt.
Nam Victoriam spondenti Numini,
Fidem negat, nisi maiora fide prodigia videat.
Ergo flamma & imber ad Gedeonem legantur:
Vtroque dignum Nuncio Auditorem,
Qui diuino minus ori, quam suis oculis credit.
Post hæc dedecora,
Antistrophen ex virtutibus verte:
Plaudente sibi Prouidentiâ, cum hæc illis mutat.
Cane vt diuina vi vocis contra Madianitas egreditur.
Quos à Mose deletos,
Vnde vixerint nescias, nisi à suis tumulis:
Adeo mala gramina nunquam benè pereunt.
Hic ex trepido intrepidus,
Vniuersos iam prouocat, qui singulos formidabat.
Itaque e Sacerdote Miles,
Dei cultor, mox vltor;
Cultrum sanctè, gladium fortiter, vibrans;
Mortuam pietatem impiorum mortibus suscitauit.
Verso iam nomine Ierobaal,
Adorato Dæmoni fucum fecit.
Nec simules quàm exiguâ manu tot capita sparserit.
Centum & triginta Madianitarum millibus
Trecentos obiecit, sed viros;
Ne ignauia fugam augeret, numerus disciplinam minueret.
Militum virtutem aquando explorauit:
His selectis,
Qui fluuium manu legunt, non proni lingunt.
Nam linguâ fidentiores quam manu, arcentur Bello.
Hos tubis armatos in aciem ducit:
Tam Deo fidens, vt victoriam canat, dum pugnat.
Tum face & gladio armatos producit:
Nam virtus in exemplum posita, micat dum dimicat.
Terrentur stolato agmine Madianitæ,

Certis velut exequijs;
Gladio cædem, face funus ominante.
Ita lymphatis terrore & errore animis,
Ceu Cadmæi Terrigenæ, inter se gladijs transigunt;
Et mutuatis mortibus cadunt.
Malorum enim concordia in discordiam desinit.
Hic victoriam premens,
Hàc illàc fugat quos fugerat.
Reges duos lictorum securibus subijcit:
Quos puerilem gladium indignantes, dignatur suo.
Gloriosus planè victor,
Qui Reges necando, superbos facit.
Nemine suorum amisso, neminem hostium seruauit.
Stirpitùs vellendi erant impij.
Numquam enim alij mores fuissent, nisi alij Homines.
Hoc ergo vindice, verè pereunt Madianitæ:
Nullumque stante Gedeone Idólum stetit.
Lætam hanc Antistrophen lugubre excipiat Epos:
Nam tot inter palmas,
Vnum supra septuaginta suscepit Liberos.
Magis felix, si vno minùs fœcundus.
Vnus nimirum Abimélech,
Vt Patriam proderet, Fratres perdidit:
Paternumque sceptrum fregit cùm rapuit.
Sic bonis inuisus,
Paternæ memoriæ inuidiam fecit.
Heu miseræ Patris laudes natorum notis.
Hic hilares modos suspirio rumpe.
Humanarum rerum stylus est,
Læta tristibus finire.

IEPHTES

IEPHTES
Iosephi Nepos.

MONIMENTVM.

Lege Viator, ac luge.
Miseranda memoria hanc Aram complectitur.
Iephtes Galaadita,
Inuito Deo satus, adultero nimirum thalamo:
Contra leges natus, nullis legibus vixit.
Fratrum conuictu depulsus, latronibus conuixit:
Tanto profectu, vt latronum Princeps euaserit.
Quippè in vitiorum scholâ, breui superatur Magister.
Ære suo leuis, ære alieno graues accersit;
Qui ne soluant, rapiunt; & peccant, ne pœnas luant.
Ferocem Iuuenem flammauit temeritas,
Non tam predâ, quam prædandi periculis læta.
Ammonitarum armis Galaaditas prementibus,
Ad profugum Iephte confugit Patria.
Et de more vulgi, vtroque immodici,
Regem flagitant, quem noluerant Ciuem.
Exuerat is Patriæ amorem, non Filiæ:
Quæ vnica, tota erat Domus.
Huic dotalem gloriam cumulaturus,
Totam belli molem ad se recepit;
Regiam insulam pactus sub pugnam:
Quo linteo nullum mollius bellico sudori tergendo.
Ita bellum sine Regno subijt, vt Regnum subiret sine bello.
Pium igitur purumque duellum voto auspicaturus:

Quicquid reuerſo primum occurrat,
Pro victoriali piaculo huic Aræ ſpondet.
Heu pietatis improuidæ ſimplex impietas!
Hoſtiam magis horrebit, quam Hoſtem.
Ergo ſiue irâ, ſiue indulgentiâ Numinis, vicit.
Ammonitas nec paci, nec bello paratos, momento expugnauit.
Vrbes viginti ſimul obſidere cœpit, & cepit:
Longos victori gemitus feſtinante victoriâ.
Iam Patriæ redonatus, & voti reus,
Nil ante Filiam pro foribus vidit,
Geſtientibus Puellarum choris prægeſtientem.
Ah quæſtuoſam morti lætitiam!
Hunc illi victoriæ finem hoſtes vouiſſent.
Tum niuali oſculo Natæ libato,
Ceu ſupremum ſpiritum ore legeret;
Vicimus, inquit, Filia: nimio victoriam mercati:
Tuo nempe ſanguine.
Illa, non vitam rogare, ſed ſpatium:
Nam mori mollius fit morâ.
Bimeſtri ergo eiulatu in ſurdas cautes eliſo;
Quo, ſibi Præfica, ſuas anticipat nænias,
Huic ſe demum Aræ votiuam ſiſtit.
Æquè imprudens obſequio Puella, & Imperio Pater:
Niſi Pontificis ignorantia, vtriuſque culpam minueret.
Aſtat iam cum intrepida Hoſtia
Trepidus Sacerdos Pater.
Nam dolorem hic premendo auxerat,
Illa plorando conſumpſerat.
Iam, ne quid non ritè fiat, linguis fauetur.
Hærent in Virginis vultu Iuuenum vultus:
Nam deſperata pulchritudo acriùs mouet;
Et Solis inſtar, maior videtur cùm cadit.
Cælum ſpectat ſpectata Puella:
Cuius lacrymas aſtantium oculi ſpargunt.

Iam

Iam neci deuotam componens Genitor,
Ferro iugulum inuictæ Martyris delibat:
Et semianimis super exanimem cadit.
Vorant virgineum corpus mundissimæ flammæ:
Cæloque inferunt, quò feruntur.
Cætera sanctè ritèque peracta:
Nisi canentium numeros innumeri gemitus fregissent.
Hunc bello finem imposuit
Nimis liberalis prædo, Sanctus Iephtes,
Pugnare doctior quàm vouere.
At trepidæ Virgines, ne simili Patrum voto illigarentur,
Aram hanc immortalibus literis inscriptam
Annuo eiulatu circumlátrant.
Graiæ etiam Musæ, quia Virgines,
Facti Inuidiam
In Agamemnonem Coætaneum reiecerunt.

I E S S E

Obedi Filius.

C L A V S V L A.

Agmen claudet inuictissimus Isai:
Ducum palmes, & Regum radix.
Auitam bellicæ præfecturæ virgam
Sudoribus ita rigauit,
Vt cædendis sceptris syluesceret,
Bethleemi Patritius,

Patriam

Patriam fecit Deo dignam.
Primæuus in Philiſtinos gladium acuit;
Quos, vti cotem virtutis, reliquerat Deus.
Nam arma bello, milites pace franguntur:
Et hoſte mortuo, pugnant ſodales.
Sacræ militiæ authoratus,
Pro Sanctuario Sanctus bellauit:
Quod vel amiſſum, in eius pectore inueniſſes.
Miles fuit ſine militum vitijs;
Qui victoriæ Cupidi, à Cupidine victi,
Fœdiores referunt plagas quam inferant.
Emeritus, conſilio pugnauit.
Vtilius enim reguntur bella, quam geruntur,
Cùm pro galeâ canicies eſt.
Vbi telis nil ampliùs valuit,
Filios pro telis in hoſtes miſit.
Qui tergeminas manus Patri ſuffecere;
Et tricorporis inſtar Gerionis
In triplici corpore, ter vnus pugnauit;
Atque ſedendo vicit.
Quæris quâ virtute Natos habuerit?
Natu minimus, Gigantum maximum vicit.
Quæris quâ ſpecie?
Deſpectior, Imperio dignus eſt viſus.
Hæc tanta felicitas
Ieſſeum pectus impetu ingreſſa,
Animam expulit.
O Mortalium voluptas nocens!
Hæc cogita Viator:
Et ſedens interiunge.

MVNDI

MVNDI VIRILIS ÆTAS,
REGES.

DAVID
IESSE FILIVS.

Christi | linea.

Salomo.

Ex Iosepho	Roboam.	*Ex Iudâ*
Samuel.	Abias.	*Susanna.*

Asa.

Iosaphat.

Ioram.

Ochozia.

Ioas.

Amasia.

Ozia.

Ioathan.

Achas.

Ezechia.

Manasses.

Amon.

Iosia.

Eliacim.	*Ioachas.*	*Sedecia.*
Iechonia.		

DAVID

DAVID

Iesse Filius.

ADINATON.

A Ducibus ad Reges veni.
Crudam Mundi iuuentutem maturuisse, indicat purpura.
Coaceruatæ tamen cum dignitatibus curæ:
Vbi enim curæ nisi in curia?
Solem circumnectens corona, nimbos minatur.
Coronatorum primum spectabis Dauidem:
Omnium felicissimum, & miserrimum.
Felicitatis hoc habuit maximum, quod ex minimo creuit.
Hoc ipso miserrimus, quòd ingentes ærumnæ inuenere felicem.
Iugulatores paterni gregis leones infans iugulat.
Ipso infelix triumpho:
Nam citra infantiæ ludicra, dura exorditur à teneris.
In prætextâ chlamydi candidatur.
Hoc ipso non inuidendus, quia præmaturè inuidendus.
Carneum Philistinorum propugnaculum Goliam sternens,
Vno lapide Rempublicam fundat.
Sed victoriam potitus, non præmium,
Plus odij lucratur quam gloriæ:
Et optimo inter aulicos argumento, displicuit.
Entheatum Saulem cytharâ mulcet;
Vtroque Arcu felix, seu fila impellat, seu tela.
Sed Erynnes irrítat dum temperat.
Nam lyrâ ludens, hastâ pęnè confossus,
Ineluctabiles gemitus à cantu exorditur.
Inter Gethæos Aulicos recipitur profugus.

Sed

Sed Regi carus, non Satrapis;
Vt inſanos fugiat cogitur inſanire.
Iam Regali coniugio ſuperbit Opilio:
Sed Philiſtinorum præputijs empto, Pronubam habuit Libitinam.
Iudæ & Iſraelis Diadema,
Ex gemino vnum, ſuo capiti implicuit:
Sed Saulis ac Filij ſanguine gemmatum.
Quos ardentiſſimos hoſtes ardentiſſimè amans,
Viuos fugit, mortuos deflet;
Mœſtus ne vincat, & quia vicit:
Sic mutuis vulneribus, ſanguinem victi, victor lacrymas fundit.
Omnium hoſtium vidit funera;
Quos vel ipſe, vel Deus, vel ipſi ſe, confecere.
Sed plura ſuorum vidit,
Triduanâ peſte, trienni fame, perenni bello.
Vt flebile lucrum fuerit, amiſſis ciuibus vrbes capere.
Reges omnes finitimos aut ferro vinxit, aut fœdere.
Sed externis liber, inteſtinis obnoxius:
Æquè infelici Marte, ſiue vincat, ſiue vincatur.
Pacem peperit tandem: ſed bello peiorem.
Nam pondere armorum liber, amorum vinculis captus,
Cupidinis Matri mancipium datur.
Tum ex adultero homicida,
Raptâ Coniuge, Maritum ſuſtulit.
Multiplici coniugio lætus, non Filijs:
Quorum alter Sororis ſtupro, alter Nouercæ inceſtu,
Bis infelicem fecere Patrem.
Tum diriore vltione quam crimine,
Stupratorem inceſtificus vetante Patre necat; dolente necatur.
Vt neſcias flebilior ne Patri contigerit iniuria, an vindicta.
Inornatam Hieroſolymam capit, captam ornat.
Vt miſerrimæ Vrbi ſalubrius nihil contigerit, quam vinci.
Sed Sanctuario Vrbi donato,
Templum Sanctuario donare cauetur:

M Cruen-

Cruentæ dexteræ munus horrente Numine.
Vt Dauidis victoriæ eidem exosæ fuerint, à quo imperatæ.
Tandem septuagenario maior excessit.
Sed clarior si citiùs.
Nam frigidus, imbellis, attritus;
Quasi ex illo Dauide nihil retinuerit Dauid,
Imperium senex deposuit, quod meruit infans:
Et infante inualidior, decenni Filio sceptrum commisit.
Hoc vno felicissimus esse poterat,
Quod Hominum strenuissimus,
Hominum sapientissimum genuit:
Nisi quòd præuisa Filij nequitia morientem mori coegit.
Hem qualem in Purpurâ felicitatem speres,
Si Principum felicissimus, miserrimus fuit.
Quamquam hæc Regum conditio est;
Felices facere, non esse felices.

S A M V E L

Ex Iosepho.

E P I T H E T A.

Qui hic conditur,
Vno signari nomine non potest.
Aliud semper nomen meruit.
Mœroris Filius, lætitiæ Parens vocetur.
Nam Nouercæ æmulatione Matrem habuit;
Lacrymarum clépsydrâ moras notantem.
Speratus cùm desperandus,
Sterilem habuit Matrem.

Tantæ

Tantæ animæ desperabat Natura æquare corpus.
Conceptu acerbus, virtute maturus,
Ipso illatebratus vtero sanctitate lustratur.
Vt diuino spiritu prius respirarit, quàm suo.
Fascijs liber, voti adstrictus,
Nazareorum ministeria Templo circumdat.
Officijs cum Deo, certante Matre;
Quæ in Templo impetratum, Templo despondet:
Et Liberum Deo reddidit seruum.
Obsequio cæcus, monitis oculatus,
Incipit ventura profari antequàm fari.
Vt vni Samueli nihil inopinum contigerit:
Nec Prophetam mireris ex Prophetide natum.
Feruore candens, innocentiâ candidus,
Circa propitiabilem Arcam excubias ducit.
Vt gemina Cherubin, tertium mirarentur.
Templi custos, & Dei Templum.
Diuinâ consuetudine per somnum fruitur.
Pontificis vocem simulante Deo;
Ne aliam Pontificis vocem credas, aliam Dei.
Pauore vacuus, Numine plenus,
Pontificis Filijs extrema denunciat.
Qui sacrificia libare doctiores, quam litare,
Lucem noxis, noctem luxu transigebant.
Asper monitis, dulcis moribus;
Trepidum Pontificem intrepidè increpat.
Qui nimis indulgente in Filios censurâ,
Raptores arguens, rapinas participabat.
Præuisu verax, prouisu velox:
Cadente Pontifice, Pontificatum sustinuit.
Sic dignitas Aaronitas defecit, cum digni Aaronitæ defecere.
Vicennis Præfectus, centenario suffectus:
Amissam Arcam Fœderis, renouato fœdere vindicauit:
Docuitque pœnas pœnitentiâ vitare.

In pace pugnax, in pugnâ pacatus;
Philistinos quiescendo vicit.
Nam Cœli fulmina, populi gladios inuocans,
Captos perdit, perdita capit.
Æqui Iudex, iudicum æquissimus;
Filios sibi substituit.
Sed populo impositos, statim deposuit;
Ne iustitiæ lances auro deprimerent.
Populi Consul, Populo consulens,
Saulem Regem creat, inter malos meliorem:
Peruncto vertice, ad medelam:
Regius enim est morbus superbiæ tumor.
Zelo æstuans, lacrymis madens,
Saulis contumaciâ seruatum Agagum discerpit:
Et à Saule ad Dauidem gregis regimen transfert.
Nam timendi sunt Reges, qui Deum non timent.
Omnium denique laudum compendium esto,
Quod omnium laudum compendium fuit.
Itaque ne Malis conuiuat, tandem moritur.
Nec obtinet votum.
Nam Pythonissæ incentionibus fretus Saul,
Eadem prauitate mortuum quærit Samuelem,
Quâ viuum oderat.
Sic virtutem sequentem fugimus, fugientem sequimur.
Sed euocatus è tumulo Samuel,
Saulem ad tumulum deuocat:
Et vmbrâ territum ad vmbras rapit.
Sic suis inuentis obeunt curiosi.
Samuel igitur,
Bis vt viuat, semel moritur.
Semel vt quiescat, bis moritur.
Tu ne quiescenti obstrepas,
Tace Viator, ac perge.

SALO-

S A L O M O

Dauidis Filius.

S C Y L L A.

Triforme hoc Monſtrum,
Humano capite, fœmineo pectore, ferinâ Caudâ,
Scyllam putas? falleris:
Salomo eſt;
Sapiens Puer, effœminatus Vir, ferus Senex.
Hoc Puero nemo ſapientior.
Vnus mortalium omnia ſciuit, nihil didicit.
Venit ad Iuuenem Sapientia, quæ Iuuenes fugit:
Sui ſecura apud pudicum:
Cui candor pro canicie.
Quod magis mirere, ad dormientem venit:
Muſarum ductore ſomno, qui Muſas fugat.
Itaque per occluſas fores, oculos, ingreſſa eſt Sapientia:
Vel hoc indicio cæleſtis.
Nec venit indotata.
Sceptro manum porrexit Salomo, cùm cæteri ferulæ.
Vt dubites vter vtri plus contulerit:
Nam per Sapientiam regnauit Puer, per Puerum Sapientia.
Prima imperantis cura fuit Patris ſepulcrum.
Tantâ Magnificentiâ, vt Patrem æternauerit tumulando.
Errant nimirum, qui ne degeneres arguantur,
Parentis famam extinguunt:
Non extinguitur fama, cùm deſiderantur extincti.
Eâdem pietate
Mortem patrio teſtamento legatam Ioabo dedit.
Optimum Principatus fundamentum ex talium ruinâ.

Qualis

Qualis enim Populus, ſi peſſimi optimates?
Ex Rege Sacerdos, Templum dicauit.
Mundum voces, non Templum;
Spatijs tripertitum, plagis quadrifidum:
Annis totidem, quot Mundus ſolibus abſolutum.
Meritò igitur vndecumque delatæ opes;
Vt Mundum Mundus ornaret.
Hinc à diuinis ad ciuilia (vti decet)
Vrbem mœnibus, Regnum vrbibus ſtipat:
Vt Populum cohibeat, quem auxerat pace.
Regiam & Tribunal, gemmâ & oſtro conſternit:
Ne venalis ſperetur iuſtitia, quæ opes calcat.
Atque vt profugam reuocet Aſtræam,
Aureos mores aureâ in domo reſtituit.
Nuſquam lautius Sapientia ſedit.
Quâ Interprete, implicitas lites momento explicuit.
Illam præcipuè, de ſuperſtite Infante:
Qui cum duas inter Matres, nullam Matrem haberet,
Vtrique cadere iuſſus; vt neutri caderet,
Amore indice Matrem inuenit.
Eâdem Dictatrice Sapientiâ, Diuina ſcripſit Oracula:
Cùm quicquid diceret Oraculum eſſet.
Hæc Regiæ fama Sapientiæ, Reginarum ſcitiſſimam traxit:
Quæ maiorem famâ, Regem mirata,
Plura didicit, quàm quæſierit;
Plura retulit, quàm obtulerit:
Nam Salomonem alterum in vtero retulit.
Sed heu, quid Mortalibus tutum?
Tantum ingenium marcuit, cum maturuit.
Vt neſcias vtrum magis mirere,
Senium in Infante, an infantiam in Sene.
Tantæ cauſa dementiæ, libido.
Nec mirum, ex Berſabæâ nato.
Septingentis coniugijs, trecentos concubinatus,
Innume-

Innumerabilia ſtupra, coniunxit.
Amauit quotquot vidit;
Voluit quotquot amauit; habuit quotquot voluit.
Stupente Naturâ,
Quod fœminis omnibus vnus ſufficeret, non vni omnes.
Sic effœminatus Salomo Sapientiam amiſit.
Veneris perfidiâ: quæ in alios non mitior, quam in Filium,
Amantes excæcat, vt Amorem.
Hinc Aſmodæi quàm Dei legibus obſequentior,
Suorum Idolorum Idóla coluit;
Et Venerem veneratur venereus.
Vt non immeritò Venerem vocarint Luciferum,
Cùm alter colatur in altero.
Sequuta, vt ſolet, luxuriem feritas:
Nam nimia liberalitas rapinis alitur.
Ergo, Regni opibus in gynæcéo profligatis,
Per grauiſſima tributa amicos nudat, vt amicas ornet.
Quin per magicas artes aurum ſcrutatus,
Feralis æruſcator, vectigales Dæmonas facit;
Et Plutum quærit apud Plutonem.
Tot inter flagitia pacem amiſit pacificus.
Salomo, non iam Salomo.
Bellante Idumæo latronum duce,
Rebellante Ieroboamo tributorum quæſtore;
Per Mammonæ miniſtros, Mammonæ cultor affligitur:
Donec diuino Numine afflatus Achias
Suum pallium, & Salomonis Regnum, diuiſit.
Sic obijt inſanus Sapiens:
Hebræorum decus & dedecus:
Inops inter opes, ſterilis inter coniugia:
Vnico de tot thalamis ſuſcepto Filio.
Nam nihil Veneri nocentius, quam Venus.
Primus è Chriſti Proauis Stygem coluit;
Et primus intrauit.

Indubio

Indubio argumento: nam Idóla posuit, nón sustulit;
Et flenda leguntur, non fletus.
O saga Puellarum forma,
Quæ insanire Sapientiam facit,
Et Hominem vertit in Scyllam.
Oh, si sapitis, hanc Scyllam fugite.

ROBOAM
Salomonis Filius.

PARALLELA.

Insano insanus succedit Natus;
Natus ex nondum insano.
Mala exempla natalibus præualent.
Vterque Regnum suscepit;
Ille annis tantùm, hic tantùm ingenio puer.
Sed iuuenis Salomo senes audijt;
Senex Roboam iuuenes audijt.
Sero erudiendus periculo,
Iuuenili Senatu Regna senescere.
Pari libidine vxoria dedicant Idóla:
Sed ille Venerem, hic Priápum;
Effœminatus virilem.
Cuius Sacerdotio perfuncta Coniux, amat quod colit:
Tali Numini melior Victima, quàm Sacerdos.
Pari amentiâ Coniugum gregem pascunt.
Sed ille maiorem, quia ditior:

Nam

Nam ſine Mammonâ friget Aſmodæus.
Pari letitate populum tributis grauant.
Sed ille molliùs, hic duriùs.
Nam rapacitati additis conuicijs,
Bis Fera, vngui nocuit, & linguâ.
Pari in vtrumque ſeditione, conſpirat populus vt reſpiret.
Sed ille turbas placauit, hic placando turbauit.
Nam Aduram tributis Præfectum,
Mulcendo cœtui delégat, quem mulgendo cenſui delegerat:
Qui magneticà eâdem facundiâ,
Lapides trahit, quâ aurum traxerat.
Vterque fleuit Regni ſchiſma.
Sed ille adumbratum, hic verum.
Nam diuiſo cum Religione Principatu,
Roboamo Iudaicus, Ieroboamo Iſraeliticus ceſſit.
Nihil enim citiùs Regna ſecat, quam ſecta.
Pari fato externos irritant Reges.
Sed ille procumbit, hic ſuccumbit.
Nam Ægyptius Pharao Seſoſtris,
Roboamum libertate, auro Templum, nudauit.
Adeò inteſtina diſſidia, finitimorum ſunt lucra.
Pari affectatione Templum ornant, non colunt.
Sed ille aureis, hic æneis donis.
Vt ex diſpari ærario noſceret,
Quàm citò Sæculi metallum degeneret.
Paria igitur vitia, par ſequitur pœna.
Cupidinis enim flammis ad Tartari flammas acti,
Alternis ſe ignibus cruciant.
Lite dubiâ, vter inſanior,
Qui ſapuit aliquando, an qui nunquam.

A B I A S
Roboami Filius.

E D I C T V M.

Adeste Ciues, Aduenæ, Conuenæque.
Quòd Abias Roboami & Maacæ Filius,
Paternam impietatem, maternam libídinem retinuit.
Quòd ex malis malos geniturus,
Omnium mulierum vir, omnium virorum mulierem duxit,
More vt nomine Matri similem.
Quòd vltimis ceris scriptus hæres,
Secluso primogenito, nihilo melior euasit;
Et legum vindex, vixit sine lege.
Quòd veræ Religionis suasor non sectator,
Et fari promptior quàm facere,
Non percepit quæ præcepit.
Quòd iustiore ferro, quam mente,
De perduelli Ieroboamo Victoriam nauiter potitus,
Ignauiter est vsus:
Et quingentis millibus Israelitarum cælitùs necatis,
Idololatras conterere maluit, quàm Idóla.
Quòd Bethel, & Sichem schismaticas Vrbes
Triumphator ingressus,
Fanorum aurum, non profanorum aras sustulit:
Et prædatâ captiuarum pudicitiâ;
Vrbem lustris impleuit, non lustrauit.
Quòd partâ libertate,
Bis-senis connubijs statim mancipatus;
Gynæcéo citiùs quam Templo receptus,

Manu-

Manubijs Sanctuario debitis Thalamos cumulauit.
Denique, quòd octo ſupra triginta liberis vndecumque genitis,
Paterna vitia pro patrimonio reliquit.
Hunc Hominem ingratiſſimum, impuriſſimum;
Initio Regni, vitæ medio, nequitiæ ſummo,
Lare & laureâ priuandum;
Vitâ & Vittâ ſpoliandum;
Stygio ergaſtulo mancipandum;
Et Manium manibus, quos adorauit, adurendum;
SEN. POP. Q. CÆLESTIS
Atris calculis
Cenſet, Pronunciat, Iubet.

A S A
Abiæ Filius.

R O G V S.

Proijce odores in hanc flammam, Viator.
Aſa Rex Iuda,
Primus Regale funus rogali luce radiatum
Afflatumque pigmentis, cupijt: nec immeritò.
Principum Phœnici tales debebantur exequiæ.
Hic Ataui Filius, non Patris,
Videntem audiens Azariam, Religionem reſtituit.
Optimus Patriæ Pater,
Matrem Priapeiorum Antiſtitam Regno abdicauit.
Malorum enim principium ſunt mali Principes.

Masculi Venere effœminatos,
Qui subterraneo abstrusi delúbro
Brutam libidinem in Brutorum specubus exercebant,
Terrâ eductos igni tradidit: hac tantum dignos luce.
Nam Conscientiâ Iudice, mortem merentur,
Qui se tumulant vt peccent; & pœnas de compendio petituri,
Latebras quærunt Inferis propiores.
Maiore prodigio Priápum in Cedronem demersit;
Qui subitò gliscente flammâ à torrente ipso torretur.
Diceres Virgineum Christi pedem libaturas lymphas,
Ob impuræ imaginis attactum, igne lustrari.
Dubito, aquis ne vratur Idólum, an aquas vrat.
Minime nouo miraculo:
Cùm Venus flamma sit, aquis nata;
Et inter lacrymas ardeant amantes.
Diro certè spectaculo,
Terrentur Idololatræ dum torretur Idólum;
Et in flammâ naufragium facit.
Verâ igitur nominis notâ Medicus appellatur,
Quòd languentem populum sanauerit.
Magna enim Populi censura est Regis virtus.
Tantæ virtutis honorarium retulit, victoriam & pacem,
Imò in pace victoriam.
Nam decies centena Æthiopum millia,
Certum sibi funus de colore ominata,
Panicis terroribus diuinitùs incussis,
Spernendo potiùs quàm sternendo difflauit.
Voluuntur humi nigra corpora, ceu torres sanguine extincti.
Fugiunt ad Orci flammas fuliginosæ iam animæ:
Ac Furijs similes sibi aduenas stupentibus,
Tartari tenebræ geminantur.
Sub alterum pacis decennium
Asæ Baasa, vt Roboamo Ieroboam fatalis hostis,
Victoriæ materiam intulit veriùs quàm bellum.

Quin

Quin aſportatis hoſticæ Ramæ ruderibus,
Gabaam & Maſpham, Regni propugnacula, exaggerauit.
Itaque inuerſam triumphi ſpeciem vidiſſes,
Hoſtes dirui, mœnia duci captiua.
Nec omni tamen labe caruit: Dauidis genus erat.
Nam omnia Ethnicorum emaculauit cunabula,
Præter excelſa Fana,
Montibus ingenio altioribus nixa.
Vt intelligant Principes
Quanto periculo arces Hæreticis indulgeant;
Cùm tela vix euolent quo impietas repit.
Iſraelem oppugnaturus, diuina humanis auxilia poſthabuit.
Aſſyriorum fœdus toto ærario paciſcens,
Ab infidelibus fidem emit.
Prophetam indigno fœderi reluctantem, neruis præpediit:
Ciues Prophetæ fauentes gladio addixit.
Adeo intutum Reges carpere, vel optimos.
Æquâ igitur talione,
Trienni podagræ, felleæ bilis filiæ, cruciandus traditur;
Et qui Vatum pedes neruis arctauerat, pedum neruis arctatur,
At de crimine pœnam traxit, de pœnâ crimen.
Ad nobilem illam peſtem, medicis fortiorem,
Medicorum manus implorat, non Dei.
Ipſo ridendus nomine, dum Medicus eget medicis,
Denique lectum pro equuleo nactus,
Membrifragâ torquente podagrâ, erratorum ſummam fatetur.
Reſumptâque virtute rediuiuus;
Odoratum hunc Rogum ſibi viuus compoſuit;
Vt Empyreum prælibaret in flammâ.
Nam Virtus non fragrat niſi dum flagrat.

IOSA-

I O S A P H A T

Asæ Filius.

M I N Æ.

Veh tibi, Viator,
Si quid tibi conscius, censorium hoc Solum calcas.
Inexorabilis Arbiter Iosaphatus, hac in Valle ius dicit;
Cui tanta veritas, vt nihil ignoret;
Tanta seueritas, vt nihil ignoscat.
Integritatis testem do zelum,
Quo à stirpe reuulsas Effœminatorum reliquias excoxit.
Diuini Iuris Interpres,
Legis tabulas in omnium pectora transcripsit è suo.
Meritò lapideas; vt lapidem rogent, qui lapidem violant.
Inspectores vtrique Foro constituit Æaco similes:
Peccanti attentos, non precanti.
Quibus tam leue aurum, vt recti lances non flectat:
Tam graue ferrum, vt à recto deflectentes proterat.
Ciuium quippe securitas est Securis.
Damnandi rigorem æquauit plectendi vigor.
Nam conscriptis familiatim bellatoribus;
Regno arces, arcibus præsidiarios,
Præsidiarijs præfectos imposuit.
Vt omni aditu gladijs obstructo,
Fugere cùm nequeant scelesti, scelera fugiantur.
Nec armis opus;
Si adspectu Galaaditas vicit, Moabitas cantu.
Nam Hebræis modulantibus, in furorem acti hostes,
Inter se digladiantur:
Paribusque momentis illi canunt, isti cadunt:
Chorda-

Chordarum concordiâ cordium discordiam proritante.
Risit Mors musica tot Andabatarum paria,
Sono occæcata, ad numeros cadere.
Horruit Mars amusicus, arcuum neruos lyræ neruis elúdi:
Et lyram inter arma numerari, vt inter astra.
Heu duræ Minæ!
Quid faciet Iudex, si sæuit Cytharedus?
Veniet summa dies, die carens; cum Apparitor Angelus
Omnes antistare iubeat hoc Forum, cui omnia liquent.
Quod vadimonium nec fauor excusabit, nec lacrymæ;
Ne Mors quidem.
Nam rupti tellure, solutis Mundi compagibus,
Mors ipsa iure petitura, quod bonâ fide possidet,
Absorptos euomet, vt resorbeat.
Aderit Adrastéæ ministra Erynnis:
Carnifex nimirum flamma;
Quæ luce eâdem scrutetur impios, & combúrat.
Ac nequid inultum lateat, nil inustum relinquet.
Metue scelesté non cunctaturum Iudicem.
Plus metue cunctantem.
Diu grauida nubes damnosiùs parit.

I O R A M

Iosaphati Filius.

SENTENTIÆ.

Recurrit ad Ioramum Ataui impietas.
Nam in aulico freto
Vitia fluunt, vt refluant.

Ante

Ante Imperium innocens viſus:
Octennio nequiter egit, quo imperauit.
Nam innocentiæ candorem immerita cruentat purpura.
Ad Regnum ſublatus Fratres ſuſtulit.
Nam Tyrannus ſanguinem ſitit quem timet:
Numquam lætus niſi dum canit exequias.
Addidit crudelitati ſodalem Idololatriam.
Bis de Inferis optimè meritus:
Quos auget, & adorat.
Quid enim colat niſi mortua, qui viuos odit?
Impietatis magiſtram audijt Coniugem.
Illam nempè Athaliam, Achabi mortalium ſceleſtiſſimi.
Nam ſæpè impietas eſt dotalis.
Vxorio exemplo citiùs raptus quàm patrio,
Maſcula thura effœminauit.
Nam efficaciſſima ſuadendo oracula ſunt oſcula.
Ad inania pauidus, Heliæ minas non pauet.
Nam perituri Tyranni argumentum eſt
In ſecuris metus, in metuendis ſecuritas.
Vero igitur euentu, Iudæam prædantur Arabes,
Nam Regum delicta Regnum luit.
Infelix populi conditio,
Quia premitur à Tyranno, Barbaris tradi;
Et diſperire, quia perit,
Inter hæc mala,
Regiæ Coniuges raptæ, Filij trucidati.
Itaque infelix cælebs & orbus,
Coniugum lecto, natorum letho funeſtatus;
Fleuit, à nemine fletus.
Nam populi mulſum, Tyranni lacrymæ.
Sic acerbiſſimæ morti ſeruatus,
Animam cum viſceribus ponè regeſſit.
Vt intelligas quo loco mentem habeant ignaui.
Rogo demum caruit, non tumulo.

Hoc

Hoc etiam præpostere:
Quòd igne fraudatus quem meruit,
Terram impetrauit quam terruit.
Nam Tyranno maxima pœnarum est
Post obitum non lucere.

O C H O Z I A
Iorami Filius.

I O A S Ochoziæ Filius.

A M A S I A Ioasi Filius.

S A X I F R A G I V M.

Tres hasce Statuas,
Inter Christi Proauos pridem collocatas,
Mathæus fregit dum tacuit.
Execratum Achabum, Matris Patrem,
Respicit hæc vindicta;
Cuius Nepotes, ad tertium vsque, diris vouerat Vates.
Itaque, ne Christi Maiores Achabi Minoribus miscerentur,
Nepos, Pronepos, Abnepos
De sacro Stemmate exulantes,
Nomine carent, & effigie.
His alia vita, non alia vitia.
Primus primâ, Medius mediâ, Vltimus vltimâ
Ætate defecit:
Vt scias, animi esse crimina, non pili.

Omnes imminentem pueritiæ fugerunt gladium:
Primus hostilem, Alter maternum, Tertius seruilem.
Parcente falce, donec scelera maturescerent.
Omnes laude indigni, digna laude incœpere:
Nam vana simulacra,
Primus diu non coluit, Vltimus coli vetuit,
Medius colentes occidit.
Omnes ad volutábrum reuersi, Idóla restituunt:
Hostilia Primus, aulica Secundus, paterna Tertius.
Omnes monitoribus asperi:
Primus Heliam non arridentem deridet;
Tertius minanti Esaiæ mortem minatur;
Medius Zachariam lapidum cultus exprobrantem,
Lapidibus obruit.
Omnes Rempublicam perdunt:
Primus postulatitio fœdere;
Alter emptitia pace;
Tertius voluntario duello.
Omnes Templum dedecorant:
Quod Primus deserit, Secundus spoliat, Tertius spoliari patitur.
Omnes coniurato ferro ignauiter sublati:
Primus dùm latet, Alius dùm stertit, Tertius dùm fugit.
Omnes denique mali:
Non ita vt altero peior alter,
Sed omnes omnium pessimi.
Omnes igitur Mathæi calamo, vt Iudæo gladio, confossi;
Nec inter viuos, nec inter extinctos numerantur.
Nam quos premit obliuio, non natos puta.

OZIA

O Z I A

Amaſiæ Filius.

PARAPHRASIS.

Hoc in tumulo non tumulo, iacuit non iacuit,
Viuum cadauer, Regis Agricolæ:
Qui victor victus, Deum ſpreuit dùm coluit:
Et vulneratus vt conualeſceret, moriendo conualuit.
Hunc viuos fugientem, Mortui timuerunt.
Reſtitas ad hunc griphum, Viator? paraphraſin cape.
Hic eſt Ozia Rex Iuda;
Qui vrbana vitia in ſuburbio declinauit.
Redijt ſub hoc Principe ad ſuum exordium Regia dignitas:
Nempè ad Paſtoritiam.
Hic triumphali aratro terram domuit.
Vnde mira fœcunditas;
Cùm trabeato Agricolæ vectigalior ſeruiret Tellus:
Et Regiâ manu maritatæ gemmarent Carmeli vites.
Audiant Principes qui ex Vrbium cinere aurum cribrant.
Veræ fodinæ ſunt ſulci:
Búbus, non Hominibus graues.
Ibi vegetæ opes radices agunt.
Has Humaniſſima humus ſinu promit:
Quæ Hominum altrix, & alumna,
Riuis alita, frugibus alit,
Huic vni fœnerabantur antiqui Reges:
Quibus pro loculis erant ſcrobes.
Nunc Terram dedignantur Terræ filij:
Nec colere modò, ſed calcare:

 Nam

Nam purpurâ interpositâ à se Matrem secernunt;
Eamdem perosi pro quâ dimicant.
Hinc Principum lubricæ opes, quia sine radice.
Plutus à Cerere gignitur & Iasone;
Segete, & vellere:
Vtroque, succrescente sumentibus.
Rubiginem vomeri non indulsit, sed neque gladio.
Vtraque Martis materia, ferrum.
Vtroque modo Terram subegit.
Philistinos, Arabas, Ammonitas,
Tàm facilè sub iugum misit, quàm iuuencos.
Gethum, Iabriam, & Azothum, hostiles Vrbes,
Eodem vomere quo glebas, exarauit.
Pari lusu vulpeculis tragulas, & balistas hostibus, tetendit.
Eâdem arte segetum messor, & capitum,
Cereris falcem Morti commodauit.
Ità ex aruis ad arma, ex armis ad arua diuertens,
Oleas messuit, quas ipse conseuerat.
Sed vtinam ne extra suas oleas.
Nimirum vanidâ victoriarum distentus aurâ
(Qui felicium est morbus)
Sacerdotali sibi iure arrogato,
Sacro thure profanus adolet.
Oh, quid agis mitrate Villice?
Te aratrum decet, non Ara.
Huic fumo successit flamma; ambitioni iracundia.
Vno scelere bis iniurius,
Cælum thure, thuribulo Mystas exterret.
Non dilatâ verò vindictâ,
Subita lepræ illuuies Regiam frontem populatur;
Et infulæ locum fœdat.
Decebat talem Pontificem talis lamina,
Vt frontonis supercilium deprimeret.
Diditur etiam Tellus ingenti fremitu trepidasse:

Exitura

Exitura de centro, nisi ille de Templo.
O fluxa, Reges, gaudia!
Cum ipsum supra quod statis, instabile sit.
Atqui cum suâ Tellure tremens Ozias,
Extemplò résilit ex Templo:
Et Regno exauthoratus,
E viuis migrans, non è vitâ,
Marcido in corpore sepultus, & insepultus,
Soliuagos intra penates lugendo consenuit.
Diu expirauit viuum cadauer.
Serò moritur, iam mortuo similis.
Et auito sepulcro interdictus,
Agro tumulatur, quem coluit.
Adeò superborum contactum vel Mortui pauent.
Habes griphi sententiam,
Viator abi.

I O A T H A N

Oziæ Filius.

L E G A T I O.

Adesto Fama:
Ad Principes te delégo;
Vnico exemplo magna consilia transacturam.
Ioathani Regis virtutes Regibus refer.
Vt emerito Patri succedens Puer,
Fesso Athlanti Alcides integer,
Ægro

Ægro Parentis capiti ſuppoſuit ſuum.
Felix Genitor, qui vitâ peractâ viuens,
Succeſſoris virtutes non ſperauit, ſed ſpectauit.
Felix Puer; qui paternæ frontis adſpectu, frontem remiſit;
Et humilitatis magiſtrum habuit tumorem.
Et, quis credat? vnum caput alterius morbo ſanatum.
Adde vt Iſaiæ, Zachariæ, Oſeæ, Amoſi,
Nobilibus ſpectris admonitus,
Rectum iter inſtiterit.
Nam Veritas, priuatæ fortunæ bonum,
Ad Principes non illabitur, niſi è Cælo:
Non immeritò Iouis Filia.
Prædica, vt Numine vſus propitio,
Syriæ & Iſraelis coniuratos Reges cohibuit.
Ammonitas ſemper cæduos feliciter cecidit:
Nunquam non lædens, nunquam læſus.
O militiam innocentem!
Vbi ad meliores partes applicante victoriâ,
Nemini nocebant armâ, niſi nocenti:
Et rectior rectiùs collimabat.
Poſt militare, ciuile ſtudium exaggerâ.
Vt ſanctæ Vrbis intúta munijt, díruta erexit:
Nec molles fundauit Moles, ſed ſibi ſimiles:
Vt Dominus ex Domo, Domus ex Domino agnoſceretur.
Turrim Ophel euexit ſupra nubes;
Regiæ mentis Idéam ſemper ſerenæ.
Portam Templi ſpecioſam,
Æris & auri ornatu nomine dignam fecit.
Specioſamne magis, an ſpatioſam?
Sanè totam Petri charitatem triumphali fornice excepit;
Quem recto veſtigio claudus ſequutus eſt:
Ne torto pede ſpecioſum limen deformaret.
Narra vt hoc Principe,
Vomuit vetuſtas multo ſolidiora quæ exederat.

Vt

Vt collapſa nemo dixerit ædificia,
Sed ſponte inclinata, vt altiùs gliſcerent.
Celebra denique magnificentiam,
Quâ vrbes Ciuibus, Agreſtibus mapalia condidit.
Illas præſidio, hæc ſubſidio.
Nam mutuis gladij, & ligónis officijs,
Tuetur qui alitur, alitur qui tuetur,
Et arces pereunt poſt caſas.
Poſt hæc elogia altum ingemiſce,
Quòd hoſtibus ferox, ſuis blandior,
Obiurgandæ ſuperſtitioni linguam non habuit.
Itaque glorioſiùs
Delubra ſolo, quàm ædificia Cælo, æquauit.
Vt mirum non ſit,
Adulari populos Regibus, cùm Reges populis adulentur.
Adde igitur Principibus animos;
Vt à Diuinis exorſi, degeneres increpent:
Ioathani eiurato exemplo;
Qui fortia faciliùs fecit, quàm dixit.

A C H A S

Ioathani Filius.

H I S T O R I A.

Amicitias beneficijs parari qui putat,
Hiſtoriam hanc legat.
Achas ad Iudæ ſolium diuinitùs erectus,
Omnem lapidem mouit quò Deum perderet.
Nam

Nam inter ſaxeos Dæmonas diuiſo cultu,
Nullum vt faceret Deum, multiplicem fecit.
Parum fuit Deum obruiſſe lapidibus.
Eumdem importuno Oeſtro vellicaturus,
Muſcam Deum fecit.
Planè ſuos inter Deos numerandus;
Puſillus, Excors, niger, moleſtus.
Mirare Diuini pectoris patientiam,
Quæ iniuriam peroſa, non iniurium; hoſtem prole auget.
Et quod optimum Dei munus, optimâ prole.
Hic ex beneficio maleficus,
Acceptum Filium Idólis comburit.
Timuit Orbis eumdem Rogum:
Tremuit populus Thyeſtæam illam coquinam:
Inuenta eſt flamma, quæ aſtantes frigidos faceret.
Nefandi ſacrificij locus Gehenna,
Quæ Tartaro nomen dedit, vt exemplum.
Quippe infernus ignis
Nondum nomen inuenerat ſatis horrendum.
Achas Plutone peior, ignem dedit inferno peiorem.
Parati affuere Dei vindices,
Raſis & Phaceús, Syriæ & Iſraelis Dynaſtæ.
Maluit tamen Deus contumacem contumaciter demereri.
Itaque Iſaiam Achaſo delegat,
Qui pro victoria ſpondeat:
Prodigium quodcunque daturus pro vade.
Et quo prodigia firmentur,
Dei Filium pignori pollicetur.
O Numinis patientia toties irritata, non irata!
Achas prodigia reſpuit:
Et Numen inter Nepotes dedignatur.
Puto Deum ipſum Gehennæ immolaturus, ſi naſci feſtinaret.
Spretis igitur Cæli copijs,
Aſſyriorum Regem mauult auxiliarem.

Si

Sic mendax nemini credit, nisi mendaci.
Ac ne pretio careat tutela,
Totum ærarium, sanctum, profanum, Assyrijs profundit;
Vitamque pretio taxat.
Itaque quicquid rapere hostes poterant, donat:
Seseque spoliat, ne spolietur.
Quin sublatis exuuijs Templum claudit;
Quasi incluso ac spoliato Deo, victor.
Risit insaniam Deus;
Et perfidum reliquit fœderatis plectendum.
Nam perditi, ipsi se perdunt.
Affuit ergo accitus Assyrius Thelegat-Phanasarus;
Qui attritis Achasi hostibus, ipsum attriuit.
Sic nocent auxilia malo maiora,
Et bellorum nimbi detonant in authorem.
Putas Achasum resipuisse? desipuit.
Ab suâ Muscâ perpunctus, Damascenorum Idólo se deuouet.
Itaque contra Syros, Assyrios implorat;
Contra Assyrios, Syrorum Deum,
Qui ne suos quidem seruauerat.
Hic Diuina patientia desperauit;
Et seruari nolentem semel perdidit.
Malè moritur inter vtramque vitæ metam:
Et extra tumulum tumulatus
(Quis enim iusta faciat iniusto?)
Gehennæ assignatur, cui nomen fecerat.
Sic ei fiat qui beneficium in vitium torquet.

E Z E C H I A

Achaſi Filius.

I N D E X.

Rerum ab hoc Principe geſtarum indicem cape,
Sub Romanæ Vrbis natales naſcitur
Achaſi Filius Ezechia,
Sed ille ex optimo Patre peſſimus:
Hic ex peſſimo optimus: iterum peſſimum geniturus,
Sic teſſellata fortuna bona malis interpolat,
Sanctiſſimæ Parentis mores libauit, non Patris,
Quæ felicior Mater quàm Vxor,
Pro votis Filium accepit, non Maritum,
Quintum ſupra viceſimum annum natus;
Florem ſceptro impoſuit, quem cæteri perdunt,
Primo Imperij anno Templum aperuit,
Quod nihil Sanctum vidit, niſi Regem.
Moſis etiam ſerpentem deiecit, olim ſalubrem, iam virulentum,
Poſtquam ſuperſtitioſis Aris concaluit.
Anno, & Animo eodem,
Sculptilia in Cedronem ſparſit; muſicos modos reſtituit,
Vtrumque nexum: quid enim Cedron niſi mœror?
Sic populi lacrymas Idóla ſorbent;
Et flente flumine, ciues canunt;
Tot Pharaonibus demerſis, quot Idólis,
Merguntur incendiarij illi Dæmones:
Inferno ardore ex antiperiſthaſi geminato.
Et adorata illa ſaxa, adorantium ſcopuli,
Poſt animorum naufragium ipſa naufragantur.

Poſtero

Postero anno, diuisa Iudæ studia pro Concione componit.
Amphioni comparandus Orator:
Nam Vrbem ille parauit, hic reparauit canendo.
Instante Paschate,
Ad Solymorum celebritatem schismaticas alliciens Tribus,
Iudæ Israelem coniunxit.
Ita Paschalis Agnus, agnos fecit conuiuas:
Et fractis Idolis integrata concordia.
Post hæc, Salomonis de plantarum vsu commentarios combussit.
Iam enim ex horto, non è Cælo, salus quærebatur:
Et herbarum, non oculorum, expresso succo,
Membra curabantur non animi.
In illâ igitur flammâ ars mortua, spes reuixit.
Vtinam Coi Senis farcimina ad Ezechiæ manus venissent:
Sine carnificinâ homines conualescerent.
Auctis iam annis,
Aucta cum Sacerdotum pietate, Laicorum liberalitate;
Condendis largitionibus Templi horrea laxauit.
Quis neget frugi esse virtutem;
Cùm sacra opera sacras opes adaugeant?
Anno Imperij bis septimo, qui semper Clymactericus,
Ezechiæ virtus tentata.
Nam Assyrius Sennacherib Iudæam euertens, & euerrens,
Citiùs rapuit arces quam vidit.
Quæris quantâ acie?
Terra contecta, montes depressi, flumina epôta.
Sed armatorum tot millibus,
Trecenta & triginta talenta obstitere.
Toti Ægyptiorum armamentario;
Totum Templi ærarium obiecit Ezechias.
Nam sacræ diuitiæ eò seruantur vt seruent.
Fecerat hoc etiam Pater, sed impare studio.
Ille Templum timebat, hic pro Templo.
Extremo eodem anno,

Aſſyriâ fide recrudeſcentibus Barbaris,
Infanda effutiente Sennacheribbo, ad pias preces confugit.
Felix certamen: linguâ pugnacem, linguâ vicit.
Minus dixi; dormiendo vicit.
Nam per tenebras cæcutiente Angeli gladio;
Aſſyriorum millia centum octoginta, ſomnus conſignauit Sorori.
Diriguit Sennacherib nocturnæ cladis ſpectaculo:
In patriâ, à Filio, ante Idóla cæſus,
Qui patriam liquerat, pro Filio, contra Deum.
Anno victoriam ſublabente, dirùm ægrotat.
Tumente vlcere quò animus detumeſceret.
Lethum denunciante Iſaia, luget, ſubmittitur, conualeſcit.
O dulces lacrymæ, vitæ auſpices, vel incœptæ, vel receptæ:
Primum naſcentium omen, vltimum pereuntium ſuffragium.
Anni igitur quindecim ad vitæ ſtamen aſſúti:
Illuſtri teſte, Sole;
Qui ſupra lineas decem retrotractâ ſtyli vmbrâ,
Viam & vitam redorditur.
Hem quid ſolidum in humanis,
Si ætas horarium eſt, annus linea, vmbra vita.
Lethalis vmbra, quæ lineas enecat, quotquot attingit:
Pariterque dum proficit, deficit.
Poſt menſes duos,
Babylonum Legatis diuitias & delicias oſtentat:
Neſcius quàm rapaci populo illecebras.
Sed ò rigidam diſciplinam circa Principes!
Pro quantulo crimine, quantum diſcrimen?
Funeſtior interuenit Legatus Iſaias.
Qui in oſtentatiunculæ pœnam,
Iacturam opibus, capturam Liberis ominatur.
O lethales diuitiæ, quas nec cælare tutum, nec proferre!
Sed ò vitales lacrymæ, vel cælatæ, vel prolatæ!
Ad præſentiſſimum hunc panchreſtum redit Ezechia.
Suis in oculis ſalúbrem hunc ſuccum quærit,

Quo

Quo Numen emollitum, ira restincta.
O efficaces iterum lacrymæ!
Tacitæ oculorum voces, & liquidi vocis oculi:
Nec fœcundus humor tantùm, sed facundus,
Qui animum erigit dum cadit, & cadit sine iacturâ:
Nam solam hanc mercem prodigere licet.
Exinde piscinas, fontes, aquæductus,
Puto suarum imitamenta lacrymarum, aperuit.
Per quas denique animus enauit ad palmam,
Anno à suscepto Imperio vicesimonono.
Dauidi non conferendus, sed præferendus:
Nam maiora fecit, minora deliquit.

MANASSES
Ezechiæ Filius.

EXOMOLOGÆSIS.

O Rerum Opifex, Reorum Opifer, Deus;
Aduerte tandem æquas aures,
Clemens attrito, felix catenato, Rex Exregi.
Infanda mea facta ad rationem reuoco.
Tu solus audi quæ solus spectas:
Aut spectare desine, quæ piget audire.
Ille ego Manasses; Orbis Eoi Vesper:
Vt lucem fœdarem in lucem veni.
Conceptus, lethale nefas concepi.
Et hærente adhuc cortice, odisse te cœpi antequam nosse.
Iam

Iam de latebrâ proſerpens Vipera, hoſpitalem vterum torſi.
Felici hoc exordio mihi plaudens,
Quod nondum natus potui Matri nocere.
Alumnæ grauis ſarcina, papillas morſu tentaui;
Sanguinis auidior, quam lactis.
Circumciſus, impreſſum generis ſignum
Pro libidinis teſſerâ ſuſcipiens,
Dixi; hunc ſanguinem Veneri propino.
Infandus Infans, paruus ſed prauus,
Execrationes infrendens inter vagitus,
Candidum nihil habui præter ſindonem;
Hanc ipſam cruentaturus.
Deerat iam nocendi auido, nocendi facultas.
Hanc è voto feſtinauit fortuna,
Cùm duodenni gladium commiſit.
Ita, nimis impotens, quia nimis potens,
Proceres terrui Puer: quò leuior, eò grauior populo:
Qui citum diadematis fulgorem, ceu fulgur expauit.
Hinc diuini, humani Iuris immemor
(Quid enim Manaſſes niſi obliuioſus?)
Vnam mihi legem ſtatui, legem nullam ſeruare.
Durus, Difficilis;
Rogari, inuidiam; non rogari, contumeliam duxi.
Iniuſtus, inhumanus;
Alijs omnia licere volui, alijs nihil.
Impius, periurus,
Studio, & ambitu paterna exempla non inſtiti.
Puduit Regem bene agere de exemplo.
Anteire malos malui, quam bonos ſequi.
Hoc vno Patris ſpeculum,
Quod eius imaginem reddidi ex contrario.
Proinde, ex tuo Templo,
Quæ ille intulit, ſuſtuli; quæ ſuſtulit, intuli,
Atque vt à te maximè ſeiungerer,

Duo

Duo ſeiunctiſſima coniunxi, atheiſmum, & ſuperſtitionem.
Excelſa diruerat Pater; refeci:
Vt altiore de prærupto contereretur, Religio.
Priapi aras ſuſtulerat; reſtitui;
Laſciuè ſimul, & ſacrilegè;
Vt dignitatem libidini adderem, adimerem tibi.
Has inter ſordes volutus, ſauciari potui, non ſatiari.
Planetarum ſectator, quia errantium,
Eorum ſimulacris Templi atria ſtipans,
Inueni quo tua tibi Sidera fierent odioſa.
Auſpicijs, & aruſpicijs attentior quam tibi,
Auium pennas, & pecudum fibras
Veraciores duxi, quam tuas tabulas.
Hoc minime falſus,
Quòd Brutis ſtolidiorem me cenſui, dum Bruta conſului,
Striges, Ariolos, Magos, Pythones colui.
Te vt Orbe depellerem, Dæmonas euocaui.
Itaque, quo irreligioſior eſſem,
Religionem mutaui, non ſuſtuli,
Aſtra, Lapidem, Bruta, Furias,
Quidlibet eſſe Deum paſſus, dùm tu non eſſes,
Senior factus non ſanior,
Ab impietate ad crudelitatem prorui.
Nam calcanda erat poſt Diuinitatem humanitas.
Credulitate crudelitati ſuffragante;
Hoſtes opinatus omnes diſſimiles;
Ferus vt timerer, & quia timebar,
Hoſtium numerum auxi, tollendo.
Prophetarum voces cum ſpiritu intercluſi.
Iſaiam Socerum ſerrâ diſſecui.
Denique adamantinam cordis duritiam flammis exploraturus,
In valle Gehennæ Filios combuſſi.
Lætus, quod nec Auo molliorem me inuénit illa flamma.
Tot ergo ſcelerum cumulis impuli Patientiam tuam,

Vt

Vt perditus videreris, nisi me perderes.
Vicisti proinde, ne vincerem;
Immisso Babylonico, vt Tyrannum Tyrannus plecteret.
Qui tam citò vinctum, quam victum,
Me, meos, mea, ad fœdum hoc ergastulum abduxit.
Ah satis pœnarum habes, Victor,
Dum inter opíma catenatum numeras Regem.
Non tu innocentibus Pœnitentiam delégas,
Quæ reatum necat, non reum;
Et in solutum imputat crimina, cùm numerantur.
Meum ius vrgeo: ad hanc prouoco:
Suffragante ipsa scelerum multitudine.
Possibile non erat tanta committi, nisi ab insano.
Exere splendido miraculo vim tuam
O bone, & parcendo exercite.
En vt ventosâ victoriâ tumens Hostis,
Vernaculorum te tuorum desertorem ridet, & viuit.
Ex vsu non est scelera mulctare sceleribus;
Et externos recreare tuorum pœnis.
Redde heù conspectum mihi beatæ Vrbis:
Vbi Reges peccare solent, & pœnitere.
Vlulabo vbi deliqui.
Sanguinis riuos lacrymarum riuis extergam.
Exulabit Idolorum populus, vrbe donatus:
Et exemplo corruptos, exemplo corrigam.
Hæc orauit Manasses, & Regno redditus votum expleuit.
Atque vt diutiùs doleret, nemo diutiùs regnauit.

AMON

A M O N

Manaſſes Filius.

SYMBOLVM.

O Spes fallaces!
Intempeſtiuè concuſſi iſti flores,
Intempeſtiuè ſepulti ſymbola ſunt.
Amonem florentis æui Principem,
Infrugis hic Hortulus condit.
Qui de paterno exemplo,
Inter vitia & virtutes ætatem diuiſurus,
Pœnitendi fiduciâ, pœnitenda commiſit.
Templo Idóla, látibulis ſtupra, Vrbi funera,
Velut fœnori intermiſſa reſtituens,
Vt probè ſeneſceret, improbè adoleuit.
Sed heu; claudicante ſpe velocior Mors,
Coniurato aulicorum ferro,
Vota cum vitâ ſuccidit.
Itaque ſpe florens, non virtute:
Inter flores iacet, ſed frugiperdas.
O Spes fallaces!

IOSIA

Amonis Filius.

EPINICIVM.

Io Triumphe.
Idolorum Euerſor curuli feretro effertur.
Hic eſt ille Ioſia,
Quem ſupra trecentos annos Natura parturijt.
Iam tum enim fatidicâ voce præmonſtratus,
Idólis operantem Ieroboamum ſolo nomine tremefecit.
Nondum natus, iam notus:
Vel natus ante Parentes.
Io Triumphe geminate Ciues.
Hic ille Cenſorius Infans,
Qui ſupercilio contractâ morum licentiâ,
Rempublicam octenni ſibi commiſſam octennio compoſuit.
Itaque Dauidem ſequutus, anteceſſit:
Nam Dauid bonos inuenit, hic fecit.
Adeo parui intereſt paruum corpus.
Quin ad illum delegatur Ieremia, ad puerum puer.
Seneſcentis Reipublicæ argumento, cùm Virtus repueraſcit.
Io Triumphe iterate Ciues.
Hic ille diuinus Ædilis,
Quo Templi diruta reſarciente,
Amiſſum legis volumen inter ruinas inuentum.
Tanti duxerant impij Templum diruere:
Mortuam rati legem, ſi liber humaretur:
Vel libera ſcelera, ſi lex laterét.
Itaque poſt Ioſiam exhumata lex lucem vidit:

Et

Et in eodem ſcrobe virtus reuixit.
Imò in Ioſia tota reuixit:
Nam vitia cæteri vel induxerunt, vel indulſerunt:
Solus hic mortalium nec commiſit ſcelera, nec permiſit.
Io Paan.
Hic ille zelator Adoleſcens,
Qui monente Prophetide,
Toties rediuiua ſimulacra in cinerem ſoluit.
Et plebeijs tumulis inſperſit:
Vt à mortuis diſcerent tandem mori.
Senſere Manes puluerem illum grauem:
Pluſque Dæmonas combuſſit ille cinis, quam ſuæ flammæ.
Io Paan geminate Ciues.
Hic ille intrepidus Adoleſcens,
Qui nefanda Fanorum nemora incendens,
Nocentes vmbras, & hoſpites Lupas abegit.
Eodemque incendio Solis quadrigas fulminauit.
Nouum aſtropoplectum ridente populo,
Dum Phaethontis Pater, Dei ſedes affectans,
Phaethontis ſupplicium tulit,
Et ex fabulâ Hiſtoriam fecit.
Io Paan iterate Ciues.
Hic ille aſſertor Iuuenis,
Qui Iuda, & Iſraele flammis expiato,
Vanos Antiſtites ſuiſmet aris impoſuit,
Suppoſitâ Idolorum ſtrue:
Vt quale Numen colerent, ipſi ſentirent.
Mutatis igitur officijs,
Adoletur qui adolebat, & ab Idólis vruntur Vates.
Quâ victimâ nulla melior, quia nulla peior.
Io Victor dicite Cætus.
Hic Principum Protomartyr,
Nouiſſimo incumbente Reipublicæ Fato,
Irati Numinis telum vt frangeret, in ſe reflexit:

 Dum

Dum impluentibus Ægyptiorum telis deuotum pectus oppoſuit.
Sic ante Pharij Nechaonis os in quadrigâ confoſſus,
Spiritum Tartaro formidabilem in Tyrannum efflauit.
Neſcio an occumbendo vicerit, an vincendo occubuerit.
Occumbit certè, non procumbit, qui ſedens moritur.
Ita ſuo ſanguine trabeatus,
Eodem curru Mortem in triumphum traxit:
Et feretro pro Feretrio ſpolia ſua deferens,
Ad Mauſoléum, veluti ad Capitolium, proceſſit:
Primuſque poſt obitum triumphauit.
Io Victor, Io Pæan, Io Triumphe.

ELIACIM & IOACHAS

Ioſiæ Filij.

REVOLVTIO.

Extrema Regni tranquillitas extremam cladem minatur.
Die inclinante grandior floreſcit Iris.
Creuit ad ſummum Hebræa felicitas Ioſiæ nixa:
Quo ſubducto vniuerſa corruit: inuidente Aſiæ Africâ,
Quæ purpureo Mari diuiſæ, Iudeæ ruinis coiuere.
Spectabat ad Eliacímum Regia dignitas.
Hanc Ioachas rapuit natu minor.
Ah puer infelix! rapinam timebis.
Cur inauſpicatum ad Imperium inuolas,
Vnde mitior te natura ſepoſuit, naſcendi morâ?
Torpedo Iudaicum ſceptrum eſt: tangentes manus nodabit.
Itaque

Itaque ex ſecundo primus, ex primo poſtremus,
Regnum peruertit, quia præuertit.
Hunc Pharao, à Fratre accitus, catenatum rapuit.
Ridente Ægypto mancipia redire ex Regibus,
Qui ex mancipijs abierant Reges.
Ita poſt ſexdecim Soles quæſita ſceptra,
Poſt tertiam Lunam amiſit.
Breue Regi ſpatium, Tyranno longum, Ciuibus nimium.
Expleuit igitur iras Eliacim:
Sceptro potitus iam cariore, quia rapto.
Redijt ad illum infula, ſed & infulæ fatum.
Alijs per Pharaonem imperat, illi imperat Pharao.
Cui Tributi taxatur: hoc vno pretioſus.
Atque vt libertum ſe noſcat, non liberum,
Alio donatus nomine, Ioachim vocatur, non Eliacim.
Quid illi relinquent cui nomen eripiunt?
Regnum itaque ſub Rege impetrat:
Cum idem ſit impetrare quòd amittere.
Egit tamen Ægypto pro maleficijs grates,
Dum deformem Idolorum coloniam ex Ægypto traducens,
Polluit quæ Pater ſanxerat.
Vriam ferro, Ieremiæ librum rogo deſtinat:
Ferro deſtinandus, non rogo.
Imò vt dites ad Ditem trahat,
Gemmâ & anulis Dæmones includit: bis Idóla.
Nam gemmæ Dæmonum Filiæ, concepto Dæmone Matres fiunt.
Heu carò venales opes! quamdiu gemet has gemmas?
His anulis catena nectitur.
Hunc Nabucodonoſor infido infidus,
Deceptum vinculis implicuit:
Implicitum ferarum ſpecubus incluſit:
Incluſum ferarum faucibus obiecit.
Aliquis ergo prætereuntium dixerit,
Hic moritur Tyrannus præmortuò nomine:

Qui

Qui viuus iacuit in tumulo: mortuus vixit extra tumulum.
Hunc Mathæus à Christi Genealogiâ fecuit,
Ne feram pro homine insereret.

S E D E C I A

Eliacimi Frater.

S O R T I T I O.

Excidit infelix par Fratrum,
Quorum alterum fera, alterum furor absumpsit.
Te verò, Sedecia, tertia Sors manet,
Vtrâque peior:
Mouente Regalem vrnam Fortunâ.
Iechonia Eliacimi filio Babylonem abducto,
Nepotis sceptrum à Victore impetrabis.
Æquè in Nepotem durus, in Hostem mollis,
Vt illum spolies, huic serues.
Mutato etiam nomine, ex Mathania Sedecias,
Iusti nihil habebis præter nomen.
Toties direptam Vrbem diripies:
De pauperum penu Idóla recreabis hostilia:
Præscias Vatum fauces obstringes;
Quasi fatum tuum in Vatum pectore conclusurus.
Sed diuino consilio consilium adimitur.
Deo simul & Chaldæo fœdifragus,
Tributi iugum dum excutis, sub iugum cades.
Nabucodonosore nouissimâ expeditione grassante,
Hieru-

Hierusalem, per te non Hierusalem,
Claudetur, incendetur, solo æquabitur.
Tu tot inter mortes mortem non reperies.
Miserius enim est misero animam trahere, quàm tradere.
Reductis brachijs Babylonem traheris catenarius Canis.
Manu & oculis captus; oculis & Liberis orbus.
Planè inter pudenda impudens,
Cum oculos amiseris, pudoris sedes.
Itaque cum Babylonium tibi carcerem Ezechiel minetur;
Tu Babylonem te vi urum neges:
Vterque diuinabitis.
Cæcus Vrbem in Vrbe non videbis:
Verus Sedecias, Iustitiæ simulacrum, quia cæcum.
Peribis tandem veteranum mancipium:
Et aceruo ignobili additus,
In tanto Patriæ rogo, rogo carebis.
Nam sceleribus clarus, rogi luce non eget.

SVSANNA

Helciæ Filia.

ADMONITIO.

Adeste Nuptæ, Innuptæque:
Quarum Virtus in pulcritudine, non pulcritudo in Virtute.
Docebo quam speciosum damnum sit species.
Susanna fui, ex Regiâ domo in Regiam domum ducta.
Quâ

Quâ formâ fuerim, ex nomine habes.
Quid enim Susanna, nisi Rosa?
Florum nempe Regina, & Reginarum flos.
At nimium felix eram si forma defuisset:
Quam perdere dum metuo, penè me perdidit.
Babylone captiua,
Colebam hoc qualecumque corporis decus:
Vnum captiuitatis solamen, vni Coniugi.
Itaque nudam me nemini ostendi, nisi thalamo, & fonti;
Occlusis pomarij foribus: nec Solem arbitrum passa,
Quem, meridie curiosiorem, nemus arcebat.
Addebam membris lympharum nitorem:
Liberatoque capillamento,
Aureas vndas comarum, argenteis fontis vndis mergebam;
Vt fontem in fonte diceres.
Neque speculo opus: in speculo natabam;
Tergente simul, & imaginem reddente riuo:
Qui blando susurro membris adulatus;
Non tàm lauabat, quàm laudabat.
Inepta, quæ fugax donum fugacioribus morabar vndis:
Nec lubricâ ex imagine, formæ inconstantiam noui.
Proh sancte pudor, quid vsque securum?
Falsum est à fucis tutam esse Rosam.
Latebant inter virgulta amasij duo:
Angues in herbâ.
Hi Popularium Seniores erant, & Iudices;
Quos, vel inter algentes aquas, vrebam:
Ignara puellarum faciem esse facem.
Erumpunt ex insidijs amantes hostes.
Horresco vulnificos vultus:
Aquis membra submergo:
Sed perspicui latices me produnt, vt vitrum Rosam.
Sinum crinibus obduco, sed crines euentilant auræ;
Quæ spirando, in me conspirant.

Dubitas

Dubitas omnia conſpiraſſe in flagitium? riuales fœderantur.
Fruſtrati precibus, terrores addunt.
Et maximum innocenti malum minantur, calumniam.
Ego intra vitæ aut virtutis diſcrimen,
Quid agimus (inquam) Suſanna?
Corpus eluis, & animam pollues? Vale potius Vita.
Hæc mecum exigens, clamo.
Altiùs illi clamant; & crimen regerunt:
Impermiſſam Venerem cum pubere adultero.
Ego causâ melior, patrocinio peior,
Inter Parentum lacrymas, & vulgi conuitia;
Seminuda & ſemianimis, ad ſupplicium trahor.
Iam ſaxa parabantur, adulteris debita,
Vt eádem legis & mulctæ materia ſit.
Et aliquis elato iam lapide, lapidi ſimilis hæſit.
Nam pudor extremus decórem augebat.
O pudicitia, vt ſeruantem ſeruas!
Quis credet? Concionem moratur duodennis puer:
Qui vtrumque ſeorſum teſtem de criminis loco ſcitatus,
Vtrumque diſcrepantem inuénit:
Et mendacio mendacium detectum.
Dulcius nihil radiat quàm Veritas, vt nubem fregit.
Mutantur populi voces.
Siccine (inquiunt) captiuus furit, captiuos ferit Cupido?
Poſt Patriæ incendia,
Sceleſtiores flammas Babylonem attuliſtis?
Hypocritæ, periuri, ardentes niues.
Quid de nobis æſtiment hoſtes,
Si Optimates peccant, Iudices peierant, Senes laſciuiunt!
Quid multa? Mutatur rerum ſcena.
Deſultant vincula à me ad Senes.
Ego ad thalamum ducor, illi ad flammas:
Vt bene ardeant, qui male arſerant.
Sic puer fœmina, Suſanna Daniel,

 Innocens

Innocens innocenti, ſubſidio fuit.
Diſcite meo periculo, Puellæ.
Eſte formidoloſæ, vt formoſæ.

IECHONIA

Eliacimi Filius.

THRENI.

Nondum Hieroſolymæ deferbuerat Cinis,
Cùm buſtum inſidens Ieremia,
Lamentabili hoc fremitu Patriam conclamauit.
O Solymæ, ò adyta, ò læti colles Siónis!
Hæccine illa beata Vrbium Mater,
Quam Æuo coæuam ſpoponderat Deus?
Quid ergo diuturnum, ſi æterna pereunt?
O Regiæ opes chaſmatum ſimiles!
Quæ vaneſcunt dum lucent.
Cecidit, cecidit ſuperba Regia pinnis coronata;
Nihil iam niſi funus, & fumus.
O fumum ſemper Aulæ moleſtum!
Quò rediјt excelſa Templi moles,
Angelorum colonia, Cæli ſuburbium?
Euertitur mortali manu diuinus ille labor:
Et nemini polluto impunè penetrabiles penetrales,
Homicidæ perſultant flammæ:
Eodemque elemento profanatur ſanctuarium, quo luſtrabatur.
Vbi vaſa? vbi ſacra? vbi fontes?

Ignaui

Ignaui fontes, & naturæ obliti,
Ignem non extinguunt, quem culpa ſuccendit.
Vbi menſa? vbi ara?
Vbi lampas, æterni Solis æmula?
Iam nihil eſt niſi lampas vna, totum Templum.
Quas litatura inibis preces infelix turba?
Altiora votis incendia ſunt.
Cui ſupplices feretis palmas linteati Senes?
Abiere Angeli Templi Indigetes,
Ipſa Sion in flammas abijt.
Poſtremò, crematâ Domo, abijt Deus.
O auida ignis potentia!
Quam nobis Patriam linquet, qui exulem facit Deum?
Quo congeſtæ opes? quo exóticæ merces, ò Ciues?
Quo armillæ? quo veſtri mundi, ò Puellæ?
Præda ſunt inter incendiarium, & incendium diuiſa.
Incumbit ſpolijs prædator ignis:
Qui auarus iuxta & prodigus,
Quicquid rapit, momento decoquit;
Et alumnus nequam, alentem perdit materiam.
Quin cum ſuis flammis de prædâ rixatur miles:
Plerumque raptus dum rapit.
Eheu; parum eſt gazas diripuiſſe.
Vnda flagrantibus, ſpiritus viuis, terra extinctis eripitur.
Solem ipſum eripiunt vndante fumo:
Et auram patriam repetunt per ſingultus.
Ah dolor! quæritur Vrbs à Ciuibus, ab Vrbe Ciues.
Pereunt nitentes illi Principum cœtus,
Gemmantes pueri, cana maturitas,
Flos Sionis, virgunculæ.
Hic hoſtili ferro ſuccubuit: ille incubuit ſuo,
Hic Patriæ fatum ſequutus, flammis exarſit.
Condi non poterant tot cadauera niſi Vrbe inuersâ.
Sed heu ſuperſtitum peior conditio,

R 2 Quos

Quos instans victor præ agit.
Gaudete sub Patriæ cineribus sepulti Ciues,
Non obscuræ vmbræ in tantâ pyrâ.
Lugendi sunt qui vos lugent.
Rapitur extorris ordo, fuligine ac fauillâ sordidus:
Quas indigenas opes legisse tantùm licuit,
Vt Vrbis fatum in fronte circumferant.
En, vt inter Patriam, & exilium restitant,
Incerti vtrum malint.
Itaque in illo incendio Patriæ amor perijt.
Trahuntur hostiles per vrbes indigna pompa:
Exercitus olim, nunc turba.
Trahuntur captiuæ Matres, & alumnos trahunt;
Vinculis antequam fascijs obuolutos.
Pari ludibrio corona, & cydaris inter fercula eunt:
Pari sequuntur opprobrio Sedecias & Saraias,
Rex & Pontifex:
Hic ex lachrymis, ille ex vulnere cæcus:
Qui olim discordes, solâ catenâ conueniunt.
Nunc se Babylon in Cælum tollit sine sua mole.
Sparguntur hàc illàc Palæstina seruitia,
Pudore confecta, vel pedore.
Quondam etiam iuxta Babylonicum Euphratem considunt,
Vt suam imaginem pauitantes, se ipsi crucient.
Hic mœstas inter mortes canere iussi,
Barbaros eiulatus sacris numeris confundunt.
Hoc etiam Babylonem decebat idioma.
Ah Puer infelix Iechonia!
Ibis tot inter spectra destinatam in caueam:
Malus Populi custos, custodiâ dignus.
Hunc ignem fumus incendit tuus.
Flagrabunt alij flammâ, tu infamiâ:
Octo ferè lustris compedes atteres.
Matrem, Coniuges, Filium,

Tristem

Tristem ærumnarum comitatum,
Inter infimâ Tyranni ministeria numeraturus.
Ah fœda conditio!
Plus Domini te pudebit, quàm seruitutis.
Ille, ille victor tuus Nabucodonosor,
Nouâ & stolidâ metamorphosi iumentis aggregatus,
Nouum brutum, bruta terrebit.
Vt intelligas quàm dispari Domino seruias.
Tu verò Patriæ confector,
Ætatis quartæ cardinem insistens,
Iudæorum Regum miserabile agmen claudes.
Hoc omnium miserrimus,
Quòd illis Regnum superuixit, tu Regno.
Heu fleas Viator, & iter siste.

MVNDI

MVNDI SENECTVS, SOLITARII.

SALATIEL

IECHONIÆ FILIVS.

Christi | linea.

Zorobabel.

Abiud.

Eliacim.

Azor.

Ex Leui.	Sadoc.	*Ex Leui.*
Esdra.	Achim.	*Mater Machabaa.*
Iesus Siracides.	Eliud.	Razias.
Eleazar Protomart.	Eleazar.	Matathias.

Iudas. Ionatas. Eleazar. Simon.

Ioannes Hircanus.

SALA-

SALATIEL

Iechoniæ Filius.

ISAGOGE.

Pando tibi quintum Atrium; Viator ſubi.
De Chriſti Proauis,
Nullum ſubinde reum viſurus, quia nullum Regem:
Nullum occiſum, quia nullum homicidam.
Mundi ſenectus ad infantiam redijt.
De impiorum oſſibus nati ſunt Sancti:
Cadmæi prodigij teſte Ezechiele.
Vſui fuit Solymorum incendium:
Nam deſpumante ſuperbiâ,
Ex illâ vſtrinâ liquitur aureum Sæculum.
Pro limine Salatielem offendes.
Quam latentem ſcintillam patrius fouebat cinis;
Vt nouo Sæculo auſpicium faceret.
Fortis, magnanimus, in ſeruitute ſibi imperauit.
Hoc ipſo felix.
Nam aduerſa Aduerſis aduerſa non ſunt, ſed Auerſis.
Vis ſcire quid pro Populo fecerit? fleuit.
Quid enim poſſet aliud Princeps mancipium?
Sed eius lacrymæ Chaldæorum merſerunt imperium.
Tria quæ cernis proſtrata Monſtra,
Tres ſunt Tyranni, quos flendo confecit.
Cernuus hic, & Semiferus:
Nabucodonoſor fuit, quondam Magnus, nunc breuis:
Qui Iudeæ & Ægypti ruinis amplificatâ Babylone,
Sua geſta miratus, hominem ſe negauit, nec fuit.
Nam

Nam verâ lycantropiâ Feris permistus,
Vlissæ fabulæ famam arrogauit.
Quæ enim Cyrce, nisi superbia?
Sic ferus Homo, vel humana Fera, septennium transigens,
Formam cum mente recepit.
Et qui bellua fuit cùm se Deum credidit;
Iam belluam se credens, homo fuit.
Qui adiacet Euilmerodachus est.
Initio Imperij maior visus,
Vt matutini Solis augetur species,
Illudente oculis Nebulâ.
Hic Salatielem vinculis eductum Regiæ præfecit.
Fastuosâ nimirum pietate;
Quòd famulitium fastidiret, nisi Regale.
Sed blanda vtcumque initia atrocibus actis corrupit.
Maleficus, Malefidus, Maledicus, Maledictus.
Vt à Nabucodonosore satum credas, iam verso in Feram.
Hunc igitur Leuiri telo confossum,
Tertius sequitur Balthassar.
Patribus similis, quia degener.
Quem Daniel odoratus, Leænam vocauit:
Nec masculum quippè, nec mitem:
Inter fœminas virum, fœminam inter viros.
Hic impietati ludibria miscens,
Sacris Templi calicibus, Belo Dæmoni propinauit:
Talem apud conuiuam breui cœnaturus.
Nimirum ebrius erat antequam biberet.
Heu quàm de proximo iunguntur merum & mœror!
Aperta manus, operto vultu, ferale decretum scripsit:
Adeo malis Principibus nemo própalam vera denunciat.
Tribus notis exaratur:
Vt trium literarum non dubites virum.
O beneuolens Prouidentia!
Mediâ ex Perside vocati vindices, Darius & Cyrus,
Gynde

Gynde amne ligonibus mulctato,
Et infractis cornibus humiliore;
Ebriam Babylonem incendunt.
Vnius noctis fato perijt antiquissima vrbium,
Hierosolymæ semper æmula, tandem similis:
Quam Sol cadens nimiam vidit, oriens nullam.
Quæris vnde irruperit Victor Cyrus?
Per Euphratis alueum:
Hebræorum fortasse lacrymis auctum.
Verè vt dicas, Hebræos Chaldæorum flammis,
Chaldæos Hebræorum aquis arsisse.
Ita septuagenariâ captiuitate solutâ,
Vt lætus ad Proauos iret nuncius,
Mori festinauit Salatiel.
Plaude Viator, ac perge.

ZOROBABEL

Salatielis Filius.

MYSTOLOGIA.

Cæcæ Babylonis infelix hospes,
Si nouum cordis Templum Deo destinas,
Zorobabelem sequere,
Cuius etiam nomen triumphatam Babelem
Vt caudam raptat.
Hunc Templo excitando Cyrus excitat:
Meritò Cyrus, hoc est Sol.

Quid enim Numen nisi Lumen?
Quo amoto mens Babylone cæcutit?
Hic Iudeæ Prorex (nam Regnum amiserant)
Annosæ captiuitatis analecta in Patriam reducit:
Et è tanto numero vix quinquaginta chiliades sequutæ.
Sic solet; multos seruitus distinet, plures seruitutem:
Tu è paucis esto.
Hierosolymam ingressus, Vrbem in Vrbe non inuenit.
Ne Templi fundamenta quidem reperta.
Heu, quàm non perfunctoriè pereunt,
Quos Deus exaugurat;
Scalpente flammâ etiam infossos.
Septimo mense lætitiæ sacro,
Operans Iesus Pontifex, Aram accendit, & animat.
Quis enim sine Iesu algentem refouet spiritum?
Nusquam lætior ignis emicuit.
Idem elementum facem Templo attulit funebrem, & natalem.
Itaque Numinis ira,
Vt nobilem illam flammam vidit, extinxit suam.
Zacharia & Aggæo Consulibus,
Ezechiele Architecto,
Ipso nouiluniij cardine, Templum fundat:
Dum nocturna Cœli lampas, tenuior, quò propior Soli,
Paria decrementis incrementa redorditur.
Nam primum crescendi auspicium, coram Numine imminui.
Hæc inter solemnia:
Pari pietate, affectu dispari,
Ouare iuuenes, lugere senes.
Illi nouæ molis spectaculo, hi antiquæ memoriâ.
Dubites, natale in funere, an funus in natali, celebretur.
Eximio documento;
Vt culpam defleas, etiam reparatam.
Sed hem, prisco anathemate tacti Samaritani,
Hebræorum Templum commune volunt, aut nullum.

Zoro-

Zorobabel nec nullum vult, nec commune.
O qui pietatis arcem moliris!
Talem fuge Societatem,
Vbi nequitia in commune, odia priuatim:
Quæ omnium deterrima, quia intestina,
Ardere nesciunt, nisi totam pietatem restinxerint.
Ergo mali Fratres, vt Cyri munificentiæ obstruant,
Megistanas & Satrapas commouent.
O noxia pietati politica consilia!
Quid refert pium esse Regem, si impius Satrapa?
Iniustum Regem mauelim, quam Consulem:
Nam nocere ille potest, hic docet.
At Zorobabeli instantia non deest.
Regio ærario præcluso, suum pandit.
Talem Celerem optasset Romulus.
Felix, qui à suis opibus opem quærit.
Age quod potes, quod agis poteris:
Adiuuat facientem Deus.
Peiore decreto sæuit Cambyses post Cyrum:
Nam ille crescere Templum vetat, hic stare.
Suo in sulco tumulatum Templum, ad fossam rediјt.
O nubila, & obsita Dei consilia! Quid hoc est?
Ruere Templum vt surgat, surgere vt ruat?
Nescio ruinam optet, an Templum.
Ah, vide quanto in quæstu sit pœnitere.
Iteratos lapsus permittit, vt crebrò attritus, solidior surgas.
Nimirum, diu in exordio laborat virtus:
Sæpè ad fundamenta redeundum.
Cambysi Histaspes successit Darius:
Qui facunda Zorobabelis legatione commotus,
Tonantis Regiam reponi iubet.
Vis altum proficere? ora.
Dura molliunt calentes preces.
Exurgit iam Templum; luculentius quò lentius.

E parietinis viuunt parietes; vt è cadauere corpus.
Nunquam grauiores lapides ſenſit Tartarus:
Nam pondere expenſo, inſidentem agnouit Deum.
Sic æuum riſura molitio, quadriennio coronatur.
Satage ò piger;
Dum calet diuinus fauor, opus matura.
Breuis mora æterna tollit.
Functi demum labore, feſtiuos eunt in plauſus,
Et noua vox *Alleluia* circumſonat.
Nimirum, voluptatum ſumma eſt Deum recepiſſe,
Qui ſui hoſpitis hoſpes, domum implet ac Fabrum.
Templo abſoluto,
Diù vixit, nihil egit Zorobabel.
Minora agere noluit, maiora non potuit.
Nam ſatis egit, qui Deum recepit.

A B I V D

Zorobabelis Filius.

GENETHLIACON.

Naſcere fortunatiſſime Abiud.
Omnes tecum opportunitates naſcuntur.
Primus extra Babylonem naſceris;
Vt Meſſiæ Nobilitatem reſtituas.
Nato Templo naſceris; prima votorum materia.
O quanti locatur Numini Domus!
Pius Genitor lapides donauit, Liberos recipit;
Verus

Verus Deucalion, ex lapidibus Prolem.
Naſcere Heroum ſanguis; tecum Patria naſcetur.
Iacuit ad hunc vſque diem Hieroſolyma:
Et Dei hoſpites hoſpitio caruere.
Redditi erant Patriæ ciues, non ciuibus Patria.
Qui poſt exilium exules, domicilium habebant, non domum.
Naſcere felix Ciuis; naſcitur tecum Neemias;
Qui auſpice Artaxerxe, verè Longimano, quia munifico,
Nouam Hieroſolymam dabit.
Frement Samaritæ, naſcentibus muris mortem minati.
Inſtabitis nihilominus audaces Fabri,
Trullâ, & gladio vtrimque diſtricto;
Vt ſacram operam altera peragat manus, altera protegat.
Cadent inuidi ſurgente muro;
Suo ſanguine Cæmentum maceraturi.
Vt miraculo ſit, Ciuitas Pacis Bello nata.
Naſcere feliciſſime puer.
Videbis prodigium annuâ memoriâ celebrandum,
Cùm luſtrante Vrbem Neemiâ,
Et abditam Sanctuarij flammam vindicante,
Aqua pro igni reperta:
Quâ reſperſi aræ lapides ſponte flagrarunt.
Gemino itaque miraculo,
Ignis Filia lympha inimicum Patrem genuit.
In bellicæ præſagium gloriæ,
Ex aduerſo clareſcentis.
Naſcere Muſarum voluptas; quæ tecum renaſcentur.
Nam diuinus Scriba Eſdra, obliteratas reſtituet literas.
Prodi ergo in lucem fortunatiſſime Abiud,
De tua famâ ſecurus.
Felix qui Seculo naſcitur. ſcriptoribus fœto.

ESDRA

Certauit cum loquentis linguâ scribentis manus.
Nouoque miraculo,
Audijt oculus quod prapetes digiti loquebantur.
Quale portentum? in fertili pagellarum aquore,
Musarum agello,
Nigerrimum notarum semen committi;
Quod aratum calamo, sepiâ rigatum,
Legendam doctrinarum messem festinet.
Maiore ostento,
Inscrutabilia cordis secreta fidâ in paginâ praproperè pinxit,
Quæ ad amicos mitterentur longo tractu sepositos:
Vt libri cortice inuolutus animus
Flumina Oceanumque traijceret.
Heu tamen plerisque lamentabilem artem!
Quibus calamitas calamus, & atramentum tormentum.
Sed dira prouocantibus imputentur.

E L I A C I M

Abiudi Filius.

A Z O R Eliacimi Filius.

D I A L O G I S M V S.

Quis hic? *Aliquis.* Quis Aliquis? *Nemo.*
Nemone si aliquis? *Aliquis*, & *Nemo*.
Solue Hospes hos logos.
Audi Viator, & tace.

Hæc

Hæc miracula patrat *Humilitas*, noua Thaumantis,
Sapientum magiſtra, nil ſcire docens.
Hæc ſuis elementarijs in arcanum ſeuocatis,
Vbi nec tuba fremit, nec turba,
Illud Pythagoreum inſuſurrat,
Silere, & ſileri:
Infra ſe omnia ponere, ſe infra omnia:
Denique ſe intra nihilum totos claudere.
Ita nemini notos niſi ſibi,
Suo nihilo vt philoſophali palliolo inuoluit;
Ac *Sophos* demum proclamat, cum nihil ſciuerint, niſi nihil.
Hæc Meſſiæ deſtinata educatrix,
Ipſum nihilatura, qui omnia fudit è nihilo,
Pedagogiæ experimentum in Proauis facit:
Quos latebreſcere iubet;
Vt ignotus ex ignotis naſcatur Deus.
Proinde reliqua Meſſiæ Gentilitas, ad Ioſephum vſque ſiletur.
Nam priſtino ſplendori donatâ Vrbe, ſplendorẽ ipſi ſuum fugére;
Et populari Principatu ad Pontifices miſſo,
Vacatione obtentâ, ad Virtutem diuerterunt.
Propinquum diuini Solis ortum non dubites,
Cùm magna ſidera condi incipiunt.
Primi Eliacim & Azor in hac Tacitorum Academiâ conſcripti,
Numinis more ſecum habitarunt.
Imo ne ſagaciſſimæ naris Fama quieſcentes odoraretur:
Veſtigia virtutum confundentes,
De ſuis geſtis nihil conſtare voluere, niſi nihil.
Ac ne aliquid vixiſſe viderentur, tempus arctarunt in nihilum.
Supererat ſolum Nomen, magnus virtutum index, & vindex:
Nam Eliacim, rediuiui Numinis triumphum,
Azor, Numinis auxiliarem ſonat.
Sed hoc ipſum humilitatis artificium fuit:
Quæ tot laudes vt minueret, in anguſtum coegit:
Totam panegyrim vno vocabulo adſtringens.

Quaſi

Quasi nil fuerint, nisi nomen: hoc est, nihil.
Adde quod suum ipsi nomen peremerunt.
Nulli enim stemmati insertum, obliuit in nihilo:
Donec ab Arcanorum Præfecto Mathæo,
De Cæli Archiuis transcriptum, cum rediuiuo Messiâ reuixit.
Itaque vt *Nemo* viderentur Eliacim & Azor,
Anomalos se nuncuparunt silentio.
Perbibe hoc dogma Viator. *Ama nesciri.*
Fulminat inuidia quos tonat Fama. Ah nimis multa.
Puluerem sparge, atque abi. Tegi isti volunt, non legi.

S A D O C

Azoris Filius.

E C H O.

O verbosæ Famæ laconica Mima, Echo:
Quæ in hac speluncâ, inter Sadoci pulueres, exanimis viuis!
Nosti ne tanti Viri coœtaneum Alexandrum? *Andrum.*
Argutè in fastuosum græcissas:
Debuerat, nomine teste, Hominem se agnoscere, non Deum.
Orbem tamen impleuit Alexandri nomen. *Omen.*
Nimirum, vterque Alexander Asiæ ominosus.
Sed alter Græciam in Asiam, alter Asiam in Græciam rapuit.
At vnde illi Propago? *Pago.* Pellâ videlicet oppidulo.
Vt mirer angustum fuisse Orbem, tam anguste nato.
Strenuum tamen Genitorem iactat Philippum. *Lippum.*
Verbo dicis. In Patris oculo legi poterant Filij mores.

T Quid

Quid enim gigneret exoculatus, nisi Cupidines?
Cœca illum ſanè furiabat ebrietas. *Ætas*.
Crudam inquis iuuentam, cui violentia & vinolentia.
Qualis igitur Græciæ vox fuit,
Cùm primum Claſſicum inflauit Macedo? *Cedo*.
Mitum ni furenti Filio cederet Patria.
Iam qualis contra Syriam aduentus? *Ventus*.
Sanè ventus: nam celeritatem comitante ruinâ,
Vi & raptim dominatur. *Minatur*.
Sic eſt. Victoriarum helluo, bella ſerens ex bellis,
Dum captis dominatur, minatur capiendis:
Nam vix Tyrum potitus, ferro deſtinat Hebræos. *Reos*.
Reos: nam commeatus ei denegauerant, qui poterat capere.
Quid agerent ergo Sabbatarij?
Aduerſo Numine militarent? *Litarent*.
Id actum. In vota & expiationes itum.
Sed age: quodnam litando fragrantius thus? *Iuſtus*.
Sadoci nimirum lacrymæ: nam Sadoc Iuſtum ſonat.
Hic ergo ſoliuagus, lacrymis pro thure ſubſtitutis,
Iratum demulſit Numen plorando. *Orando*.
Bene. Nam diſertus Orator eſt, deſerti fletus.
Sed interim portas attigerat Magnus. *Agnus*.
O Prodigia! Iaddi Pontificis occurſu,
Alexander agnus fit ex leone.
Nam fulgurante IEOVÆ nomine hebetatus
Subſtitit ad eximiam frontis notam. *Notam*.
Pridem notam. Nam quieſcenti monſtrata, victoriam ſpoponderat.
Itaque terram petens, Vatem adorauit Iudæum. *Deum*.
Imò. Nam certum Numen in Vate vidit.
Quid ergo pretij tulit Deum nactus patronum? *Thronum*.
Meruit, inquis, Imperium Perſicum Græca pietas.
Sed dum Orbes optat, Orbem amittit;
Et ille Magnus ſepulcrum ſubit exſile. *Sile*.

ACHIM

A C H I M

Sadoci Filius.

VICES.

Tu quoque modestissime Achim,
Taciturnæ Humilitatis proposito latens.
Ingenti hac virtute virtutes omnes operuisti;
Vt nemo vixisse te senserit.
Hanc tamen vnam, quâ cæteras tegis, nunquam teges:
Cùm hoc ipsum appareat, quòd non appares.
Nec latuit tuum certè Sæculum:
Quo fortuna, dulcibus acida intermiscens,
Alternis risit, ac fleuit;
Vt nec gaudia continere posses, nec lacrymas.
Fleuisti hoc primum, quod annuente Alexandro,
Antipontifex Manasse, Samaritanum Antitemplum dicauit.
Potuit discordiæ Templum vocari,
Vbi vota votis, & victimæ victimis aduersæ,
Sionis cultum geminando minuerunt.
Ibi cruentus ille pecudum & ciuium mactator,
Flammâ dignior, quam flammeo;
Arâ erectâ, rebellium Asylo,
Docuit Tyrannum tutiùs imperare rixantibus;
Et Hebræos perdere per Hebræos.
Nam Respublica nauigium est:
Integrum natat, diuisum mergitur.
Recreasti te nihilominus vindictæ spectaculo.
Ipsum quippè Mundi raptorem Alexandrum,
Herculis scyphus statim necauit.

T 2 O le-

O lethum milite indignum!
Animam mero, non sanguine purpuream, vomere.
Imò sic mori debuit bibosus victor,
Bacchi & Herculis Æmulus:
Nam vtrumque aduersarium expertus,
In Herculis cratére, à Baccho iugulatur.
Puto Clytus aliquis in illo scypho latebat.
O philothesium cratérem, stellis donandum!
Probauit se ille scyphus Herculeum, Tyranni cæde.
Huius igitur magnitudo, in exiguum contracta cinerem,
Vestræ locum fecit libertati.
Nam, ne Danielis vaticinio derogaretur,
Serui quatuor, in totidem frusta Imperium lacerarunt trahendo,
Adeò Terrarum Orbis
Magno pusillus, pusillis magnus est visus.
Heu! tanti ne fuerat ignota bella scrutari,
Ignorante victore cui vinceret?
At ecce nouam lacrymarum scatebram.
Ptolemæus Lagis successor,
Post breuem libertatem molestius vobis iugum impegit.
Nil Purpurâ voracius:
Hic purpuratus, post Ægyptum Syriam cupit.
Religionis imitamento sacrificium prætendens;
Templum diripit.
Deerat hoc etiam miseris, Regum pietatem timere.
Ad Aram eamdem,
Populus pro latrone vouet, latro populum deuouet.
O pertinax Hebræorum munificentia!
Se nudant vt Templum ornent, toties nudandum.
Quid erat aliud Sionius collis, quam Barbarorum fodina?
At ne auarus prædo videretur,
Si Hebræorum gazas, non ipsos raperet;
Centena ciuium millia catenis onerauit.
Itaque totum Ægypti ferrum, Iudæi;

Totum

Totum Iudæorum aurum, Ægyptij ſecum tulere.
Sed triſtia lætis rurſum mutata.
Vacauit aliquando Africa monſtris.
Ptolemæo Lagidi, Ptolemæus Philadelphus ſuccedit:
Rudi eruditus, ideoque benignior.
Cuius beneficia proximus hic lapis ſeruat.

I E S V S

Siracides.

M E M O R I Æ.

Æternitati.
Ptolemæus Philadelphus,
Suaſore Phaleréo Demetrio,
Alexandrinam Bibliothecam vnico libro cumulaturus,
Moſis volumen, ſcitoſque voluminis interpretes,
A Pontifice Maximo Eleazaro precatur.
Vt impetret, captiuos donat:
Et Hebræus liber, liberos fecit Hebræos.
Quantum Phaleréo debeat Eccleſia, vides.
Tot habuit ſtatuas, quot annus dies:
Tot meruit, quot æternitas annos.
Immò attoniti liberti, ſpirantes Phaleréi ſtatuæ fuere.
Huius officijs ingens miraculum vidit Pharos:
Duos & ſeptuaginta Interpretes,
In Erythræo litore domunculis diſcretos,
Patrium Bibliorum idioma, græcè vertere;
Tanta

Tantâ ingeniorum conspiratione,
Vt ne de syllabâ discordes reperti sint.
Dixeris, aut tot manibus vnum præfuisse caput;
Aut tot capita vnâ scripsisse manu.
Vnilingues fuere, quia vnicordes.
Pretiosiorem vnionem nusquam viderat illud Mare
Vnionum ferax.
Noua res, & miraculo similis:
Inter Hebræos concordia, inter Græcos veritas.
Nimirum, aderat inter interpretes Iesus,
Cuius nomine veritas sibi constat;
Quæ semper eadem, atque vna.
Hoc suus testatur Ecclesiastici liber,
Qui vnus, omnibus consonat, & omnia dicit.
Ex vno interprete omnes disce.
O docta capita! suâ scriptili papyro
Quâ Pharij Reges coronantur, laureanda.
Nec improuidè librum edidere,
Vbi turrita Pharos fidum nautis lumen ostendit.
Nam per fallaces Rabinorum Syrtes,
Errore vario iactata ingenia,
Voluminis huius lampas in rectam ducit:
Et Gentilitati naufragæ prælucet.
Huc proram obuerte, & anchoram fige.

E L I V D

Achimi Filius.

E L E A Z A R Eliudi Filius.

CONSOLATORIA.

Deterrimo vrgentur Sæculo ſanctiſſimi Heroes
Eliud & Eleázar.
Debuit tota nequitia ſe proferre,
Integra Inſtauratori materia.
Ad homines feſtinat ſalus, quia ſcelera ad metam.
Hoſtes pariter & carnifices inſtant.
Breui, Martyrum Sæculum eſt.
Quorum Sanguis Meſſiæ prælucet, Soli Aurora.
Barbarici ferri magnes, Templi aurum fuit;
Toties raptum, & rapiendum.
Infelix metallum: nullibi tutum, ne in Templo quidem.
Meritò pallidum, quòd vbicumque inſidias paueat.
Sacrâ huius fame captus Seleucus, Heliodorum immittit;
Qui Angelorum flagello tactus, intactas opes relinquit.
Ac ni Onias oraſſet, inuenerat latro pro loculis loculum.
Succedit Antiocho feliciùs:
Qui Oniæ Pontificatum licitantibus vendit:
Atque vt ſacra dignitas, dignitatem amittat,
Coronam pònit ſub coronâ:
Vileſcente Apice quod pretio emitur.
Tum direptam Vrbem mortibus implet:
Octingentis Ciuium millibus intra breue triduum cæſis,
Totidem

Totidem vinctis, aut subhastatis.
Feralis hasta, quæ turpiùs vendit, quàm ferit.
At fœdiora per Philippum & Apollonium præbet exempla.
Qui præmissâ pace, bellis peiore,
Luce sacrâ vacantem Theatro Populum contrucidant;
Et vndante sanie, naumachiam faciunt ex palæstrâ.
O luctuosum ludicrum, & feriæ inferijs proximæ!
Mala Ædilis Mors est; ex cædibus ludos facit.
Neque hoc ludicro contentus Antiochus;
Certante cum Theatri arenâ peremptorum numero,
Extritæ frontis Senem delégat.
Cuius ætas scribitur, vt vulpem de pilo noscas;
Nomen siletur, vt totus pereat.
Antichristum citra calumniam voces.
Hic Aram castissimam probroso incestans Idólo,
Hebræorum reliquias à patrio ritu deterret.
Gaude Pietas. Virtutes vti nubes, collisæ fulgurant.
Videbis nonagenarios, fœminas, infantes,
Sacro etiam bello deuotos Machabæorum Duces,
Libertatem retinere, non sanguinem.
Vos verò integerrimi Christi Proaui,
Eliud, & Eleazar, in Bethlehem secedentes,
Exilium ferre maluistis, quàm mereri.

ELEA-

ELEAZAR

Protomartyr. Ex Leui.

CONCIO.

Hic ille eſt Longæuus Leuita,
Qui à Sene Antiocheno porcinam mandere iuſſus,
Rogantes amicos vt ficto obſequio mortem fugeret,
Hac increpuit concione.
Quod ſuadetis, amici, etiam hoſtis ſuadet.
Bonâ fide ad cœnam vocatis, quam Tyrannus parat.
Ego periuris faucibus ſuillas dapes inuadam,
Hoc ipſo virulentas, quia proſcriptas?
Hoc ore leges violem, quo legem doceo?
Næ, dignus ſim Bruto apponi, quod mihi apponitur.
At morieris. Quid ni?
Neceſſarium vtrique malum minatur annoſus Tortor.
Soluendum ſemel hoc vitæ penſum:
Quod qui perendinat, Morti fœneratur, diu moriens.
Non æſtimat annorum meorum pondus,
Qui Morte me leuiorem putat.
Nonaginta me illaqueant anni.
Hanc effugere nec poſſum velle, nec velim poſſe:
Veteranam Eleazari pietatem terga vertere?
Pulcherrimam vitæ fabulam extremo in actu corrumpere?
Sine fruge hanc frontem arauit tempus, niſi laureolam meto.
Quin ſi me intactum Fata præterirent,
Nunc occurrerem Fatis, vt patrijs pro legibus caderem.
In hoc naſcimur, vt honeſtè cadamus.
Tunc dignum eſt mori, cùm indignus es mori.

 At

At nimis durus videor? erratis.
Scabra cuti tenaciùs hærere spiritus solet.
Tamen hunc moriendi metum pellit peccandi metus.
Hic ipse semimortuus confector meus constantiam docet,
Qui penè effertur, efferens me.
Cur ferre verbera hac ætate non possim, quâ ille potest infligere?
Tam contra senectæ mores crudelitas est, quàm fortitudo.
Pudor sit si naturæ imbecillitas
Vitio suppletur, non virtute.
At non onerat nouitas meum casum.
Iamdudum in hoc sum initiatus.
Sacerdos sum: mei muneris est sanguinem fundere;
Neque semper ferinum.
Quousque minoribus victimis operor,
Ignauus Mystes, & de alieno tantùm pius?
Tot Hostias feci, vt Hostia fieri discerem.
At simula; esum finge; labris illude;
Obsequij imitatione circumscribi Tyrannus potest.
Addamus & velle: quid hoc erit?
Amici simulationem suadent?
Videte, ne fictus amor sit, qui docet fingere.
Nil simulat senectus; ne se ipsam quidem.
Fidei colorem ostendunt cani.
At Græcus proditor simulationem senectâ suâ dignam putat,
Post fidem perimens, imò per fidem. Esto.
Nobis cauendum, ne Attica fidei similem faciamus Hebræam.
Religio meretrix non est: Pigmenta respuit.
Peccat non fictè, qui fictè peccat.
Ignoratis, conuiuales amici,
Quales oculos in pectorum secreta Numen immittat.
Constat de commentario quid sapiant impermissæ dapes.
Hàc rimâ Mors incessit.
Breui: obsequi necesse est, viuere non est necesse.
Malo esse esca, quam tales esse escas.

Eamus

Eamus Tyranne: nemo me trahet; omnes antecedo.
Mortem appara:
Bene cautum mihi est; non possum totus mori.
Virgas expedi:
Solum puluerem excutient, & hunc reparabilem.
Quate, seca, reseca:
Vulnera ipsa vulnera:
Tanto ociùs hoc seruitutis claustrum perrumpes.
Rempublicam fulcire integer nequeo, fractus potero.
Valete amici; aliquando laudabitis quod timetis.

MATER MACHABÆA

Martyr. Ex Leui.

I C O N.

Muliebris hæc Statua, constantiæ Imago est.
De nomine nihil certum: miracula nomen non habent.
Atqui, miraculum est constans Fœmina.
Saxeam Nioben fortasse voces.
Nam Filiorum septem funera prospectans, sic stetit.
Sed Niobe à Cælo, hæc pro Cælo, diriguit.
Extincto grandæuo Eleazaro,
Anus intrepida ante Antiochum sistitur.
Hoc deerat ad Hebræam gloriam,
Vt colus numeraretur inter trophæa.
Contra legiones, Filiorum manipulum ducit.
Numerum sonorum, atque concordem.

Hanc gladiatoriam familiam ſanctiſsima Laniſta erudit,
Vna die ſpectaculorum hebdomadem præbens.
Ite, *inquit*, ò meum agmen,
Hoc vultu quo Fœminam videtis.
Docete non ſolas Lacænas viros párere.
Mei Liberi non eſtis, niſi eſtis liberi.
Circumſtant Matrem ſeptena illa capita.
Hydram diceres ferri auidam.
Clarior nulla conſtitit inter Conſanguineos inuidia:
De ſupplicij primatu rixantur.
Nec Mors timetur, ſed mora.
At ne perturbatè peccet Antiochus,
Ordinem tenet in ſcelere.
A grandiori crudelitatem auſpicatur,
Vt ijſdem gradibus orba fieret, quibus fuerat Mater.
Aſtanti Puero cibos apponit, ab Eleazaro recuſatos.
Hòc ſufficit, ne attingat.
Auerſanti linguam præcidi iubet.
Nam prima Tyranni cautio eſt in linguas.
Quid agis Antioche? ex linguâ calamum facis.
Cruentum hoc fruſtulum terram ſignans,
Fortiora ſcribet, quàm loquatur.
Poſt linguam manus poſtulatus,
Citiùs porrigit, quàm iubetur.
Et hoc Tyrannicum eſt, manus formidare poſt linguas.
Cecidit ſub ſecuri ſecura dextera:
Mortua illa palma, palmam rapuit:
Et ſecta manus caleſte iter Fratribus indicauit.
Parum fuit indicaſſe, niſi veſtigia ſignaret.
Ergo etiam pedes amputanti porrigit:
Sine his citiùs peruenturus quò tendit.
O vera Hermetis effigies, recti terminos ſignatura!
Sub hac mortalitatis ludibria, propoſiti tenax,
Totus & ſensìm obuersâ cute deglubitur.
Mortuos

Mortuos non cupit Tyrannus, sed morientes.
Stupet triumphalis Ephœbus se extra se exiuisse;
Non alio sensu, quam si dormiturus sindonem poneret.
Dicturus si posset,
Non est in cute mea virtus: hanc numquam curaui.
Tene Barbare: nil habes mei nisi vaginam.
Hanc etiam amittes, ad me redituram.
At ne sic quidem mollitus, bulliente in oliuo frigitur.
Si sartaginem audis,
Nescias, oleumne querulum gemat,
An ipso in oleo tripudiet Martyr.
Nemo sanè inter vnguenta maiore luxu diffluxit.
O dolorem voluptatum plenissimum!
Quid enim Martyrium, nisi beneficium malo animo factum?
Sic oleum & operam in primo Tyrannus amisit.
Succedunt ordine reliqui;
Et exemplum capiunt, daturi.
Alterius oleum, alterius palæstra ceróma est.
Singuli fraterno Martyrio donantur, & suo.
Omnes antiquæ veritati linguas immolant.
Omnes in fidei specimen Deo dexteras donant.
Omnes ad Olympicam palmam sine pedibus currunt.
Omnes sartaginis oleo ad Regnum sacrantur.
Vnà omnes, septemplicis instar lychni, Matrem circumstant.
Plus dico. Omnes in vltimo spiritu loquuntur elingues.
Funduntque de sartaginis tripode oracula,
Delphicis meliora.
Mirantur Græci tam solida Hebræorum effáta.
Quibus nec suos Sapientes comparent, nisi numero.
Quæris num fleuerit Mater?
Non plus quàm hic lapis.
Suas lacrymas alienis in oculis ridet.
Spectat suos Heróas, spectata Heróis.
Se ipsam in singulis miratur:

Et

Et singulos tuetur, dum intuetur.
Afra volucri similis, quæ alumnos obtutu format.
Sic vno die septies Mater, & Martyr:
Post septena Filiorum funera exarsit.
Et Planetarum numero addidit Firmamentum.

R A Z I A S

Ex Leui. Martyr.

E T O P Æ I A.

Audi, Viator, inauditam ad libertatem viam.
Ducente Virtute, quà vitium est sequi.
Sperabat Eupatoris Præfectus deuinctam Iudæam,
Si Raziam ligaret.
Hic ad catenas quæsitus, confugit ad suum gladium.
Sed non egit pro voto.
Angustiore aperto vulnere,
Quàm quo ingredi tota Mors posset.
Hoc more Mors est: cita inuitis, sera optantibus.
Ergo instante Cohorte, ignauum obiurgans ferrum,
De muro sese permisit.
Non est hoc ire, sed præcipitare ad libertatem.
At elisis retrò ceruicibus, ne sic quidem moritur.
Puduit animam à tergo exire:
Vel tantæ animæ nullus exitus satis patuit.
Traÿcit se per frequentiam fractus & integer:
Saxumque pro concione insistens suggestui simile,
Trepi-

Trepidos Ciues ad libertatem hortatur.
Ac ne verbis desit pondus,
Sua ipse viscera de vulnere pensilia dissipat;
Et plenâ manu supra populum spargit.
O viuacem fortitudinis naturam, quæ suis de vitalibus ludit!
Scrutatur secura dextera penetrales animæ sedes.
Tot altè integumentis demersa pectoris sacraria,
Quæ nemo spectat impunè, manu ducit, & vulgat.
Viuis pectoribus calentes exuuias prædatus,
Laceratur qui lacerat: vulnus patitur qui facit:
Et palpitantia viscera, vt non sua frangit, vt sua donat.
Capite, *inquit*, Ciues. Hæc meæ libertatis trophæa sunt.
Hic animus ligari non vult; ne fibris quidem.
Vitæ nodos & ligamenta proijcio.
Quæ rostra veriore declamantis facundiâ personuerunt?
Non hæc Suadæ medulla est, sed medullarum Suada.
Superauit Actxi Senis vota:
Ille loquentium pectus de rimâ introspicere optauit,
Hic, apertus Orator,
Non tam vocem, quàm vocis organa ostendit:
Simulque ad Auditores verba mittit, & viscera.
O felicem Populum, Augure libertatis Raziâ!
Qui suamet exta, sacrificâ manu tractata, consulens,
Omnia libera, & secura pronunciat.
Actum est de tua tyrannide Antioche:
Horum hominum ingenuitatem non coges.
Quid enim? Portas obijcies?
Libertatis clauim manu tenent, pugionem.
Muros? Ad libertatem murus est gradus.
Catenas? Difficiliùs est sua intestina proscindere.
Iugum? Hæ ceruices frangi possunt, non flecti.
Inediam? Possunt sine visceribus viuere.
Viscera ipsa exiges? Vltro eiaculantur.
Puto etiam suos neruos arcubus sufficient, vt te feriant.
Ah!

Ah! quid Amore libertatis ingeniosius, ac sæuius?
Titiano immitior vulture, suum scalpit pectus.
Vis Amorem pingere?
Raziam in saxo pinge, sua viscera diuidentem:
Euiscerati Amoris symbolum est.
Errant qui Patriæ Patrem vocant hunc Senem;
Magnam Matrem veriùs dixerint:
Nam latè fusis visceribus Ciues amplexus,
Omnes Liberos suos fecit.
Vtinam insperslia hæc frusta Ciuibus innasci possent.
Nullum verius fortitudinis semen est iactum.
Voluit igitur post declamationem mori,
Vt integrum animum semianimi Populo legaret.
Atqui, tardante Atropo,
Vitæ suæ filum ipse præcidit.
Nec Fato gratias debuit, sed sibi.

MATHATHIAS

Ex Leui.

NEMESIS.

O Cælitum strenuissima Nemesis,
Empyrij Numinis, & anxiæ Necessitatis Filia:
Dic quales aculeos Leuitarum patientiæ suffixeris,
Vt Martyria Marte mutarent.
Scio, Post enormem Sanctorum stragem,
Solitu-

Solitudine in Ciuitatem ingreſsâ, in ſolitudinem fugerant Ciues,
Quâ nulla infelicibus felicior patria.
Tu de Cælesti prætorio delapſa Virgo,
Pontificem Mathathiam in cinere iacentem ſic accendiſti.
Quid agis cinerarie Senex?
Hoc cinere Zelum ſupprimis, qui æternus eſt focus
Sacerdoti commiſſus?
Occídi cupis, cum liceat occidere?
O ingloriam fortitudinem, quæ pati tantum poteſt!
Ergo vt viuat Religio ſanguinem totum dabis?
Hoc ipſo peribit exanguis.
Cape in armatos arma.
Miſeri fiant, qui miſeros faciunt.
Sentiant hoſtes adhuc te viuum.
His monitis perpunctus Mathathias
Sine Populo Princeps, Pontifex ſine Templo,
Se, Filios, Familiam,
In ſacram militiam contra Tyrannos conſcribit.
Tu interim diuina Nemeſis,
Pro belli ſigno, bellum dediſti;
Commiſsis alto in athere flammeorum Equitum cohortibus
Aureis inter ſe armis dimicantium,
Indubio victoriæ auſpicio: quid enim auro inexpugnabile?
Horruit tua conſilia Tyranni Prætor Apelles.
Verſuſque ad crudelitatis alterum genus, clementiam;
Blandâ ſpe Mathathiam Idólis conciliare tentat, non minis.
Sed nihil ſperat, qui nihil timet.
Hic non Deum deſerit modò,
Sed deſertorem Iudæum, Idólis adolentem,
Ipsâ in Arâ iugulat:
Oppreſſurum quos impune aluerat ignes.
Tum ferrum in Prætoris pectus intendit, cuius oculos ſpreuerat,
Vt peccandi author cum peccati miniſtro plecteretur.
O meritas vices!

Sacerdos Iudici carnifex, Iudex Sacerdoti fit reus.
Nescio ad quem pertineant hæ victimæ.
Sanè Deo cadunt, à Dæmone rapiuntur.
Redijt ex his vulneribus in Religionis venas sanguis.
Respirarunt Iudæi ipso flatu, quem Prætor exhalauit.
O quantulis ex rebus quanta pendent!
Calamitas & beatitudo, solâ pugionis acie distabant.
Successu animosior Pontifex,
Ad Dei partes Populum vocat.
Vox classicum fuit, vexillum pugio.
Egisti sub ea signa Assideorum Academiam,
Fortissimum genus quia Sanctissimum.
Græci, ex leonibus vulpes, ad patrias artes confugiunt.
Aderant septimæ lucis sacra otia:
Tum feriatum Hebræorum Martem lacessunt Barbari.
Heu misera ignorantiæ conditio!
Iudæorum plerique, ignaui quia ignari,
Sabbati quàm sui tutela religiosiores,
Cædi malunt quàm cædere.
Tu increpitâ intempestiuæ pietatis morâ,
Surge, *inquis*, Mathathia: Sabbatum Marti consecra.
Quietis dies est, non inertiæ.
Nec vlla dulcior quies, quam sub Palmâ.
Ipsa Impiorum cædes
Festum diem faceret, nisi esset.
Beasti ergo te horribili spectaculo indignabunda Virago.
Fregisti properante curru Græcorum cumulos,
Manente magnis in vulneribus orbitâ.
Ex eodem cruento gramine
Equis pabula, crinibus gramineam exhibuisti.
Ac ne lætitiæ funalia deessent,
Templa cum Mystis, Idóla cum Idololatris, incendi iubes:
Nec citius iubes, quàm incenduntur.
Quicquid irreligiosum erexerat Græcia,

Ne

Ne adoretur aduritur.
Tu inter illa incendia dirum subrídens.
Fruere, *inquis*, Antioche, promeritâ hac luce.
Potes iam vero cognomento Illustris fieri.
Sic barbarum iugum excutit Mathathias.
In cuius vnam domum, Iudeæ virtus translata.
Tum fatali bello confecto, fato conficitur,
Palmas numeraturus, quas præmiserat.
Tu ad Cælum conuersa, & mucronem lambens:
Io, *inquis*, Superi.
Nihil vnquam dulcius bibi.

IVDAS MACHABÆVS

Mathathiæ Filius.

TROPHÆA.

Parcite tantisper vndis lassati Remiges,
Ne venerabile hoc litus illaudatum recedat.
Insignis ille Obeliscus, Modinæo solo apicem imponit,
Machabæorum cunis & sepulcris beato.
Ingentes illæ columnæ armis graues,
Cælo ingerunt quicquid formidauerat Tellus.
Inter hæc Trophæa Iudæ Mausoléum surgit.
Qui sacro & militari Ministerio, bis Princeps.
Maiora quàm geri possint, gessit.
Dignum Corpore Animum, res gestæ docent:
Dignum Animo Corpus, Gigantéa monstrat lorica.

Victoriarum loca si quæris, Iudæum Orbem discurre.
Rebelles Galaaditarum Vrbes currente incendio deletæ,
Præsteris instar perpetuâ flammâ viam signantis
Idóla omnia immolata: immolatores omnes mactati:
Vt Dæmonum opprobria nunciarent Inferis.
Gazaræ præsidium Ierosolymis æmulum,
Viginti non ampliùs commilitonibus patefactum.
Ferox Maspha contrucidatis maribus euirata.
Altissima Casphis, ideoque ventosæ linguæ,
Ciuium sanguine stagnum auxit: eâ die non stagnum.
Carnion situ, Ephron ciuibus vallata,
Didicére, impietatem, nec mœnibus, nec manibus tutam.
Ioppitarum, Iamnitarumque malefida naualia succendit:
Fecitque è portu Pharum, suismet nauibus metuendam.
Ierusalem septies defensam, quater Triumphator ingressus:
Superstitione, ac sanguine pollutam Dei Domum,
Nouis natalibus dedicauit.
Æternaque lætitiæ imagine,
Tabernaculorum Festam diem quotannis reuerti iussit.
Fortiùs nihil agere poterat: debebat & fortiter pati.
Itaque Vrbe donato Imperio, quod in solitudine inuenerat;
Hebræo cultu, Græcâ pace, Romanâ societate
Patria feliciter arrogatâ:
Domesticis malis, vt Victores solent, extinguitur.
Ex illo tantum sanguine constitit Hominem fuisse.
Hunc igitur, dignissimo omnium loco,
Sua inter Trophæa, mœstissimi Fratrès composuere:
Erectâ ingenti Pyramide virtutum metâ:
Situ, & mole Nautis conspicuâ;
Vt votis assuescens Iudas, Æquora placaret post Terras.

IONA-

IONATHAS

Iudæ Frater.

POLITICON.

In Iudâ quid Diuinum robur;
In Ionathâ quid Humana prudentia possit,
Viator disce.
Parando Regno plus virium; seruando plus solertiæ requiritur.
Regnabat Asiam interfector Antiochi Demetrius:
Asiam repetebat interfecti Filius Alexander.
Inter Asiæ Procos meritoria prostabat Iudæa.
At qui se gesserit Ionathas, dicam.
Audiant Principes maioribus interclusi.
Vrbanis tunc dissidijs agitabatur Ionathas;
Nam Iudâ cæso, ad victorem Bacchidem vulgus defecerat:
Et alterius Fratris cruorem sparserant Iambrenses.
Adeò Leoni mortuo insultant Lepores.
Itaque in Vrbe Vrbes erant; & nullum caput quia multiplex.
Vtrisque imminebat iam victor Ionathas.
Iambrensibus lanceas inter lances,
Bacchidibus tumulos inter thalamos intulerat:
Vt pari somno, accubantes & cubantes, occumberent.
Hic igitur externas rixas odoratus, ciuiles statim composuit:
Et fraternæ vltioni præposuit pacem.
Actum enim de Imperij salute, cùm intestina soluuntur.
Rebus domi compositis, vtrique externo videri vtilis cœpit.
Exiguo quippe momento victoriæ lances inclinantur.
Quid eligeret Ionathas?
Inter geminum Martem neutri accedere, intutum:
Vtriusque alea super te curret, nisi ludas.

Aut

Aut vnum perditurus es, aut à duobus perdendus.
Ergo æstimatis hinc illinc viribus, fortiori plaudens,
Iungitur Demetrio Ionathas contra Alexandrum.
Solerter. E factionibus, vrgenda semper infirmior.
Ni à Brutis doceri pudet, canes docent:
Qui rixantibus superueniunt, macilentiorem allátrant.
Sed in fœderis pretium milites petit, obsides repetit,
Quos cum Sionis Arce tenebant Græci.
Hoc statim satage, vt Mars finitimus tibi sit frugi.
Inter aliena negocia, tuum matura.
In turbido nassa mittitur.
Post paulùm, fortunâ bellicas sortes versante,
Iam fortior Alexander præmijs solicitat Ionathan,
Pontificatu, Coronâ, Purpurâ.
Iungitur Alexandro Ionathas contra Demetrium,
Qui primum tantum classicum audijt:
Nam velocior vt fugeret, à tergo vitam reliquit.
Leuem credideris Ionathæ fidem: non fuit.
Norat Demetrianum ingenium, iniurium, & periurum.
In pugnâ comes, in pace hostis, expectabatur.
Fœdus ferierat, vt fœderatum feriret.
Soluit quippè felicitas necessitudinem, quam necessitas stringit.
At rursum mutatâ scenâ,
Demetrij Filius, Ptolemæi Soceri armis præpollens,
Alexandrum interpellat.
Iungitur Demetrio Ionathas contra Alexandrum,
Quem fugacem Arabicus gladius inuenit.
Non fuerat melior Alexander, sed vtilior.
Pelasgi omnes.
Iudæis fidem non seruasset, qui oderat Iudæam fidem.
Capiendus ergo fuit, ne caperet.
Nec interim paruo lucro:
Nam vel annuente, vel non renuente Demetrio,
Hebræam immunitatem, & Iudæ fines assequitur;
Hiero-

Hierosolymæ arcem vindicat, minax munimentum,
Quod Vrbis iugo impositum, Vrbi iugum imponebat.
In æstuario non dormiendum.
Neque hic stetére vices
Patrios vlturus cineres puer Antiochus,
Augustioribus præmijs Ionathan demeretur.
Iungitur Antiocho Ionathas contra Demetrium,
Quo statim fugato, securitati consulens,
Vrbem muris præcingit.
Hoc agendum cum mala fidei muneratore.
Beneficium cape, caue à benefico :
Vt suummet munus timeat si reposcit.
Poterat huic Fortunæ acquiescere,
Si quiescere posset Fortuna.
Tryphon Antiochi Præfectus,
Regni dulcedine captus quod Antiocho acquisierat:
Asianæ libertatis spe, Ionathan mulcet.
Iungitur Triphoni Ionathas contra Antiochum.
Sic callidus Heros, cum Græcis græcissans,
Inter præsentem Hostem, & futurum;
Altero alterum trudens,
Aliquid semper ex vtroque libauit.
Sed heu cæcam Politicorum sapientiam!
Nemo omnibus horis sapit, ne Ionathas quidem.
Quem Pelasgâ scilicet fide recepit Tryphon:
Receptum, vinculis suo fœdere strictioribus occupat:
Occupatum, cum Filijs immolat:
Et alterius oculos alterius cæde funestat.
Inclytus tamen Heros, nec Iudâ minor.
Nam si vtrumque conferas, dices,
Deum pro Iuda militasse, Ionathan pro Deo.
Extinctum fleuere Populi,
Magis ipsi deflendi.

ELEA-

E L E A Z A R

Ionathæ Frater.

E M B L E M A.

Eleazari tumulo insculptus Elephas,
Magnanimæ mortis Emblema est.
Sic perijt, vt tumulatur.
Hares paternæ perfidiæ Antiochus Eupator,
Asiam mouerat contra Iudæam.
Nec homines tantum, sed elephantos conscripsit:
Bellum non ratus, nisi Belluæ pugnarent.
Incedunt ordine horrifico Mortis baiula Monstra,
Premente humeros machinâ, viris pressâ.
Vt arcem arci impositam putes, ferream carneæ.
Tubam & telum deformibus exerunt buccis:
Totaque Iudæorum iacula barritu prouocant, cute refellunt.
Nec Feræ tantùm, sed Ferarum sarcina militat.
Nam Barbari plus triginta, singulorum tergo impositi,
Suorum ictuum securi spectatores,
Funera laudant quæ faciunt.
Tot Bestias vna gestat, neque dixeris vtra maior,
Quæ gestat, an quæ gestatur.
Sanè ab Hominibus Bestiæ sæuire discunt.
Quippè acuendo furori illarum oculos miles inebriat:
Proposito vuæ sanguine, humanum imitante.
Noua res, purpureo incitari Elephantos, non albo.
Sed fortasse sanguinem sitire à suo Tyranno didicerant.
Vna præ cæteris, mole ornatuque superbior,
Regalibus exuuijs loricata.

Regem testabatur insessorem.
Hanc Eleazar virtuti suæ scopum destinat.
Sic eunt humana: in conspicua collimatur.
Ergo per obstantes cohortes viam rimatus:
Hinc inde ferream capitum segetem ferro demetens,
Per hominum vulnera ad Bestiam venit.
Quam tamen inuénit telis imperuiam;
Nam geminæ soliditati, squammosæ accesserant bractea.
Armatum scopulum, aut mobile armamentarium dixisses.
Sed habent etiam maxima quà petantur.
Succedit stylo districto Eleazar,
Cataphractæ pecudis inermem vterum suffossurus:
Vt vno ictu tres caderent,
A vulnere Moles, Tyrannus de Mole; ipse sub Mole;
Vterque suâ morte: nam Sæculi fatum est
Bonos opprimi, malos ruere.
Procumbit furtiuo ictu euiscerata Martis fera.
Euertitur prono armo ferrata turris;
Cui pusillus pugio fulmen fuit.
Sparguntur humi præsidentes Barbari:
Victor superincidentis Bestiæ ruinâ teritur.
O qualis Machabæorum libertas!
Malunt sub Belluâ frangi, quam viuere sub Tyranno.
Sed heu frustrata virtus!
In Elephanto Antiochi arma erant, non Antiochus:
Loricam telis obiecerat, pectore vacuam.
Hi mores Tyrannorum;
Arma gestant, non animum:
Timent dum timentur.
Ergo Eleazar Antiochum petijt; sed pro Antiocho perijt Bestia:
Pro simili similis, imò idem.
Vterque Fera; vterque duplici corde, & excors.
Sed Elephas inter Bruta Rex est, ille inter Reges Brutum.
Gaude felicissimo isto errore magnanime Martyr.

De

De Elephanto, non Tyrannum, sed Tyrannidem deiecisti.
Habes quod optas:
Sentis ex Trophai pondere, victoriæ magnitudinem,
Nouo ritu triumphaturus.
Nam plerique Elephanto vehuntur, tu Elephantum vehis.
Non potes vulgari funere inuolui Sanctissime confector.
Mortem inter opíma inuenisti.
Ornant te insignia, quæ te onerant;
Et extinctus Regem spolias.
Nec tumulum cura, Elephanto tegeris pro Mausoléo.
Neque incidendo emblemati petenda procul Segmenta:
Debellatus Elephas ebur ministrat.

S I M O N

Eleazari Frater.

D I P L O M A.

Bonum factum.
Anno Græcæ Tyrannidis CLXXVII. Mense IX.
Non immemor Senatus Populusque Iudæus,
Quantum Simonis Machabæi diuinis virtutibus debeat.
Prudentiæ:
Quâ Parentis optimi iudicio, cunctis mortalibus anteferendus,
Fortissimis Fratribus perpetuùm Consul assédit.
Pietati:
Quâ paterna germanaque busta,
Honorificis molibus inclusit.

Charitati:
Quâ nutantem fraterno casu Principatum in se recepit:
Domesticis licet exemplis monitus quanti Purpura staret.
Religioni:
Quâ supremo Pontificij fastigio impositus,
Profanos cum Templo animos depurauit.
Strenuitati:
Quâ sacra militia nuncupatus,
Septem Tyrannorum conatus, aut elusit, aut elisit.
Felicitati:
Quâ Hierosolymitanam Acropolim potitus,
Pacem Hebrais insuetam exhibuit.
Munificentia:
Quâ Rempublicam are & sanguine inanissimam complexus,
Suo auro publicum ferrum conflauit.
Prouidentia:
Quâ rem agrariam maritimamque, turribus Portubusq; communijt,
Vt tellus & vnda tutò sulcarentur.
Maiestati:
Quâ, vultu, habituque corporis, Semideo similis,
Athenobium Tyranni emissarium attonuit.
Vigilantia:
Quâ Quiritium societate opportunè procuratâ;
Ab Romanâ Aquilâ auxiliare fulmen obtinuit.
Denique Fortitudini:
Quâ ingratissimi Generi proditorio epulo receptus, & deceptus,
Suum, duûmque Liberûm, fidelem sanguinem dedit.
Ob ea promerita;
Atque vt Virtutum tantarum nota,
Æmulationi ac solamini extarent;
Hoc Monimentum,
Honorarias in tabulas immortalibus literis referri,
Easque, Gazophylacij Templique frontibus affigi,
Decreuit.

IOAN-

IOANNES HIRCANVS

Simonis Filius.

E P I L O G V S.

Requiesce parumper, Viator.
Antiquioris Testamenti volumen ad calcem deuénit.
Cum Orbe nata Orbis Historia,
In Ioannis praconio sistitur;
A Pracursore Ioanne redordienda.
Idem nomen, Synnagoga Hesperus, & Ecclesia Phosphorus,
Priori libro exodium, posteriori exordium prabet;
Et paginam vtramque compaginat.
Consonant enim sibi diuiná: extrema primis respondent.
Æternus igitur Scriptor,
Pro exacti operis colophóne,
Memoratorum Princípum virtutes in Ioanne collegit;
Vt omnes in vno ligentur, & legantur Principes.
Ac ne breuitas Epilogo desit,
Triginta annorum gesta, verbis tribus complectitur.
Quid enim de Ioanne Hircano narrat?
Sicarios perdidisse, strenuè bellasse, muros refecisse.
Totum elogium, trilogio expeditur.
Plura memorare posteritas gestiet.
Quòd Sororium parricidam, ne matricida fieret, impunè dimisit.
Septimum Antiochum pace, tertium Demetrium bello, auertit.
Hircanorum superbiâ, Idumaorum impietate repressâ,
Ex ijs nomen, ex istis palmas reportauit.
Hac, vel inter pensa, canuntur.

At

At Celeſtis Encomiaſtes, laudes dum ſupprimit, exprimit.
Satis ergo faſtigij ad Ioannis gloriam accedit,
Quòd ipſe poſt omnes, poſt ipſum nemo laudatur.
Eximius planè Princeps.
Qui humanis actis, & diuino commentario, metam ponit.
Nam pneumaticus calamus in vltimâ hac cerâ hæſit.
Quis neget magnæ molis fuiſſe Ioannis Elogium?
Dei manum laſſauit.
Hoc nempè exarato, reſpirauit diuinus Spiritus,
Et feriatum calamum poſuit.
Hic tu quoque reſpira.
Difficile eſt vera ſcribere; difficilius audire.

NOVA

NOVA ÆTAS SANCTI.

ELEAZARI FILII.

	Christi linea.	*Ex Leui.*
S. Mathan.	S. Panther.	
S. Iacob.	S. Bapanther.	
S. Iofeph.	S. Ioachim. —	*S. Anna.*
	S. Maria Virgo.	*S. Ioannes Baptista.*
	Iesus Christus Seruator.	

S. PAN-

S. PANTHER

Eleazari Filius.

S. MATHAN Pantheris Frater.

PARTITIO.

Auditis? ſonant diuinæ tandem cognationis optata nomina,
Vicini Seruatoris teſſera;
Qui promiſſus ſemper, & negatus, Orbis vota írritat, dum irrítat.
Hic Eleazari truncus duos in tramites finditur:
Quorum alter ad Virginem Maritum, alter ad Virginem Matrem,
Vterque ad miraculum deſinet.
Itaque inſectilis Patriarcharum linea, vt Salus intret, agit rimam.
Nobilitas geminatur, vt germinet; germinat, vt geminetur.
Fœcunditatis terminus Virginitas eſt, Virginitatis fœcunditas.
Debebatur hic concentui conſenſus,
Vt vnico Stemmàtis amplexu, Homini Deus necteretur;
Et redeunte beneficio, Homo fieret qui Hominem fecit.
Felices Mathan & Panther tanto Nepote:
Cuius propinquâ iam luce afflàti,
Diuinarum virtutum fulgorem trahunt ex interuallo.
Nulla tamen eorum virtus clarior,
Quàm quòd ſuas obſcurarunt virtutes.
Nam ſacræ Hiſtoriæ nihil commiſit Mathan, niſi nomen:
Panther ne nomen quidem.
Quod, niſi memori Africani calamo effoſſum, lateret.
Rarum votum, inter ambitioſos Humilitas.
Illo enim Sæculo, ſi vnquàm, claritas crudelitate quæſita.
Ariſto-

Ariſtobúlus, Hircani degener Filius,
Innocentem Principatum ad Regni inuidiam reſtituit:
Primuſque tyrannico diademate frontem perfricans,
(Neſcius quantum malorum ſub eâ bracteâ occuleretur)
Securiùs vt regnaret, noluit eſſe quibus regnaret.
Patritios carcere, Fratrem ferro, Matrem fame, confecit.
Nec dilato ſupplicio,
De pectoris venâ ſanguinem vomuit.
Crudelitatis conſcientiam pro vomicâ deuorauerat.
Huic Iamnæus, Salóme Matris aſtu, ſufficitur;
Fratricidæ fratricida.
Hem quò deuénit Machabæorum gloria!
Hoſtilis olim ſanguinis prodiga nunc cognati.
Nimirum nullum patrimonium citiùs decoquitur, quam Virtus.
Rarò ad tertium peruenit hæredem.
Magnæ mentes, amentes gignunt.
Immodeſto igitur Sæculo, modeſti Fratres
Mathan & Panther,
Tyrannicum faſtum è Bethleheme in Galilæam fugére,
Optimum quippè in Tyrannos bellum eſt fuga.
Et in Nazarenâ Vrbe, hoc eſt inter Flores,
Nazaræo nidificarunt.

S. BAPANTHER

Pantheris Filius.

S. IACOB Mathani Filius.

NAVFRAGIVM.

Vos quoque geminum Sidus Iacob, & Bapanther,
Miserrimi Naufragij spectatores ex tuto,
Procellarum finem serenæ lucis augurio præmonstratis.
Tenebat Iudaici Regni clauum Iamnæus,
Nauticam doctior ex naufragijs.
Nam malè regnando regnare discitur.
Ibat ridente malaciâ, felix lætumque Regni Nauigium:
Et æquatos velorum sinus ferente Spiritu,
Gazam, Dium, Essam, Gaulanum, Seleuciam,
Nouo triumpho alligatas onerarias remulcabat.
Sed insolito sereno tempestas suberat.
Acerbo statim letho Nauiculator demergitur.
Successit Gubernaculo Hircanus alter, Iamnæi Filius;
Idem Magister & Proreta: Rex & Pontifex.
Hunc subuertere Aristobúlus Frater adnititur.
Æquali nauis periculo,
Siue geminus præsideat Rector, siue nullus.
Errat alnus in pelago, in alno nautæ.
Duobus imperantibus obtemperat nemo.
Inter hæc intima nauigio mala,
Externorum bellorum insana hyems superuenit.
Hesperius Zephyrus, cum Armenio Euro,
Cum Tigrane Lucullus,
Alieno exitio rixantur.

Non

Non capit ſeſe Italicum Mare.
Tyrrhenum in Eoum refunditur, & vndas miſcent.
Vorticoſa Charybdis Antipater,
Per diſcordiarum rimas armorum æſtum immittit,
Nauarchum merſura Ariſtobúlum, qui clauo hæret.
Hic, cui neceſſitas pro arte,
Demiſſos velorum ſinus aduerſo obliquans vento,
Ad Pompeianam Scyllam vltrò declinat:
Quæ rapido turbine,
Iudaici Regni clauum ſuis de cardinibus vellit:
Puppim calcat & proram, Arcem ac Templum:
Anchorales auitæ Fidei rudentes præcídit:
Et ſera vota diſſipantibus ventis,
Legum tabulas, nauigij compáges, diſſoluit.
Fluctuatum denique, nauſeantemque Ariſtobúlum,
In cæcos Romæ vortices abſórbet.
Hic bis emerſus, bis ſubmerſus,
Amicâ Cæſaris manu ſpirans educitur.
Sed Pompeianorum vi fluctuum circumfuſus,
Nauteam bibit, venenum.
Hic exitus Iudeæ Regnum, & Machabæos Rectores tulit,
Miſerrimam Romanorum Pyratarum prædam;
Qui ſacras opes, aureaſque trabes,
Sparſa tempeſtatis analecta, reliquiaſque collegére,
Eximio documento,
Fraternis diſcordijs Regna naufragare.
Vos vero amica lumina, ſalutareſque Dioſcúri,
Bapanther & Iacob,
Virgineam è Cælo Nauim, cui nomen à Mari,
Diuinis mercibus onuſtam;
Cæleſtemque Gubernatorem Ioſephum,
Dexteriore alite vehficaturum, oſtendiſtis.

 S. IOA-

S. IOACHIMVS

Bapantheris Filius.

S. ANNA Ioachimi Vxor.

EPITHALAMIVM.

Deſcende Cælo vbi nil agis ſanctiſſime Hymen.
Duas extrà Cælum Cæleſtes Animas copulaturus,
Ioachimum & Annam.
Illum Regiâ, hanc Sacerdotali ſtirpe:
Vt dotali vtroque apice, Nepotem inſtituant
Inter Reges Pontificem, inter Pontifices Regem.
Age: iugalibus nodis quos Æternitas nexuit,
Cor geminum ſtringe, vel vnicum diuide:
Vt alter Sponſus ex altero ſpiret.
Sed heu ſpinoſa primordia! initio planges, dùm panges.
Vltrà viginti annos ſterilis ille thalamus,
Nihil niſi lacrymas gignet.
Sed verte ſtatim lætioribus hanc næniam.
Nam ſterilis Parens,
Maiorem prolem vtero capiet, quàm mente.
Stupente rerum Naturâ
Tàm fœtam, quàm fœtum extrà ſuas leges.
Adde nouam inter fœminas laudem,
Citrà Sobolis crimen Matrem fieri.
Nam cæteræ, Carnifices antequàm Matres,
Partum conficiunt, dum concipiunt.
Vnoque momento,
E Cælo demiſſam Animam Orco exponentes,
Vitam largiuntur, & lethum.

Sola

Sola Maria, Parentis honos, non onus,
Maternum vterum, condecorabit intrando.
Nec deerunt puerperio præſagia.
Renaſcente enim Templo naſcetur Virgo.
Alteram Dei Domum parabit Anna, alteram Herodes reparabit.
In alterâ Numini fient Victimæ,
In alterâ victima fiet Numen.
Creſcet cum Prole Parentum felicitas.
Nam mutuo repignerati amoris officio,
Filia ex Parentibus, per Filiam Parentes viuent.
Ita Ioachimi Penates alterum Cælum meritò voces;
Vbi Sacra Familiæ Trias,
Corporibus tripertita, Animis vna,
Genitor, Genitrix, Genita,
Beabitur, & beabit.
Omnia denique in vnum vota colligent
Longæui Coniuges;
Cùm ſeſe Numinis Auos mirabuntur.
Tanta gaudia,
Nec illi ferre, nec tu fari potes. Tace.

S. IOSEPH

Iacobi Filius: Virginis Sponſus.

TITVLI.

Senis huius magnitudinem, tergemino metire Titulo.
Vir MARIÆ fuit.
Solus nimirum toto Orbe ſelectus,
Viragini Vir, Virgini Virgo.

Fortuna-

Fortunatum Coniugium,
Cui dexter Ales Angelus.
Diuinitas Pronuba, Flammeum Flamen, Dos Verbum.
Vnica hæc Hymenæi tæda fumo caruit,
Virgineo candore non denigrato.
Iugalia hæc vincula nihil ſtrinxere præter Animos,
Nec vltrà Amorem iuere amantium vota.
Nec nouum Ioſepho, Dominæ nolle miſceri.
Dubito nuptialem cælibatum, an cælibes nuptias vocem.
Nam Sponſæ contubernio, Sponſi virginitas geminatur:
Nouoque miraculo, forma pudicitiæ ſuffragatur.
Denique ſic Palmæ nubunt.
Hinc alter ille, maiorque Titulus:
Pater IESV fuit.
Quippe naturâ Patruus, coniugio Vitricus, officio Pater;
Priuignum Numen educauit, erudijt, aluit;
Et vitam, ſi non dedit, ſeruauit;
Deumque oculis genuit cuſtodiendo, toties Pater.
O quanta dignitas! Filium participare cum Deo:
Et vlnis Alumnum regere Orbe maiorem:
Qui vel parendo Parentem facit.
O gratas educationis vices!
Ille ſeruat, hic ſeruit: & Altorem ſuum Alumnus alit.
Orant alij Numen, hic cogit:
Nam Patris vota, imperia ſunt.
Adijce poſtremum Titulum.
Filius DAVIDIS fuit, & FABER.
Quis credat?
Regia Dauidis linea in Materiario finitur.
Nouæ nimirum nobilitatis Fabro.
Nam retrograda generis claritas
A Deo in Fabrum, à Fabro in Reges Auos, refunditur.
O nexa Prouidentiæ opera!
Regalis Genealogiæ Princeps Adam, poſtremus Ioſeph:
Ille

Ille Agricola, hic Faber.
Nam lignum, peccati materiam, ille ſeuit, hic ſecuit.
Haud alienum à Chriſti Patre miniſterium.
Quid enim Deus, niſi Faber?
Tornare Orbem, inſpicare montes, dolare campos,
Excidere Homines, fabrilia ſunt.
Verè vt dicas, Fabrum Deum, & Fabri Filium.
Reſpondent verò morienti Chriſto hi natales:
Vt inter eandem artem viueret, & occumberet.
Malleus, forfex, terebræ, claui, ligna;
Vitæ miniſteria, Mortis inſtrumenta, fuére.
Eâdemque domeſticâ arte cunæ dolantur, & cruces.
Suæ igitur neci naſcendo proludit,
Dum ex Fabro naſcitur.
Nec minor Dauíde Ioſephus
Auítum Regnum gerit in officinâ.
Stant illi ſua Imperij ſigna,
Fabriles ſecures, & lignei faſces, quos Puer alligat.
Summa illi authoritas.
Mortalibus imperat Puer, Puero Mater, Matri Sponſus.
Nec Imperij nomen abeſt:
Quid enim Ioſeph, niſi Auguſtus?
Itaque vno tempore ſuum Roma Auguſtum iactat,
Nazareth ſuum.
At quanto dignior hic Magiſtratus,
Rerum Dominum Domi poſſidere?
Solus igitur Mortalium, Ioſephus
Cælum non impetrauit, ſed exegit.
Nam quæ alijs diuina donaria ſunt,
Ioſepho iſagogicum fuit, & nutriciâ.

SAN-

SANCTA
MARIA VIRGO
Ioachimi Filia, Christi Mater.

SCVLPTVRA.

Lauretana hæc Statua, Lucæ scalpellum sensit.
Vtinam vitæ quoque simulacrum calamo edidisset.
Sed Historiographi officium argumenti diuinitas vertit.
Nam cælesti calamo in ferreum cælum degenerante,
De scriptore sculptor, pro verâ effigie ligneam dedit;
Totamque exanimauit historiam.
Falleris, Viator. Figmentum hoc, Euangelium suppleuit.
Facundus codex est caudex.
Atqui diu secum cogitabundus Artifex,
Animi Idéam ligno impressit.
Audi mysteria, & mirare.
Primùm, Cedri Regiæ Arboris, trunco excisa effigies,
Nobilitatem refert:
Quæ vndeuiginti luxuriosa Regibus, Virginem tulit,
Tanti Generis non tàm stirpem, quàm stipitem.
Præterea, ex arescente Materiâ sculpitur.
Nam sterili Matri ingenita est Virgo.
Quid enim mortuâ ex Venere gigneretur, nisi Virgineum?
Nullum in hoc Typo peccatum culpes;
Nullum in Prototypo.
Ne illud quidem Mundo cognatum.

Nam

Nam ſola Maria Adami lutum non oluit.
Iam ſi Templo Imago, Imagini Templum dicatum;
Templis etiam colenda Maria, Templum coluit;
Cùm trimula caſtis Aris admota,
Ipſa Deo, ipſi Deus; Virgineum florem ſeruauit;
Munuſque impetrauit, offerendo.
At quòd Fabrili materiæ nubilis adhæret forma;
Speciosum cum Fabro coniugium refert:
Imò in coniugio cælibatum.
Nam ſi Statua nuberet, ſic nuberet.
Cernis eodem trunco
Exculptam cum Filio Matrem, cum Matre Filium,
Gemino, & vno corpore;
Vt dubites vtrum ex alio naſcatur?
Habes prodigium illud maximum,
Cùm Deo genita, Deum genuit:
Nouoque reciprocæ cognationis vocabulo;
Dei Filia, Filij Sponſa, Sponſi Domina, Domini Ancilla;
Cæleſtia humanis, humana cœleſtibus, compaginauit.
Sed heu breuis voluptas! Vide vt Chriſtifera Imago,
Infantem gremio ſtringit, atque ſcalpenti porrigit.
Sic Filium, Simonis gladio ſcalpendum, obtulit Mater.
Miraris Ægyptium Statuæ cultum, colorem, ſolutum crinem?
Non alia ſpecie profuga hæc Aſtræa,
Herodianam Vulpeculam latuit inter Ægyptios;
Gemino Sole felices.
Sic rerum Arbiter, ne Tyrannum perderet, Filium proſcripſit.
Inſigni documento, excutiendos malos Principes,
Non cædendo, non cedendo, ſed recedendo:
Hoc ipſo miſeros, quòd Iuſtitiæ deſertores Iuſtitia deſerit.
Mirum potius, cur dexterâ Puerum ſuſtinente,
Vix dexteræ fidens læua, medium amplectitur.
Nam pia Genitrix, in Templo recuperatâ Prole,
Rapaces adhuc Synagogæ manus formidat;

Et inter voluptatem & timorem,
Amplexus geminat, vt affectus.
Quæris diuino vt Amore flagrauerit?
Habes calorem ex colore.
Fuliginosum hoc lignum, Amoris torrem ostendit.
Silentium quæris? Statuam taciturnam interroga.
Verecundiam? nil suis oculis amplius indulsit,
Quàm Statua suis.
Clementiam? suspice prolatam Christi dexteram,
Veluti miseris benè precantem.
Hanc rogauit Parens; & quicquid rogauit, irrogauit.
Sanè primum ac postremum Christi miraculum,
A Partheniâ Matre impetratum constat.
Vt peruicacia sit dubitare de cæteris.
Refert iam Opificem scitari,
Cur discriminatis vt in funere crinibus,
Dolentem dolauit, sed erectam.
Certè sic stetit iuxtà Crucem, Cruce altior & solidior.
Callidè igitur fœmineam Statuam sculpsit Lucas.
Nam Filij mortem vt Fœmina sensit, vt Statua tulit.
Quin etiam Cedro ectypam Virginem elaborauit:
Simili cum Cruce ligno.
Nam Crucis instar, Cruci opposita, sic stetit;
Et altera alteri patibulum fuit.
Quid? vltima eius fata nil argutius exprimat,
Quàm incorrupta è Cedro Statua,
Exanimati sed incorrupti Corporis typus.
Æterna hæc sanctio, vt omnia pereant vel immerentia:
Damnata, quia nata.
Post omnium mortes, Mors ipsa morietur.
Adeò Parcæ, ne sibi quidem sunt Parcæ.
Sola Deipara perijt, non putruit; & in scrobe refloruit.
Restabat erudito operi labor extremus,
Triumphalis ad Cælum Heroínæ cursus.

Hunc

Hunc denique Imago refert,
Erecta, paludata, auro corusca.
Tali siquidem pompâ
Ad illum vadens, qui ad ipsam venerat,
Cælum addidit Cælo.
Quin operi coronam imposuit Sculptor,
Dùm sacrum Simulacrum coronauit.
Nimirum, Cæli Augusta, Terras dispiciens,
Regia semper munera
Optantibus donat, ignaris ingerit, ingratis obtrúdit.
Neminem relictura miserum, nisi qui esse velit.
Dubitas? Statuam do testem.
Ante hanc nemo vacuus rogauit:
Ne Turca quidem.

SANCTVS
IOANNES BAPTISTA
Virginis ex Consobrina Nepos.

PRÆCONIVM.

Iamiam Numen aderit,
Adest iam Numinis Præco.
Hoc Præcone,
Nemo maior, nemo minor.
Prophetarum postremus, Martyrum primus.
Solis Lucifer, Luciferi Vesper.
Messiæ magnitudinem ex sua imagine expressit.
Imò Messiæ Mystes, & Christi Christus;
Mundi Lustratorem lustrali aqua sanciuit.
Ambigente Iordane, lauaret an lauaretur.
Nobilis fluuius, cælesti Eridano minimè inuidus.
Nam ille in Cœlum translatus, huic Cœlum delatum.
Hem quantus; at quantulus fuit?
Tantam sanctitatem ad nihilum redegit,
Cùm se Neminem *dixit.*
Tantòque se diminuens quantò cælitum auctior,
Cum Omnipotentiâ certauit.
Hic ne vinceretur, augentem vicit, se minuendo;
Illa vt vinceret, imminutum vicit augendo:
Adde, hoc Præcone
Nemo taciturnior, nemo vocalior.
Vix conceptus, silentium Patri indixit;
Vix formatus, Deum hospitem nutibus excepit;
Vix

Vix vtero egressus, solitudinem ingressus,
Hirtus, ieiunus, vigil,
Cum Angelis Angelus, Mutus cum Mutis viuens,
Quod loqueretur, tacendo didicit.
Nemo diutiùs infans fuit; nemo altiùs fatus:
In deserto disertus,
Et iam nihil nisi vox,
Rudes instruxit, auios reduxit,
Peccantes increpuit, Reges terruit.
Trunco etiam capite clamosus,
Viuum se morti approbauit,
Et ad Mortuos vitæ Præco descendit.
At at, procumbito Viator,
Præco siluit, Messias adest.

IESVS

IESVS CHRISTVS

Dei, ac Virginis Filius.

M E T A.

Siſtimur ò tandem tibi Clementiſsime Aſſertor,
Sacri Voluminis Alpha & Omega:
Non longiùs vagaturi, te contacto.
Quò enim procedat qui te accedit, vltimam rerum Metam?
Tu Auiti Generis Meta:
Matris annos in Proauis numeraturus,
Trium & ſexaginta Patriarcharum Stemma claudis;
Omnium nobiliſſimum, quia notiſſimum.
Nam Patritij Stipites reliqui,
Quâ commendantur vetuſtate carioſi,
Simul eduntur, & exeduntur:
Tu antiquorum antiquiſſimus, nouiſſimorum nouiſſimus:
Maioribus maior, poſterior poſteris:
Seuiſti nobilitatem tuam, & meſſuiſti:
Verè tuam; quia à te fluxit, in te rediјt.
Tu Diuinorum Operum Meta:
Cæleſti ſatu mortalia cæleſtibus nectens,
Ex Deo Homo, ex Virgunculâ Deus,
Quod vnum deerat Vniuerſitati miraculum, expleuiſti.
Tu Temporum Meta:
Summo ſolſtitio, nocte mediâ, anno extremo, natus:
Solis fugam, vmbrarum incrementa, anni lapſum, inhibuiſti:
Et geminus verè Ianus,
Antiqui nouique Sæculi intercalaris Spectator,
Pacem, vti terminales Ferias, Orbi indulſiſti:

Tu

Tu Dignitatum Meta:
Quâ in Stabulo contactî, Purpurati Aſtronomi retroceſsére.
Nam quis vltra Bubile illud faſtus explicet,
Vbi ſuperbiæ frænum eſt fœnum?
O nouæ Aſtronomiæ ſectanei Reges!
Cæteri Præſepe inter Stellas, hi Stellas in Præſepi obſeruarunt.
Scitè igitur capitum décora tuos ante pedes proiecére:
Gnari, dignitates deſinere vbi incipiunt.
Tu Moſaicæ Legis Meta:
Duriſſima iura circumciſus circumcidiſti,
Et inamœna Synagogæ ſpatia metaſti;
Lapideo illo gladio pro limitaneo lapide, infixo.
Tu Sapientiæ Meta:
Phariſaicam Templi Exedram duodennis euertiſti.
Nam te audito, qui omnia docebant, nihil ſe ſcire didicerunt:
Et Infante Magiſtro, ſe nouerunt Infantes.
Tu Infernæ potentiæ Meta:
Spectante Solitudine cum Lucifero congreſſus,
Auidum eſuriendo ſtrangulaſti;
Et inceſtam illam naturam, æternæ flammæ cuſtodem,
Malarum Veſtalium ſupplicio, de rupe impellens,
Heſperum feciſti ex Lucifero.
Tu Peccati Meta:
Iordanem intrando abluens, vt aliorum ſordes elueres,
Herculeæ inſtar columnæ, fluctibus demerſus,
Vndarum & ſcelerum curſum progredi vetuiſti.
Tu Votorum Meta:
Patrium orbem benemerendo diſcurrens,
Fatigato ſæpiùs pede, numquam manu,
Supplicia à ſupplicibus auertiſti.
Tu Mortis Meta:
Arboris eiuſdem paxillo, quo Mors Adamum transfixerat,
Æquâ talione Mortem confixiſti:
Quæ funeſtiſſimo exacto ſtadio,

Ad

Ad eundem ſtipitem vndè mota fuerat, ſtetit:
Et Adamo altero abſorpto, priorem vomuit.
Tu Gloriæ Meta:
Æneos Orci poſtes cruentâ dexterâ eluctatus,
Gementem ſub Terras Patriarcharum Populum,
Ab Tartareis ignibus ad Empyreos euexiſti:
Relictiſque in Monte veſtigijs, quæ inſiſteremus,
Tam faciles ad te aditus pandis, vt volare ſit velle.
Te igitur Beatiſsimam omnium rerum Metam
Ex deſtinato aſſequutus; exacti operis curſum ſiſto:
Hoc vno rectum, quòd ad te peruénit.
Is enim errat, qui à te deerrat.
Hic feſtiuo celeuſmate Stationem occupo:
Foliorum carbaſa complico:
Et pro anchora, emeritum calamum figo.
Anno tuo MDCXLIII.

LITE-

LITERARII APPARATVS.

LITERARII APPARATVS,

Ideſt

DVODECIM CÆSARES.

ANNO MDCXIX. cùm Matthiæ Imperatori, Ferdinandum Secundum Religioſiſſimum Principem, Sacer Electorum conſeſſus, vnanimi conſenſu, ritèque ſuffeciſſet: quanto refractariorum fremitu conuicijſq; dehoneſtata; tantis Catholicorum plauſibus, honorificiſq; gratulationibus, percelebrata fuit illa Electio. Itaque, cùm Academiæ omnes Panegyriſtarum vocibus; omneſque parietes literis conueſtiti, pijſſimi Cæſaris encomia paſsim perſonarent; placuit Authori noſtro primæuorum Cæſarum geſta argutis Elogiolis complecti; vt illorum Vitia, Ferdinandi Virtutes illuſtrarent ex aduerſo; & Sæculi noſtri felicitatem, priſcorum comparatio efficeret dulciorem. Hic igitur eſt ille iuuenilis adhuc ingenij Partus, vel potius impetus; qui licet ab Authore ita ſpretus, vt Typis illum ſuo ſine nomine, velut abortiuum, contemptùm abiecerit: omnia tamen ingenia ad nouum quoddam, & viuaciſſimum ſcribendi genus vellicando expergefecit. Has ego Inſcriptiones, appoſitis elucidare notis nolui; vt Lector ipſe, de Suetonij commentario, Authoris ſenſa per ſe veſtigando, hauriat e ſcatebrà duplicem cum vtilitate voluptatem.

I.

C. IVLIVS CÆSAR.

Lucij Cæsaris Filius, lux Cæsarum & Pater.
Romanus Alexander, Terræ Mars.
Omnibus tàm metuendus, quàm mitis:
Pretium fecit seruituti,
Victo Orbe, Vrbem victricem Orbis vicit.
Defuere illi hostes, hostem habuit Patriam,
Ne deesset vnquam quod vinceret.
Ingratam Patriam patrijs armis punijt.
Eam vicit inuitus, quà vixit inuità.
Qui Romæ propugnator non regnauit,
Regnauit expugnator.
Pro Româ triumpharat, de Româ triumphauit.
Amauit tamen inimicam: nolenti profuit.
Sæpe à fulmine Lauro seruatus Regiâ,
Non semper.
Quem inermem timuerunt arma,
Armata necauit toga.
Cessit Ciuibus Cæsar Cæsus.
Serò cognitum luxit Patria.
Viuentem Hostem, mortuum vocauit Patrem,
Parricidium confessa cùm Patrem dixit.
Disce Lector.

Meliùs sæpè quæ non habes vides,
quam quæ habes.

C Æ-

C Æ S A R.

Scribit suos Commentarios.

QVæ modò fulmineum vibrabat dextera ferrum
  Pacatos calamos sanguinolenta regit.
Scribit dextra eadem calamo, quæ gesserat ense;
  Hoste vetustatem deficiente ferit.
Nulla tuæ, Cæsar, celebratæ gloria dextræ,
  Aut ferro, aut calamo, si caruisset, erat.

Per Mare innatans Commentarios gerit.

HOrrida felici rumpis freta pectore Cæsar;
  Librum læua regit, dextra flagellat aquas.
Dum Mare Cæsareæ formidat verbera dextræ,
  Currit inoffenso tuta sinistra libro.
Dextera fit remus; tu remex; nauita, nauis:
  Vela chlamys; malus læua; volumen opes.
Ibitis illæsæ metuenda per æquora merces;
  Naufraga non poterit tanta perire ratis.

Contra Iubam pugnaturus Augurium spernit.

EFfugit attonito sacris data Victima Vate:
  Nudaque delusis ingemit Ara focis:
Impauidus metuenda videt præsagia Cæsar,
  Captaque neglectis promouet arma sacris.
Fortunam sedenim, vel sese consulit vnum:
  Non capit à profugo præscia fata Boue.

Eo mortuo Sidus nouum apparet.

SIdereum repetit, cui se subduxerat, Axem:
  Et quæ cælarat lumina, Cæsar habet.
Impia secretum manifestant vulnera Numen:
  Stellaque per lacerum libera corpus abit.
Transtulit imperium Cælo, dùm linqueret Orbem:
  Par erat vt victo vinceret Orbe Polum.
Iam coniuratæ prodest iniuria dextræ:
  Magnum, quem voluit perdere, Roma facit.

D. AV-

II.

D. AVGVSTVS
OCTAVIANVS CÆSAR.

Patris Virtutem contraxit Filius, Patre maior.
Corporis forma Imperium promisit,
Animus dedit.
Priuatus Imperatori similis fuit;
Imperator priuato.
Doluit Patria cùm Principem fecit,
Gauisa cùm habuit.
Timebat carnificem, medicum experta.
Ad bellum natus, bellum fugauit.
Motus est Orbis illo moto, quieuit quieto.
Breuis pugna pacem peperit longam.
Abortum fecit Fortuna.
Iani Templum solus clausit:
Musarum solus aperuit.
Quibusdam non caruit vitijs,
Vitiorum seuerus vltor.
Quæ admittere pudebat, committere non puduit.
Hoc tantùm se Hominem probans,
Quòd in humana incidit.
Qui Deus habebatur inter Homines,
Cœpit Homo haberi inter Deos.
Demum Nolæ, volente fato.
Inuictus Viris, victus à fœmina,
Obijt Sol Patriæ:
Oriens ploratus, ploratus cadens.
Disce lector.

Quo præsente expiraturum te putas,
Suspirabis, si absit.

AV-

AVGVSTO

Comedenti Aquila panem rapit.

DVm prandes tibi furtiuo Iouis Armiger ausu
Ambesas auido diripit vngue dapes.
Ab Ioue consuerat diuisam sumere mensam;
Te similem cernens, credidit esse Iouem.

Dei nomen iniquè assumit.

VNo bina videt miracula tempore Mundus;
Cedere Roma Deo prodigiosa negat.
Nam Deus humanos dum se tenuauit in artus,
Paruus Homo ingentem se facit iste Deum.
Ille Deus, cùm fiat Homo, non desinit esse:
Cum Deus hic fiat, non finit esse malus.
Maior es ergo Deo, vel nomen fingis iniquum:
Cæsar; non potuit, quod potes ipse, Deus.

Audita Ciuium Clade, caput ad parietem allidit.

TRunca videns Populi derisus corpora Cæsar,
Aspera feminecì marmora fronte petit.
Scilicet vltricem geniali vulnere niti
Pallada conatur: se putat esse Iouem.

Veneno ab Vxore propinato interit.

CRuda nouercales commiscet Fœmina succos,
Cæsar, & in pateris vltima fata bibit.
Pastus vipereis vità fugiente venenis,
Ad lentam properat pallidus ora necem.
Namque hostes rabidi, Furiarum vt maxima Regem
Perderet, orarunt: perdidit Vxor Anus.

CLAV-

III.

CLAVDII TIBERII
N E R O N I S.

In obſcuro atramento clareſcant geſta, ſi poſſunt.
Hic Liuiæ Filius, Auguſti Priuignus,
Matris mores tenuit, non Vitrici.
Acuto in peſſimis ingenio, obtuſo in optimis:
Dexteram Fortunam, ſiniſtram Virtutem habuit.
Triumphator aliorum ſæpè, nunquam ſui.
Repugnante Vitrico, Matre propugnante,
Ad Imperium ab exilio venit,
In exilium miſſurus Imperium.
Tàm ſceptri amans cùm non haberet,
Quàm amens cùm habuit.
Sponte ſe Roma Tyranno tradidit;
Tempori ſeruiens non Regi.
Ciues preſſit, vt aurum exprimeret.
Simulatione Próteus:
Nunquam magis hoſtis, quàm cùm blandus.
Vultu amabat, hamabat manu.
Capreis marceſcens, Romæ aderat:
Ferro, ſi non conſilio.
Fame Nepotes perdidit, ſuæ Famæ nepos.
A Nepote tandem perditus, obijt.
Huic lætas Populus exequias fecit.
Diſce lector.

Mores non mutat, qui gradum mutat.

TIBE-

TIBERIVS.

Noctu videt.

ACcipiterne rapax, metuendaue Noctua furtis
Sit Cæsar, dubium est: est tamen alteruter.
Accipiter nil nocte videt; nil Noctua claro
Fusca die: Cæsar nocte dieque videt.
Est vtrumque igitur: pauidæ migrate Volucres;
Non vobis nox est, non bene tuta dies.

Fame occidit nepotes.

NVtrit Amyclæum Romana per antra Leonem,
Nutrit, & Hircanæ Claudius ora Feræ.
Cæsaream lambit saturataque Vipera dextram,
Humanas capiunt lubrica Monstra dapes.
Quæris ieiunos cur perdidit ille Nepotes?
Non tantas poterat pascere Roma Feras.

Dùm tonat Lauro se cingit.

AVdit iners, metuit stridentia fulmina Cæsar,
Sulphuream nimbo parturiente facem.
Quasque serenato temnebat sidere frondes,
Adiungit trepidis nube tonante comis.
Errasti: quin te quia cingit Regia Laurus:
Regia te Cæsar fulmina percutient.

Fame perit.

ABripit expressis quantum petit Vrbibus aurum,
At nequit auriuoram soluere dente famem.
Illyrijs grauidum suspirat messibus Istrum,
Deuorat optatas Cæsar, & ardet opes.
Quicquid Romanâ métitur sine lege securi
Flagrat, nec toto frangitur Orbe fames.
Desine consulto tua, Cæsar, Aruspice fata
Quærere: vis dicam? tu moriere fame.

IV.

CLAVDIVM CÆSAREM

CALIGVLAM.

Ex clade Heróum,
Ex cæde nominis, ex caligine obliuionis,
Perge vindicare Fama.
Hic in Mortis castris vitam habuit.
Nondum puer, iam miles,
Prius gladium vidit, quàm Solem.
Vt Mauors ortus, vt Bacchus vixit.
Fortior infans, quàm adultus,
Præposteram habuit ætatem.
Tantùm vt Imperium raperet sui ortus memor.
Tiberio Vittam cum Vitâ rapuit.
Eius sanguine suam chlamydem purpurauit.
Regiam laurum messuit gladio.
Quamuis laureâ contemptâ,
Primus auream coronam gessit:
Aurum Imperij, non Laurum amans.
Deus credi voluit:
Humana vitia Deorum commendans nomine.
Immortalitatem affectauit mortalis:
At demum sua morte mortalitatem est fassus.
Nam inter milites ortus, inter milites cadens,
A milite vitam accepit, & mortem.
Disce lector.

Fortis est, non qui inter fortes nascitur,
sed qui fortiter viuit.

CALI-

CALIGVLA

Naſcitur in Caſtris.

CÆſar vt incluſus materno carcere ſenſit
Claſſica, non potuit tædia ferre moræ.
Intempeſtiuo diſcindit viſcera nixu,
Sanguineamque petit ſanguine tinctus humum.
Vt clypeo exceptus vidit volitantia pila,
Natalem gemuit ſe celeraſſe diem.
Crediderat ſedenim pateras audire ſonantes:
Deceptum ſimili ſe videt eſſe ſono.

Primus aureum diadema tulit.

PRimus Apollineâ commutas fronde metallum,
Cæſar, & aurato ſtringis in orbe caput.
Non ſano capiti fragiles per tempora frondes
Non ſat erant, nodo te meliore ligas.

De milite natus à milite occiditur.

QVem dederant Vitæ Martis feralia Caſtra,
Eripuit vitæ Militis vna manus.
Mars animum dederat, ſed cum te perfide Baccho
Perſimilem vidit, quod dederat repetit.

Saturnalibus diebus addidit Iuuenalem.

FOemineas Cæſar cùm faſtidire Calendas
Cœpit, & heroam ſiſtra peroſa manum.
Saturnalitijs Iuuenalia feſta diebus
Iunxit, & attonitâ diſtulit Vrbe iocos.
Crede, nec ingratus Iuuenalia munera Ciuis
Accipiet: Dominum non ſinet eſſe ſenem.

V.

CLAVDIVS
TIBERIVS CÆSAR.

Ante Imperium ſine fama, quia latuit:
In Imperio infamis, quia non latuit.
Clarior erat, ſi fuiſſet obſcurior.
Hic in angulis gladium fugiens, ſceptrum inuénit.
Quem cæſum volebant Patres,
Cæſarem fecit miles.
Vecors, ſtupidus:
Stultus prudentibus, prudens ſtultis viſus.
Iuris gladium tàm periculosè vibrauit,
Quàm ignauè.
Calamo feliciùs quàm gladio vſus:
Auorum geſta ſuo calamo teſtatus,
Sua geſta Nepotum calamis liquit deteſtanda.
Triumphauit ſemel, pugnauit nunquam.
Timida Fortuna, vti Elephas,
Victoriam aborſa eſt.
Honores contempſit carens virtute;
Hoc tantùm iuſtus.
Cenſuram Cenſore dignus,
Dominium ſub Domino geſſit.
Liberti libertus, Vxoris ſeruus,
Omnia in Imperio habuit, præter Imperium.
Vxore vnâ occisâ, aliam habuit vindicem,
Veneno ab Agrippinâ ſublatus.
Diſce lector.

Ignauos per vim ſi extollas,
per vim deprimes.

CLAV-

CLAVDIVS.

In latebrâ occultus, Imperator creatur.

IMperij lucem fugiens, cœca antra ſubiuit;
Et fera, quàm Princeps, maluit eſſe Fera.
Conſcia mens ſceleris pronum formidat honorem:
Ægra nequit ſceptri pondera ferre manus.
Deſine Roma Ducem nolentem velle: quid vrges?
Non volet Imperium ponere, quando voles.

In Imperio vitam inertem ducit.

FOeminea temerata manu regalia Cæſar
Sceptra gerens, partum perdidit omne decus.
Regius illuſtrat latitantia crimina fulgor,
Quem toga cælabat, prodit aperta Chlamys.
Obſcurat claro in ſolio ſua nomina Cæſar:
Clarior in latebrâ, ſi latuiſſet, erat.

Non exit ad pugnam.

I, Piger, abſtruſis te vecors eripe Thermis:
Inuocat ampla tuas barbara præda manus.
Hoſtibus aucta ſeges Romanis falcibus auget
Materiam: tantæ ſunt tua damna moræ.
Prouidus Imperij iacturam Claudius horret;
Imperium in latebris ſeruat, vbi dederant.

Plures aquæductus condit.

CÆrula Romanas quæ proluit vnda ruinas,
Cæſareo liquidas munere fundit opes.
Qui Tiburtinis Anio ſubductus agellis,
Ciuis in Auſonias ſe ſtupet ire Domos.
Quique per infracti peregrinus vulnera montis
Transfuga Romuleâ Fucinus Vrbe fluit.
Et piger attonitis qui torpet fluctibus amnis,
Cæſar cuncta tuæ ſunt monumenta manus.
Exigit vndarum te Principe Roma tributum:
Terrarumque caput, vult caput eſſe Maris.

NERO-

VI.

NERONIS
CLAVDII CÆSARIS

Aude calame vel ſcribere nomen, vel proijcere.
Calamis pungatur, quos gladio acuit.
Hic inter priuatos optimus,
Inter Princeps peſſimus:
Regno dignus erat, niſi regnaſſet.
Depreſſit illum Fortuna, dum erexit.
Molles illius mores in duris,
Induruere in mollitie.
Dum laurum acquiſiuit Regiam,
Palmam amiſit popularem.
Victoriam ſceptro terruit.
Regiâ faſciâ eò tantùm vſus,
Vt maleſanum verticem ligaret.
Patriæ Dominus, non Princeps fuit:
Domum auguſtam fecit, anguſtam Vrbem.
Matris viſcera quæſiuit ferro;
Dubius an ferrea eſſent.
Cui occiſæ Romam fecit Rogum.
Patriam incendit, vt extingueret.
Romæ demum vitam reddidit, cùm ſuam proiecit:
Nero alijs, & ſibi.
Sed Iniuſtus alijs, ſibi Iuſtus:
Alienum ſanguinem quem biberat,
Per ſua vulnera egeſſit.
Defuit extincto rogus.
Ignis auara fuit Roma,
Quæ tantum ignem acceperat.
Diſce lector.
Dedignatur terra tegere, qui terram
dedignatur tangere.

NE-

N E R O.

Inflammat Vrbem.

ORbem, Roma, nouum metuenda potentia Regum
Te facit: ipſe tuas inuidet Orbis opes.
Tranquillas Genitor dederat tibi Romulus Auras;
Saxea Telluris viſcera Tarquinius.
Claudius abſtruſis vexit tibi ductibus Vndas;
Ignea ne deſint, fert elementa Nero.

Dùm ardet Roma, Cytharâ canit.

NOn patriæ Cæſar lachrymis, non igne mouetur;
Amittunt vires ignis, & vnda ſuas.
Dùm videt ambuſtum Patriæ fumare cadauer:
Exequias hilari ſoluit honore lyræ.
Vincere Thebani tentat miracula Fabri;
Condidit ille Vrbem, deſtruit iſte lyrâ.

Matris ventrem lacerat.

MAtris ab infracto prodit Fera lubrica ventre,
Atque oritur Lictor, Filia quæ latuit.
Non oblita ſui Romana eſt Vipera moris:
Quos oriens nequijt, frangit adulta ſinus.
Frangere non poterat tàm ferrea viſcera naſcens;
Fregit cùm potuit ferrea facta manus.

Seipſum occidit.

VIuere verboſi meruiſti Neſtoris annos:
Perdita, cum lacrymis, te tua Roma vocat.
Tigris erat qui te ferijt: petat ergo ſceleſtus
Tartara: Caucaſeam pectore paſcat auem.
Curſibus æternis illum rota verſa fatiget:
Tantaleam nequeat ſoluere fonte ſitim.
Non Nero (vaticinor) ſaltem morieris inultus:
Ille tuo, qui te conficit, enſe cadet.

SER-

VII.

S E R G I V S
SVLPITIVS GALBA

Elogia qualia libebat audiuit viuus;
Qualia licet mortuus audiat.
Veritas Posthuma Patrem non timet.
Pasiphaes Filius credi voluit,
Non Achaiæ; credatur:
Non nisi ex Pasiphae fluxit Minotaurus.
Ab Sulpitijs degener, supplicijs genitus,
Neroni suffectus est Nero.
Non Tyrannum amisit Roma, sed mutauit.
Fero Iuueni, Senex furens successit;
Immaturo, putris.
Auri Scylla, gemmarum Magnes:
Fortunæ simulacrum coluit, à Fortunâ delusus:
Tàm Fortunæ quàm alijs onerosus.
Tribus Libertis regendum Sceptrum dedit.
Ne pauciores Romam, quàm Auernum
Affligerent Furiæ.
Durus alijs, sibi mollis;
Timorem exegit, odium elicuit:
Tàm timore dignus, quàm odio.
Milites ad alienum sanguinem alliciens.
Ad suum illexit:
Et dùm fictis armis mortem prouocat,
Veris necatur.
Disce lector.

Mortem ne spernant, qui mori metuunt.

GAL-

GALBÆ

Ad pedes, Victima ſacrificanda fugit.

TAurus adoratas ſteterat moriturus ad aras,
Senſerat & dubiæ vulnera certa necis.
At fugiens, ſacro fœdauit ſanguine Galbam,
Geſtatus bijugis dum ſonat altus equis.
Quod petis aufugium? qualem miſeranda ſalutem,
Victima? Carnificem dum fugis, ecce petis.

Puer qui miniſtrabat repentè caneſcit.

DVm ſacra ieiuno deſignat vulnera cultro,
Ante coronatum Galba cruentus ebur.
Aureus argento mutatus canuit Infans:
Intempeſtiuâ diriguitque niue.
Infelix Roma es; Galbæ ſi liqueris enſem,
Te manet arcano cana ſenecta pede.

Bis in ſomnis offertur Fortuna.

TE Dea veliuolo quæ tranſigit æquora tergo,
Vt ſceptrum caperes viſa rogare fuit.
Inde relabentem cum iam te cerneret annis,
Se tibi rapturam, quod dedit ante, monet.
Te Iuuenem, gemmiſque leuem Fortuna ferebat:
Ditior & Senior ſis grauis. Eſt Mulier.

Emortui caput haſta circumlátum Saxis petitur.

FAma eſt in gelidum conſpectâ Gorgone Saxum,
Viſcere torpenti diriguiſſe Viros.
Prodigium maius: quod ſummâ deuehit haſtâ
Lixa caput, longè ſaxa animata vocat.
Infernæ maiore Domus Tortore ſonabunt:
Quarta Erebum, maior Gorgone, Dira petit.

VIII.

M. OTHO
SYLVIVS.

Syluiorum ſyluestris palmes.
Paterni animi tenax, pecuniæ prodigus hæres.
Auri auidus, vt euomeret.
Quæsturam geſſit, questuram potius.
Neronis intimus, intimè Nero fuit.
Dignus qui Neroni ſuccederet eſt acclamatus.
Non tamen à Nerone Regnum accepit vt Hæres,
Quò illud furaretur vt Nero.
Pari facto cum Nerone accepit,
Pari fato dimiſſurus.
Ære alieno obrutus
Sceptrum accepit ne periret:
Perijt, quia accepit.
Faces Ciuiles ſuis odijs accenderat,
Debuit ſuo ſanguine reſtinguere.
Adoleſcens in otio ſenuerat:
Senectâ non eguit.
Suorum ſcelerum vltor fuit:
Oculos ſibi priùs effodit.
Parua iactura, non vtenti.
Cæcus deindè, cæcam mortem quæſiuit ferro:
Non tamen cæca errauit manus.
Diſce lector.

Malis ſi deſit Carnifex, ſibi non deſunt.

OTHO

OTHO

Diti ſacrificans, litat: quod dirum.

SI tua Semideûm Patri cadat Hoſtia, Cæſar,
Tabida fumoſis ignibus exta ſonant.
Si Diti cadit ante aras; iam Mulciber inſons,
Integra ſincero viſcera dente vorat.
Infelix Cæſar? vel ſint tibi Numina læua,
Vel dextra, ipſe Dijs Otho ſiniſter eris.

Rapax eſt alieni.

CLaude flagellatas Mercator marmore gazas,
Othonis penetrat marmora clauſa manus.
Turbato concede mari tua lucra Britanne,
Extrahet immerſas Cæſaris aſtus opes.
Si pedibus, quantum manibus valet, Otho valeret;
Herculeas curſu vincere poſſet Aues.

Priuſquàm ſe occidat, oculum ſibi confodit.

SOmni Sororem Vulgus vt Mortem vocat,
Dormire credit Otho quos cogit mori.
Quin ipſe cæde Ciuium laſſus graui,
Tandem repoſitis ocium telis petit.
Iſtinc ſtrepentes iam recedant Aulici:
Dormire vult; cœpit feneſtras claudere.

Seipſum occidit.

MIlle Tyrannorum Cæſar tormenta mereris,
Et tamen eſt crimen ſi tibi tela paras.
Te quicunque necet pius eſt, tamen ipſe ſceleſtus
Es, ſi te ferias; eſt ſcelus eſſe pium.
Te damnat Cælum, te conſcia Tartara damnant:
Es reus, at lictor non potes eſſe tui.
Quàm malus es Cæſar? quæ te pia Numina luſtrent
Crimine? ſi pietas te facit ipſa Reum.

IX.

AVLVS VITELLIVS.

Se à Fauno originem trahere putauit:
Iure quidem;
Nisi ille Semifer fuisset, hic totus Ferus.
Adolescentiam ne quæras:
Capreis in ocio perdidit.
Ætas virilis notior fuit, non melior.
Auri succinum, aurum etiam de Templis traxit.
Dijs auferens quod Scortis daret.
Præses scelestorum, præsidium scelerum:
Famam fœdauit Filij sanguine.
Imperium ex Othonis cinere collegit:
Quæsitum diu, mittendum citò:
Vitæ dispendio paruum mercatus compendium.
Cæsaris nomen recusauit:
Cæsarianæ virtutis augurium fugiens.
Perpetuò Consul, perpetuò inconsultus.
Fami non Famæ consuluit.
Dijs sacra, gulæ sacrabat.
Fucus Imperij, frugem perdidit:
Vt fucus in purpuræ Rosa citò perijt.
Statim priuatus Imperio,
Qui semper in Imperio priuatus fuit.
Per Vrbem raptus, risum insanis dedit moriens;
Qui sanis lacrymas dederat viuens.
Morti sacratus Vitulus, vt Martem placaret.
Disce lector.

Imperium vel mali adeunt:
boni tenent.

VITEL-

VITELLIUS

Mendacissimus est.

CVm gereret tumido te Cæsar viscere Mater,
Quid gereret fertur consuluisse Deas.
Iuno, *Vir*, inquit, *erit: non Vir, sed fœmina*, Pallas.
Vtraque decepta est, semiuir ille fuit.
Haud reget, hæc, *regnum: regnum reget*, altera dixit.
Vtraque decepta est, haud regit, haud regitur.
Prima, *peribit aquis: siccâ*, hæc, *tellure peribit*.
Vtraque decepta est, cæno humilis perijt.
Quem non decipiet duplici Vitellius ore,
Præscia si potuit Numina decipere?

Eius Capiti Gallus in Foro insedit.

AVsoniæ dum iura dabat Vitellius Vrbi,
Imminuit capiti nuncia Solis Auis.
Insidias caue dispositas; tibi tela parantur;
Nam vigil hæc volucris nunciat vt vigiles.

Ad scalas Gemonianas occiditur.

RAptus ad infames Gemóni sanguine scalas,
Improbe, Romani scena furoris, obis.
On, tibi qui similis Regnum conscendere tentat;
Regia per similes surgat ad Astra gradus.

In Tiberim proijcitur.

PHœbéum Phaethon se credidit esse Nepotem,
Aulus item sobolem se putat esse Deûm.
Ille furens patrij petijt moderamina Currus,
Hic petijt Patriæ flectere fræna suæ.
Ille animam Eridanâ flammasque extinxit in vndâ,
Sorte pari Ausonijs mergitur Aulus aquis.
Hoc variat sortem: lacrymat Phaethonte cadente
Populus, exultat, dum perit hic, *Populus*.

FLA-

X.

FLAVIVS

VESPASIANVS CÆSAR.

Tertius Diuus, Secundus Auguſtus, Primus Pius.
Afflictæ Vrbi tandem datus,
Solus præceſſore melior.
Solus ad Imperium euaſit, non inuaſit.
Solus è vita diſceſſit, non fugit.
Romam Romæ reſtituit, ſanam fractæ.
Dignitatem Imperio dedit cùm accepit.
Patriæ verus Parens, quia verus Filius.
Templum Pacis excitans, Templis pacem reddidit.
Ad ſpectacula Theatrum dedit:
Spectaculum ſe ipſo nobilius dare non poterat.
Dignus ſpectari, quem cæci etiam ſpectarunt.
Dignus Imperator, quo iubente claudi currebant.
Iniquis æquus;
Iniuriarum morſus liniuit obliuione.
Hieroſolymæ vt fores clauderet,
Iani fores aperuit.
Vt pacem pareret, nupſit Bellonæ.
Sceptri caducéo Pacis ſomnum induxit,
Somnum indixit ocij.
Sed heu; ſerò datus, citò rapitur.
Ceſſit diuino Fato, qui exceſſit humana facta.
Stans obijt:
Mortem terruit cùm animam efflauit.
Diſce lector.

Principem decet ſtantem mori.

VES-

VESPASIANVS

Amphitheatrum condit.

QVis? quis Erythreis animat properantia ripis
Marmora? quò rupes, nudaque ſaxa volant?
Oceano mirante Paros procul innatat omnis:
Currit in Auſonium terra Pelaſga Mare.
Heu, quæ Romuleâ moles ſeſe erigit Vrbe?
Proxima marmoreus ſidera pulſat apex.
Naufraga ſidereæ minitatur machina puppi:
Pallidus & pauidos Sol retroegit Equos.
Vel tua, vel ſuperûm ſunt hæc miracula, Cæſar,
Orbis in antiquo conditur Orbe nouus.

Comicos restituit.

REddidit Auſonijs ſcurrilem Cæſar arenam,
Salſaque proſcriptis perſtrepit Aula iocis.
Prouocat alba chelys chordacem carmine ſaltum;
Prima theatralis iura Bathyllus habet.
Migret Oreſtæus: Tragicæ concedite Muſæ:
Luctus abi: Regnum Veſpaſianus habet.

Portentum videt.

AEra per vacuum cernis pendere bilancem
Ante Palatinas Veſpaſiane fores.
Sanguinis vna tenet ſitientem Concha Neronem;
Altera te innocuum pendula Concha tenet.
Par onus vtrimque eſt; pendetis lancibus æquis;
Tàm ferus es Cæſar, quàm fuit ille pius.

Viso Cometâ crinito iocatur.

QVi rubet infauſto Fecialis crine Cometes,
Barbaricum Regem, cui coma longa, vocat.
Sic raſus loquitur, fallens ſeſe omine Cæſar:
At Vatem occidit flammea ſtella ſuum.
Flaua hæc Cæſaries Flaui eſt tibi noxia Cæſar,
Odit enim raſum Stella comata caput.

TI-

XI.

TITVS

VESPASIANVS CÆSAR.

Flauij Veſpaſiani imago,
Patriæ ſe Patrem pro Patre dedit.
Ante Imperium ignauus, moleſtus, crudus:
In Imperio gnauus, modeſtus, clemens.
Relictos Patris mores in ſolio inuénit:
Vapor elatus, ſtella fulſit.
Exuit animum cùm purpuram induit.
Lupus inuaſit Regnum, euaſit Paſtor.
Prius aurum omne voluit quod amauit,
Tùm illud donauit quod voluit.
Prius ferro corpora,
Tùm auro animos figere didicit:
Munis officijs in immunes officij.
Patris incæpta perfecit Patri Patriæ.
Hieroſolymam victam,
Victimam ſacrauit Famæ.
Suum ſcripſit nomen cùm Vrbem deleuit.
Tanto animo breue Imperium fuit;
Quod diu meritum, biennio liquit.
Breue Regnum cupiebat Roma
Cùm Regem accepit.
Longum cupijt cùm amiſit.
Diſce lector.

Non ſemper Fortuna non mutat mores.

TI-

TITVS.

Imperio accepto fit melior.

CRudus eras Cæsar priuatâ degener aulâ:
Ductus ad Imperium mitis es, & melior:
At tuus Imperij Clemens in limine Frater;
Protinus excelsâ crudus in Arce fuit.
Virga Caducéæ compar est Regia Virgæ.
Efferat hæc mites, mitigat illa feros.

Templum Hierosolymitanum inflammat.

HEu, quæ bacchantem frænabunt æquora flammam?
Nascitur en Templo depereunte Rogus.
Frigida Romanæ serpunt per marmora tedæ:
Nulla homines flectit Victima, nulla Deos.
Flamma profana sacrum conatur perdere Fanum:
Machina in exiguum magna cadauer abit.
Splendidus Isacidûm Cæsar cupit esse Sacerdos;
Non tantum Vitulos, integra Templa litat.

Bis venenum bibit, primò impune, secundò obijt.

HOstili medicata manu cùm cæcuba sorbet
Titus, inoffenso viscere monstra bibit.
Intrepido attonitus sub pectore torpuit Aspis:
Immemor ipsa sui Mors alimenta dedit.
Fraternâ medicata manu cum cæcuba sorbet,
Irruit in tumidum vipera fusa iecur.
Per caua serpit hyems venarum claustra: repertis
Mors subit auxilijs; victaque vita fugit.
Disce nouum virus: cùm non vis vlla veneno est,
Iratam Fratris, Thessala, quære manum.

Statim ab Imperio accepto obijt.

AVrea regalis tetigit cùm pondera sceptri
Mortiferâ Titus falce recisus obit.
Vitam Vitta fugat: Cupresso laurea cedit:
Degener ad feretrum purpura pompa fuit.
Inuida tam rectum viderunt Tartara Regem,
Vt regeret Manes hunc petiere suos.

XII.

FLAVIVS DOMITIANVS.

Ex Flauio Veſpaſiano,
Sub malo punicâ natus ad malum publicum.
Quàm malos ramos bonæ radices agunt!
Felix Genitor erat, tam fœcundus ni fuiſſet.
Hic anteà fortis, in Regno marcuit:
Purpuram Neſſi ſanguine tinctam induit.
Capitolium intrauit ſemel, non ductus, ſed pulſus.
In Theatro bellator, ſpectator in Campo.
Fratrem ſuſtulit, vt ſe extolleret.
Gemuit rurſum Roma,
Inducias experta, non pacem.
Sub Principe legibus vincto, reſpirauit ſoluta:
Sub ſoluto, vincta fuit ſerua.
A Fratre vno vitam;
Mortem ab altero accepit Imperium:
A Patre medicinam, & vulnus.
Scenâ interdixit Hiſtriones,
Solus Hiſtrio daturus ſcenam.
Hoſtibus Muſca, Muſcis Hoſtis fuit.
Nequitiam peruidens ſuam,
Gladium præuidit, non vitauit.
Diſce lector.

Præuiſa Mors malos terret, non corrigit.

DOMITIANVS

Muſcas venatur.

TErribili armatus iaculo, volitantia Cæſar
Agmina Muſcarum prouocat, vrget, agit.
Pugnat nigra Phalanx; telum gerit ore, tubamque,
Ipſa ſibi telum, dux, eques, & lituus.
Cæſareæ ſedenim ſuccumbit copia dextræ:
Paruaque non paruum corpora vulnus habent.
Apula natiuis ſpoliantur compita monſtris,
Muſcarumque genus perdidit vna manus.
Quin domitis de more Feris iam Cæſar ouaſſet,
Sed quæ axem traheret Muſca nec vna fuit.

Vites recidi iubet.

SOla Ceres profugo luget viduata marito:
Negligit arentes pectere flaua comas.
Vitiferum prohibet frondeſcere Cæſar Iacchum,
Pulſus ab Auſonio margine Liber abit.
Scilicet humano ſe poſtquam ſanguine Cæſar
Proluit, iſta ſitit pocula, vina fugit.

Ante obitum, Cornix loquitur.

HOrrida Tarpeio crocitans in culmine Cornix;
Edidit humanos prodigioſa ſonos.
Prodigijs turbata nouis exhorruit Aula;
Et diram volucrem Domitiane paues.
Ah! metuis Fera cum loquitur? miracula, Cæſar,
Tam conſueta times? non tu etiam loqueris?

EPITAPHIVM.

EXciſa truncis germina immerſit ferox,
Hydrâ ſuperbior, Virorum Carnifex.
Cæſar fuit cædens, dein cæſus perit.
Horret calentem ſtrage marmor: poſtquam eum
Mors hìc momordit, reddita eſt crudelior.

SACRÆ CELEBRITATES.

SACRA CELEBRITAS
MEDIOLANI HABITA
Anno MDCXX. quo
P. FRANCISCVS XAVERIVS
A Paulo V. Pont. Max.
In Beatorum Album fuit relatus.

CVM ad publicam hanc lætitiam non Insubres modò, & inquilinæ; sed exteræ quoque Musæ pietatis inuitatu conuolassent: Author etiam noster breuibus Elogiolis arctè acutèque perstrictam Beati Vitam, voluit pro suâ Symbolâ contribuere. Quod laudationis genus eâ tempestate maximè nouum; suâ festiuitate atque coloribus, tantos exciuit plausus; vt etiam post biennium, quando ille Beatus, à Gregorio XV. inter Sanctos inuocari cœpit: hæc ipsa Elogia in publico viarum apparatu Neapoli exposita fuerint & mirâ ingeniorum auiditate perlecta, atque transcripta. Horum igitur autographum typis adhuc intactum, meas in manus cum inciderit, æternitati consigno.

ELO-

ELOGIVM PRIMVM.

Ortus, & Apoſtolica Vocatio.

B. FRANCISCVS XAVERIVS

Reſpuat ſuas laudes, ſi poteſt.
Etiam inuitus accipiet, quod cùm offertur, tunc datur.
Omnes igitur alarum pennas expande Muſa.
Sed ad Cælum euolantem fruſtrà ſequeris;
Ni Terras peragrantem ſequaris.
In Terrâ Cælum vicit.
Hic Nobili Stirpe nobilior Palmes,
Imâ in Pyrenæi radice ad ſummâ naſcitur:
Gaudente Numine ima ſummis æquare.
Fatidici Fontis Oraculo, FRANCISCI Nomen ſortitur.
Aſſiſiati homonymus, vt vnanimus.
Ambo miri; ambo cælibes; ambo Seraphici:
Diuinis ambo Stygmatis inuſti;
Sed extimis ille, hic intimis.
Solus diſcrepabat lacernæ color:
Quo ille Omnia vt Cinerem; hic Omnia vt Fumum deriſit.
Huius ætates ne diſtinguas:
Vel huic ſe infantem Prudentia fecit:
Vel hic ſe Prudentiæ Senem:
Conſilio ſemper Senex, Innocentiâ ſemper Infans.
Peripateticas ambages Pariſijs explicans,
Dum humana docet, Diuina diſcit.
Iam verus Apoſtolicæ Scholæ Peripateticus,
Statuit Mundum perambulandò fugere, fugiendo lucrari.
Imò verus ex Peripatetico Stoicus:
Fortunæ fortunas reſtituit ſuas.
Opibus patrijs inopes ditat Pauper:
Et lacera penula totum eſt penu.

Suis

Suis igitur valere iussis, Socium se adiungit Iesu;
Cui se votis ligat, vt liberior abeat.
Ad nigerrimos Indos candidissimus destinatus;
Vnicâ literulâ I, ab Ignatio monetur, mouetur statim.
Muralem globum crederes directâ e bombardâ iturientem,
Ignea fauillâ vocis explodi.
Felicissimi exitus augurem habuit Somnium;
Quo exalbandum Indum humeris gestans, gestit.
Quanta illa esset sarcina, somnians vidit, vigil sentiet.
A Paulo III. Apostolica Sedis Delegatus,
Vt Romam secum vehat, Romam deserit.
Nam vbi Christi Fides, ibi est Roma.

II.

Ad Nauale festinantis gesta.

Iam sacra Xauerij, si potes, vestigia sectare Musa,
Quem locus retinet nullus, distineat pagina.
Hic nubiferum Apenninum, niuosas Alpes, scabram Pyrénen
Nudo metitus pede;
Patrias sedes prateruolans, non vidit, vel vidit tantùm.
Remora est Cognatus Amor: officijs officit: amplexu implicat.
Cælum igitur suspiciens, aliam despexit Patriam.
Exteros reputat suos, qui suos fecit Exteros.
At enerues vt reparet ad cursum vires;
Neruos sibi, torosque, carniuoris constringit funibus:
Et viam sibi triumphalem de suo purpurat.
Sic itineris tadium fallit, latusque psallit.
Est ipse Chelys, funes fidicula, concentus vota.
Ibericas per solitudines diu ieiunus,
Acerbissimam famem acerbioribus solatur Pomis.
Grauius Tantalo fuisset ea carpere, quàm carere.
Iam Regiam ad Vrbem scandens:

Ff *Dignâ*

Dignâ Pontificio legato apparatione conſpectâ,
Magnus Hoſpes, mendicorum ſubit Hoſpitium.
Non minuit Legati dignitatem neglectus.
Supra omnes viſus eſt, qui ſe infra omnes deiecit.
Diuite hac inopiâ, viluere Palatinæ Diuitiæ.
Quid enim (*inquiunt*) cœlata hæc Tecta, cui Tectum eſt Cęlum?
Quid nitida laquearia, niſi oculorum laquei?
Quid populis luctuoſi Principum luxus?
Quid gemmæ à gementibus lectæ?
Quid ſunt quæ miramur, niſi magnificæ nugæ?
Hunc igitur, veluti nouum Numen ſui tantum egens,
Admirata Regia,
Moroſo amore detinere cupit; bono infortunio non obtinet.
Stare in angulo neſcit Sol Orbi natus.

III.

Herculeas ad Columnas peruenit.

Suſpenſam ſcopulis, & Herculeis inſertam Columnis Gadir,
Europæ atque Africæ diuortium,
Noti Orbis metam, ignoti initium,
Xauerius tandem attingit. Adeſto Muſa.
Iam deſtinatum Nauigium inaugurat:
Et modicâ luſtrali Aquâ minatur Oceano.
Iam ſummo in Malo læta ventis alludunt Aplúſtria.
Iam ſoliciti Nautæ Maximum antennæ ſubnectunt Acátium.
Iam Hiſpano e litore vltimam ſpem conuellunt, Anchoram.
Vno e fune publica pendet Fortuna.
Sed quò pergis Xaueri! Subſiſte parumper dum licet.
Quid infrenem ignotamque Belluam laceſſis Oceanum?
Si nauigationẽ tibi ſpondeo, quis Terras? ſi Terras, quis Homines?
Maxima pars orbis ſibi vacat;
Ac tenebris inuoluta Natura torpet.

Hìc

Hìc ſunt vltima Mundi Clauſtra,
Tàm oculis quàm nauibus imperuia,
Hic horribiliformes Ferarum conuentus,
De Aquarum Imperio dimicant,
Et alternis mortibus viuunt.
Hic profundis vorticibus ſe reſorbet,
Atque in ſe naufragatur Mare.
Sed plus quàm Maris furor, metuenda pellacia;
Quæ minatur cùm ridet.
Hic ſterile Elementum, nihil ad alimentum parat,
Niſi Monſtra natantia;
Quæ ſi reperias, certandum eſt, vter vtri eſcam præbeat,
Prædator, an Præda.
Sed omnia ſint tuta; ſit Terra; ſint Populi.
Quid intereſt quibus moribus viuant,
Quos noſtris ſubiectos pedibus, toto Orbe Natura tumulauit?
Sed nihil à propoſito magnum deterret Argonautam.
Maria, Monſtra, Montes, Mortes oſtende, non pallet.
Dei Fidem laturus, Deo fidit;
Cuius intereſt noſtra, & Antipodum Salus.
Omnibus æquè citimum tornauit Cælum.
Omnem Orbem vnicus ligat Amor.
Oceanum Terris interfudit, & ab Orbe Orbem diſcreuit;
Vt alternis commercijs, Hominibus Homines opem ferrent;
Et Orbis Orbem erudiret.
Ergo cæleſti afflante flamine, lætum nautis celeuſma præcinit:
Funem ſimul, & moras ſoluit:
Et vltimus Alcidæ labor, Xauerio eſt primus.
Nimirum, ex arduis noſcitur qui ad alta naſcitur.

IV.

Occidentali in Oceano labor.

Occiduum per Oceanum

Sequere Xauerium, Musa: sed propter litus.

Mergos imitare, ne mergaris.

Vix lata Pelagum tentat Nauis,

Cùm lethum Nautis intentat Pelagus,

Infernum quippè Concilium,

Sacram illam salutis Onerariam cernens;

Quid agimus? (*inquit*) Nisi Nauis hæc perit, omnes perimus.

Quem pacatè possidemus Orbem, amittimus.

Æolys ergo spiritibus Tartarei Spiritus fœderati,

Æthereis vndis, æquoreas vndas:

Nocturnis tenebris, Stygias tenebras;

Fulmineis facibus, Furiarum faces permiscent;

Quæ lucem coruscant tenebris diriorem.

Quid sperent Naufragi Nautæ?

Ad Xauerium confugiunt, Salutis Vadem,

Qui solus, tot inter fluctus non fluctuat.

Hic gemina lumina (gemina planè Nautarum lumina)

In Cælum placidè intendens, Cælum placat.

Humili prece tumorem fluctibus eripit:

Et callidus pugil, dum humi sternitur, Oceanum sternit.

Hoc euicto infortunio, Fortunatas ad Insulas proram vertit:

Quas certò excubabat Infernus Draco.

Itaque beatis in Hesperidum Syluis, nouus hic Hercules,

Mala non inuenit, sed Malos.

Iam torrente sub Zonâ, corruptis frugibus atque lymphis;

Vermibus scatent aquariæ Vrnæ:

Et medijs in Vndis deficiente vndâ,

Exanimes languent Nautæ, dum Aqua animantur.

At Xauerio,

Putri illâ in Vrnâ sepulcralem Vrnam memoranti,

Deli-

Delicium est vermes bibere, ac suis vermibus propinare.
Hoc magis mirandum, quòd ignoto in Mari
Aberrantibus Naucleris viam designat.
Nam destinatum ad Portum tendens,
Errare non potest Amoris Magnes.
Denique ad Africæ cuspidem, gemini Mundi compágem,
Occidui Maris Metam, & Eoi Carcerem, venit.
Hic denuò cum Cælo, cum Fluctibus, in æstuario rixandum.
Et quòd omnium miserrimum,
Dum furit Mare, Terra timetur.
Sed omnia illi prospera sunt, qui aduersa quærit.
Verè igitur Caput Bonæ Spei dictus est ille locus:
Nam fortis animus, dum pessima patitur, peiora sperat.

V.

Orientali in Oceano mortalitas.

Hac in Plagâ, maiores plagæ.
Ad maritimos labores, morborum accessit labor.
Non remigij pernicitate fugitur hæc pernicies.
Viuos angit: morientibus conuiuit: fugientes sequitur:
Eodem Vento tabidus vapor afflatur, qui vela inflat.
At Francisco Xauerio,
Dirum aëris vitium, dignam Virtutis materiam parat.
Hic, velut publicum ex Cyclo, & Catastâ Mancipium,
Omnia circa omnes agit, & satagit.
Idem baiulus & focarius, excubitor & pollinctor,
Promus & quæstor;
Stipem rogat, quam eroget.
Imò idem opifex & salutifer,
Non Empiricus sed Empyreus Archiatrus,
Ægros tangit, ægritudines fugat.
At ipse tandem Xauerius,
Ægro-

Ægrorum leuamen grauissimè ægrotat;
Et quos abigit morbos rapit.
Sed alienum malum vt suum; suum vt alienum sentiens;
Tum impiger cùm æger;
Omnium se impendit valetudini, præterquàm suæ.
At quid Amor, nisi feruor? quid feruor, nisi furor?
Ergo Amoris feruore, febrilem feruorem geminante;
Flammea morbi vis mentem emouet;
Et caput illud ingens, delírat,
At nemo sanior hoc insano:
E Cælo illapsum furorem illum credas.
Delirabat humana loquens: Diuina loquens constabat sibi.
In ijs errabat, quæ non didicerat.
Qui vellent Diuina discere, poterant ad delirantem venire.
Eodem furore percitus, lectulum ægris sternens suum.
Anchorarios inter rudentes cubat.
Publicæ spei Anchora, proprium inuenit quietis locum.
Titubet igitur valetudo; aberret lingua; Mens est in portu.
Non phrénesis, sed phronésis est, benefacere, ac mala pati.

V.I.

Goam peruenit, Indiarum Orientalium Proregiam.

Festiuis iam plaude pennis secura Musa.
Frustrà fremente Oceano, furente Orco,
Ad Indos enauit suus tandem Apostolus.
Iam Goanâ in Vrbe Indici Orbis vertice
Sedem figit Apostolo dignam.
Quâ pompâ Romam Petrus, Goam Xauerius ingreditur;
Nudo pede, vili induuio, publico in mendicabulo.
Petri etiam exemplo,
Minori Præsuli dexteram cedit Magnus Præsul.
Nam legationis onera, non honores, ad se recipiens,
Omnium

Omnium maximus, ſibi nullus, omnes etiam latuiſſet,
Si Euangelica lampas poſſet latere.
Nullum ergo momentum opere caruit; nullum opus miraculo.
Prima cura fuit, Chriſtianis prodeſſe.
Æquè innocentia fautor, & ignoſcentia,
Vinctorum ferrum vt infringat, aurum quaritat.
Olim, ne caperetur, opes abiecit quas habuit:
Nunc captos vt redimat, opes poſcit, quas odit.
At minus eſt vinctos ſoluere, quàm diuiſos vincire.
Cadmæa inter odia & efferatas Veteranâ veſaniâ ſimultates
Placidus Caduceator Xauerius,
Odioſum efficit odium, & impacatis amicam Pacem.
Adhuc minus eſt odia componere, quàm dirimere Amores.
Hic improbum Veneris Alumnum Chriſtianis laribus proſcribens,
Obſcœnos Thalamos,
Vel illicitis facibus expedit, vel licitis expiat.
Omnium denique vitiorum reprehenſor,Virtutũ ſuaſor,Veri doctor;
In æde, in Templo, in compitis,
Rudem ſe facit, vt rudes alta doceat;
Doctum, vt Doctos falſa dedoceat.
Hoc aliјs diſsimilis, quòd ſe omnibus aſsimilat.
Tantis fractus laboribus vbi recubet rogas?
Non iam Anchoreos funes, ſed morientium pedes quære.
Hic illi ſapit Somnus, qui Somnum excutit.
At ſæpè Xaueriј Somnum metuens Somni Soror, Ægros deſerit.
Nullum enim ſalubrius Amulétum, quàm Iuſti propinquitas.

VII.

Expeditio in Orâ Piſcariâ.

Hactenus Homines in Semídeos: nunc Bruta in Homines vertit.
Prauos hactenus Chriſtianorum mores emendauit Antiſtes:
Nunc ex Antiſtite Apoſtolus, efferas Gentes vt Chriſto vendicet,
Maria,

Maria, ſcopulos, ſolitudines, Ferarum luſtra perluſtrat.
Hàc, cónfraga & ſentoſa nudo diſcurrit pede:
Et vernis induit ſentes roſis.
Illàc, arentes per arenas affluenti ſudore diffluit;
E ſiti flagrat, in fontem verſus.
Confluunt ad nouum Hominem monſtroſi indigenæ:
Quos ille linguæ imperitos nutibus érudit.
Inaudita miracula! audire oculos, manus loqui.
At quis mutam miretur facundiam, Brutorum Magiſtram?
Primùm in Orâ Piſcariâ Euangelicam Sagenam iacit:
Ex Petri Arte piſculentum locum nactus.
Vbi Vniones piſcantur Indi, Indos expiſcatur Xauerius:
Quos Vnionibus candidiores ex aquâ trahit.
Tritum vulgi dicterium, fruſtrâ Indum lauari.
Hic à ſuo Somnio didicerat Indos fonte ſacro emaculare.
Sed vnum illi Somnus Indum obtulit; vigilia infinitos.
Dies noctibus baptizando continuat:
Et citiùs vndæ manum, quàm capita deficit manus.
Charitum Fontem deformibus conciliare formam ferunt:
Hic, citrà fabulam, immundum mundificat Mundum.
Miri ergo ſunt latices, quos manu Xauerius ſpargit:
Ter miri, quos oculis ſtillat.
Lacrymarum aſpergine Tartareos extinguit ignes.
Vt remeabilem Mortuis efficiat Stygem,
Geminum per oculos vadum pandit.
Felix Ora Piſcária!
Quas inter fluctus quærebat Gemmas, in litore inuénit.
Pretioſior nulla eſt Gemma, quàm pia lacryma.

VIII.

VIII.

In Trauancoridis Regno gesta.

Duros labores, vt respiret, durioribus mutat.
A barbaris Piscária, ad inhumanos Trauancoridas nauigat.
Iam Ethnicum Nauis Rectorem ad Christum ducit.
Nemo luculentius naulum soluit.
Perierat infelix; tranquillo etiam pelago náufragus.
Polum suspiciens; toto errasset Cælo,
Nisi doctiorem Nauarchum Nauarchus inuenisset.
Hoc etiam ex Petri arte;
Cui Cæli Clauis, & Nauis Clauus commissus.
Iam publico vacans Ministerio,
Æris tinnitu Pupillos primum conuocat, vt Pastor Apes:
Diuini mellificij spem primam.
Tùm Campi Grandauis implentur;
Et concionalis suggestus est Arbor.
Arbores omnes vnius Hominis cantus in Thraciâ traxit:
Vna nunc Arbor Indica, Homines trahit.
Hic contrà impiam Regionis Religionem tonat, fulgurat;
Quæ factitijs Numinibus viuos Homines immolans,
Inexpiabili flagitio Populum expiabat:
Cælumque irritabat deprecando.
Verus igitur veri Numinis cultor, & vltor,
Christianis Sacris profana exaugurans Sacra,
Vbi Homines Dijs cruenta cadebant Hostia,
Incruentam Hominibus Hostiam fecit Deum.
Templa Numini, Numina flammis dicauit:
Et Oraculis tacere iussis, vnus Oraculum Xauerius fuit.
Malignè tulere opprobrium Dæmones; iocosâ primum vindictâ,
Dum Sacra canenti Xauerio, absurdis boatibus accinunt.
Congruo tamen concentu ex aduerso:
Nisi vocum cacophoníam, dolorificus excepisset sonus.

 Nam

Nam Diuina meditantem, nodoſis pulſant fuſtibus.
Vecors vindicta, abſente Animo Corpus aggredi.
Non impunè tamen;
Nam Cruciantes Dæmonas, acerbiùs cruciat Oratio.

IX.

Quid in Diui Thomæ Sepulcro,
Et Moluchi Regno.

Quieſce pauliſper Muſa, vbi indefeſſus quieſcit Xauerius:
Tandem ad Apoſtoli Thomæ Sepulcrum nouus peruénit Apoſtolus.
Quàm geſtit illum videre, qui Chriſtum tenuit cùm vidit!
Quàm geſtit Sepultus Hoſpes,
In ſepulcri ſui Contubernio Hoſpitem excipere Collegam!
Ibi Xauerius Defuncto ſimilior quàm ſibi;
Vt ſe reficiat, ſeptendiali ieiunio conficit.
Ità exardens, ità exhauſtus,
Vt affixam Diui tumulo votiuam lampadem credas.
Hic igitur Apoſtolorum ſteterat curſus, vt Xauerius expleret.
Illorum limes, Xauerio eſt limen.
Excurrit operoſa Virtus quò Vitia vocant.
Ad Moluchi Regnum venit;
Omnium deterrimum, quia ditiſsimum.
Vincendus erat cum Impietate, luxus Vitiorum Pater.
Oſtrum, Opes, Dapes, Deliciæ, quicquid cerneres, telum erat.
Regijs ipſe donis impétitur Xauerius.
Sed aurea miſsiliæ impenetrabili deluſit centóne.
Magis proindè exoſus.
Venenis clàm inſectatus, oblatas reſpuit antídotos.
Nempè à Paulo miſſus, veneniferos morſus non pauet:
Imo, de Deo ſecurus, veneni metum vt venenum pellit.
Verſo igitur poſtmodùm in amorem odio,
Magnus

Magnus ab Indis Pater vocatur.
Veriùs Magnam vocassent Matrem,
Tanto cruciatu tot enixam liberos.
Dum Sacris operatur, diro Terræ tremore Templum labat.
Diffugiente Populo, abeunte Templo, non mouetur Mysta.
Templi ruinas integro spectans Animo, Opus péragit.
Nam quid timeret, qui Deum complexus,
Ruere non poterat, nisi in Cælum.
Vltus est tamen Dæmonum, ac Terræ facinus:
Quam, ne postindè moueretur, Templis onerauit.

X.

Post Sinas, vltimam Terrarum
lustrat Iaponiam.

Finis vnius laboris, alterius est gradus.
Pro Deo contra Idóla; pro Virtute contra Vitia,
Laboribus, Doctrinâ, Prodigijs pugnando,
Barbara vsque ad Sinas permensus Regna;
Eoi Solis cunabula vt exploret, Nauim postulat.
Negantibus Nauarchis tentari posse intentatum Mare,
Se Nauim, se Nautam parat.
Non nauticam Pyxidem, non Astra consulet,
Qui Astrorum Dominum pectore inclusum gestat.
Aut gratuitus (*inquit*) Portitor erit Mare;
Aut inimico Mari, salutem Amicis feram.
Inuia ad Christi Fidem nulla est Via.
Hoc argumento Nautarum spem firmante,
Nauim obtinet; & vltimam rerum Iaponiam tenet.
Sed nouis artibus fallendus erat antiquus Regni Genius.
Feram sæpè imitatur, qui Feras capit.
Sub Superbiæ insignibus, Superbiam circumuenit,

Gemmeo apice, pexà Cæsarie, aureo fucatus paludamento,
Regias vt aures capiat, oculos captat.
Tum alloquio, quàm veste concinnior,
Nobilium animis Diuina dogmata instillat:
Et quibus se similem finxerat, eosdem fecit similes sibi.
Iam solus innumeris, exter indigenis,
Ignotis ignotum insinuarat Christum:
Sed malo tandem Genio, leue Vulgi ingenium commouente;
Malè sanos dum curat, insanus creditur.
Sic dulciloquus insanire Orpheus Bacchantibus est visus.
Saxeà igitur grandine vndiquè ingruente,
Carneos dixisses lapides, lapideas Xauerij carnes.
Hic igitur per saxa illæsus abijt: illi, similes saxis restitére.
Hoc etiam Petro adstipulatus:
Quòd hi lapides Iáponam fundarunt Ecclesiam.
Nam etiam Impietas nocendo iuuat.

XI.

Ad Sinas redux, moriendo triumphat.

B. FRANCISCI XAVERII
Laudibus metam pone Musa, vbi vitæ metam posuit.
Ne ingrata Iaponia,
Qua viuum oderat, se mortuum fideret:
Maluit Sinarum in sinu Mortem quærere, quam prauiderat.
Sed hem: ad amicam hanc Terram, aduerso velificat Mari.
Fortasse pretiosos illos Cineres Solo inuidet Salum:
Vel ad mortem ne festinet, mortem minatur.
Sed ò prodigiosa securitas!
Eàdem procellà gemina laborant Naues.
Vtraque Nauis Xauerium implorat suum.
Hic vtramque vt tutetur, simul in vtràque conspicitur.
Vnus

Vnus & geminus; Socijs vt astet, à se distat.
Dubitas Mortem paueat?
Imò vt certiùs illa collineet, hic se geminat:
Et vltrò incipit à se diuidi.
Sed quid mireris vnum geminis nauigijs capi;
Cùm vnum geminus Orbis non capiat?
Optatos igitur ad Sinas, vtroque incolumi nauigio, reuersus;
Lustratâ Terrâ, deiectis Idólis, vindicato Numine.
Nihil erat quòd viueret, cùm nihil eßet quòd vinceret.
Morbum igitur Mortis Nuncium festiuè amplexus in Tuguriolo,
Morti aliquamdiu cunctanti
Septies incisâ venâ sanguinem libat.
Tenere se non poterat flagrans cruor.
Ne Apostolico cruori degener argueretur,
Ostendit, Martyrium sibi defuisse, non se Martyrio.
Hos ergo triumphales per aditus septemgeminos
Procedens purpureus ille Animus:
Vt ex alto sua numeraret Trophæa, Cælum conscendit.
Anno Salutis millesimo quingentesimo quinquagesimo.
Natus anno millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto.
Annos natus quinquaginta quinque.
Beatis adscriptus à Paulo Quinto.
Ità quinarium numerum,
Lunaribus intemperijs Orbi infaustissimum,
Omnium beatissimum expertus;
Docuit, Nihil infaustum esse Virtuti.

SACRA

SACRA CELEBRITAS

Qua

TAVRINORVM AVGVSTA

Annum Salutis M. DC. LIII.

AB AVGVSTISSIMÆ HOSTIÆ MIRACVLO, BIS SECVLAREM,

Religiosâ magnificentiâ, pioque plausu, Memorabilem fecit.

CERTA & peruulgata res est, Anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio, Die sexta Iunij, Augusta hac in Vrbe Diuinum illud Prodigium contigisse; quo ab Isiliarum expugnatoribus, & expilatoribus, *Sacratissimum Christi Corpus*, cum suo loculo, quod *Ostensorium* vocant Mystagogi, raptum, conuasatum, atque Iumento impositum: vbi ad olitorium Vrbis huius Forum peruenit; procumbente statìm Iumento, ac spontè fatiscentibus sarcinis exiliens, in altum recessit: ac sacro postmodùm Ostensorio ad solum deciduo, ipsa per se candida HOSTIA instar Sideris summo in aëre diu fulsit; donec aduentante Clero, in Calicem ab Episcopo Romagnano suppliciter oblatum, spontè, sensìmque descendit: & Metropolitanam ad Basilicam solemni pompa delata fuit, ac cælici Thesauri loco, in arcanis loculis custodita. Æternam rei fidem astruunt Acta publica in Vrbani Prætorij Tabulario, & Ecclesiæ Metropolitanæ Archiuo, asseruata: multa & grauissima sacrorum profanorumque Historicorum monumenta: marmoreum Sacellum eodem loci ac temporis conditum, quod longè augustiore postea

Templo

Templo publica pietas commutauit: numerosa demum Sodalitas piorum Ciuium, abusque illo æuo, ad continuandam Diuini muneris venerationem, instituta. Quamobrem cum *Augusta Ciuitas*, beatissimam illam diem, anniuersariâ semper celebritate religiosissimè percoluerit: cùmque centenariæ periodi, fatali quadam consensione multo vehementiùs quam Annuæ, sibi respondeant: vnde centenarios Vrbis conditæ recursus, maximâ ludorum, & Secularium carminum exultantiâ, Romani celebrabant: voluit eadem Augusta *Annum hunc Bis secularem*, magnifico Apparatu, & vnius Concinis huius sui calamo, insignire.

Itaque cùm in eo *Templo*, quod (vt prædixi) DOMINICO CORPORI vbi res acta fuerat, dedicauit: diuina Sacrificia, piasque gratiarum actiones Ciuitas decreuisset: placuit votiui eius Templi faciem, ingenti *Arcu Triumphali* astituto, splendidissimè exornare: totamque Fori aream, quæ ante Templum maxima panditur, in quadrum circumuestire: ac duos vtrimque aditus ad ortum & occasum, duobus itidem *Arcubus* pari magnificentiâ intercipere.

Occidui Arcus ornamenta.

A Coronide ad Fornicis curuaturam, amplissima infixa *Tabula*, pictam exhibebat oculis Isiliensis Oppidi expugnationem: Templi direptionem, ac præsertim Sacratissimæ *Hostiæ* atque *Ostensory* raptum, Sacerdotum horrorem, & Angelorum summo in aëre apploratum.

Infrà Tabulam, ad explicatum Picturæ, atque Populi inuitamentum, huiusmodi pendebat *Inscriptio*, Iambico metro.

Taurina Pubes, Romuli Augustum genus.
Cerne vt subactis bellicus Isilys furor,
Prædam profanæ misceat prædæ sacram,
Et mancipatum Sarcinis claudat Deum,
Bis-Secularis igitur hæc redijt Dies,

Cùm

Cùm rapta fugiens HOSTIA hoſtiles manus,
Ex vniuerſis legit hanc Vrbem Vrbibus,
Veramque fecit Numini Auguſtam ſuo.
Tibi ceſſit ergo Præda: tu alieno innocens
Diteſce Ciuis ſcelere: tu captum Deum,
Ne, vt aduolauit, áuolet, Votis liga.

Cætera huius Arcus Ornamenta ad deteſtabilem illam rapinam referebantur. Primò igitur, in inferioribus intercolumnijs. *Symbola duo* ex profana eruditione deſumpta, ſeſe offerebant. Altero, ſacrilegus *Prometheus* Ignem Cælo furabatur: Horat. ÆTHEREA DOMO SVBDVCTVM. Altero, *Achiui* fatale Palladium ex Palladis Arce aſportabant: Virgil. AGGRESSI SACRATO AVELLERE TEMPLO.

Alia item duo ex Sacris literis. In altero, *Sámſonem* mancipant, illigantque Philiſtini. Iud. 16. PHILISTIHIM SVPER TE SAMSON. In altero, *Ægyptij* Diuinum Ioſephi *Cratérem* ſacculo includunt. Gen. 14. PESSIMAM REM FECISTIS.

Supra Coronidem, quatuor *Simulacra* Iſilienſis excidij barbariem ſignificabant. Hinc *Mars* minax, diſtricto acinaci. Illinc *Furor* cœcus, flammaſque ſpirans. Vtroque in angulo, *Furiæ* anguineâ comâ, facibus & viperis armatæ.

Supra proiecturas ſedebant *Iſilienſes Captiui*, palmas pedeſque arctè coërciti.

Faſtigium incubabant *Virtutes deſolatæ*. *Religio* Aram complexa: ſciſſo Pallio, fractâ Cruce, deiectâque Mitrâ. *Fides*, quaſſato Calice, atque ſpeculo, pectus ſibi dolenter plangens. *Iuſtitia*, crinem laniata, gladio atque bilance ad pedes ruptâ.

Cætera ſpatia complebant *Trophæorum Faſces*, Militaribus ſimul, & Sacerdotalibus exuuijs temerè congeſtis: cum inſcripto, FASQVE, NEFASQVE. &, SACRA PROFANIS. Vt ſignificarent promiſcuam in impotenti Victoriâ prædam.

Mediani

Mediani Arcus Ornamenta.

Hic, geminâ hinc inde *Tabulâ*, Sacrosanctæ *Hostiæ miraculum* continebat. Dextera ob oculos ponebat Christigerum Iumentum eo loci derepentè prostratum: diruptam per se Sarcinam: Viuificam *Hostiam* altè radiantem: Ostensorium humi iacens: & attonitos Populos. Sinistra *Miraculum alterum* exhibebat: Cleri aduentum; Episcopum cum sacro Calice supplicantem; Diuinum Corpus illabens; Populum gaudio lacrymantem: Notarium publicis acta literis excipientem.

Inter vtramque Tabulam legebatur *Inscriptio*, eodem Iambico stylo, vtpotè ad enarrandum facili, ac populari.

Auguste Ciuis, Numini acceptum Genus.
Venerandus hic est ille Solstitij locus,
Vbi sancta prono Præda Iumento stetit.
Hic solis instar pendulum spargens Iubar,
In supplices vocata descendit manus.
Hic ergo adora, hic procide: hic Magnum Aduenam,
Quem coluit etiam Quadrupes; pronus cole.

Hunc etiam Arcum decorabant duo *Symbola* ex profanâ eruditione. In dextero, *Sol* erat, obscuræ Nubis obicem vibrantibus dissipans radijs: RVMPIT, VT ERVMPAT. In læuo, *Bomba*, nouum, at notum bellici tormenti genus; ignis inclusi violentiâ dirupta. CÆLARI NESCIA VIRTVS. His eruptio Sacræ *Hostiæ* indicabatur.

Duo quoque Symbola Sacræ eruditionis, ad supplicem Episcopum dilapsam *Hostiam* significabant. *Moses* in aureâ capedine, coram populo, suauissimum Mannæ rorem candidâ e nubeculâ depluentem colligit, quem in Arcâ recondat. Exod. 15. ISTE EST PANIS, QVEM DOMINVS DEDIT VOBIS. *Iosue* Solem moratur. OBEDIENTE DEO VOCI HOMINIS. Ios. 10.

Infernè, *Statuæ* quatuor antecolumnares, quatuor Principum Sabaudorum eius æui, quo rés acta est, Imagines referebant. *Ludouici* Sabaudiæ Ducis, & *Annæ* Cypriæ Coniugis. *Beati*

Hh Ame-

Amedei Principis, & *Tolandæ* à Franciâ, Coniugis.

Supernè, *Angeli* quatuor erecti, alterâ manu buccinam; alterâ Vuas & Ariſtas, Auguſtiſſimi Symbola Myſterij, tenebant.

Cætera ſpatia eleganter implebant, ornabantque *Trophæa* Myſterio conſentanea, ex rebus ad Euchariſtiæ cultum, ſacramque ſupellectilem pertinentibus.

Tertij Arcus Ornamenta.

Continebat huius Arcus pictura *Sacram Ceremoniam*, quâ Taurinenſis Ciuitas, tanti Numinis non ingrata Hoſpes, ad æuiternam Diuini benefacti memoriam, ſplendidiſſimi huius Templi fundamenta iecit. Obijciebant ſe in eâ Tabulâ Vrbis Decuriones: Canonicus Metropolitanæ Ordo cum Epiſcopo, qui primorem inaugurabat lapidem ſic inſcriptum.

MEMORIÆ AVGVSTISSIMI MVNERIS
AVGVSTA TAVRINORVM, SACRAT.
ANNO MDCVII.

Aſtabat cum Filijs pijſſimus Dux Carolus Emmanuel, aureum Nomiſma cum ſua effigie fundaminibus immittens: eique celeber Architectus Vitozzius, Templi Imaginem in tabella deſcriptam oſtendebat.

Inſcriptio Tabulæ appenſa, hæc fuit.

Adeſte Ciues, Hoſpites, & Conuenæ.
Hic quò tenaces traxerant Numen preces,
Puſilla Magno Cellula Statori ſtetit;
Et Ara Amoris arrha perpetui breuis.
Creſcente creſcens Vrbe ſed feruor pius,
Anguſtias contermini laxans Fori;
Auguſtiore Numen excepit Domo.
Sed vna Dominum non capit tantum Domus.
Maiora poſcit. Numini Hoſpitium capax
Eſt Hoſpes ipſe. Corde ni excipitur Deus,
Auguſtâ in Vrbe ſedeat, anguſtè ſedet.

Allude-

Alludebant ad eandem Historiam in Intercolumnijs, duo de profano fonte deriuata *Symbola*. Primùm, *Pharia Turris*, à Ptolemæo Philadelpho in Ægyptij Maris litore constituta; vt & pulcritudinis admiratione oculos moraretur, & nocturnorum ignium fulgore, laborantibus Nautis Portum indicaret. Verba ex Horatio: PRÆSIDIVN, ET DECVS. Deinde, *Capitolini Templi Inauguratio:* in quà Terminalis lapis inter fundamenta repertus, cùm dimoueri nullà vi potuisset, eidem Templo æternitatis fecit augurium. Verba, NEC METAS NEC TEMPORA: ex Virgiliano carmine ad eandem Capitolini Templi Inaugurationem respiciente:

His ego, nec metas rerum, nec Tempora pono.

Ex duobus *Emblématis* ab Historià Sacrâ: alterum fuit *Ara saxea*, ab Iacobo ibi posita, vbi Deum viderat. Genes. 35. APPELLAVIT NOMEN LOCI ILLIVS, DOMVS DEI, IBI ENIM APPARVIT DEVS. Alterum, Aurea Mensa in Salomonis Templo, *Panem propositionis* perpetuò seruans. OBLATIO DOMINI IN MEMORIAM MVNERIS.

Fastigij flexiones insidebant tria *Simulacra* ad Templi structuram spectantia. *Magnificentia*, magnificè ornata, Pyramidem complexa, & alterâ manu ditia dona fundens. *Architectonice*, Ichnographicas tabulas, circinos, libellamque tenens. *Pictura*, lauro redimita; peniculos, Tabellam, variaque pigmentorum loculamenta.

Ad dexteram læuamque, *Statuæ* quatuor antecolumnares. *Aron*, Pontificio habitu, Panes (Diuinæ Hostiæ specimen) vtràque gestabat manu. *Melchisedech* regiè Paludatus, Panem, atque Cratérem. *Salomon*, Templi sui Typum. *Ezechiel*, noui Templi Imaginem à Deo acceptam.

Inania demum spatia, *Trophæis* ad Architectonicen, fabrilemque spectantibus complebantur: suprâque fornices & proiecturas, Augustæ Vrbis antiqua eminebant *Insignia*.

Interioris Templi Ornamenta.

Nihil erat toto Templo quod elegantijs ornatuq; careret. Nam cùm Templum ipſum ob admirabilem artis elegantiam, ſe ipſo ſemper ornatum eſt: tùm præſertim triumphali illa die, parietes omnes, apertiones, laquearia, pilæ, columnæ, tot adſcitis aulæorum, picturarum, lemniſcorum, florumq; illecebris: tantoque auri atq; argenti fulgore vndecumq; oculos rapiebant: vt non iam Templum, ſed verè Paradiſium Numinis domicilium videretur.

Suprà Principem autem Aram, ſumptuoſa ſurgebat *Moles:* in quâ tota *Miraculi Scena*, non iam pictis Imaginibus, ſed prominentibus Simulacris diſcretìm expreſsìmque apparebat. Ibi totius *Fori area* cum ſuis hinc illinc ædibus ſensìm diminutis, ad Vrbani Palatij proſpectum opticè procurrens, vt in theatralibus proſcenijs cernimus: ipſum Miraculi locum ad viuum repræſentabat. Ibi Sacratiſſimæ *Hoſtiæ* conſimilis quædam forma in aëre altè ſuſpenſa; argenteis quibuſdam filamentis ex lampadum repercuſſu radios imitantibus, vehementer effulgebat. Humi *Epiſcopus* in genua prouolutus, humillimè deprecantis ſpecie, imminulæ Hoſtiæ aureum Calicem offerebat; quæ argenteo radiorum ad Calicem fluore, ac perpetuâ illâ coruſcatione, moueri ac dilâbi, aſtitibus videbatur. Superiore in *Tabellâ* inſcripta legebantur ſacra verba, quibus Salomonem alloquutus eſt Deus, cùm ſupplici prece deuocatus, in Templum ab eo conditum multâ cum luce deſcendit.

AVDIVI ORATIONEM TVAM,
ET ELEGI LOCVM ISTVM MIHI,
IN DOMVM SACRIFICII.

lib. 2. Paralip. cap. 7.

SACRA

SACRA CELEBRITAS
Qua eadem
AVGVSTA TAVRINORVM,
FRANCISCO DE SALES
Gebennensi Episcopo,
BEATORVM HONORIBVS DONATO
Publicè gratulata est,
Anno M. DC. LXII.

HVNC quoque diem suis annumerandum Fastis Augusta Ciuitas censuit; quòd Beatissimum hunc Præsulem, Sabaudo Sceptro consubditum, Domicilij iure Conciuem; Familiæ dignitatę, Patritium; Vitæ candore, Aulæ huius speculum habuisset: ediscens, à Regalibus quoque Palatijs ad Empyream Beatitatem, viam esse virtuti. Itaque cum iampridem ipsa Ciuitas suis quoque supplicibus literis ab Apostolicâ Sede hunc honorem Conciui benemerito atque sanctissimo, enixissimè rogasset: vbi tandem sensit ab Alexandro VII. Orbi donatum, quod ipsa vouerat; non potuit infinitam lætitiam festiuis plausibus non effundere. Cùm igitur in Nobilium Virginum Templo, quæ Beati huius Patriarchæ spiritu viuunt, maximâ Principum, & omnium Ordinum celebritate, publicæ supplicationes, actionesque gratiarum essent persolutæ, eandem frequentiam antè Vrbanum Prætorium suum, Magnificentissima Ciuitas, festiuo nocturnorum ignium spectaculo recreauit, Diuique laudes tot eloquentibus linguis, quòt exilientibus flammis personuit.

Flam-

Flammiferæ Molis species, atque significatio.

Clemens Octauus, Maximus ille Optimusque Pontifex; vt Francisco de Sales Elogium quamamplissimum quambreuissimè pangeret, FONTEM DIVINI VERBI, IGNEMQVE OMNIA COMBVRENTEM, appellauit. Ænigmaticum prorsus præconium: quid enim tàm repugnans, quàm IGNI AQVA? sed adeò verax atque mirabile, vt Præsulem nondum mortuum Sanctus Pontifex, pauciloquo isto vitæ vocis Oraculo (vt ità loquar) canonizarit. Horum igitur authoritate verborum fretus noster Author, vt Beatum Franciscum IGNEVM verè FONTEM extitisse demonstraret; *Eliæ Aram* Aquâ & Igni diffluentem pro Symbolo sibi proposuit, ex Sacrâ Historiâ, *lib.* 3. *Reg. cap.* 18. Cùm enim *Taurum* in Arâ lapideâ Elias immolandum collocasset: tantam aquarum vim super Aram fundi iussit, vt Arâ Fontis instar exundante, solum etiam, omnesque circùm fossæ abluuione natarent; tùm rapidam e Cælo Flammam deuocauit, quæ victimam, ligna, lapides, Aquam deniquè omnem deuorauit, atque consumpsit. Quid autem expressiùs *Fontem Diuini Verbi, ignemque omnia comburentem*, expingeret?

Ad eam igitur Historiam festiuo in hoc Apparatu allegoricè alludens Author; totam *Molem*, quæ medio surgens Foro, *Eliæ Aram* referebat; ad imaginem marmorei Fontis octogoni efformauit: qui gemino è conceptaculo, altero in alterum depluente, vndas vndique vndis agglomerabant: quibus multiplices Geniorum Imagines ex vrnâ: variaque Monstrorum ingenia, tubulis, atque helicibus, perspicuos addebant lympharum fluxus, atque iaculationes. Aræ imposita erat lignorum strues: supraque struem ingens *Taurus*, Taurinam *Eliæ Victimam* imitatus, procumbebat: nobilissimum huius Vrbis insigne: ad exprimendum Taurinensium affectum erga Beatissimum Conciuem, cui sese deuouebant, sacrabantque. Atqui satis constat, nullum in Sacris profanisque literis luculentius, gratiusque fuisse Sacrificium, quam quo Taurus immolabatur. Meritò itaque Virgilius,

Maxi-

Maxima (inquit) *Taurus Victima*. Et Plinius *lib.* 8. *cap.* 45. *Taurorum Victima, optima, & laudatissima Deorum placatio.*

Hoc igitur totum apparatus mysterium *Inscriptis literis*, pictisque *Symbolis* explicabatur. In anteriore Aræ fronte hæc legebatur *Inscriptio*.

BEATO FRANCISCO SALESIO,
RADIANTIBVS FLAMMEI CÆLI SEDIBVS
IN DIVORVM CONCILIVM RECEPTO;
AVGVSTA TAVRINORVM,
ARDENTIA CIVIVM VOTA
FLAMMANTIBVS EXPLICANS LINGVIS,
EMPYREI BEATITATEM GRATVLATVR,
SESEQVE SACRAT.

Opposita *Inscriptio* ad Virgineum Cœtum, ab eodem Beato, Sanctissimis legibus institutum, allusit.

MIRARIS IN ELIÆ SACRIFICIO
ALGENTES FLAGRASSE LATICES,
PVRAMQVE IN VNDIS ARSISSE VICTIMAM?
DIVINI AMORIS MIRACVLVM FVIT,
IN FRANCISCO SALESIO RENOVATVM.
HVNC FLAMMEVM FONTEM VOCES,
DODONÆO VERIOREM.
NAM INNVMERÆ VESTALES DEO SACRATÆ,
AB IGNIFLVA EIVS DOCTRINÆ SCATEBRA,
ÆTERNAS ÆTHEREI AMORIS LAMPADES
INFLAMMARVNT.

Ad

Ad Aræ latera, *Emblemata* duo, vtriuſque Inſcriptionis ſententiam Symbolicè innuebant. Atque vtrique Emblemati pro Inſcripto, ipſiſſima Clementis VIII. verba diuiduè reſpondebant. Altero Emblemate *Elias*, aſtite Achabo Rege, Victimam aquâ circumfuſam deuocatis è Cælo Flammis adolet, IGNIS OMNIA COMBVRENS. Altero, *Fons Dodonæus* extinctas Ferulas accendens: ac Virgines pleræque Veſtales, ex eius aquâ faces illuminant, FONS DIVINI VERBI.

Exitus.

Hæc feſtiuæ Molis forma fuit, atque diſpoſitio: cui Forum vniuerſum ſplendidiſſimum efformabat Theatrum. Nam Fontis *clauſtra* atque *cancelli* procul ipſo fonte; ad varios ignium luſus erant parati: parietes interim, Meniana, Tecta omnia facibus collucebant: omnia nobilium Virorum, Matronarumque ſpectantium decorabat ornatus: Ædes præſertim Vrbanæ, Regiorum Principum, Aulicorumque pompâ gliſcebant: certabatq; cum tedarum fulgore, gemmarum fulgor. Augebant denique maieſtatem Prætorianæ cohortes circa Forum diſpoſitæ, tubarum fragor, armorum nitor, & ipſa noctis obſcuritas.

Non igitur abſimilis ab Eliæ Sacrificio, fictitij huius Sacrificij Succeſſus fuit. Nam ſigno dato, Fons ille mirus, qui pellucidis aquarum riuis vndique profluere videbatur: tùm ſubità veluti e Cælo deuolante *Face* tactus, aquas repentè in flammas vertit. Iam *Taurus* ignea cornibus fluenta in Cælum vibrat: iam omni ex parte volantes flammæ, ignei vortices, crepitantia fulgura, fauillarum imbres, horribili fragore, innocuo fulgore aures ſimul atque oculos oblectant territando, atque adeo nouis ſemper, ſemperque mirabilibus ignium ingenijs, euſque ſpectantes detinuere, donec iam omnes *Cancelli*, *Ara*, *Strues*, *Victima* ipſa tota, iucundiſſimâ in luce conflagrarunt: atque Ignium ſpectaculum, tubarum clangor, & militarium tormentorum bombi exceperunt.

FVNE-

FVNEBRES

APPARATVS.

EXTREMI HONORES
PHILIPPO III. HISPANIARVM REGI,
Mediolani celebrati die VII. Idus Iunij MDCXXI.

REGII Funeris apparatus vniuersus, quoad rem literariam; Prorégis, Supremique Concilij voto, vnicum Authoris huius calamum sensit: ab omnibus facilè agnoscendum. In exteriori Metropolitanæ Basilicæ prospectu, inter gemina Mortis simulacra, horribilium Præcónum speciem referentia; Inuitamentum hoc, ex vetere indictiouorum Funerum formulâ, legebatur.

EXEQVIAS MOESTISSIMAS REGI VESTRO,
O CIVES.
HVC VOTA, HVC LACRYMAS.
QVI MAGNA DABAT, MODICVM PETIT.

Sub intimâ Templi Testudine, vbi supra Tumulum flammifera surgebat Moles, Sepulcrales Inscriptiones quatuor; quid *à Cælo*, quid *à Virtute*, quid *à Fortunâ*, quid *à Naturâ* in Regem collatum fuisset, complectebantur: quarum prima, Filij nomine, Pyræ frontem occupabat.

PHILIPPO III. VERE CATHOLICO;
REGNORVM, ANIMIQ. AMPLITVDINE COELITVS DONATO,
VT NVMINIS CVLTVM VBIQ. GENTIVM PROPAGARET;
SED PRÆMATVRE TERRIS EREPTO,
NE PRO NVMINE COLERETVR:
PHILIPPVS IV. PATERNORVM REGNORVM HÆRES,
SED REGNIS CARIORE PATRE SPOLIATVS;
VNICVM DOLORIS SOLATIVM NACTVS, DOLOREM,
PRO LACRYMARVM ILLECEBRA TVMVLVM PONIT.

Secunda, Prorégis nomine.

PHILIPPO III. TER MAXIMO.
ARMATIS PACATISQ. VIRTVTIBVS ITA INSTRVCTO,
VT EIVS ARMA,
NEQ. TEMERE NEQ. TIMIDE COMMOTA,
AVT VICTORIÆ DECVS, AVT PACIS SECVRITATEM
ORBI SEMPER ATTVLERINT.
GOMEZ SOAREZ FERIÆ DVX DESOLATISS.
BELLO PACIQ. IN INSVBRIA PRÆFECTVS.
DOMINO SVO CLEMENTISSIMO,
VBI DE GERMANICA VICTORIA
TRIVMPHALEM PARABAT MOLEM, FVNEREAM P.
HEV PRÆPOSTERA FATA!

Tertia Mediolanensium nomine.

D. PHILIPPO III.
REGVM FELICISSIMO, FORTVNATISSIMO;
QVI SVA FELICITATE, ORBEM FELICEM FECIT,
ET FORTVNARVM TRIBVTIS, TRIBVTARIOS FORTVNAVIT:
CINERIBVS ETIAM FIDELISSIMI MEDIOLANENSES,
INFELIX LACRYMARVM VECTIGAL,
QVOD VIVO NVNQVAM SOLVERANT, EXTINCTO SOLVVNT.

Vltima,

Vltima, Orbis vniuerſi nomine.

PHILIPPVS III. OPT. MAX.
NATVRÆ DONIS OMNIBVS CVMVLATVS.
IMPERATORVM, REGVMQ. MAXIMORVM
FILIVS, GENER, PATER, SOCER.
QVI SPECIEM IMPERIO, IMPERIVM SPECIE DIGNVM,
ET INGENITAM STIRPI GENEROSITATEM
LIBERIS PARTITVS;
VT NATVRÆ AVTHORI, QVOD A NATVRA ACCEPERAT,
RESTITVERET,
MORTALITATIS IMPATIENS,
VTRVMQ. ORBAVIT ORBEM;
AB VTROQVE DEFLETVR.

Circà funebrem Thalamum *Parentales Vmbræ* quatuor angulatim ſedebant, habitu vultuq; flebili: & ſuum cuiuſque Heroicum ſymbolum in Clypeo pictum, lugendi materiam præſeferebat; addito Diſticho ad explicatum.

I.

Philippus II. Defuncti Pater, ſuum in Clypeo Symbolum geſtabat; *Apollinem quadrigas agitantem:* additis literis, IAM ILLVSTRABIT OMNIA.

Diſtichon.

Iam luſtraturum dicebas omnia Solem,
Luſtrauit ſubitò, ſed ſubitò occubuit.

II.

Carolus V. Auus; *Herculeas* geſtabat *Metas*; cum dicto, PLVS VLTRA.

Diſti-

Diſtichon.

NON PLVS, Alcides: PLVS VLTRA, Carolus. At Mors,
PLVS VLTRA NEMO progredietur, ait.

III.

Philippi II. Próaui Symbolum; *Eques cataphractus*, ſic inſcriptus, QVI VALET.

Diſtichon.

Qui valet, armigeros Rex deijcit Armiger omnes:
Mors tamen, heu, Reges deijcit Armigeros.

IV.

Maximilianus Imperator Abauus, Rotatum Horologium, hoc lemmate animabat: IN TEMPORE.

Diſtichon.

Sol cadit Auſtriacus: medias ſtylus indicat Horas:
Naturæ leges Maximiane ruunt.

Alludebatur ad eiuſdem Cæſaris Apophtegma: nam Vrbes ingrediens, ſi publicum Horologium diſſonaret, diſſonam legibus adminiſtrationem illius Vrbis coniectabat. Simulque ad præcelerem Philippi Regis obitum, meridianâ ætatis lineâ vix contactâ.

Baſilicæ ornamenta.

Ingentibus periſtylij columnis affixa *Regis Inſignia* inter trophæa, Regali finiebantur Thiarâ: vnde tanquam è caudice, arboreſcentia *Candelabra*, crebris funalibus; Templum ſtudioſè contenebratum, meridiano veluti fulgore illuſtrabant. Intercolumnaribus autem in ſpatijs, ſingulæ *Regis Virtutes* à ſingulis Prouincijs, lugentium inſtar Præficarum, argutâ Inſcriptione memorabantur. Singulas verò Inſcriptionum Tabulas gemina claudebant *Epigrammata*, & *Heroicum Symbolum* vnum in Clypeo, eidem Virtuti conſentaneum. Prima

Prima Inſcriptio de Regis *Religione.*

REGVM RELIGIOSISSIMO PHILIPPO,
Quòd veræ Pietatis inſtinctu,
Vt intaminatum Catholicæ Fidei candorem tueretur,
More, vt Ore nigerrimam Mauritanorum Gentem,
Ab Auſtrali Orbe ad Hiſpanas Vrbes afflatam,
Auſtriaco ſpiritu antiquas ad ſolitudines difflauerit:
Hiſpanum Regnum
Poſt adeptam Securitatem, Amiſſo Securitatis Authore,
Beneficij recordatione lætum, præſenti iacturâ conſternatum;
Infelices luctus, felicitati pares,
Rependit.

Epigrammata.

Religionis causâ Mauros abigit.

Auſtri fœda lues, Regum timor, Infera peſtis,
Ceu niger Herculeum per Mare Fumus abit.
Victori & Victis omen de Nomine ceſsit:
Dici Auſtri Domitor debuit, AVSTRIACVS.

Religionem propágat.

Religio auſpicijs Orbem Regalibus implet:
Et qua Religio Regna, Philippus habet.
Et Deus, & Princeps alterno munere regnant:
Nam Deus huic Orbem ſubijcit, iſte Deo.

Symbolum.

Ciconia Pietatis Imago, Africos Serpentes roſtro inſectatur, cum Dicto, DONEC CONFICIAM. Virgiliano alludens carmini, de Ciconiâ, quæ tranquillo Vere ad nos ex Africâ velut triumphatrix aduentat:

Candida venit Auis longis inuiſa Colúbris. II.

II.

De Amore erga Subditos.

AMANTISSIMO PRINCIPI.
Qui, vt Amor in ſuos totum eius Pectus impleret;
Totum ſui Amorem à ſe procul expectorauit:
Et reciproci Amoris congeminato miraculo,
Omnes in vnius pectore,
Vnus in omnium Pectoribus, vixit.
Redamantiſſima Insúbria;
Non pium experta Principem, ſed Patrem;
Quod vltimum eſt Amantium munus,
Cineri lacrymas donat.

Ad Captiuorum vindicias, bis Africam inuadit.

Vt pia Barbaricis exoluas colla catenis,
Neptunum Hiſpano Marte, Philippe, quatis.
Commutare potes, non ſoluere vincula Vinctis:
Quæ tulerant collo vincula, corde ferent.

Triceſimo altero die Martij è Terris migrat.

Vernus inaurato radiat dum vellere Phœbus,
Rex Cœlum aurato Vellere cinctus adit.
Horridus infauſtis errabat curſibus Annus:
Sidere debuerat nobiliore regi.

Multipliciter hoc in epigrammate ludit Auctoris ingenium. Primò reſpicit Arietis Signum, cui Aſtrorum Principatus, & Anni auſpicia tribuuntur. Deinde priſcam fabellam Arietis aurei Velleris, in huiuſmodi Aſteriſmum conuerſi: vnde Torquatorum inſignia, Burgundi Duces, & Hiſpani Reges, Iaſonis ſtrenuitatem profitentes aſſumpſerunt. Denique illius Anni ſæuitiam, non vni modò, ſed pluribus Principibus; Populiſque fatalem.

Sym-

Simbolum.

Aurei Velleris maximus Torquis Regum Hispanorum: Zodiacum imitante gyro: ac Sole super Arietem promicante. Dictum, AMICO SIDERE. Quasi Amicior Anni Auspex Cælo suffectus sit, Rex ipse.

III.

De Clementiâ.

At quidni Amores páreret Clementia Gratiarum Parens?
CLEMENTISSIMO igitur REGI;
Quod Innocens ipse, at in Nocentes æquissimus;
Tàm flagitia quàm supplicia perosus,
Malorum pœnitentiam maluit quàm pœnam:
Afflictissima Hierosolyma,
Inclementissimi Ergastula Tyranni;
Nimis diu suorum scelerum pœnas à scelestis perpessa:
Nimis festinè sublato Vindici suo,
Lacrymas post vota profundit.

Clementiam diligit.

Pulchra Soror rigidi cùm sit Clementia Iuris:
Hac tibi sola placet: huic tua Sceptra placent.
At ne se immeritò spretam Soror altera dicat;
Rex alijs Clemens; ipse tibi es Rigidus.

Æquitatem mauult quàm rigorem.

Cum luci atque umbris æquum Sol diuidit Orbem;
Nec calor exurit, nec gelat Arua rigor;
Tunc Regi placuit Cælestis Regia: Namquè,
Rex iustè, summo Iure Tyrannus agit.

Designat Regis decessum vernali Æquinoctio.

 Sym-

Symbolum.

Irata Tygris, propriâ imagine in speculo conspectâ mitescit: cum Epigraphe: TARDATVR IMAGINE FORMÆ. Sumptâ ex Claudiano; qui eâdem est comparatione vsus 3. de Rapt. Proserp.

— Iam iamque hausura profundo
Ore virum, vitrea tardatur imagine forma.

IV.

De Seueritate.

Neque tamen Clementissimum Animum
REGIA Deseruit SEVERITAS,
Vt Potestatis contemptores Potentia comprimeret:
Et IVS sacrum, VIS sancta tueretur.
Itaque ne Sceptrum quidem frangere dubitasset,
Dùm peruicaces impiorum ceruices frangeret;
Quibus Clementia, Dementia est.
Hinc gemellæ Sorores Sicilia & Sardinia,
Hispani Sceptri vel solâ vmbrâ
Ab infreni Piratarum petulantiâ sospitatæ,
Sospitatoris tumulum gratis lacrymis spargunt.

Contrà Fidei perduelles sæuit.

Iam, iam, Sacrilegi, Terra insonat, attonat Æther,
Vndique Philippi tela facesque volant.
Patria pallentes sub Tartara condite vultus;
Hunc tantùm Austriaci non tenuere locum.

Pontificis defensor, obeuntem sequitur.

Dum simul in Cœlo surgunt Iouis Ales, & Anguis;
Exiguâ surgunt Herculis Astra morâ.

Sunt

Sunt ea Pontificis; sunt hæc insignia Regis:
Rex igitur fidus Pontificem sequitur.

Pauli Quinti stemma gentilitium erat *Aquila cum Dracone*. Hercules verò, Philippi III. Heroicum Symbolum. Apud Astronomos, ascendente Aquilâ & Dracone, ascendit Hercules.

Symbolum.

Histrix sua tela iaculatur. Verbis ex Histrice Claudiani libatis: SOLERTIA DESTINAT ICTVM. Mirum enim quantâ vi, quamque rectâ, Fera illa feriat.

V.

De Authoritate.

Hinc illa Amoris ac Potentiæ Filia
PHILIPPI AVTHORITAS.
Quæ tanta fuit,
Vt voluntarium in obsequium Populi omnes,
Moti simulac moniti; parére certi, aut perire;
Ad pericula & cædes,
Cupidiùs quàm ad congiaria conuolarent.
Hanc obsequelam Neapolitana præsertim Natio,
Omnibus in bellis suo sanguine conscriptam,
Subscribit lacrymis.

In suos Authoritas.

Rex velit; Hispanâ liquidus trabe vapulat Atlas:
Rex velit; Arctoâ sub niue candet Eques.
Frustrà, Nile Pater, caput inscrutabile condis:
Rex velit; edúces abdite Nile Caput.

Etiam defuncti Authoritas.

Pertenui Terras filo rapturus ad Astra,
Astra Syracusius si petijsset, erat.
Verius at placidis qui mouit nutibus Orbem,
Rex animos Populi, dum petit Astra, rapit.

Archimedes iactabat se Terram è centro moturum, si pedem extrà Orbem poneret.

Symbolum.

Rex Apum, specie insigni, examen ducit: ad Virgilianum carmen respiciens de Apicularum obsequijs suum erga Regem,
Vt cum prima noui ducunt examina Reges, &c.
Epigraphe; QVA SE CVMQVE FERAT.

VI.
De Affabilitate.

Quid verò mirabilius, quàm tanta Maiestati cognatu
PRINCIPIS AFFABILITAS?
Qui supremo in fastigio sine fastu
Imperio Maximus, affatu æqualis:
Regiam grauitatem sociali facilitate ità condijt;
Non vt se minoribus, sed minores sibi peræquarit.
Nam Regios suos mores in minorum pectora transfundens,
Cùm Regibus Rex imperare videretur;
Non demisit Maiestatem, sed auxit.
Tam humano igitur sub Principe, barbaros exuta mores,
Olìm bruta & frendens Socótora;
Humaniore voce, sed lacrymabili,
Amissum luget.

Affabi-

Affabilis etiam Reis.

Armant Sceptra manum, mulcet Clementia linguam:
Inde timor miseris, hinc amor exoritur.
Quàm breuibus spatijs Asilum à Iudice distat!
Ad linguam fugiant, qui timuere manum.

Rex affabilis moritur.

Plus tua quàm pridem Rhodopëi carmina Vatis,
Mulcebant animos dulcia dicta feros.
At te Mors rapuit: nunquam raptura, Philippe,
Auribus, aut oculis ni caruisset, erat.

Symbolum.

Magnes, siuè *Herculeus lapiis, appensus*; & *varia ferri ramenta ad se alliciens*: facundiæ Imago, ob quam Poetæ confinxere, aureis Catenis ab Herculis ore prodeuntibus Homines raptos. Quod magis Defuncto Regi congruit, qui Hercule pro Symbolo vtebatur. Sententiam indicabant hæ literæ; VI SVAVI.

VII.
De Beneficentiâ.

Dulciùs tamen quàm linguâ Populos illexit
BENEFICA PHILIPPVS MANV.
Cui, cùm noui nati essent Orbes; vt eos aleret,
Perpetuis commeatibus vtrumque Orbem connexuit:
Et citiùs impetrantibus, quàm implorantibus Populis,
Extumulatum Americæ Argentum, in Europam fundens,
Europaam vbertatem Americas in solitudines refudit.
Et gemini Orbis diuitijs vnâ Manu distributis,
Nouercalem Naturæ inæqualitatem,
Paternâ caritate suppleuit.

Hinc

Hinc inhumana olim Brasilia, ab humano pastu
Ad humaniorem frugem reuocata;
Quem suo Sole feliciorem habuit, extinctum deflet.

Prouidus Rex moritur.

Quas nequijt Cælum milleno Sidere Terras;
Solus, & immotus, conspiciendo beas.
Inuidus ergo tuos oculos vt vidit Olympus;
Hæc, ait, Astra mihi sunt opus; & rapuit.

Ad erudiendos Indos commeatus suppeditat.

Vt nigri auratis ornentur moribus Indi,
Aurum rependis Indicum
Hispanas recipit remeabilis India gazas:
Ergo tributa fœnerat.

Symbolum.

Fons saliens; multiforibus Elicibus circumpluente aureâ lymphâ: cum dicto, NIHIL SIBI. Apposite ad Hispani Regis liberalitatem, cuius flumina auro scatent: sumpta ex Claudiano allegoriâ.

Præceps illa manus fluuios superabat Iberos,
Aurea dona vomens.

VIII.
De Prudentiâ.

Quanta verò fuerit grauissimis in rebus
PHILIPPI REGIS PRVDENTIA,
Gemino exemplo tuo vel inuita testare Africa.
Primùm, quod Hispaniâ, quam fœdaras, expiatâ,
Antequàm Famam acciperes, tuis te Monstris farciuit.
Dein-

Deinde, quod Arces duas, Clássium Syrtes,
Antequàm timeres, iustissimè occupauit.
Quod hac summo consilio confecit; aeternum doce.
Quòd integrè te non subegit; aeternùm luge.

Solertissimè Mauros abigit.

Edicti vix prima tui Vox attigit aures;
Turba per Occiduum iam fugit atra mare.
Quid non consilio vinces? Tua sola, Philippe,
Vox potuit, Proauûm quod nequiére manus.

Prudentissimis Heroibus commoritur.

Humanos statuens Numen componere mores,
Aduocat è Terris Nobile Concilium.
Magnus Caesar adit; Praesul tùm Maximus: inde,
Dux Magnus: Regum Maximus hic deerat.

Symbolum.

Solis radij cauo è speculo in vnum coeuntes, Armorum fascem combúrunt: Verbis ex Virgilio decisis: CVRA HVC TRADVCITVR OMNIS. Quò sua quoque cogitata omnia, tanquam radios ad punctum, Pacificus ille Solymorum Rex dirigebat: *Arma & Scuta combúret igni.*

IX.
De Fide Publicâ.

Reuixit tandem
PHILIPPI REGIS EXEMPLO FIDELITAS,
Nam cum faciles Principum aures
Aulicorum Histrionum dulce acroáma demulcéret,
Fidem Publicam, Publicanorum esse Virtutem:

Ac

Ac Regiæ libertatis tesseram posse peierare.
Hanc tamen ille,
Vt Promissorum Arrham, Promittentium Aram,
Imò Sanctissimum Regij pectoris Numen;
Tam religiosè coluit;
Vt æterno depangens Clauò quod linguâ promisisset,
Etiam fœdifragis infractam seruarit Fidem,
Norunt Belligeræ Belgij Prouinciæ;
Quæ vires in Armis, in Inducijs Fidem.
In vtrisque Pietatem expertæ;
Cum lacrymis fidem faciunt.

Rex Fidem seruat.

Non tibi colla Phison, digitos non ambiat Indus;
Non Rubri Chlamydem cara pericla Freti.
Nam tibi firma Fides Regali in pectore fulget:
Vilior est omnis hoc Adamante lapis.

Ætate mediâ moritur.

Fallere promissum, Naturæ legibus obstat;
Et Regi horrendum, Rex, ais esse nefas.
At Natura tibi quæ tot promiserat annos,
Iam secat: haud legi paruit ipsa suæ.

Symbolum.

Carbasus Amiantina, *inter flammas:* cui consonant Verba, SEMPER CANDIDIOR. Staminis genus est, ex friabili quodam lapide, igne incombustum, imò candidius: verum Fidei specimen.

De

X.

De Moderatione.

Maius Miraculum fuit
IN MAXIMO REGE MODERATIO.
Nam cùm Imperij atque Flammæ immetata Cupiditas sit:
Et nobile Vitium Augusta Potentia, velle augeri:
Non enim quod adest placet, sed quod deest.
Hic, Regnorum magnitudine Reges omnes supergressus,
Arctis adeo limitibus Cupiditatem coercuit;
Vt Imperandi mensura, ab eius Imperio;
Cupiendi Moderatio, ab eiusdem Cupiditate, peti posset.
Tantæ Modestiæ Testis Nauaria:
Vbi Regia Potentia, crescendi opportunitate sæpè neglectâ,
Suis se finibus, sine finitimorum timore, continuit.

Imperij Cupidinem cohibet.

Carolus Herculeo quas sustulit Æquore Metas,
Præscribis menti, Magne Philippe, tuæ.
Tollere qui potuit, fuit Hercule fortior: at qui
Has tibi præscribis, fortior es Carolo.

Moderatus Rex præmaturè moritur.

Contentus medio Virtutum limite, Princeps;
Dicere consuéras, Nil superet medium.
Cùm tibi dimidiæ neuisset stamina Vitæ
Parca, memor dixit, Nil superet medium.

Symbolum.

Sol, Eclipticæ lineæ medium decurrens; MEDIVM NON DESERIT. Quo Moderationis exemplo vsus est Claudianus.

Medium non deserit vnquam
Cœli Phœbus iter.

XI.
De Pudicitiâ.

Hanc quoque gloriam retulit
A PHILIPPO REGE PVDICITIA;
Quòd ex Mapalibus in Aulam recepta;
Purpuratas inter virtutes fulsit:
Et ab Regibus decorata, Reges decorauit.
Age igitur Piscosa Oceani Ora:
Margaritarum tuarum Candorem Purpuræ innascentem,
Inter Hispani Regni miracula narrare desine:
Nobiliorem Vnionem Hispana ostentat Regia,
PHILIPPVM ET MARGARITAM:
Vnum Vni natum.
Quorum Candor Regali in Purpurâ mirabilior.
Regiam Purpuram, Verecundiæ Purpurâ bis illustrans;
Et Purpuræ, & Candoris pretium duplicauit.
Sed heheu? Tam pretiosum Vnionem clepsit furtiua Mors;
Totumque Orbem depauperauit.

Rex pudicè viuit.

Cum tot delicijs tot luxibus affluat Aula;
Tingere Candorem, Rex, nequit Aula tuum.
Mirum: at si Niuibus Flammas tua fœderat Æthna:
Luxum Candori iungere & Aula potest.

Pudícus Rex moritur.

Aligeros qui Regna regunt ad maxima Cœli
Comitia acciri iusserat Omnipotens.
Nuncius hunc Regem acciuit, Cœloque stupente;
Angelus ab (dixit) hic mihi visus erat.

Sym-

Symbolum.

Purpurea & vernans Rosa, eiusque odore Vultur enectus: appositis literis, TVRPE NIHIL. Rosæ fragrantiâ fugari Vultures, & si accedant perimi, affirmat Clemens Alexandrinus l. 2. Pedag. c. 8. Atqui Purpurea Rosa, verecundi Pudoris: Vultur cadaueribus inhians, impurorum Affectuum, Imagines sunt: Verba ex Claudiano Stiliconis Pudicitiam celebrante, decisa.

Seruator honesti;
Vt nihil, aut sæuum rabies, aut turpe libido
Suaderet.

XII.

De Magnanimitate.

MAGNVM PHILIPPI ANIMVM.
Cùm triplici felicitate alleuare dextera Fortuna tentauisset;
Turcarum fugâ; Italicâ Pace; Germanicâ Victoriâ:
Eumdemque triplice ictu, vno impetu deprimere:
Indiuiduæ Coniugis, Carissimi Filij, Coniunctissimi Cæsaris letho.
Hic, immoderatam felicitatem moderatissimè ferendo;
Et intolerabilem dolorem fortissimè tolerando:
Docuit, non Philosophicum, sed Regium esse,
Nec Secundis flecti, nec aduersis frangi.
Tantæ igitur Fortitudinis, iunctimquè intempestiuæ Mortis
Vbiquè gentium resonantem Famam
Vltima Terrarum excipiens Taprobane;
Qualemque amiserit Dominum secum reputans,
Vltimam publici Doloris Scenam.
Cum lacrymis claudit.

Rex Bello inuictus.

Si Vexilla moues, Vexillum contremit Hostis;
Si Martem accendis, concidit ante tubam.
Belligero tibi Fama nocet: nam bella paranti,
Iam bellum sine te, conficit ipse timor.

Ter cum Morte luctatur.

Bis impetitum squalidâ Regem manu,
Ac bis repulsam passa, Mors tandem ferit.
Non vulnere vno, aut altero, sterni potest
Animos Philippus Tertius ternos gerens.

Symbolum.

Cychnus cum Aquilâ confligens: NEC PROVOCO, NEC FORMIDO. Argumentum habes ab Æliano lib. 1. *Ita Cychnus* (inquit) *cum Aquilâ pugnat, vt iniuriam propulset, non vt inferat prior.* Verba ex Seneca. *Eris* (inquit) *Magnanimus, si pericula, nec appetas vt temerarius, nec formides vt timidus.*

Hactenus Defuncti Regis laudes. Poterat emeritum calamum Author deponere: æquato elogiorum & spatiorum numero. Sed quoniam extrà intercolumnarem ordinem tria vacabant spatia cæteris absimilia: placuit ea totidem Epigrammatis ita explere, vt populare documentum spectantibus offerrent.

I.

Hic gemit Argento mæstum pallente Ferétrum:
Argento, Americæ quod tribuére Caua.
Hic gelida emeritis pendent cum fascibus Arma:
Arma, tot Afrorum *quæ caluere nece.*
Hic perit in proprio tabescens lumine Cera:
Cera, Europæ quam peperistis Apes.
Hic pia fragranti pereunt cum flamine Thura:
Thura sacris A*siæ collacrymata lugis.*
Hoc igitur modico subiguntur plurima lucro
Regna; vt funeribus plura tributa ferant.

II.

II.

Alta coronato quæ incumbit Machina Busto;
Mox erit ipsa Rogus, ipsa Cadauer erit.
Dum pia lugubrem lustrant funalia Scenam;
Luce suâ liquidas cerne perire faces.
Pallida quæ viduum cingunt Simulacra Sepulcrum;
Ipsa suum repetent pulueruIenta Solum.
Consona dum tacitum plorant modulamina funus;
Vox fugit; & flatu deperit ipsa suo.
Omnia Mors spectat, miserè spectantia Mortem;
Et tu qui spectas funera, iam moreris.

III.

Mœsta Theatralis rapimur Spectacula Scenæ:
Omnes (ah miseri!) fabula quanta sumus?
Actor Homo; Cœlum Spectator; grande Theatrum
Est Orbis; Vita est Actio; Scena, Dies.
Iam data Regali postrema est Clausula Vitæ:
Hoc est postremum Plaudite, abire licet.

Vltimo carmine, Tragœdorum formulam ingerit, qui peractâ fabulâ, Populum dimittebant his verbis, ABIRE LICET.

EXTREMI HONORES

Sereniſsimo Principi

FRANCISCO THOMÆ A SABAVDIA

Auguſtæ Taurinorum perſoluti,
Nonis Februarij MDCLVI.

DECREVERAT vni Comiti Theſauro, Regia Celſitudo, tàm Publicæ laudationis, quàm literarij totius Apparatus hoc in Fúnere Officium : ſed cùm improſpera tunc valetudo, & amiſſi Domini extremus Mœror, qui eius in Panegyrico ſeſe prodit; grauiorem illi redderent vtrumque coniunctìm faſcem; placuit Optimo Principi laborem alleuare partiendo. Itaque præter fúnebrem Orationem, (quam inter Panegyricas ſuas legis, inſcriptam L'HEROE) Inſcriptiones etiam quas hic collegi; ad ornatum externi Templi, & interni Mauſoléi, honorario Tumulo impoſitas, de ſuo contulit: Reliqua per Templi ambitum Ornamenta, P. Cæſaris Freſiæ e Societate Ieſu, Rhetoricorum lectoris calamus, elegantiſſimè, digniſſimèque perſoluit.

In externâ igitur Maximi Templi fronte, inter Armorum faſces, & bellica Trophæa, aterrimis Mortis inſignibus funeſtatas, Inſcriptionem hanc ad conciendum Populum præfixit.

ADESTE CIVES,
ET QVID VSPIAM SIT IMMORTALE
CONDISCITE.
MARS MORTVVS EST.

In

In interiore Basilicâ funeream Molem vario illustrauit Emblemate: ac præsertim quatuor Pyræ lateribus, Sepulcrales totidem Inscriptiones affixit.

A fronte.

Exequiarum Titulum, & Regij Ducis affectum simpliciter exposuit.

CAROLVS EMMANVEL SAB. DVX, CYPRI REX,
PATRVO OPTIMO
QVAM POTEST IMMORTALITATEM,
MOERENS MERENTI CONTRIBVIT.

A dexterâ.

SI LACRYMIS EMERERI MANES POSSENT,
EREPTVM REDDERENT THOMAM.
NEMINI NOBILIORES IMPENSÆ LACRYMÆ.
REGINAS HABVIT PRÆFICAS.

Nihil enim heroicum funus pretiosiùs decorauit, quàm Christinæ à Francia, Defuncti Principis Fratriæ, post ciuilia Bella, Regales & effusissimæ lacrymæ: quas in Panegyrico Author eximiè celebrauit, alterius virtutem, alteriùs Amorem testantes.

A læuâ.

INVICTISSIMI THOMÆ,
VBI NON EST, PYRAM VIDES.
VBI EST, SI ACCVRANDVM SIT FVNVS,
IN EMPYREO STATVENDA EST PYRA.

A fronte.

HEV QVOT IACTVRÆ!
DECVS, VICTORIAM, VIRTVTEM, GRATIAM,
HIC MORS CONCLVSIT.
SED EFFRACTARIA AVOLAVIT FAMA.

Ad

Ad Pyræ angulos circa Bustum, Armigerorum simulacra quatuor cataphracta, Defuncti Principis ostentabant Insignia, breui Titulo Inscripta.

Primus, *Florulentam gemmantemque Coronam Carinianensis Principatus*; cum titulo, *INSIGNES, ET IMOS*. Quæ Mortis iactantia est apud Horatium.

Alius, *Bacilla duo:* nempè geminum geminæ Dignitatis in Gallorum Regiâ, Insigne: Alterum *Supremæ Præfecturæ Militaris*; alterum *Supremi Regiæ Domus Magisterij:* cum Titulo ex eodem Lyrico, *IMPERIIS DECVS ARROGAVIT.*

Tertius, *Gladium, Loricam, atque Galeam,* quibus in pugnâ Princeps vtebatur; adiectis Lucani verbis, *ET PACEM POTVERE PATI.* Ad designandam Principis illius bellicosissimi strenuitatem sumendis Armis, & pietatem deponendis, vt Patriam pacaret.

Vltimus, *Aurea Calcaria*; Equestris prærogatiuæ Tesseram: Lucani pariter Emistichio signata: *STIMVLOS DEDIT ÆMVLA VIRTVS.*

Ad hæc temporaria adumbrati Tumuli Ornamenta, mansurum addo *Elogium Sepulcrale*, plumbeo in sarcophago insculptum; quo inuictissimus idem Princeps in Heróum Sabaudorum Argémate, conditus est. Contigerat enim paucis ante mensibus, vt Regio illo in Conditorio, cùm Pium Pacifici Amedei Corpus quæreretur, inibi (quod Historiæ testabantur) depositum: nonnulli ex loculis sine titulo reperti sint: vt ne ille quidem qui optabatur Amedeus, dignosci potuerit. Quid est autem hoc aliud, quàm Mortuos bis mori, iustoque solatio fraudare superstites? Hanc igitur Inscriptionem, postulante Viduâ Principissâ, idem Comes, non lapidario, sed fusiore stylo, quasi vitæ breuiarium, æternitati conscripsit.

D. O. M.

D. O. M.

Hic quiescit ille Hostium terror FRANCISCVS THOMAS A SABAVDIA, CARINIANI PRINCEPS: Magni Caroli Emmanuelis Vltimogenitus; vt Fraternas Virtutes omnes colligeret. Florente adhuc Adolescentiâ Patriæ Equitatum, & Sabaudiæ Gubernacula pari Strenuitatis & Prudentiæ Admiratione rexit. Media inter Arma, bellicis Facibus Amoris faces astruens; MARIAM BORBONIAM Regali e Sanguine Viraginem duxit: qualem ad Heróas progignendos, Heros debuit. Pro temporum Fortunâ contra Gallos aut Hispanos æquè Patriam tutatus, de vtroque Regno optimè meruit. Nam Hispani Exercitus in Belgio: Gallici in Italiâ Supremam Præfecturam, fortissimè: Supremum etiam Franciæ Magisterium Integerrimè perfunctus: Regia ipsa Décora decorauit. Munitissima Oppida, propè manu, procùl etiam consilijs, expugnauit: propugnauitque imbecilissima: prosperâ semper, vel aduersâ Fortunâ inexpugnabilis. Nihil tamen Marti, extra Oleas licere passus: æquali Virtute Hostes oppressit, repressit suos: & corrupto in Sæculo, militarem disciplinam de suo Exemplo restituit. Itaque nescias vtrum magis mirére, Bellicam Virtutem in pacatissimo Animo: an morum Innocentiam in Bellico. Denique in Papiensi obsidione, cùm non degenerem sibi Prolem Marti initiasset: iam Palmæ proximus, lethali morbo correptus, vt in Cœlo triumphum ageret: sanctissimè, vti vixerat, in Patriâ expirauit, Die xxij. Ianuarij: Anno salutis MDCLVI. Ætatis LX. Nullum Funus vel pluribus, vel pretiosioribus lacrymis constituit. Atque vt publicus dolor congeminaret, EMMANVEL filius, & alter ipse: bellantem Patrem secutus, morientem præcessit.

Et sanè quid luctuosius, quàm cùm vno tempore Mortuum Filium, & cum Morte luctantem Genitorem vidimus? multique dubitarunt vtra flebilior esset iactura. Nam Gestorum recordatio, Patrem; Gerendorum spes, Filium æquè lacrymabilem fecit.

 Itaque

Itaque huius etiam Elogiolum ſubijcio, quod eodem calamo ſcribi, & Filij Sarcophago inſcribi Mater amantiſſima curauit.

Heu præpoſteræ Fatorum Vices! Sereniſsimus Princeps IOSEPHVS EMMANVEL A SABAVDIA, Inuictiſſimi Thomæ Cariniani Principis, & Mariæ Borboniæ Sueſsionum Comitiſſæ Secundogenitus: Patrem Virtutibus, Auum Nomine, Proauum adſpectu, Omnes ſtrenuitate referens: Bello natus, hic Pacem præuenit. Paternæ Præfecturæ, Maternæ hæreditati Succeſſor deſtinatus: Vtriuſque Vota, Populi Spem, Hoſtium formidinem feſtinato Fato fefellit. Nam Patri diutino ex morbo iam iam morienti, difficillimum illud vadum fortiſſimè prætentauit. Quanquam, ſi virtutes numerantur, Ætates ſimul omnes exégit. Idem Strenuitate Iuuenis, Prudentiâ Senex, Innocentiâ Infans, Gloriâ Æuiternus. Vixit Annos xxiij. Deuixit Anno MDCLVI. Die iv. Ianuarij.

Quin etiam, cùm eadem Vidua Mater afflictiſſima, Viri ac Filij geminum Cor argenteâ in Arcellâ condere; ac veluti Gemmarum Scriniolum, & perpetui nutrimenta doloris, in Galliam transferre ſecum decreuiſſet; Inſcriptionem hanc eodem Authore incídi voluit, vt Theſaurum ſuum Theſaurus exornaret.

Heu quanta infelicitas fuiſſe felicem!
Thomæ à Sabaudiâ Cariniani Principis,
Et Emmanuelis Filij ſimul erepti.
Vxor, & Mater, bis deſolata,
Maria Borbonia Sueſsionum Comitiſſa:
Amore olìm concors; nunc excors dolore:
Carum vtriuſque Cor hic clauſum detulit:
Et viuens intulit ſuum.
Itaque
Tria hic Corda ſunt: duo tantum vides:
Imò Vnicum.

EX-

EXTREMI HONORES
A CAROLO EMMANVELE.
SAB. DVCE, CYPRI REGE
REGIÆ MATRI, REGIÆQVE CONIVGI
Taurini redditi, III. & IV. Nonas Martias
M DCLXIV.

HOC. etiam Funus, duarum Reginarum Fatis ferè coniunctis, omnium luctuosissimum; Regali Magnificentiâ omnium splendidissimum efficere, gemino luctu implicitus Princeps, cùm decreuisset literariam Operam (nam hic quoque se ab integro labore Thesaurus Comes excusauit) diuidendam censuit. Itaque Regiæ Matris laudationem Comes ipse lugubri abollâ & maiori Stemmate Mauritianæ Militiæ insignitâ, transegit: postridie, laudationem Regiæ Coniugis, P. Carolus à Palmâ Clericus Regularis, & Metropolitanæ Concionator eximius, est prosecutus. Quo verò ad loci apparationem, ipse quidem Comes extimam Templi faciem intimumque Mausoléum parergis & Inscriptionibus, quas hic exscripsi, adornauit: ambitum autem totius Basilicæ, clarissima ex Societatis Iesu Collegio ingenia, illustrarunt.

In ipso igitur Templi adspectu, inter Mortis Trophæa, lugentesque Præficas; superliminarem hanc Inscriptionem, ad ingredientium Animos lacrymabili spectaculo præparandos apposuit.

DOLORIS THEATRVM INGREDERE,
DISCES, QVAM SIT ATTIGVA
SVMMÆ FELICITATI SVMMA INFELICITAS.

Nam quia publicus hic luctus; publicæ Nuptiarum pompæ continuò succedens: tragicæ Peripetiæ simillimus fuit; & ipso in Funere, horribilis prospectus duorum Tumulorum sub eodem Mausoléo, tragicæ Scenæ imaginem referebat: censuit Author continuandam esse allegoriam: totumque Apparatum DOLORIS THEATRVM generatim nominauit. Itaque, singula Templi Ornamenta Defunctarum Reginarum gesta, varias in Scenas distincta, offerebant. Quin etiam Panegyricam suam Orationem ad effigiem Tragœdiæ contextam TRAGOEDIAM inscripsit. Voluit enim eruditam Priscorum consuetudinem imitari; qui Regijs in Funeribus tragica Spectacula præbebant ante Tumulum: ac præsertim Artemisiam, in dedicatione Mausoléi, Tragœdiam cui Titulus, MAVSOLVS, à Theodecte compositam exhibuisse, affirmarunt.

Totam igitur Mausoléi Molem, infernè conquadratam, supernè in angulosum fastigium gradatim acuminatam, mœstissimæ *Charites*, atque *Musæ* Cupressu coronatæ, propriaque Insignia præ dolore abijcientes, columnarum vice sustinebant. Supra proiecturarum, graduumque Pyramidalium angulos, *Virtutum omnium* simulacra, consimilem doloris sensum vultu gestuque significabant: totaque *Pyramis* innumerabilibus stellata facibus, argenteis lacrymis guttatim perpluebat.

In anteriore Mausoléi facie, bipatenti sectâ hiatu, sub concamerato amphithalamo, geminus *Doloris lectus*, vtriusque Defunctæ Regalibus exuuijs conuestitus, venerationem, atque horrorem incutiebant: ac supra vtriusque Reginæ Tumulum sua legebatur *Sepulcralis* Inscriptio: quarum pensiles Tabellas, horrificus *Mortis Colossus* interiectus, distentis hinc inde prensabat manibus.

Regiæ

Regiæ Matris Inſcriptio ad dexteram.

MAGNÆ CHRISTINÆ A FRANCIA,
CAROLVS EMMANVEL FILIVS,
INELVCTABILI IACTVRÆ VIX SVPERSTES,
PIENTISSIMÆ PARENTI, PIISSIME' PARENTAT.
HOC VNO MATRI NON OBSEQVVTVS.

Quæ poſtrema Verba ad Verba materni Teſtamenti referebantur; quibus Reginæ Modeſtia præcisè cauerat, ne qua ſuis exequijs funerea Pompa, neue panegyrica laudatio adhiberetur. Voluit igitur Author piam ſui Principis laudare inobſequelam, qui magnificentiſſimo funere, ac Virtutum Maternarum laudatione, Teſtamentarijs legibus, naturæ leges prætulit: Auguſti exemplo, qui cùm Æneiden ſeruaſſet, quam Virgilius teſtamento iuſſerat flammis tradi: ita ſcripſit.

Frangatur potius legum reuerenda poteſtas,
Quàm tot congeſtos noctuque diuque labores
Hauſerit vna dies.

Regiæ Duciſſæ Inſcriptio, ad læuam.

FRANCISCÆ A FRANCIA
CAROLVS EMMANVEL CONIVX DESOLATISSIMVS,
NONDVM SICCIS EX ORBITATE OCVLIS,
LACRYMAS CONTINVAT.

Dextrum læuumque Mauſolêi latus ſimplici arcu pateſcens, ſimplices ornabant Inſcriptiones. Ad Regiam Matrem hæc pertinebat.

HEV

HEV FALLACIOR FORTVNA, QVO FELICIOR
CHRISTINA A FRANCIA
REGVM FILIA, REGIÆ SOL,
AD SVMMVM FELICITATIS EVECTA CARDINEM
MOMENTO IN OCCASVM DEVERGIT.

Nimirum, ſeruato Imperio; Ciuili, & publicâ pace parta, Filij nuptijs quas vouerat auſpicatis; cùm quicquid optauerat, à fortunâ cumulatè accepiſſet, in ipſo felicitatis axe defecit.

Altera ad Regiam Coniugem.

HEV FVGACEM FORMÆ GLORIAM
FRANCISCA A FRANCIA,
REGVM FLOS, FLORVM REGINA,
SVO CONSIMILIS LILIO,
SERO DATA CITO EREPTA;
NIL NISI LACRYMAS PEPERIT.

Tergeminam Lilij proprietatem attingit Author. Primùm, quòd florum *Rex* ſit: nam *Nulli Florum excelſitas maior*, inquit Plinius lib. 21. cap. 5. Deindè quod ſeriùs appareat: nam, *Vltimum Veris donum* vocatur. Poſtremò quod lacrymas progignat: nam vt idem aſſerit, *Lilia feruntur lacrymâ ſuâ*. Expreſſa Regiæ Duciſſæ Imago; quæ candidis ipſa moribus, Regali orta ſatu, diuque exoptata, ſine prole decedens, nil niſi lacrymas ex immaturo fato, Principi ac Populis reliquit.

Inſcriptiones comitabantur *Heroica Symbola:* Bina binis Heroinis accommodata. Regiæ Matris Symbolum primum, *Luna, Globus, Terras inter atque Cælum medius:* qui quam Terris denegat lucem, Cœlo refundit. Sententiam explicabant Claudiani verba:

verba; CÆLOQVE DATVR QVOD DEMITVR ORBI.

Alterum erat, quo ipsamet dum viueret vtebatur; ab eodem Authore integro Panegyrico iam olim celebratum: nimirum *Adamas*, cum Gallicâ Inscriptione PLVS DE FERMETE' QVE D'ESCLAT. *Plus enim Soliditatis quàm fulgóris* profitebatur: vt in Adamante ferreum potiùs quam nitidum colorem obseruant.

Regiæ Coniugis Symbolum primum, *Hesperi Sidus Occidenti adhærens Soli*; cum inscripto, COMITATA CADENTEM. Sic enim amantissima Nurus, Magnæ Christinæ occasum ita doluit, vt continuò sequuta sit.

Alterum in eandem sententiam: *Nauis velificans, Nauiculam in Portum remulco trahit*; cum dicto, MAIOR MINOREM. Ad Regulam Iurisperitorum respiciens; *Maior pars trahit ad se minorem*.

Hæc de Authoris huius ingenio fluxerunt; eaque duntaxat colligere præsentis fuit instituti.

EXTRE-

EXTREMI HONORES
MAGNO
CAROLO EMMANVELI
Sabaudiæ Duci
A VICTORE AMEDEO FILIO
Decreti
Anno M. DC. XXX.

VIXDVM Paternos oculos Regius Succeſſor Sauiliani obſignarat: vt primas inter curas, ad digniſſimum tali Patre Funus animum intendit. Itaque Ludouicum Theſaurum, & Emmanuelem Fratres ad ſe ſtatim acciuit; atque illi, qui Senatoriâ dignitate, atque Oratoriâ laude clareſcebat, funebrem laudationem: huic, vniuerſi Apparatus diſpoſitionem commiſit. Decreuerat ſolemnem cæremoniam propè Montemregalem Vrbem exequi, in eo Templo Miraculis, atque ſtructurâ celeberrimo, quod Diuæ Virgini, magnanima Caroli pietas deuouerat; ac Sabaudorum Principum heroicum veluti Ceramicum, deſtinárat. Suas igitur actutùm partes vtriuſque Fratris Ingenium, elaboratè, ac ſolerter expleuere. Panegyricum Ludouicus, poſtea Præſes, argumento planè dignum compoſuit. Emmanuel, ſingulos Defuncti actus argutis Elogiolis perſtrinxit; quæ circa Templum depictam Vitæ Hiſtoriam explicarent. Sed feſtina Mors, quæ pulchriores ſemper cogitatus dirâ falce ſuccidit: & expeditiones bellicæ, perbreues Imperij annos catenatis adeo laboribus implicuere; vt pijſſimus Filius, non modò quod mente conceperat memorabile Funus, perfi-

perficere, ſed ne paternos quidem cineres, de ſacro quodam Dominicani Cœnobij Adyto, vbi eos temporariâ in ſandapilâ Sauiliani depoſuerat, potuerat dimouere. Nunc igitur, cùm Inſcriptiones illæ manuſcriptæ quæ penè cum Carolo perierant, imò totius apparationis adumbrata quædam delineatio, meas in manus inciderint; benè meriturum me cenſeo, ſi è tenebris eas in lucem proferam; vt cùm Regius Nepos pia Patris cogitata exequi; & Aui memoriam ſuſcitare, (vti nomen ſuſcitat, animumque) voluerit; heroico adhuc Fúneri poſſint ſuffragari. Externa igitur Inſcriptio, inuſitatâ quâdam in funeribus formulâ, Populum ſic alloquebatur.

ACCVRRITE POPVLI.
MAGNVS CAROLVS EMMANVEL
REVIVISCIT DVM TVMVLATVR.

Huic reſpondebat interna Inſcriptio., Baſilicæ veſtibulo altè impendens.

MVLTOS VETERVM VELVT INGLORIOS,
OBLIVIO OBRVET.
HIC POSTERITATI NARRATVS,
SVPERSTES ERIT.

Quæ ſunt ipſiſſima Taciti verba *in Agricolæ vitâ*. Hoc enim ſplendido apparatu Paterna geſta Virtuteſque memorando illuſtriores faciebat Princeps, & Genitorem reſtituebat vitæ. Itaque toto Templi ambitu, perpetua ex Coronide ingentes *Tabulæ* ſuſpenſæ, præcipua Caroli Acta, Dieſque Faſtos, æneo colore complectebantur; picturam verò *Inſcriptiones* Tabulis ſuppoſitæ declarabant: & Tabularum interualla *Hoſtium ſpolijs, vexilliſque* bello captis, conueſtita; horrorem ingerebant maieſtate permiſtum. Prima igitur Tabula ad Veſtibuli dexteram, *Equeſtres ludos* ob exoptatum Caroli Natalem Ripulano in Caſtro exhibebat; cum hac Inſcriptione, atque Titulo.

CAROLVS NASCITVR.

Nascitur [1] *infœcundi iam Vteri fœcunda Soboles.*
Ut Hominem minimè natum.
Sed Numen Hominibus donatum putes.
Unicum peperit Margarita:
Vnicus enim Margaritarum est Partus.
At ne vnico miraculo Orbis miraculum nasceretur,
[2] *Pariens nil passa est Parens.*
Publica lætitia genitus, dolere noluit Genitricem.
Nato igitur Carolo, nata Pax, Arces redditæ, Arma suspensa.
Ità, de Armorum Imperio ne contenderent;
Nascente Carolo, Mars periit.

1 Caroli Ortum Diuinæ Potentiæ miraculis annumerandum, Historicorum nemo non affirmat. Nam de miro Genitricis iam effœtæ conceptu, piorum votis impetrato; argumenta leges apud Guicenonium in Historia genealogica, cap. 36. ac præcipuè Pauli IV. Pontificis Vaticinium.

2 Quòd citra dolorem vllum pepererit, ibidem leges. Quin etiam Sacram quandam Vercellensis Cœnobij Vestalem, dolores sibi pro Parturiente deuouisse.

Secundæ verò Tabulæ appicta erat publica Religio, quâ post Emmanuelis decessum, *Carolo Sacramentum* Magnates atque Populi dixerunt, cum hac Inscriptione.

PVER PATRI SVCCEDIT.

Nec sine Fati consilio, ætati prævolauit Ingenium.
Frustrà nimirum festinârat Prudentia, si tardius imperasset:
Aut Cælo donatus est Emmanuel,
Quòd Terris Carolum donarat.
Sic igitur, ante maturus quàm adultus,

Patri

Patri succedit Patre maior.
Plaudente Italiâ, quòd inter Gallum & Hispanum
Ingeniosum Puerum, pro [1] Mercurio Terminali,
Fata collocassent.
Qui nunc illi, nunc isti callidè adhærendo,
[2] Vtriusque Potentiam delibraret.

1 Terminus Deus, in cuius tutelâ Agrorum fines erant, imberbis Mercurij specie sculpebatur, cum Caducéo, ad finitimorum pacem fouendam: & sanè viuente Carolo, cuius dexteritas duorum Regum Potentiam librauit, neuter neutri apertum bellum indixit.

2 Sequens Tabula *Nuptialem celebritatem* Caroli, & Catharinæ in Hispanâ Regiâ continebat.

CAROLI CONNVBIVM.

At sollicita Patriæ spes erat, dùm vnico nutabat in sinu.
Macte igitur esto tuis Vinculis ò Hymenæe;
Qui auspicato CAROLI, & CATHARINÆ coniugio,
Hesperiæ vtriusque Décora castis Amoribus nexuisti.
Ferent secundi, fœcundique [1] Austri genialem Nauim,
Quæ Parentes Heróas faustè in Italiam vehens,
Heróas [2] Filios aliquando in Hispaniam reuehat.

1 Ludit in Austriæ Gentis, & Austri Venti nomine, qui calidus est atque humidus, ideoque fœcundus.

2 Alludit ad Principes tres, Caroli Filios; quos Philippus Tertius dum à spe Prolis exclusus videretur, Regno destinatos ad se acciuit.

Quarta, Caroli primordia bellica oculis proponebat, nempè *Caramaniolam expugnatam.*

SALVTIANVM BELLVM.

At non tardiùs Martiali, quàm Maritali tactus est Face.
Marchiam igitur Salutiorum à [1] Nouatoribus appetitam,
[2] Iustis repetens Armis.
Caramaníolam momento eodem aggreditur, & ingreditur.
Arx ipsa [3] Italiæ terror, Marchiæ robur;
Ingentem Bombardarum catastam
Salutando, quàm arcendo Carolo, vtiliorem experta,
Victorem antè sensit, quàm Hostem vidit.
Hoc bombo tremefacta, [4] Arces reliquas aborsa est Marchia.

1 Geminum belli titulum attingit. Primum cautionis; nam Gallorum Regi bellis detento, Vgonotorum factio Marchionatum inuaserat: vt ex historicis monumentis, & nouissimè ex Guicenonio.

2 Alterum Iustitiæ; quòd eam Ditionem postremi Marchiones, Sabaudorum Principum fiduciarij, exteris manciparint. Ibidem.

3 Munitissimum enim erat in Italiâ Gallorum Armamentarium.

4 Adeò, vt se Caroli Emmanuelis Vxori Catharinæ, dediderint. Ex Guicen. eod. cap. 36.

Contigua Tabula *Bernensium cladem*; qui obsessis Gebennensibus subsidia deferebant.

BELLVM GEBENNENSE.

Hactenus in Viperulis Sabaudus prolúsit Alcides.
Nunc Lemana Lernæ Stagno statiuis præsidijs circumsesso;
Gebennensis Hydræ viuacem spiritum intercludit.
Auxiliaria Monstri Capita tot deiecta numeres, quot obiecta:
Bernensium decem millia,

Violato

[1] Violato fœdere Perduellibus suffragata,
Procumbunt, ne occumbant: Carolo cedunt, ne cædantur.
Hos Caroli pietas,
Catholicæ Fidei iugo multare mauult, quam iugulo.

1 Alij octodecim millia numerant sub Bernensi vexillo. Vide Guicenonium de Couongiensi prælio.

Proximâ Tabulâ, Prouinciales *triumphali pompâ* Carolum Aquis excipiunt, sed Vmbraculi honorem Carolus oblatum recusat.

AD AQVAS SEXTIAS TRIVMPHVS.

At Gebennensem Triumphum, Augustior subuertit Triumphus.
Nam execrandis Sectariorum turbinibus laborante Galliâ,
Narbonensis Prouincia, deploratam Religionem vt seruet,
Caroli Religionem implorat.
Hic, Bonorum Vota dum sequitur;
Factiosorum machinas euertit.
Et lætiore pompâ quam qui [1] Aquis nomen dedit,
Aquas ingreditur.
Hoc etiam longè gloriosior, quòd [2] Regios honores detrectat,
Regno [3] dignus dum Regnum dedignatur.

1 Sextius Caluinus, deuictis Salyis apud Aquas, de suo nomine Sextias nuncupauit. Velleius Paterc.

2 Vmbraculum, siue Conopeum à Consulibus oblatum, ne Regij honoris vel vmbram affectasse videretur, recusauit. Vide Thuan. hist.

3 In Parisiensi omnium Ordinum congressu, vbi diu altercatum de Rege eligendo; in Carolum denique vota consenserunt; sed Henrici Magni Catholica professio, litem diremit. Guicenon. eod. cap. pag. 746.

Septi-

Septimâ in Tabulâ, *Carolus* visebatur *cruentato in equo*, coruscante ferro, atrocissimæ pugnæ ferociter immistus, dum sui amnem traijciunt.

AD VINODVNVM CONFLICTVS.

Quod verò bellicorum Operum,
Non author esset modò, sed Actor,
Conscia fateatur Durentia: cùm vado intercepto,
Ab sectarijs circumclusus, ab Auxiliaribus desertus,
Ab suis dissitus;
Vt copiæ tutò traijciant, aceruatas Phalanges Clypeo sustinet,
Gladio cædit;
Equo bis confosso, semper infensus, & [1] *inoffensus:*
Iouem diceres Titanas impunè fulminantem.
Donec in suorum complexu,
[2] *Plumbeam grandinem de sagulo serenus excussit.*
Vt scias, Loricam nullam esse fideliorem, quàm Christi Fidem.

1 Mirum hunc successum, diuinæ ab omnibus, & ab ipso Carolo, tutelæ attributum; fusè narrat Guicenonius eod. cap.

2 Hoc ab ijsdem, qui viderunt accepit Author; nec quicquam de suis gestis frequentiùs narrabat Carolus.

Proximâ Tabulâ, *Arcem* offerebat circumfracto insidentem scopulo: Bombardas aduerso è iugo ferè imperuio fulgurantes: campestria munitionibus conuallata. Gallica subsidia terga vertunt, Præsidiarij se Carolo dedunt.

CABVRRI EXPVGNATIO.

Maxima inter Trophæa paruum etiam Caburrum numeres.
Hanc Arcem, Subalpinorum [1] *Acrocorinthum,*
Gyro breuem, situ formidatam,
Occupa-

Occupato pro Gallis Carolo, ab Gallis occupatam;
Tantâ mœnium ruinâ patefecit,
Atque Hostium commeatibus clausit;
Vt supplices Carolo Præsidiarios
[2] *Intueri potuerit Gallia, non tuéri.*
Ità, quod absenti Carolo intercepit Hostis,
Præsente Hoste recepit Carolus:
Ac tanta gloria fuit recepisse, vt amisisse profuerit.

1 Acrochorinthus, Monticulus erat, Corinthi propugnaculum; gemini Maris angustias claudens.

2 Aduentarat cum Gallicis copijs Aldiguerius, qui absenti Carolo Arcem auerterat. Rem fusè narrat Guicenon. dicto cap.

Ex aduerso Basilicæ latere, iuxtà præcedentem tabulam, pacata quædam Caroli gesta collocauit: nam Caburri expugnationem decennalis Pax consequuta est. Nona igitur Pictura, Carolum sistebat ante oculos palliatum, *externi Principis Legatos* in conclaui recipientem: placidoquè vultu manum ad oblatas literas porrigentem.

PACIS NEGOTIA.

Tandem per Decennium, quiescente Carolo, quieuit Orbis.
Martis, an Iani Templum clauderet, semper Augusto similis.
Quanquam bellicis in negotijs,[1] otiosum;
In Pacis otio, negotiosum vidisses;
Nam Legatos interim, magnorum arcanorum conscios,
Aut misit, aut admisit.
Vno ex ore agendorum omnium Oracula petebat Orbis.
Inquies igitur Caroli fuit Quies:
Nam grandia semper, vel patrauit, vel parauit.

1 Admi-

1 Admirabilis vnius Caroli fuit siue natura, siue virtus; quòd calida etiam Martis negotia tam sedato animo prosequebatur; vt aduersis etiam rebus, nihil videretur commoueri. Sufficiebat hæc Magnanimitas, vt Magnus vocaretur.

Proximâ Tabulâ, *Primi lapidis* iniectione, Vrbis Nouæ fundamenta, maximâ cæremoniâ Carolus auspicabatur: astante Architectónum Præfecto; qui veteris, nouæque Augustæ Typum explicabat.

MAGNIFICA OPERA.

Inter Pacis remissiones Magnificentia ponenda est.
Nam animo Magnus, imparem Animo Regiam dedignatus,
Vrbem Taurinorum, Nomine Augustam, *Angustam Mœnibus,*
Prisco Nomini æqualem, nouoque Augusto dignissimam fecit.
Ac ne illiberaliore Hospitio
Diuos, quàm Homines ad se diuerteret;
Augustissima Templa Cæli æmula, Terris imposuit.
Et Magnus, Magnis, Magna dedicauit.

Vndecimâ Tabulâ, *Tridinum*, celebre Municipium adóritur Carolus.

MONFERRATENSE BELLVM.

Redeunt Bellorum vices:
Armorum materiam suppeditante Ferreo Monte.
Nam sopita, non extincta [1] *Iura excitare,*
Nouis [2] *offensionibus lacessitus Carolus,*
Statuit æternam gladiorum segetem, gladio semel resecare.
Trinum igitur,
Muris, Armis, Animis ter munitum, ter vincendum:
Albam Pompeiam, & ineluctabiles Arces,
Mense perbreui eluctatus,
Armis Amorem, Victoria legem, Felicitati modum ità præscripsit;
Vt omnium maxima Victoria fuerit, Victoriam temperasse.

1 De

1 De auito Sabaudorum Iure in Montisferrati Marchiam, referta leguntur Iurisperitorum volumina: & ex Ratisbonensi atq; Clarascensi Iudicio, de belli æquitate iudicabis.

2 Quæ fuerint recentes offensiones, primæ libellorum velitationes peruulgarunt: & rei seriem narrat Posseuinus, de bello Monferr.

Duodecimâ in Tabulâ, Carolus, pro *Hastensi Portâ*, pedes, firmo gradu, arreptâ hastâ, suorum fugam, & Hispanorum impetum strenuissimè reprimit.

[1] HASTAM POMPEIAM SERVAT.

Audi inauditum Strenuitatis cum Potentiâ certamen.
Hastam Vrbem
Contrà irruentem [2] Iberiam solus sustinet Carolus.
Hæsit vno in Vestibulo totius Orbis expectatio,
Sed primus docuit Carolus, etiam inuictos vinci posse,
Dum Hasta vna, [3] Caroli in manu, tot Hastas frangit:
Et laureis assueti Heróes, Pace [4] acceptâ potiùs quàm datâ;
Oleam in lucro ponunt.

1 Quidam sine aspiratione Astam scribunt, Plinij atque Claudiani exemplo: nam prisci militarem Hastam non aspirabant: cæterum cùm ab Hasta Pompei cognominata sit Vrbs, recentiores aspirant, præsertim eruditissimus Maiolus, eius Vrbis Antistes.

2 Nunquam in Italiâ plus authoritatis habuerant Arma Hispana; neque plures visæ fuerant armatorum Chiliades: primus tantam potentiam Carolus spreuit, vt loquitur Spondanus sub anno 1615. num. 8.

3 Quasi, in Pompei manu hasta contrà Cæsarem imbellis; Caroli vibrata manu fortior fuerit.

4 Hasta intrepidè propugnata Hispanos adegit vt Pacis conditiones

tiones à Principibus propositas facilè admitterent: contrà Carolus, nihili eorum conatus ducens; conditiones sibi meliores fecit. Vide Spondanum ibid.

In sequenti Tabulâ, *Ottagium* Liguriæ Oppidum flagrat: Duces bello capti, & Vexilla ad Carolum adducuntur.

BELLVM LIGVSTICVM.

Ferocijt etiam aliquando [1] *prouocata Caroli Clementia,*
Quum flagrans Octagium
Pro [2] *succidaneâ Victimâ vindictæ litauit.*
In vltrice illâ flammâ tota tremuit Liguria.
Nam Vexilla, Centuriones, Tribunos, Prætorem ipsum,
Carolus captiuum duxit.
Parumque defuit, quin trepidus [3] *Ianus,*
Suas quoque tot spolijs adderet Claues.
Præluxit Victori Filio Paternum victricis Flammæ signum;
Qui numeratis Patris Trophæis,
Paria [4] *Trophæa Patri transmisit.*

1 Belli huiusce causas memorant omnes nostrorum temporum Historiæ; lege Guicenon. pag. 833.

2 Succidanea Victima, quæ in alterius vicem immolabatur.

3 Ianuensis Vrbis fundator & Præses.

4 Consimilem Victoriam retulit Victor Amedeus vno tempore, diuersâ in Liguriæ parte.

Quartadecimâ, post diuturnam *Verrucæ obsidionem*, quâ nulla celebrior; Hispanus Exercitus, quo nullus formidabilior, receptui canit.

VERRVCA DEFENSA.

Noua Martiæ Virtutis prodigia.
Contra pusillum Verrucæ Oppidulum tota occupatur Hispania.
Montes

Montes armis, aërem flammis, omnia terroribus implet.
Quin contra Italum Principem,
Italorum quoque Principum vires Hispanis accreuére.
Sed nihil ingenti Fortunæ nocentius, quàm crescere.
Tantam Potentiam fulminauit [1] *Carolus, tumulauit Eridanus.*
Nam Phaethonti fatalis fuerat ille locus.

1 Leges Obsidij seriem in Mercurio Gallico tom. 11. simulque Caroli strenuitatem, & encomia. Et apud Guicenon. pag. 839. Penultimâ in Tabulâ; Caroli Prudentia *Ludouicum XIII. Francorum Regem* iamiam Hispanis imminentem colloquio demulcet; atque Italicæ tranquillitati consulit.

SECVSINA PAX.

Maluit tamen Italiam vincere beneficijs.
Imminebat Insubriæ Gallus, tot Victorijs notus quot prælijs.
Pro libertate Italicæ [1] *Vrbis, totius Italiæ libertas laborabat.*
Sed ex Alpibus irruenti [2] *Galliæ, solus Carolus moras impégit.*
Vidére Alpes [3] *Alcidem suum, aureos nectentem nodos, loquendo.*
Nam æquo [4] *fœdere proposito,*
Vrbi libertatem seruauit, Italiæ securitatem restituit.
Tutiùs igitur Natura Carolum Alpibus præposuit,
Quàm Alpes Gallis opposuit.

1 Casalem ab Hispanis ad angustias redactum, Gallorum Rex, Rupellensi bello expeditus, libertati restituere omninò decreuerat.

2 Secusiam, Italiæ vestibulum iam peruenerat Rex, à Carolo conuentus.

3 Hercules Celticus, Galliæ Comatæ (cuius finibus Secusia continetur) Numen; à Luciano describitur Vir longæuus; manu

 stre-

ſtrenuus, linguâ facundus, aureis catenulis aures hominum quocumque trahens; prorſus ectypa Caroli deſcriptio.

4 Quanta fuerit in Pacis conditionibus à Carolo propoſitis æquitas, atque prudentia, exitus docuit.

Poſtrema Pictura religioſum *Caroli deceſſum* continebat in eo actu, quo ſenili ac febrili ægrore penitus exhauſtus, cùm ad extremam vitæ metam perueniſſet; ac Sacris operantem Sacerdotem pijſſimè audiuiſſet cubans, ægrè aſſurrexit: & ante Aram genibus atque palmis humillimè complicatis, dum viuificum Cæli Panem delibaret exceſſit.

PIE' MORITVR.

At Tandem, [1] *pro publicâ libertate, viribus, non Animo, fractus,*
Triumphalis Senex, ad Cæleſte Capitolium fatis, [2] *prodigyſque*
ſolicitatur.
Tantum illi ſecuritatis nouiſsima fuit;
Vt Animo ſtatim ad labra euocato, ante Aram procumbens,
In ipſo Diuini Corporis oſculo expirarit.
Priſca [3] *Veſpaſiani paræmia fuit,*
Decere Principem ſtantem mori.
Noua Caroli eſt, decere Magnum Principem procumbentem mori.
Obijt Anno calamitatibus omnibus inſigni
M DC XXX.

1 Alteri Gallorum in Italiam eruptioni dum obſiſtere laborat, labore conficitur ſeptuagenarius Senex.

2 Plura & atra prodigia Caroli obitum denunciarunt, teter Lunæ defectus, ſqualidus Cometes, fluuiorum abluuia, tabifica lues, aëreæ pugnæ, dira fulmina, quæ præcipuas tres Caroli Arces vno tempore, atque eius inſignia in Arce Taurinenſi ventilantia, percuſsére.

3 Sueton. in Veſpaſ. cap. 24. *Imperatorem, ait Veſpaſianus, ſtantem mori oportere: dumque conſurgit, ac nititur, inter manus ſubleuantium extinctus eſt.* Poſti-

Posticâ parte, vestibulo oppositâ, Inscriptiuncula priori respondens, ex eodem Tacito *Annal.* 16. gyrum claudebat.

DETVR HOC ILLVSTRIVM VIRORVM POSTERITATI,
VT QVOMODO EXEQVIIS A PROMISCVA SEPVLTVRA SEPARANTVR,
ACCIPIANT HABEANTQVE PROPRIAM MEMORIAM.

Mausoléi Ornamenta.

Tota Moles figurâ erat octangulâ, omnium absolutissimâ, & illustrium Sepulcrorum mysterijs accommodatâ: vt obseruant qui Stesichorum à Catanensibus splendidè sepultum ferunt in Mausoléo ex omnibus octonis constructo: nempè, octo gradibus, octo columnis: vnde adagium manasse autumant, OMNIA OCTO, pro re vndecumque perfectâ. Hanc igitur octonis quoque subnixam gradibus, & fornicibus octonis circumquaque peruiam, angulares totidem *Atlantes cataphracti*, columnatum vice, galeatis verticibus fulciebant: quorum basibus alligati, supraquè gradus sessitantes *Captiui*, rabidos oculos ad Regalem Tumulum retorquebant; quasi Extincti etiamnum Principis Manes pauitarent. Supernè, quà octogóna Moles, in octogónam quoque *Pyram* fastigiatim acuminatam scansilemque exurgebat: Regia octo nostrarum Alpium *Flumina*, in Coronidis crepidine iacebant, nón Vrnis modò, sed oculis, vt videbatur, manantia: medio *Eridano*, Fluuiorum Rege, coronam passis crinibus detrahente, eiusque alumnis *Cycbnis*, aduncitate rostri alarum sibi pinnas vellentibus, quas veluti scriptoribus traderent. Coronidis ipsius angulos, Octo *Heroica Symbola* complebant: quibus ille Princeps ingeniosè, vt agendarum rerum ferebat occasio, Clypeos insigniuit. Primò enim, *Pullum pinxit Aquilinum de cortice*

cortice erumpentem; NON DEGENERO, cùm puer Patri succeſſit. Deinde cùm nupſit, *Specula duo mutuis fulgoribus ardentiora*; FERTQVE REFERTQVE. Tertio, cùm Salutianum ac Geberinenſe bellum aggreſſus eſt, *Armorum faſces*, cum dicto ILLÆSA SVPERSVNT. Quarto, cùm Sectariorum conatus Aquis præuenit: *Sagittarium, Horoſcopum ſuum, contento arcu iaculantem*: OPPORTVNE. Quinto, cùm Hiſpanis nimis imperioſè inhibentibus, ne ius ſuum in Monferratenſem Marchiam proſequeretur: Hiſpanorum etiam fines inuaſit: *eius figuræ Circinum pinxit, qui compreſſu aperitur*: additis verbis: DVM PREMOR, AMPLIOR. Sexto, cùm Liguriam totam bello appetijt, quòd Oppiduli cuiuſdam emptitiâ poſſeſſione prohiberetur, *Armatum Brachium, diſtricto gladio* Numis impreſſit: cùm Lucani Emiſtichio, OMNIA DAT, QVI IVSTA NEGAT. Septimo, cùm Ludouici XIII. contra Hiſpanos impetum, Secuſiæ retardauit: *Nauigium* expreſſit *ab puſillâ Remorâ detentum*: PARVA LICET. Poſtremò, cùm nouum Gallorum impetum vt reprimeret, Hiſpanorum auxilia, tametſi lenta implorauit: *Aggeres pinxit, & moltiones, quibus Torrentis effluuium coercebatur*, SENSIM PRVDENTIA SISTIT: ſed Hiſpanam tarditatem, Mortis celeritas vicit, ne nihil Filio relinqueret.

Hæc fuerant Heroica Symbola à Carolo aſſumpta. Iam quoniam Sepulcris Coronæ imponebantur, *octo Geny*, fornicum curuaturis affixi, octona *Coronarum* genera oſtentabant, quas Romani vti præmia virtuti conſtituerant: *Lauream*, cum hoc Titulo, HOSTIVM TRIVMPHATORI. *Gramineam*, OBSIDIONE SOLVTA. *Quernam*, CIVIVM SERVATORI. *Oualem ex Myrto*, REBELLIVM DOMITORI. *Oleáginam*, HOSTE FVGATO. Reliquas ex auro, nempè, *Muralem*, MVRIS CONSCENSIS. *Caſtrenſem*, VALLO SVPERATO. *Roſtratam*, OB NAVALEM VICTORIAM.

Pyram exornabant *Virtutum* omnium Simulacra, in graduum angulis erecta. Circa Mauſoléum, *Vrbes Omnes Sabaudi Impery*, ſuis

suis quæque Insignibus atque frugibus discretæ: Funerarumque ministerio addictæ, vultu, cultuque lugubri, crines incidebant, alijsue actibus mœrore confici videbantur.

Quatuor denique Arcuum præcipuorum inanitas, totidem *sepulcralium Inscriptionum* Tabulis replebatur. Primà, quæ in Mausolei fronte longo ex interuallo legebatur, grandibus, ideoque paucioribus constabat literis.

MAGNVM CAROLVM
VICTOR AMEDEVS FILIVS
EADEM PIETATE
QVA VIVVM COLVIT, AMISSVM DEFLET.

A tergò, quà ad Deiparæ Imaginem Moles vergit.

HOC IN TEMPLO, CLEMENTISSIMA VIRGO,
QVOD CAROLVS EMMANVEL SABAVD. DVX.
TIBI GLORIÆ DOMICILIVM, SIBI QVIETIS PORTVM
PIENTISSIME DEVOVIT;
EVNDEM VICTOR AMEDEVS, FILIVS OBSEQVENTISS.
TVTELÆ TVÆ RELIGIOSISSIMÆ RESIGNAT,
VT [1] PER TE ORBI DONATVM, RESTITVAS CÆLO.

1 Nam Carolum Piorum Votis impetratum iam diximus.

A dexterà.

LVGETE ARMIGERI:
HIC ILLE HEROVM MAGISTER;
QVOS DE SVO ANIMO, FEROCES FECIT, NON FEROS.
LVGETE FORA:
HIC ILLE CONSVLTISSIMVS PRINCEPS;
QVI IVRIS ORACVLA DE SVIS MORIBVS FVDIT.
LVGETE POPVLI:
HIC ILLÆ PVBLICÆ LIBERTATIS VINDEX,
QVI, VT SVI QVIESCERENT, NVNQVAM QVIEVIT.

Quæ

Quæ à læuâ, prodigijs, vt annotauimus, Caroli Mortem comitantibus, alludebat.

MAGNI CAROLI FVNERIBVS.
TERRA TVMVLVM, FLVMINA LACRYMAS,
FVLMINA FACES,
AER SIMVLACRA, ASTRA TENEBRAS,
EMPYREVM PYRAM,
CONTVLERVNT.
DVBITAS MAGNVM FVISSE CAROLVM?
TOTVS IN EIVS EXEQVIAS IMPENSVS EST ORBIS.

CLAVSVLA.

Non viuis annexus Amor meminiſſe ſepultos
Deſinit: in Prolem tranſcurrit gratia Patrum.
Claudian. lib. 2. de Stilic.

NATA-

NATALITIÆ POMPÆ.

NATALITIÆ POMPÆ

Ob auſpicatum exortum

BALTHASSARIS CAROLI DOMINICI

HISPANIARVM PRINCIPIS,

Mediolani celebratæ Prid. Non. Februarias M DC XXX.

INGENTEM hanc lætitiam, tùm Religioſâ gratiarum actione, tùm popularibus flammarum ſpectaculis teſtari magnificentiſſima Ciuitas cùm decreuiſſet : vtriuſque Apparatus literariam operam, vnius Emmanuelis Theſauri ingenio committendam cenſuit: vt idem lætitiarum accederet Præco, qui fuerat antè dolorum. Primùm igitur ad pia Vota perſoluenda, Deiparæ Gratiarum Matris Baſilicam miraculis inſignem, Decuriones prætulére; quæ, ad elegantiam ſtructuræ accedente ornamentorum ſplendore, pietatem vndique ſpirabat, & maieſtatem. A foris, Populum compellabat hæc Inſcriptio.

ADESTO CIVITAS.
INCLYTVM REGIÆ STIRPIS GERMEN,
DIV ROGASTI VT HABERES;
VT DIV HABEAS ROGA.

In internâ Templi facie.

ORBIS MODERATRICI,
QVOD ORBEM MARTIALI TEMPESTATE NAVFRAGVM,
OPTATO REGII LVMINIS EXORTV SERENAVERIT,
MEDIOLANENSIS CIVITAS,
GRATIAS AGIT.

Sacris Myſterijs ſolemniſſimè perſolutis, aſſidente omnibus cum Ordinibus Marchione Spinulâ Inſubriæ Præfecto: idem Theſaurus Panegyricam dixit Orationem, quam in impreſſo Volumine denominauit PRÆSAGIA.

Iam verò quoad ludicra Incendia, cùm ſummos Principes Populorum tutelæ deſtinatos, laus nulla celſiùs attollat, quàm inuicta in Armis ſtrenuitas, Auctori viſum eſt THETIDIS FABELLAM oculis ſubijcere, cùm Achilli ſuo recens edito, fatalem Clypeum, & Arma telis impetuia, Cyclópum fabricata manu, à Vulcano impetrauit. Hanc enim ſanè immortalem gloriam infantibus Principibus Arcadio atque Honorio latina Claudiani Muſa præſagiuit: *Vobis iam Mulciber Arma*
Præparat: & Syculâ Cyclops incúde laborat:
Brontes innumeris exaſperat Ægida ſignis, &c.

Quem Itala quoque Torquati Muſa, in ſui Principis Genethliaco ſequuta eſt.

Già Mongibel rimbomba: & sù le incúdi
Già ti fan l'Arme i gran Giganti ignudi.

Totam ergo Fabulam Ætnæus Mons, medio in Foro altiſſimè conſurgens, in Populi conſpectum dabat. Cuius ſumma rutilabant flammis, ima vernabant frondibus: media niuibus cum flammâ & virore fœderatis, exalbeſcebant. Medio in Monte ingens hiabat Cauerna, metallicis Gigantum miniſterijs occupata: almaque Thetis Infantem complexu fouens, Protofabrum Vulcanum hac Inſcriptione alloquebatur.

VT

VT NOVO ACHILLI
FATALIA PROCVDAS ARMA,
BELLACES PHRYGIÆ TYRANNOS DEBELLATVRA,
TIBI VVLCANE IGNIPOTENS
SOLICITA SVPPLICAT THETIS:
NOVAMQVE ÆTNAM FLAMMIS FOETAM,
NOVIS TONANTEM CYCLOPIBVS,
ERIGIT.

A dextro Montis latere hæc legebatur Inſcriptio, priori conſentanea.

AC NE SVDETVR INFABRE
BARBARICA PRO INCVDIBVS TERGA
PLANGENTIBVS SVCCVMBANT MALLEIS.
ET DE MAVRORVM CADAVERIBVS
NIGERRIMVS VIVAT IN PRVNAM CARBO.
AT FLAMMÆ OPIFICES
HOSTILIVM LACRYMARVM ASPERGINE IRRITENTVR:
ET EXPIRANTIS INVIDIÆ ANIMA
EVENTILENTVR.

Ad læuum latus.

ATQVI HAC LEGE
ÆTNIPOTENS VVLCANE FAVEAS,
VT CVM VICTRICIBVS ARMIS MVLTATI
TERRAM PETIVERINT THRACES,
TVM ARMA OMNIA
OMNEMQVE BELLORVM MATERIAM,
IPSAMQVE CVM CYCLOPIBVS OFFICINAM
PRO PYRA INFLAMMES,
LEVEMQVE IN FVMVM DISSOLVAS.

Ex aduersâ parte.

IAM EX ILLO GENIALI ROGO
PARTVRIENTE CINERE, OBSTETRICANTE FLAMMA,
PVRPVREA PHOENIX EMERGAT PAX,
LONGVMQVE SECVLVM VIVAT.
TVM SI QVID IRARVM
INIVRIVM IN MARTEM VVLCANE FOVES;
VLTRICIBVS FLAMMIS EXPIATO:
MARTEMQVE OMNIA COMBVRENTEM
COMBVRITO.

At nudam Montis aſperitatem perornabant penſilia ſcuta, & Armorum Trophæa, ad concipiendam vario luſu flammam diſpoſita.

Tota verò Fori Area circa Montem, in ſpeciem Maximi Circi continuatis porticibus claudebatur: bipatente ingreſſu inter geminas vtrinque Pilas, Regia ſuſtinentes Inſignia: & argutis Inſcriptionibus quatuor, feſtiuiore, ac proinde licentiore ſtylo animatas.

Inſcriptio Prima.

TIBI PHILIPPE TER MAXIME,
Genialem Auguſtæ Sobolis felicitatem
Terrarum Orbis gratulatur.
Senſit de pondere ipſo Tellus
Auſtriacæ Stirpis auctarium, Magnam Animam,
Hinc Natalitijs pro Facibus, flammigerantes éuibrat Scopulos:
Et excæcandæ Inuidiæ fumiferos intentat Globos.
Crede; mentiri Tellus neſcit.
Quæ conſcias Amoris flammas ſynceris e Montibus expectorat:
Et incluſa diu ſuſpiria è ruinarum ſpiramentis excludit.
Itaque vt ſoſpitalia referat Cælo vota,
Diligentiſsimum Nuncium delégat Flammam:

Quæ

Quæ vocali fremitu, eloquentibus linguis
Nostrorum Pectorum Amores testetur.
Quanquam, si queat Ignis expendi,
Ætna fauilla est, Ignis friget.

II.

NASCERE HEROVM HÆRES FELICISSIME.
Magni Solis Hesperus, Magnæ Hesperiæ Sol:
Regiæ Domus columen, & culmen:
Auis decorus, Auorum decus.
Tam omnibus clarus, quàm carus.
Non tu exili Fama Tubâ,
Sed fulmineis Montium bombis resonandus:
Alicubi nasceris, vbique nosceris.
Iam Tota Insubria in Montem assurgens,
Tibi attremit, tibi ardet:
Vibratisque Sideribus candidum signans Natalem,
Regale tuum Nomen aureis Flammarum pennis inscribit Cælo.
Iam Senatus Populusque Mediolanensis,
Per te solicitus esse desinens, pro te solicitus esse incipit.
Itaque ad illustrem Aram hanc, Fidei Testem,
Expiabili Flammâ Votum firmante,
Tot tibi perpetes Annos annuit,
Quot prapetes Fulgurum fulgores isto e Monte coruscabunt.

III.

HOSPES,
Quam spectas Molem pensilibus florentem Flammis,
Noua est Ætna,
Clarandis Regiæ Prolis Natalibus nata.
Miraris Austriæ Fortunæ nouos nasci Montes,
Cui noui nascuntur Mundi?
Plus est Optimum Regem nasci, quàm Montem.
Sed maius quiddam mirabere.

Nam

Nam suis ignibus interitura nascitur Ætna,
Eadem sibi Pyra erit, & Pyrausta: nec tamen dolet.
Nam lætitiæ Flammis immori non est mori.
Frigida ipsa Bruma, in rogali Flammâ Regalem ardorem sentit.
Denique Orbis vniuersus dulces in Flammas liquesceret:
Nisi Regnaturo viuere iuberetur.
Apage Inuide.
Ad hanc Flammam ni cales,
Adamas es, non Adamans.

IV.

CERNE VIATOR.
Rerum omnium rarum omen.
Tandem luctantia Elementa luctas dediscunt.
Hìc arcano fœdere, Ver hyemat in Niue.
Hyems vernat in Flammâ,
Et Flumina Fulminibus conuiuunt.
Ac ne Cælo inuideat Tellus,
Hìc videbis perdia Sidera, & pernoctes Soles
Gregatim sparsìmque proserpentes
Illuminam Noctem illuminare; & lucifugas fugare curas.
Dixeris e Monte Cælum nasci.
Hìc Sideribus cognatos cernes Cometas,
Regnis, Regibus, Populis, non lethalia sed læta ominantes:
Qui aureo passim tractu fulgentes, fugientes;
Abibunt, obibunt; aureumque in imbrem recident.
Qui hæc adspexeris, dices,
Aut Iupiter nascitur: aut Mars perit: aut vtrumque.

Tota Circi vastitas exemptilibus Emblematis ac parergis distinguebatur: nam singulas Arcuum curuaturas Historicæ implebant Tabulæ; quibus quicquid antiquitùs Regum Populorumque felicitati, Flammæ portendissent, additâ Inscriptione significabatur.

SER-

I.

SERVII TVLLI PVERILE CAPVT AMPLEXA FLAMMA,
DIADEMATI PRÆLVDIT.

II.

CLARAM DE SABINIS VICTORIAM,
ARDENTES ROMANORVM HASTÆ AVGVRANTVR.

III.

VITELLIO FELICITATEM
PROSPERA FLAMMÆ RELIGIO POLLICETVR.

IV.

INDOS ALEXANDRO IMMINENTES,
ANTISTITA FLAMMA EXTERRET.

V.

NICIAM SYRACVSAS OBSIDENTEM,
FLAGRANTES TVTANTVR MACHINÆ.

VI.

INFLAMMATA A DEMETRIO SYLVA,
SPARTIATAS VLCISCITVR.

VII.

EQVINO CAPITI IMPLICITA,
VICTOREM TIBERIVM DESIGNAT FLAMMA.

VIII.

TEMERE IACVLATVS ACESTES,
CÆLESTEM FLAMMAM AVSPICATO TELO DIDVCIT.

IX.

SACRIFICANTI LAVINIÆ INSIDENS FLAMMA, GENERIS CLARITATEM PROMITTIT.

X.

HARALDVM REGNO NATVM, INNOXIA PER FLAMMAS INAMBVLATIO COMPROBAVIT.

XI.

DEPASTA FLAMMIS TENTORIA; FERDIN. HISP. REGI AD VICTORIAM PRÆLVCENT.

Singulas Circi Columnas ingentes. Clypei complectebantur, quibus appicta Heroica Symbola, ex eâdem flammâ felicitatis Argumenta continuabant.

Prometheus ignito Solis Currui admotam ferulam inflammat, cum dicto, SYNCERAM PATRI MENTEM, Ex Claudiano.

Synceram Patri mentem furatus Olympo.

Nam cum Solis Currus Philippi II. Sapientissimi Regis Symbolum fuerit: Aui Sapientiam Nepoti auguratur.

Supra Vellus Aureum rutilans Sol, tum Hispanorum Regum Insignibus, tum Vernæ felicitati alludebat. Verba ex Virgilio, Augusti Natalem celebrante: INCIPIENT MAGNI PROCEDERE MENSES.

Silex igniariorum attritu scintillas diffundit, vt in Hispano Torqui: ac silici suppolita facula flammam concipit: cum literis, EX MINIMO MAXIMVS: ab Ouidio sumptis.

Viuet, & ex minimo maximus Ignis erit.

Geminæ Caroli V. Columnæ, non vulgari tamen formâ: sed altera ignea, altera nebulosa, quarum specie Angeli duo vicissim Populo prælucebant: addita epigraphe, ALTERNO EXORTV.

Nym-

Nymphæus lapis pluuiarum illapsu exardescens. CLARIOR ADVERSIS. Sic enim Hispani gloriam imperij, Aduersariorum auxit potentia.

Clara Fax, quam cupidi simul & trepidi circumuolitant Hepiali, quos Papiliones facularios vocant: cum Claudiani hemistichio: DILIGIMVS PARITER, PARITERQVE TIMEMVS. Quo gemino Populorum affectu, Honorij Cæsaris Clementiam designat, atque Iustitiam.

Parua Scintilla, sulphurei pulueris tramitem accendit, qui (vt in bellicis cuniculis fit) occultè proserpens, Turrim euertat: ADERIT IAM TEMPVS. Ex Virgiliano præsagio:

Aggredere ò Magnos (aderit iam Tempus) Honores,
Chara Deûm Soboles: Magnum Iouis incrementum.

Atque, talis Scintilla contrà Barbaros Regius hic Infans sperabatur.

Eius generis Fax, quæ Vento magis aduersante, magis ardet: adiectis Ouidij verbis, AVSTRIS EXERCITA.

Stellatum Cœlum, & omnium clarissima Hesperi Stella circa Occasum: CLARIOR OMNIA SVPRA HESPERVS. Ad Significandam Hispaniæ præcellentiam, quæ ab Hespero HESPERIA dicitur. Verba suggerit Statius.

Sic vbi tranquillo pellucent Sidera Ponto,
Omnia clarà nitent: sed clarior omnia suprà
Hesperus.

Sequebatur Cauum Archimedis Speculum, quo repercussi Solis radij, Siracusano e muro, hostiles naues comburunt, NON IMPVNE, ex Claudiano:

Non illum Nauita tutò,
Nen impunè vident Populi.

Ad maritimam alludens Hispanorum Victoriam contrà Batauos in ipso Regij Infantis Natali.

Denique, Ætneus ipse mons in Clypeo, Symbolum tranquillitatis, & concordiæ offerebat: in illo enim Monte, Flamma, vt ait Claudianus, SCIT NIVIBVS SERVARE FIDEM.

Ac ne quid in hoc Circo magnificentiæ deeſſet, cum Romano Circo præcipuum decus afferret Statuarum multitudo : circa huius ambitum, omnia Regnorum atque Prouinciarum Hiſpano Sceptro ſubditarum, Simulacra conſurgebant; alterâ manu proprium cuique Inſigne : alterâ faces geſtantia, quæ vno tempore ſuccenſæ, noctem diutiùs depulere : donec ſigno dato, Ætna primùm flammas eructauit; ipſique Cyclópes ingenti ſonitu; tùm machina vniuerſa; totus denique Circus, vario, lætoque luſu in flammas abijt.

Mediolanenſium Muſarum Carmen.

Regum ortus panxit, planxit qui funera Regum:
Phoſphorus eſt Solis: Heſperus antè fuit.

NATALITIÆ POMPÆ

Auguſtæ Taurinorum celebratæ, feliciſsimo in exortu

FRANCISCI HYACINTHI

SABAVDIÆ PRINCIPIS PRIMIGENII,

XVIII. Kal. Octobris, MDCXXXII.

PVBLICA hæc voluptas, eumdem Emmanuelem Theſaurum buccinatorem habuit in eo Panegyrico, quem PHOENICI cognominem fecit: vbi eo luculentiorem fuiſſe hanc felicitatem demonſtrauit; quòd primus hic Annus, Pace conſtabilitâ, lue depulsâ, vbertate reſtituta, ter feſtus Populis, ter fauſtus affulſit: Regiamque Sobolem diu peroptatam inſigni pro corollario, Votis adiecit. Quamobrem cum Auguſta Ciuitas, tùm pijs ſupplicationibus, tùm popularibus flammarum ſpectaculis, immenſum gaudium effundere ſtatuiſſet: æquè in vtroque apparatu, & Ciuitatis magnificentia, & Conciuis ingenium fulſit.

Ad ſacram igitur cæremoniam, vndecimo Kal. Octobris, ingens Arcus triumphalis, externam votiui Templi faciem ità veſtijt; vt, appoſititius licet, adnatus videretur. Atque vt à florentiſſimo Nati Principis Nomine auſpicia ſumerentur; in illuſtriore feſtiui Arcus proſpectu ſupra Fornicem, Cæleſtis Genius, cæruleum HYACINTHI Germen, aureo in calatho Cunas imitante, veluti e Cælo deferebat: inſcripto Virgiliano emiſtichio de Auguſti Cæſaris natali, BLANDOS FVNDENT CVNABVLA FLORES. Itaque ſi Veris primus Auſpex, primaque hortorum pompa Hyacinthus ſalutatur: eoque Flore adueniente, diffugiunt niues, miteſcunt Aſtra; leuiterque aſpirante Zephyro,

ægra respirat Tellus: maiore sanè miraculo Alpinus hic Hyacinthus, ipso Septembri mense Aprilem reuocauit: & publicas post ærumnas, insperatam Populis attulit felicitatem. Hanc igitur allegoriam, vtpotè totius sacri apparatus Argumentum, complexus est Author huiusmodi Inscriptione altè præfixâ.

[1] CÆLESTEM HYACINTHVM,
[2] REGALI NOMINE INSCRIPTVM,
VT AVERSÆ TEMPESTATIS HORROREM
MIRA VERIS AMOENITATE RECREARET
DIVINITVS DONATVM:
AVGVSTOTAVRINATES
MVNERI ACCIPIVNT, GRATIAS REDDVNT;
EIVSQVE PERENNITATI
SANCTIORA CELEBRANT [3] HYACINTHIA.

1 Cælestem Hyacinthum vocat, tùm quòd Anima cæleste sit munus: tum (vt dicemus) quòd Hyacinthi Flos sereno sit cælo concolor: ac proindè verè purpureus.

2 Regali autem nomine inscriptum esse Hyacinthum, docent Virgiliani huius carminis interpretes,

Dic quibus in terris inscripti nomina Regum.
Nascantur Flores.

Siuè Aiacem intelligas Thelamonis Regis filium; qui mutatus in Hyacinthi Florem primas adhuc Nominis notas seruat. Siuè Augustum mauelis, cuius florulenta cunabula idem Poeta celebrarat: cuiusque Nomismati, cum Augusti Nomine, Flos erat insculptus. Quod potiore iure Hyacintho nostro congruit: tùm quòd ad Patrij Regni successionem Primigenios Natura destinet: cui nec dissensit Fortuna: tùm etiam, quòd eodem Anno, quo Regius hic Flosculus pullulauit, Regiæ Dignitatis Titulum & Insignia, Victor Amedeus Pater resumpsit.

3 Quod

3 Quod si Spartiatæ in honorem Hyacinthi illius, fabulosè in Florem versi, magnificâ superstitione HYACINTHIA FESTA instituerunt, ex Ouidio Metamor. 10.

Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon: honosque
Durat in hoc aui: celebrandaque more priorum
Annua prolatâ redeunt HYACINTHIA Pompâ.

Maiore quidem pietate Taurinorum Augusta, hodierno die Christiana celebrauit HYACINTHIA: gratias benigno Numini referendo: florentique HYACINTHO perennitatem apprecando.

Sicut igitur tota Inscriptio, Principis Nomini, sic totus Arcus Inscriptioni consonuit: & singula sacri Apparatus ornamenta, Hyacinthi Floris allegoriam continuarunt. Nam quoniam efflorescente Hyacintho Veris prænuncio: genialis (vti diximus) gestit Tellus, & omnia florent: etiam in illo Arcu, Natura vniuersa videbatur vnà cum Hyacintho cælitùs demisso, reflorescere. Quippè totam illam Molem, veluti e Topho herbescente constructam, omnibusque florum ingenijs vernantem; Columnarum vice, Caryatides quatuor Syluestrium Nympharum similes, florentibus epistylijs sustinebant. Geminis verò in intercolumnijs, corymborum stirpiumque reptilium peristromate virescentibus: gemina prominebant Simulacra: alterum VERIS, in Adolescentis pennigeri speciem: alterum FLORÆ, in effigiem elegantissimæ Nymphæ: vtrumque Hyacinthis redimitum, floresque omnigenos de Sinuoso amictu, calathisque dispergens: atque vtrumque suo signabat nomine vnicus Martialis versus hinc illinc bipertitus.

TANTVS VERIS HONOS, ET ODORÆ GRATIA FLORÆ.

Iam supra Columnarum capita, pendentes Clypei quatuor, Regiarum quatuor Virtutum præsagia symbolicè præcinebant, ductis ab Infantuli Nomine argumentis.

Ac primò PIETATEM significabat cæruleus Hyacinthi Flos: adscriptis Ouidij Verbis, COELESTIS ORIGO. Nam, vt eruditè Pyerius,

Pyerius, lib. 10. cap. 19. *Cælestis color, dubio procul, est hyacinthinus: monumentoque est, Cælestia esse tractanda.* Quare, colore indice, fabulati sunt, Hyacinthum Florefactum, ab Apolline in Cælo collocatum, ne gregarios inter Flores humi serperet. Huic verò præsertim, cælestem Animum ingenuit gentilitia Virtus. Quid enim à pijs progenitoribus, cælumque promeritis egerminaret, nisi Pium?

SAPIENTIAM deindè innuebat Hyacinthi germen, laureo nexum ramusculo? cum eiusdem Poetæ dicto, ET ME PHÆBVS AMAT; ex pastoritijs versibus deciso,

Et me Phœbus amat: Phœbi sua semper apud me
Munera sunt laurique, & suaue rubens Hyacinthus.

Vtraque nimirum Planta ab Apolline culta; Sapientiæ atque Prudentiæ amicum, ac docilem Mythologis sonat. Ac de Hyacintho præsertim, Commentaria Pyerio addita sic habent cap. 31. *Hyacinthus ab Apolline in florem conuersus, Prudentiæ atque Sapientiæ Symbolum est.* Hic verò, in Hyacinthi laurique nexu acutior quædam latet allusio: nam laurus Victori Patri respondet: Hyacinthus Infanti: vtrique Prudentia.

Præterea Seueritas in prauos, indicabatur eodem Hyacinthi Flore, cui Scorpiones, atque Serpentes subiacebant enecti: cum Inscriptione, NOXIIS NOXIVS. Hæc enim eius Plantæ vis est ex Plinio lib. 21. cap. 26. Atqui consimile Vaticinium nascenti Augusto suo præcantauit Virgilius Ecloga 4.

Ipsa tibi blandos fundent Cunabula Flores:
Occidet & Serpens, & fallax herba veneni.

Denique Beneficentiam signabant Apiculæ, ex ipso Hyacinthi Flore mel delibantes: idem siquidem Poeta 4. Georgic. inter Apum suauiora pabula, Ferrugineos Hyacinthos, id est, Cæruleos, numerat. Dignam igitur Regio Flore Virtutem exprimebant literæ, REGALES EFFVNDIT OPES. Hæc Sacri Apparatus fuit Inuentio.

FES-

FESTIVA NOCTVRNORVM IGNIVM SPECTACVLA.

QVoniam verò in Taurinenſi Auguſtâ, Sabaudorum Principum Regiâ, Regius in lucem prodijt Partus: cuius Vrbis antiquiſſimum Inſigne Taurus eſt, nomini conſonum: nouam ſanè, ac iucundam, Vrbiſque Nomini atque Inſignibus maximè propriam celebritatem meditatus eſt Author. In ampliſſimo ſiquidem Vrbani Fori ſpatio, Signiferum Zodiaci gyrum inſtar Amphitheatri, eleganter columnari, ornatique commentus eſt: non diſcrepante à Circulis Aſtronomicis Architecturâ. Nam ſi Ouidio canere licuit,

Haud timeam vaſti dixiſſe Palatia Cæli,

ecquis timeat Zodiaci Cæleſtem Orbem, vaſtum vocare Amphitheatrum? Itaque circà theatralem huiuſmodi ſtructuram, vndecim tantum Signorum Simulacra, adſpectu varia, & ſuis quæque ſtellis diſtincta collocauit; Arietem auratum, à Phryxo inſeſſum: Gemellos, complexu implicitos: Cancrum, Dryadi blandientem: Leonem erectum: Virginem Aſtræam: Libram, de Veneris manu pendulam: Scorpionem, à Marte inflammatum: Chironem Centaurum: Capricornum, à Pallade ſtimulatum: Eridanum, ex vrnâ ſtellantes aquas effundentem: Geminos Piſces, Veneris bigæ alligatos. Atque hæc ſimulacra, corollis redimita, ſiue ſuâ, ſiue adiectæ Imaginis manu feſtos ignes tenebant, quaſi lætitiæ Symbola, diuerſim inſcripta.

Taurum verò, qui nouo Principis Aſtro decoratus, in eius etiam Geneſi feliciſſimè affulſit extra communem Signorum ſortem, alto in æthere, atque argenteo Nubium Solio cubantem, Iupiter coronabat. Quæ collocatio Aſtronomorum etiam commentis appoſitiſſimè reſpondet: Iouiani præſertim, qui de Tauri Signo in ſecundo Vraniæ libro ità ſcribit:

Effulſitque nouis Taurus ſpectabilis Aſtris:
Regaleſque addit Stellas, & Regia iura
Iupiter; & raro Taurum inſigniuit honore.

Illum igitur, vtpotè Regiâ dignitate præminentem, lætioriſque

Sæculi Antiſtitem, Aſtra reliquâ circumſpectabant ſublimem, iucundoque plauſu venerabantur. Sub Tauri Signo Virgilianum carmen de Auguſti Cæſaris Natali, legebatur.

MAGNVS AB INTEGRO SECLORVM NASCITVR ORDO.

Hoc igitur flammigeræ totius celebritatis Argumentum fuit; quod breuis hæc Inſcriptio complectebatur.

[1] NOVVM ASTRVM,
[2] POST LVCIFVGAS TEMPESTATES,
IN AVGVSTO TAVRI SINV REPENTE NATVM,
ASTRA OMNIA
FELICIORIS ÆVI PRINCIPIVM OMINATA,
[3] FESTIVIS LAMPADVM LVDIS GRATVLANTVR.

1 Primùm enim comperta res eſt, Noua ſemper Aſtra in Cælo viſa, admirabiles ſeculorum vices Orbi attuliſſe: atque in Signis felicibus præſertim, feliciſſimas. *Referre arbitrantur* (inquit Plinius) *cuius Stellæ vires accipiant; & in quibus locis emicent*. Hinc illud ingens Auguſti gaudium, quo ad Imperium accedente, nouum Aſtrum apparuit, dum ludos faceret Veneri Genitrici, paulò poſt obitum Cæſaris. Nam cælicus ille ignis, *Admodum fauſtus* (inquit idem Plinius) *Diuo Auguſto, iudicatus eſt ab ipſo; qui ſibi illum natum; ſeque in eo naſci interpretatus eſt: & ſi verum fatemur, ſalutare Terris fuit*. Imò ab illo Aſtro noui Aureique ſeculi exordium, vti prædiximus, Romani computarunt.

2 Simili proinde vaticinio, poſt horribiles bellorum, corruptique aëris, ac publicæ penuriæ, tempeſtates; Regio Principe, nouo quaſi Aſtro in Tauri ſinu apparente; nouum ſeculum, ordiri fata, lætiſſimumque auguratus eſt Author noſter; ac Sidera omnia exultìm Tauro gratulari, ac plaudere, confinxit; cæleſteſq; ludos exercere.

3 Inter Populares autem alacritates, lampadum ludi, à viuificâ Promethei Face deriuati, celebrabantur: quibus velociſſimi Iuue-

Iuuenes Lampadóphori, hoc est, Facem gestantes, in Circo certatim discurrebant: & ipso in cursu ardentem Facem in alios iaciebant: ijque summâ dexteritate inextinctam recipientes, iaculabantur in alios. Atque hi Ludi natalitijs Principum celebrandis habebantur maximè proprij: nam Plato libro sexto de legibus, ludorum illorum mysteria sic interpretatur; vt significarent, clarissimos quosque debere, quam à Maioribus Vitæ facem accepissent, Filijs tradere; eâque vicissitudine Respublicas, Regiasque Domos æternare. Institit igitur eruditioni Authoris ingenium: festosque Ignes qui toto Zodiaci Theatro erumpebant, atque ab Astrorum Simulacris iaciebantur: nouos esse Siderum Lampadophororum ludos, effinxit; ad significandam Cæli lætitiam, ob natum in Tauro nouum Astrum, felicioris seculi Paranymphum.

Ipsa igitur festorum ignium artificia, quæ Cælestium Simulacrorum manibus gestata, exardescere: nocturnumque implere aërem debebant volitando, eadem adiectis in basi literis, Virtutem aliquam nati Principis, vel natalium felicitatem, vel Ciuium affectum simbolicè significabant. Primus ergo *Aries*, qui ad abigendam hyemalem mœstitiam, primam vernæ lucis scintillam inijcit: in hastæ summitate ellichnium gerebat; quo bombardarum vel festorum ignium Magistri, sulphurato funiculo, veluti flammæ incitabulo, dispositam materiam attingentes accendunt. In basi hæ literæ legebantur: PARVA EX SCINTILLA.

Gemini Tyndaridæ, missilem quisque Cylindrum tenebant, pyrio puluere confertum, & leui calamo alligatum, vt conceptâ fauillâ celeri lapsu feratur in sublime. Inscriptio, ex Ouidio: TENDIT IN ARDVA VIRTVS. Ipsique Ignes, faustis Geminorum Ignibus alludebant.

Cancer, prorsus, retrorsusque gradiens; ludicrum aliud missile chelarum forcipibus prehensum attollebat, quo papyraceum inuolucrum, sulphureo fartum puluere, atque in sese multipliciter glomeratum, nodisque coërcitum, non altè auolat; sed hac illàc insultans solo, strepitu motuque cœtum territat, nullibi tutum. Verba hæc erant ex Silio Italico, NVLLA NON PARTE

TIMENDVS, ſtrenui Ducis ſumma laus.

Leo erectus, feſtiuum illud artificium oſtentabat, quod Tubæ ſimile, cum ſonitu flammas efflat: Famæ ſymbolum. Verba ex Lucretio. CVM LVCE SONOREM.

Virgo, quaſi Veſtalis, pro æterno Igni, feſtam illam Facem ferebat, quæ contortis funibus, piceo tenacique bitumine illitis, lætiſſimam diu flammam paſcit. Verba ex Statio, NIL PATITVR LICERE NOCTI.

At Venus, quæ *Libram*, Iuſtitiæ imaginem, benigna ipſa librabat: alterâ manu geminum vibrabat Fulmen: ex ijs nempè, quæ ardente ſulphure, agente aurâ, manu iaciuntur, & ſine periculo volitant. INNOXIA TERRENT.

At ferus Mars, qui *Scorpionem* imbutum flammis medios inter Titanas coniecit: breue tormentum metallicum amplexabatur, quo in obſidionibus exploſi ferrei globi, horribili bombo prorucntes, & incluſæ flammæ violentiâ dirupti, omnia diruunt: in ludicris verò, ingentem pilam vſtili e materiâ, pari fragore ac fulgore diſplodit, quæ ſummo in aëre inflammata, aureum iucundumque in imbrem ſoluitur. Scriptum, CÆLARI NESCIA VIRTVS.

Sagittarius, ſiue Chiron, qui contento arcu Cælum ſuſpicit; Telum iaculari videbatur, ex eo genere, quod ferente flamina ad Cælum ſcandit: & lucem gyrumque Stellarum imitatur. SEMPER AD ALTA.

Capricornus, in orbem conuolutus, Rotam etiam chartaceam ſulphureo farcimine inculcato diſtentam poſſidebat; quæ, immoto centro, non tam flammeo ſpiritu, quam agitatione ipſa ociſſimè conuoluitur faceſque iacit: in exemplum Fortunæ cum Virtute coniunctæ. Cui proindè ſubſcripſit: FORTVNA VIRES PROMOVET INSITAS.

Aquarius, qui & Eridanus Fluminum Rex; auream verſabat Vrnam, vnde, vt nocturnis in ſpectaculis cernimus, ignifluum ſcatebat Flumen; cum dicto, HAVD VLLA EST CLARIOR VNDA. Sic enim à Claudiano deſcribitur:

Stellifer Eridanus ſinuatis fluctibus errans.

Piſces

Pisces demum qui in Aquâ viuunt, suis branchiolis glebam eius bituminis fouebant, quod in aqua demersum flagrat, & ab aduersario elemento vires acquirit: cui accommodauit Lucani dictum; CRESCIT IN ADVERSIS *Virtus*. Atque in his Symbolis, licet heroicis: popularibus tamen ac festiuis (vt idem Author in Argutiarum libro docuit) non exigendæ sunt seueræ Argumentorum Heroicorum leges: sed festiua quædam libertas, atque facilitas indulgenda est.

Taurum verò, Regali in Throno ab Ioue (vti diximus) coronatum, comitabantur Pleiades, Atlantis Filiæ, cum suâ quæque Vrnâ, vtpote imbriferæ, sed mutatâ in lætitiæ flammas limphâ. At circa solium, omnia Taurini Agri Flumina nubibus considentia, Vrnarum itidem ministeria, mutato elemento, commutarunt.

Hæc igitur omnia ita disposita esse voluit Author: vt intempestâ Nocte Astrorum omnium, ipsiusque Tauri Stellæ, accensæ veluti faculæ confulgerent. Tùm igneus Globus, (Regij Infantis simulacrum) obscurum per aëra veluti è Cælo incitissimè dilapsus, in ipso Tauri sinu conquiescens, improuisi Astri similis mirum in modum diradiaret. Quo subito fulgore felicissimi Seculi prænuntio, exhilarata vndecim Signa, Misslilia omnia quæ in manibus habebant derepente inflammata, festas veluti faces in lampadum ludo, vicissim iacerent: tum toto Theatro, Cylindri, Faces, Bolides, atque infinita flammarum ingenia conuolarent. Denique Taurus ipse, hilares in flammas abiret: totumq; Solium atque Theatrum ingenti sonitu, varijsque ignium lusibus conflagraret. Hæc integra celebritatis Inuentio fuit: sed temporis angustiæ non omni ex parte responderunt.

AVLICÆ LÆTITIÆ.

Cum Inscriptionibus eiusdem Authoris.

Eâdem die publicæ lætitiæ decretâ, Mauritius Princeps à Sabaudiâ, qui tunc inter Purpuratos Ecclesiæ Principes numerabatur:

tur: cum Fraterni Connubij Author in Parisiensi congressu extitisset: Diuo Mauritio votiuam Imaginem hac Inscriptione in Metropolitanâ Basilicâ dedicauit: ipso die, quo annua Martyris festiuitas, cum natalitiâ Principis festiuitate, celebrabatur.

STABIS HIC MIHI SEMPER COLENDVS,
THEBANÆ LEGIONIS CHILIARCA MAVRITI;
SABAVDÆ GENTIS BENIGNISSIME GENI.
ATQVE, VT OPERA MEA, OPE TVA,
VICTORIS AMEDEI, ET CHRISTINÆ A FRANCIA
REGALE CONIVGIVM AVSPICAVI;
ITA FELICISSIMO CONIVGII SVCCESSV LÆTVS,
NATALI HOC TVO, REGIÆQVE SOBOLIS FESTO
DEBITAS GRATES SOLVO, ÆTERNAS DEBITVRVS,
EGO, ETIAM NOMINE TIBI AVTHORATVS,
MAVRITIVS PRINCEPS A SABAVDIA.

Eâdem etiam Die, quam sibi vsquequaque felicissimam ducebat, nouam domesticarum Ædium molitionem exorsus, æternum veluti fundatæ lætitiæ monumentum; solemni cæremoniâ, primarium lapidem his inscriptum literis iecit.

NASCERE CELSIOR MEA DOMVS,
GENIALI NASCENTIS CELSITVDINIS AVGVRIO.
IMVS HIC TIBI LAPIS
SVPREMVM FASTIGIVM SPONDET,
EODEM QVIPPE NATALI SIDERE.
CVM NASCENTE PRINCIPE NASCERIS,
CVIVS CVNABVLA, REGIVM AD CVLMEN SVRGENT.
SIC MAVRITIVS A SAB. PRINCEPS CARDINALIS,
VOVET.
DIE SACRA XVIII. KAL. OCTOBRIS.
M. DC. XXXII.

Victor etiam Amedeus Pater, cùm æterno aliquo monimento Geniale Cubiculum, Regij Partus conscium, insignire voluisset, famigeratam illam Inscriptionem, aureis literis affixit Author, quæ primùm ingenijs, deinde calamis eruditorum, acerrimus fuit Martis Campus.

ANNO

ANNO PACATÆ ITALIÆ, RESTITVTÆ FELICITATIS
M. DC. XXXII.
PEDEMONTIVM PRINCEPS,
A BEROLDO VICESIMVS,
DECIMO POST SIGVEARDVM SECVLO,
INTRA PARIETES ISTOS,
ORIENTE SOLE, REGNANTE ASTRÆA,
EANDEM CVM AVGVSTO
SORTITVS HORAM, ATQVE HOROSCOPVM,
NASCITVR.

Nam quemadmodum Cubiculi forma, omni ex parte æqualiter decliuis, cœli conuexitatem imitabatur; ità in eius tholo, cœlestium Signorum constitutionem quam in Infantis Genesi obseruatat; vagantesque Planetarum Imagines, vt suo quæque in Signo refulgebat, perfectissimè pingi curauit. Virginem igitur (quam Manilius Astræam Iustitiæ præsidem vocat) felicissimum Principis Horoscopum, Principe in Domo collocauit. Cum enim die decimaquartâ Septembris, quasi cum Sole natus sit Princeps, Virginem horoscopantem habuisse, certo est certius. Et quoniam idem Author, antiquarum eruditionum fontes accuratiùs rimatus, obseruarat in Augusti Cæsaris Horoscopo, non quidem Capricornum (vt cæteri Scriptores omnes somniarunt) sed Virginem ascendisse: produxit eâ primum die, nouam hanc sed ineluctabilem obseruationem suam: vt fatalem Augusti felicitatem, Poetarum more, Principi suo polliceretur. Nam cæteri, in ambiguo quodam fabulantis vulgi dicterio apud Suetonium gregatìm impingentes: *Nota Sideris Capricorni*, QVO NATVS EST (quod infinitos patitur explicatus, nec ad Historicum pertinet institutum) Caprum illum, Augusti natalibus horoscopasse, omnes ab Astronomiæ sacris alieni, alio alium fallente scriptitarunt. Hìc verò, cum in eiusdem Suetonij Capitulo, Historiographi maximè proprio, DE LOCO ET TEMPORE NATIVITATIS AVGVSTI; præcisa illa Verba obseruasset. *Natus est Augustus M. Tullio Cicerone & Antonio Consulibus, nono Kalendas Octobris*, PAVLO ANTE SOLIS EXORTVM; quod

quod Annalium omnium Cæfareorum fundamentum eft atque cardo: protinùs, tabularum numquam fallentium, atque ephemeridum minifterio, exactiffimam Augufti Genefim ad calculos redegit: Virginemque Aftræam in Hórofcopo furgentem reperit; cùm biformis illa Fera, quæ ferè in cufpide quintæ Domus delitefcebat; non nifi poft horas fex ab exortu Solis, cornua proferre potuerit. Atqui Aftronomicam hanc fuam apodixim, Compilatorum vulgo inobferuatam; hiftoricâ quoque prifcorum fide roborauit, Manilij præfertim, qui cùm Augufti Mathematicus, Aftronomicum librum fuum Augufto dedicarit, vt Principi fuo blandiretur; *Capricornum horofcopantem conuitijs lacefsit:* Virgini autem horofcopanti, fingula eius Cæfaris decora, fortunam, dignitatefque apertiffimè attribuit.

Erigone furgens, qua rexit Secula prifca
Iuftitia; atque eadem rurfus labentia fugit:
Alta per IMPERIVM tribuit faftigia SVMMVM.
RECTOREMQVE dabit Legum: IVRISQVE facrati.
Sancta Pudicitiam DIVORVM TEMPLA colentem.

Quo Virginis encomio, dotes illas quæ nulli ante Auguftum contigerant, egregiè conciliat: *Summum Imperium, legum Regimen, Iudicaturam perpetuam, perpetuum Pontificatum:* in quo publicæ honeftatis causâ legem Iuliam de adulterijs promulgauit. Quid hoc teftimonio nitidius? Voluit igitur Infcriptione fuâ nofter Author fignificare, allucinatos fuiffe omnes, qui Carolo Quinto, Cofmo Mediceo, Selimo Turcarum Regi maximè plaudunt, quòd Augufti Horofcopum feliciffimum fortiti fuiffent, quem Capricornum opinabantur; cùm vni Principi noftro debeatur ille plaufus. Nam fi cum Principis natali Themate, natale Augufti Thema conferatur; vtrumque Septembri menfe; vtrumque furgente Sole, vtrumque Afcendente Virgine Aftræâ, primam hauffiffe lucem, quilibet mathematico puluere leuiffimè afperfus, deprehendet. Sed hæc omnia iufto iam volumine difcuffa in Apologiâ contra iniurium libellum cui Titulus, IL CAPRICORNO, nihil attinet iterare.

PVBLI-

PUBLICÆ PRINCIPUM RECEPTIONES.

CHRISTIANÆ ALEXANDRÆ
SVECORVM REGINÆ,
Auguſtam Taurinorum ingredientis,
RECEPTIO.
XVII. Kal. Nouemb. Ann. MDCLVI.

AD Vrbis Auguſtæ Portas, vbi *Thronus* eminebat, cum Regia hæc Maieſtas, Regali Celſitudine comitante, perueniſſet, ab Emmanuele Theſauro, Ciuium nomine (ex præcepto Domini) gratulatoriâ Oratione excepta fuit. Argumentum duxit Orator ab ea lætitiâ, quam Romana ſenſit Reſpublica, cùm regnante [1] Claudio, Romam ſuâ ex Arabiâ *Phœnix Auis*, Orbis Eoi miraculum, aduolauit: quam diem, maximæ felicitatis præſciam, publicæ Faſtorum tabulæ, ac priuatæ Scriptorum paginæ celebrarunt. Maiore verò plauſu, ac ſolidiore felicitatis præſagio ſignandam, celebrandamque Diem iſtam demonſtrauit, quâ ſub Alexandri Septimi, Protoparentis Sanctiſſimi auguratu, admiranda hæc fauſtitas toti Orbi Chriſtiano diuinitùs aſſeruata eſt; vt vera *Reginarum Phœnix*, Diuino renouata Flamine, Romanam Vrbem, imò Romanam Eccleſiam vniuerſam, iucundiſſimo ſpectaculo recrearet.

1 *Plin. lib.* 10. *Solin. Suidas.*

TRIVMPHALIS ARCVS.

Eandem eruditionem idem Author, in triumphales apparatus continuauit: nobilius quippè argumentum, magiſque proprium excogitari vix poterat. Ibi itaque, vbi perpetuam nobilioremque viam ampliſſima excipit antè Regias ædes Area, ingens patebat *Arcus*, cuius faſtigium, geniali ex Rogo rediuiua inſidebat Phœnix, aureo redimita diademate; aureoque circa collum radiata torqui, Phœnicia purpurâ (vnde illi nomen) rutilanſibus pennis: prorſus vt à Phyſiologis deſcribitur Phœnix. Infrà Phœnicem, ingens *Tabula*, his inſcripta literis, anterioris Arcus ſententiam explicabat.

PHOENICEM VISERE QVISQVIS AVET,
HVC EAT.
HANC MOLLI IN ARABIA NIDVLARI,
FABVLA EST;
IN SVECIA NASCITVR.
REGNANTE CLAVDIO ROMÆ VISAM,
NE CREDAS.
ALEXANDRO SEPTIMO AVSPICANTE
ROMAM PRIMVM ADVENTAVIT.
VNAM ESSE TANDEM QVI PVTAT,
MALE COMPVTAT.
REGNANTVM, SAPIENTVM, BELLATORVM,
VIRAGINVM PHOENIX,
QVADRVPLEX, ET VNICA EST PHOENIX
CHRISTIANA ALEXANDRA,
MAGNI GVSTAVI FILIA.

In intercolumnaribus Scaphis quatuor, totidem *Simulacra*, Reginæ laudes, quas Inſcriptio curſim attigerat, exprimebant. Primum Simulacrum *Regiam Maieſtatem*, hoc Titulo:

IVNO-

IVNONI REGNATRICI. Secundum, *Sapientiam*, hoc Titulo, DIANOEÆ OMNISCIÆ. Tertium, *Bellicam Virtutem*; PALLADI BELLIPOTENTI. Postremum, *Pudicitiam*, ASTREÆ VIRAGINI.

Singulis autem Simulacris *Symbolum* apposuit pro Emblemate. *Regiam Maiestatem* significabant *Corona tres aurea*, inuicem nexæ, cum dicto, MENS SVFFICIT VNA: quo Symbolo tria Iunonis Regna, tria item Regna, Reginæ huius Imperio subiecta, prudenterque administrata, innuebantur. *Sapientiam* verò, *Cychnus* intra *Oleaginam Corollam*, cum Horatiano dicto, DOCTARVM PRÆMIA FRONTIVM. *Bellicam laudem*, *laurea Corolla*, in quâ *Iouis Ales* fulmineam complexa facem; cum Lucani dicto, NON VNIS PARTA TRIVMPHIS. *Pudicitiam* denique perpetuus ille munditiæ cultor, quem *Armenium Murem* eruditiores, Armelinum Barbari vocant; cum Horatij dicto, INTAMINATIS FVLGET HONORIBVS.

Altè appensa *Reginæ stemmata* eminebant: hinc inde *Stemma Taurinensis Augustæ*. Cætera spatia *Trophæorum fasces*, ad *Regium decus*, ad *Doctrinam*, ad *Militiam*, ad *Pietatem* pertinentium complebant.

TRIVMPHALIS ARCVS POSTICVM.

Consimilis Architecturæ dissimilis erat ornatus, atque sententia, quam Inscriptio significabat his literis.

ADAMANTINVM DEPANGE CLAVVM,
TAVRINORVM AVGVSTA:
DIEMQVE MEMORABILEM
ÆTERNIS INFIGE FASTIS.
CHRISTIANA ALEXANDRA
SVECORVM, GOTHORVM, VVANDALORVM,
REGINA TER AVGVSTA,

TRIVM-

TRIVMPHALE HOC INGRESSA LIMEN,
TRIA REGNA IN TRIVMPHVM RAPVIT,
A SE ABDICANDO.
MAGNO ALEXANDRO MAIOR ALEXANDRA.
ILLE ALIENA OCCVPANS REGNA,
COELESTIVM REGNORVM DESPERATIONE FLEVIT:
HÆC, COELESTIA VT ACQVIRERET,
ABIECIT SVA.

Simulacra quatuor, quaternas *Virtutes*, quæ memorabilem illam Reginæ abdicationem comitatæ ſunt, referebant: *Religionem*, *Prudentiam*, *Gloriam*, atque *Conſtantiam*.

Singulis autem Virtutibus ſuum reſpondebat *Symbolum*. Religioni, *Paradiſi Auis*, ab Scaligero & Cardano deſcripta; perpetuo gaudens æthere; quam vnam Terreſtris Paradiſi ferunt eſſe incolam. Additis literis, SOLI DEO.

Prudentiæ, *Apis* à Salomone in exemplum propoſita: Virgilianis de Ape inſcripta verbis: FATO PRVDENTIA MAIOR.

Gloriæ, *Clara Solis Fax:* addito lemmate, NVLLA EST NESCIA TERRA: ex Ouidiano carmine,

Nullaque de facie neſcia Terra tua eſt.

Quo præclarum illud Reginæ facinus, Orbi vniuerſo conſpicuum, & Seruatoris præcepto conſonum, exprimitur: *Sic luceat lux veſtra coram Hominibus, &c.*

Conſtantiæ demum, quæ innumeris implexiſque difficultatibus, à propoſito dimoueri non potuit; Solida, atque inter fluctus inconcuſſa Rupes, IPSA IMMOTA MANET: ex Virgil. verſu.

Vim cunctam, atque minas perfert Cælique, Mariſque.
Ipſa immota manet.

Hic idem Arcus, qui Reginæ triumphanti patuerat, omni elegantiâ, atque magnificentiâ perornatus, in feſtiuo flammarum apparatu, crebris luminibus ſtellatus primùm emicuit; lætaſque demum in flammas abiens, ex Firmamento Empyrium fecit.

CARO-

CAROLI EMANVELIS
ET
FRANCISCÆ A FRANCIA;
REGIORVM CONIVGVM,
PVBLICA RECEPTIO,
Augustæ Taurinorum Prid. Id. Maias M. DC. LXIII.

MVltæ quidem atque dissimiles in hac Pompâ exurgebant *Moles*: omnes tamen, iubente Principe, vnius Authoris huius ingenio animatæ: ac singulæ Argumentum suum in Titulo præferebant, hoc Ordine.

PRIMA MOLES
AVREVM SECVLVM.

Triumphalis hic erat *Arcus* ab Regiæ Cameræ Quæstoribus erectus, ducenis ab Vrbe passibus, aduentantibus citima Moles: cuius argumentum Author peregrinâ ex eruditione quæsiuit. Vt enim celeberrimum Augusti Cæsaris, ac Liuiæ Drusillæ Coniugium, Ætatis Aureæ, bonique Seculi Instaurationem Romani vocauere; ac proindè Augustum *Saturno*, Liuiam *Astrea*, *Aurei Seculi* Antistitibus compararunt: ecquid aliud Augusto ex hoc Coniugio, post innumerabiles bellorum calamitates, Regio Ærario Præfecti augurarentur; quàm *Aureum Seculum*;

Seculum, propriam ſui Magiſtratus materiam? Accedebat *Aureorum Liliorum* Sabaudo in Solo renouata inſitio: & locus ipſe liber & amœnus, vbi ſita erat Moles, amplâ in Viâ, arboribus vtrimque conſitâ,& vernantibus inclusâ ſuburbanorum Hortorum viretis; arridente præſertim iucundiore Anni tempeſtate: adeò publicæ felicitati omnia complaudebant. Hanc igitur ſententiam in anteriore Molis fronte ſuſpenſa ſignificabat *Inſcriptio*.

CAROLI EMAN. ET FRANCISCÆ A FRANCIA,
SAB. DVCVM, PEDEM. PRINCIPVM, CYPRI REGVM,
OPTATISSIMO EX CONIVGIO;
ÆTATIS AVREÆ
REDIVIVAM SIBI, AC POPVLIS FELICITATEM,
REGIA COMPVTORVM CAMERA,
HAC FIDELITATIS OBSEQVIIQ. TESSERA,
LÆTABVNDA OMINATVR.

Inſcriptionem hanc nullis infuſcatam coloribus appoſitè Author voluit; ex quâ reliquæ lumen eſſent mutuaturæ. Tota igitur Moles, quæ duplici proſpectu, latiſque lateribus, antiquam Triumphalium Fórnicum Maieſtatem, architectonicâ elegantiâ, & proceritate, propemodùm vicit; ad ſingulas *Ætatis Aureæ* beatitates ominandas, omni ſui parte referebatur.

Inferiora itaque intercolumnia, geminum *Saturni* atque *Aſtreæ Simulacrum*, iuuenili ſpecie, Regioque cultu intercipiebant, quibus Romani Auguſtum ſuum atque Liuiam, Aurei Seculi Inſtauratores adumbrarunt: noſter verò Author *Carolum*, *& Franciſcam*; quorum vultus in Simulacrorum vultu ſpirabat. Vtrique Simulacro vtrumque Virgiliani carminis emiſtichium ad Auguſti ac Liuiæ connubium alludentis, accommodauit: *Aſtreæ*, IAM REDIT ET VIRGO; *Saturno*, REDEVNT SATVRNIA REGNA.

In

In superiore Arcus spatio ingens Tabula *Prométhei Fabulam* expictam dabat; qui Primos Homines Ætatis Aureæ Progenitores, Solaribus fauillis veluti Cœlesti Diuûm semine animauit: atque vt Fabulam, ità Epigraphen ab Ouidio petijt: COELESTI SEMINE DIVVM, AVREA PRIMA SATA EST ÆTAS. Cuius Ætatis Auspices indicabantur *Deucalion* atque *Pyrrha*, pientissimi Coniuges, de quibus idem Poeta:

Non illo melior quisquam, nec amantior aqui
Vir fuit: aut illâ reuerentior vlla Deorum.

Auersa Molis facies.

In hac, felicitatem eandem auguratus est Author, *Aureorum Liliorum* Argumento, quæ iam decies Sabaudâ in Familiâ Regalibus Coniugijs consita, vno tempore in Christianæ Matris, & Franciscæ Coniugis Insignibus, efflorescebant. Vt non absurdè Regiam ipsam Domum, Amœnissimum Florale, Aureumque Lilietum liceat appellare. Igitur editiore in Tabulâ, *Hesperidum Hortos* pingi voluit, vbi non Aurea tantum Mala, sed *Aurea* etiam *Lilia* germinasse Poetæ tradiderunt: multosque *Amores* atque *Genios* appinxit Hymenæi Alumnos, Aurea carpentes ex areolis Lilia, & *Sabaudis Nodis* in Coronamenta complicantes: subscripto Baptistæ Egnatij Carmine, quo nullum expressius, AVREA IN HESPERIIS RADIARVNT LILIA CAMPIS.

Itaque si Aurea in Ætate.

VER ERAT ÆTERNVM; placidiq; tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine Flores.

Longè feliciorem hanc Ætatem indicabat pretiosus atque multiplex immortalium Florum germinatus.

Neque minùs argutè in hanc sententiam præcipuâ lusit *Inscriptione*, quam absolutissimo ex Anagrammate, nexis vtriusque Sponsi Nominibus, deriuauit hoc modo.

CAROLVS EMANVEL, ET FRANCISCA,

Anagramma Epithalamicum.

CANAM, FLORES LVCESCANT AVREI.

Epigramma.

SI LÆTA FLORES TERRA PERPETVOS TVLIT
ASTRÆA RERVM PRÆSIDE;
BEATA REGI SECVLA ALPINO AVGVRAT
ASTREÆ ACCESSVS FRANCICÆ.
HINC, NOMINA ILLIGANDO, PRÆSAGVS CANAM,
FLORES LVCESCANT AVREI.

Sub Inſcriptione *Ænigmaticum* Coniugialis Amoris pendebat *Symbolum*, initialibus vtriuſque Nominis Characteribus Liliato *Sabaudiæ Nodo* connexis; cum hoc dicto: [1] INSCRIPTI NOMINA REGVM NASCVNTVR FLORES. Ad Virgilianum reſpiciens Ænigma de Hyacinthi Flore, in quo Regis Ayacis Nomen duarum literarum complexu indicabatur. Alijs quoque in *Tabellis Aurea* gliſcebant *Lilia* cum Inſcriptione, SEMPER LILIA FLORENT. & SEMPER IDEM FLORIBVS EST HONOS (contra Ouidianam, & Horatianam ſententiam; *Non ſemper Lilia Florent. Non ſemper idem Floribus eſt honos.*) Planè vt in Aureo ſeculo, ſemper viuida.

Hac quoque in fronte, duo *Simulacra* inter inferiores Columnas erecta, duas itidem Ætatis Aureæ felicitates referebant: alterum *Pacis*, Oleâ redimitæ, atque Arma proculcantis cum Epigraphe: [2] NON GALEÆ, NON ENSIS ERANT. Alterum *Vbertatis*, quæ Magnæ Matris imagine, fruges effundebat, cum Epigraphe: [3] PER SE DABAT OMNIA TELLVS. Vtraque namque felicitas tumprimùm Subalpinis erat redonata. Duo item *Simulacra* ex vtroque latere ſeſe offerebant; alterum *Fidei*, alterum *Securitatis*: vtrumque eiuſdem Poetæ verbis ſignatum. SINE LEGE FIDEM, RECTVMQVE COLEBANT-NVLLAQ. MORTALES PRÆTER SVA LITORA NORANT.

1 *Virgil.* 2. *Ouid. Met.* 3. *Ibid.*

De-

Denique *Vestibuli parietes*, eleganti pictura duas reliquas Aurei Seculi voluptates explebant. Hinc *hilares Pastorum Nympharumque Choréas*, adscripto eiusdem Poetæ Carmine: MOLLIA SECVRÆ PERAGEBANT OCIA GENTES. Illinc *Arbores dulci fluore sponte scatentes*, quo cados atque capedines implere cuique gentium licebat: [4] FLAVAQVE DE VIRIDI STILLABANT CORTICE MELLA. Itaque vna hæc Moles integrum continebat Epithalamium; dignumque triumphanti Hymenæo pandebat Arcum.

4. *Ibid.*

SECVNDA MOLES.

IVNONIS PRONVBÆ TEMPLVM.

Secunda hæc *Moles*, Subalpinorum sumptu, in extero Pomœrio ante Portam Nouæ Vrbis occurrebat: quæ ab imo solo in quadrilateram excitata formam, arcuato laterum curuamine quaquauersus apertam formabat Porticum: at supernè concamerata, in octangulam & columnatam crescens Testudinem, fastigiato cacumine desinebat: mirum quantâ maiestate ac pulcritudine.

Et quamquam Regijs coniugibus destinatus hic erat *Toronus*, ad excipienda celso è Solio omnium Ordinum obsequia, festasq; gratulationes: Author tamen, ne quid mysterio aut eruditione careret, *Augustissimum nuncupare* voluit *Iunonis Pronubæ Templum*: vt *Christianæ à Franciâ* Regiæ Parenti plauderent Populi; quæ Regalium Nuptiarum Auspex fuerat & conciliatrix. Ita enim Adrianus Cæsar in honorem Plotinæ Augustæ, cuius operâ Sabinam duxerat Traiani Neptem; celeberrimum IVNONI PRONVBÆ Templum dedicauit. Hoc igitur suum Cogitatum anteriore declarauit Inscriptione.

TIBI AVGVSTA PARENS, AC PRONVBA IVNO,
QVOD CAROLI ET FRANCISCÆ
REGALI NODO TER INENODABILI,
NVTANTEM FAMILIÆ, REGNIQ. FORTVNAM,
OLIM FORTISSIME CONSERVATAM,
FIRMISSIME COLLIGASTI:
SVBALPINÆ GENTES GRATIAS AGVNT:
TEQVE EX IVNONE, LVCINAM ROGANT.

Nam eadem Deûm Regina, quæ cùm Nuptijs præeſt *Iuno* dicitur; cùm deindè parturientibus aſtat, *Lucina* nomen aſſumit.

A dextro latere alia Inſcriptio ſic habebat.

MACTE TVIS NODIS SANCTISSIME HYMEN,
QVI CAROLVM ET FRANCISCAM,
CÆLESTES ANIMAS, VNO CAPTV IMPLICVISTI.
AT MAIORNE TVA, AN AMORIS GLORIA?
VINCIRI FACILE POSSVNT QVOS AMOR VICIT.
QVIN GEMINA TIBI DEBETVR GLORIA.
QVOD VNO NEXV AMANTES NEXVISTI, ET AMOREM:
VT AVOLARE SI VELIT, NEQVEAT: SI POSSIT, NOLIT.

A læuo latere, ad locum propè Eridanum Inſcriptio alludebat.

O LÆTA FATORVM ANTISTROPHE!
VBI TAVRINÆ VRBIS REX PHAETHON
LVCTIFICÆ DEVIVS AVRIGA LVCIS
PRÆCIPITEM IN ERIDANO SOLEM SVBMERSIT;
FELICIOR PHAETHONTE REGNATOR CAROLVS,
ÆTHERIO CLARIOREM ADVEHIT SOLEM.
ERGO VBI EXTINCTVM ILLVM POPVLI FLEVERE,
HOC AFFVLGENTE, GESTIVNT POPVLI.

Ambi-

Ambiguâ *Populi* vox, priore loco Arbores, posteriore Populum significat, qui Molem dedicauit.

Omnes igitur Templi partes, eandem *Iunonis Pronubæ* allegoríam insistebant. Porticum sustinebant ingentes Pilæ *Telamónum* & *Caryátidum* specie. Ac singulæ Pilæ bicorpores, Telamónem & Caryátidem, Virum & Matronam, alterâ manu sese inuicem complexantes, altera Epistylium sustinentes, repræsentabant: quasi in Iunonis Prónubæ Delúbro, inanimes etiam Columnæ iugali fœdere sociarentur.

Summâ in Testudine, *Iuno Prónuba* (in qua Christianæ Matris effigies expicta erat) aureo in Curru à Pauonibus delata. Sabaudum Nodum, veluti Nodum iugalem, suâ manu è Floribus contextum, intextis Coniugum Nominibus, Hymenæo porrigebat. In Infulâ, Virgilij verba de Iunone Pronubâ, legebantur: CVI VINCLA IVGALIA CVRÆ.

Circâ Templum, *Tabulæ* octo, Regalia Coniugia totidem, Iunonis auspicatu celebrata, iconicè continebant; sculpturam imitante picturâ. Primum, quo Iuno supra Nubes *Heben* Filiam suam, Iuuentæ Deam, *Herculi* iungit, astante Ioue: cum Inscriptione; PAR SINE PARI. Alter enim strenuitate, altera pulcritudine, incomparabiles. Talem Tabulam idem Adrianus in Iunonis Pronubæ Templo dicauit, vt felicitatem Nuptiarum suarum cum Sabinâ, Plotinæ ministerio, significaret.

Secundum, Coniugium *Pelei* cum *Thétide*, Iuno alterâ manu vtrumque inaugurat, nexando: alterâ Discordiam abigit Deam: feliciores Caroli quam Pélei Nuptias ominata. Idque apposita signabant Verba: CORDA RELIGAT, DISCORDIAM RELEGAT.

Tertium, *Orphei* cum *Eurydice*: additis Ouidij Verbis: AMOR POST FVNERA VIVIT. Orpheus enim extinctam erga Coniugem inextinctos amores testatus est.

Quartum, *Persei* cum *Andrómede*: MERVIT QVÆ

VINCVLA SOLVIT. Nam Perſeus Regiam Puellam marino expoſitam Monſtro, vinculis exſoluit, illique ab Hymenæo deuinctus eſt.

Quintum, *Vlyſsis* cum *Penélope*. MORA PROBATVR AMOR. Nam pudica Matrona, diuturnam Viri abſentiam atq; naufragij famam, conſtantiſſimo amore perferens, Procorum importunitatem eluſit.

Sextum, *Céphali* & *Prócridis* Erichthéi Regis Filiæ: VNI SERVOR, VNI SERVO. Nam rapto Coniuge, multorum Principum votis expetita, conſtanti hac ſemper voce reſpondit:

Vni Seruor, vbicumque eſt: vni mea gaudia ſeruo. Ouid.

Septimum, *Ceycis* Thraciæ Regis, cum *Alcione:* NIL HÆC CONNVBIA TVRBAT. Nam etiam poſt Fata in Auiculas mutati, connubialem fidem tanto Cæli fauore ſeruant, vt ipſo brumali tempore, in earum nidulatione, venti ponant, mare detumeſcat. Vndè dies Alciónij.

Vltimum, *Philémonis* cum *Baúcide*, POTIVS MORTE IVNGI QVAM VITA DIVIDI. Verba ſunt Maximi Valerij de Coniugali Voto: ad Philémonem & Baúcidem ab Auctore noſtro accommodata: qui ab Ioue Hoſpite quicquid rogaſſent impetraturi, hoc tantum rogauere, vt ne alter alteri ſuperſtes eſſet.

In laquearijs, alijſque Templi ſpatijs, Regalia *Coniugum Nomina Sabaudo Nodo* implicata; Symbolicorum Ænigmatum (quos *Gryphos* Latini, Barbari *Ciſras* vocant) miram varietatem pepererunt. *Sabaudus* autem *Nodus*, qui à Priſcis *Herculeus* dicebatur, laqueis duobus aduersìm ſeſe amplexantibus figuratur; quaſi laqueus laqueum capiat, vero Coniugij Symbolo: qualem Nodum à Iunone Pronubâ ambabus manibus conſtrictum, in Mammeæ Auguſtæ Numiſmatis obſeruarunt. Singulis autem Nodis, materiâ non figurâ diuerſis, Inſcriptionem ſubiecit ad Heroicarum Argutiarum exemplum.

Primus Nodus erat ex duobus *Anguibus* compactus, eo modo

modo complicatis, quo in Mercurij Caduceo, quem *Mercurij Nodum* vocant, *Concordiæ* Symbolum. Itaque in Insulâ Titulum scripsit ex Propertio, CONCORDIA FELIX.

Aliud ex implexâ *Vnionum* lineâ, cum dicto; PRETIOSIOR OMNIBVS VNA. Nimirum, vt Coniugalem hanc *Vnionem* omnibus Indi, & Erythræi Vnionibus anteferret.

Aliud ex *Adamantino Monili:* NEC FERRO, NEC IGNE. Vt infragilia Gigantum Vincula vocauit Statius, *Solidoque intexta Adamante*.

Aliud ex geminis *congruentium Palmarum* ramis: IN MVTVA FOEDERA. Sentiunt enim alternos amores congeneres Palmæ; ex Claudiano: *Viuunt in mutua Palmæ Fœdera*.

Aliud ex geminis *Lauri surculis:* NEC FVLMINA SOLVENT. Sola enim laurus fulgure ici non creditur.

In alio, *Anchoræ* duæ, complicatis rudentibus Sabaudum formant Nodum: VTRIMQVE SECVRITAS. Ad Pindaricum dictum respiciens: *Bonum est duabus Anchoris niti*.

In alio, gemini *Arcus* iuxtim hærentes; vtràque chordâ Sabaudum in vinculum nexatâ, iaculantur: VINCI ET VICISSE DECORVM, ex Ouidio.

In alio, ne omnia persequar, *Iugi* vnius *Vincula* colligata (qualem fuisse Gordianum Nodum tradunt) Sabaudum Amoris Nodum imitabantur, SOLA MORS SOLVERE POSSIT, ex eodem Poeta.

Omnia denique *Aureis Liliorum Floribus* erant disseminata; qui *Iunonij* dicuntur *Flores*; ex eius nempè lacte, vti fabulantur, sati. Et quoniam Liliorum radicem ferunt humani cordis esse simillimam; alicubi Ænigmaticum Symbolum visebatur, quo duæ Liliorum Stirpes gemino ex *Corde* pullulantes, Sabaudum sese in Nodum inflectebant, constringebantque Regalia Sponsorum Nomina; multiplici flore: fœcunditatis omen.

TER-

TERTIA MOLES

LIBRA.

Tertiæ *Molis* hic erat Titulus; quæ Regij Senatus erecta ſumptu, Nouam Vrbem ingreſſis in conſpectum ſe dabat: miráque amplitudine ac celſitate, aditum planè triumphalem ingredientibus Regiam rectamque viam, aperiebat. Tituli autem rationem præcipua declarabat Inſcriptio.

FRANCISCAM A FRANCIA,
QVOD SOLE LIBRAM IRRADIANTE,
IN IPSO NOCTIS ATQVE LVCIS LIBRAMENTO NATA,
NE ORBEM QVIDEM INGREDI VOLVIT, NISI IVSTVM:
ET SIDEREAM ÆQVI IVSTIQVE LIBRAM
ANIMO DEFERENS;
CAROLI EMMANVELIS IVSTISSIMI PRINCIPIS
REGNO AFFVLSIT,
REGIVS SVBALPINORVM SENATVS,
SANCTISSIMVM VELVTI IVSTITIÆ NVMEN
E CÆLO REDDITVM TERRIS,
FELICISSIME RECIPIT, FIDELISSIME COLIT.

Inſcriptioni argumentum fecit natalis hora atque *Sidus*. Cum enim die decimatertiâ Octobris propè ortum Solis in lucem prodierit Regia Coniux, geniale illud Aſtrum ſortita eſt, cuius vim Pontanus in Vraniâ ita celebrauit.

Librâ ſurgente per ortum,
In lucem quicumque venit; non ille Deorum
Contemptor, NON RECTA ANIMI SENTENTIA *mentē*
Deſeret.

Quibus

Quibus Aſtronomicorum Poetarum præſagijs, accedente diei atque Tempeſtatis æqualitate ab eo Sidere; argutum *Iuſtitiæ* Symbolum, ſupremoque Senatui maximè proprium exhibuit; vt Aſtræam, quæ ipſa *Libra* eſt, Terris reſtitutam Iudices gratularentur.

Inſcriptioni conſonabat pictura ſuperiore in Tabulâ: vbi *Taruntius* Aſtronomus, *Libræ* ſtellatam Imaginem in Cælo, Solemque in Librâ exorientem, *Romulo* oſtendebat: eam quippè Cæli conſtitutionem in Romuli ortu à Taruntio deprehenſam fuiſſe ſcribit Plutarchus; ex quâ Manilius, ad Romulum reſpiciens, feliciſſimum Iuſtitiæ præſagium duxit,

Sed cùm Autumnales cœperunt ſurgere Chelæ;
Felix æquato genitus ſub pondere Libræ,
Iudex extremæ ſiſtet vitæque, neciſque, &c.

Hinc atque inde geminum *Iuſtitiæ* Symbolum affixit. In altero heroicum illud ipſum argumentum quod Emmanuel Philibertus exponi voluit, cùm Pedemontanum erexit Senatum: *Solem* videlicet in *Libræ Signo*, æquinoctialem ſupra Eclipticam: cum dicto; NEC CITRA, NEC VLTRA: vt in Pedemontanarum Deciſionum Frontiſpicio videre licet.

In altero *Critolai Libra* à Cicerone celebrata: cuius altera in lance Virtus poſita, in altera Terrarum globus; nec Virtuti Terra præponderat: cum dicto, NEC TOTO FLECTITVR ORBE.

Inferioribus Columnarum interuallis Tabulæ continebantur duæ affabrè pictæ. Quarum altera *Emmanuelem Philibertum* Sab. Ducem oſtendebat, Pedemontani Senatus conditorem; conſtitutiones atque Iura purpuratis Patribus in Auguſtali tradentem, Anno MDLXIII. Annis planè ante hunc Aſtreæ reducis aduentum centenis: cum hoc inſcripto, SACRI SENATVS PEDEMONTANI CENTENARIA PERIODVS IN NOVA GAVDIA REVOLVITVR.

Habent enim Seculares Periodi, ex Politicorum obſeruatione, fatale quidpiam, ſibique reſpondens.

Vu Altera

Altera *Henricum Secundum* Galliarum Regem, feliciſſimo in Coniugio Margaritæ Sororis cum Emmanuele Philiberto Sabaudiæ Duce; Prouincias in priſtina iura Duci reſignantem: cum inſcripto, NVSQVAM IVSTIOR TRIVMPHAVIT IVSTITIA.

In Auersâ Molis fronte, Iuſtitiæ comes CLEMENTIA ſuum quoque decus exegit, in Inſcriptione.

IVSTISSIMIS REGIBVS
CONSANGVINEVM QVOQVE IVSTITIÆ NVMEN
PLAVDAT CLEMENTIA,
QVÆ SOLA REGEM A REGVLO,
PRINCIPEM A TYRANNO, DISTINGVIT.
EADEM GERIT VTERQVE ARMA:
SED ILLE VT NOCEAT, HIC VT POSSIT NOCERE.
ÆTHERIO REGI SIMILIS,
QVI NON SEMPER FVLGVRAT CVM FVLGET,
ET LATIVS TERRET, QVAM FERIAT.
NEQVE IVSTITIÆ LIBRAM FLEXILITAS FLECTIT.
POENARVM ENIM GRAVISSIMA EST POENITENTIA:
ET INNOCENTIAM DOCET NOLLE NOCERE.

Inſcriptionis ſententiam oculis deſcribebat Pictura, in quâ ingens *Clementia Dea* cum *Deâ Nemeſi* altercatio ſpectabatur. Ac *Némeſis* quidem quam Adraſtiam alij vocant. Vindicis rigidæque Iuſtitiæ Numen, diſtricto acinaci ſupplicibus deuinctiſq; Reis atroci vultu imminebat, ſonantes alterâ manu concutiens frenos. *Clementia* verò è Cælo deuolans, armatam Deæ dexteram retinebat. *Amor* quoque captorum vincula abrumpere nitebatur. Summo in Æthere, *Libra* fulgebat *Sidus*, quòd ex Manilio, ad Iuſtitiam ſimul, & Clementiam inclinet.

Duo quoque *Symbola*, hinc inde, ad Regiam hanc Iuſtitiæ Clementiæque mixturam ſignificandam præfixit, deſumptâ ex vtriuſque Sponſi gentilitijs Inſignibus, Symboli figurâ. *Lilium* nempe, qui Gallorum flos eſt, cum dicto, FLEXILIOR QVO CELSIOR. Nam ex Plinio, *Nulli Florum excelſitas maior*.

Rurſuſ-

Rursusque, *Languido semper collo, & non sufficiente capitis oneri*. In altero *Rosa* (Sabaudorum Principum Torquibus intextus Flos.) cum dicto, ET FERIT ET RECREAT. Hanc enim simul & Spinarum aculeus formidabilem, & grata Gratijs suauitas amabilem facit.

Inter inferiores Columnas Tabulæ quoque duæ ad *Clementiam* referebantur. Alterius argumentum erat *Magni Caroli* Sab. Ducis clemens Victoria in Bernenses fœdifragos, cum hac Inscriptione, DENA BERNENSIVM MILLIA, CONTRA DATAM FIDEM, ADVERSA: CATHOLICÆ FIDEI SERVARE MAVVLT, QVAM SÆVIRE.

In alterâ, Regij Sponsi indulgentia erga Reos, vinctosque, in Sponsæ gratiam, depicta erat, cum hoc Titulo: PARI CLEMENTIÆ INSTINCTV, CAROLI NEPOS, IVGALI VINCVLO ASTRICTVS, FERREO ASTRICTOS SOLVIT.

In vtrâque Molis facie collocata *Simulacra*, *Sabaudorum Principum* nominibus, qui *Iustitia* vel *Clementia* laude floruissent, distinguebantur. Nimirum quoad Iustitiam; *Amedeus III. Vindex. Thomas I. Iurium tenax. Petrus Semiferreus. Amedeus IV. Barbarorum terror. Victor. Amedeus Iustus.*

Quoad Clementiam; *Humbertus III. Pius. Thomas II. Conciliator. Amedeus VII. Pacificus. Amedeus VIII. irâ Vacuus. Philippus II. iniuriarum immemor.*

QVARTA MOLES.

REGALIVM VIRTVTVM PANTHEON.

Quarta hæc Moles, Regiâ prorsus Magnificentiâ, miroque opere architectonicæ Artis, ac sublimitate, situque super alias eminebat, amplissimâ in Areâ ante Regias Ædes; vbi transuersaria

 Porti-

Porticus ingentem Castri Platéam ab anteriore Palatij areâ seiungit. Et quidem duplo illustriora merebatur hic locus ornamenta. Nam cum eâ die Regijs Coniugibus triumphalem Arcum aperiret; ac postridie Sacrum Suggestum ad explicandam Populo sepulcralem Christi *Sindonem* esset de more exhibiturus, eiusmodi ornatum atque significationem excogitauit Author; vt eadem Moles ad vtramque cæremoniam, Aulicam & Religiosam, æquè videretur extructa. Cum enim Cyprij Regni Titulum Sabaudi Duces meritò sustineant: cumque ad Sabaudos Duces ex Cypri Regno diuinitùs peruenerit Sacra Sindon: ingenio confinxit, hoc esse illud *Templum*, quod in Monte Olympo Cyprij Regni vertice, propè Amathunta, Veneri dicatum olim fuerat: nunc verò pijssimæ Cypri Reginæ Franciscæ à Franciâ, Virtutibus ac triumphis consecratum: ideoque Templum ipsum, REGIARVM VIRTVTVM PANTHEON, censuit nominandum; vt Marcus Agrippa eo Nomine Templum suum insigniuit, quòd formæ rotunditate Cælo simillimum, omnia Numina complecti videretur. Hanc igitur sententiam in anteriore Molis facie obuia explicabat Inscriptio.

ADES CYPRI REGINA:
POST TRIVMPHALES ARCVS,
OLYMPVM, CYPRII REGNI CAPVT,
PRO CAPITOLIO SCANDE.
VBI CEDENTE OLYMPICI FANI PROFANA GLORIA,
VIRTVTVM OMNIVM PANTHEON INVENIES,
TE IPSAM.
NAM VIRTVTES OMNES COLIT,
QVI TE VNAM COLIT.

Vt verò triumphali huic Pompæ, Sacram Sindonis Pompam intersereret; Inscriptionis formam auersâ in Molis fronte immutauit. AVE-

AVETE CYPRI REGES,
CAROLE, ET FRANCISCA:
QVORVM FELICISSIMO ADVENTV
CYPRIORVM REGVM SEPVLTÆ VMBRÆ
SEPVLCRA EXCVSSERE.
IAM VESTRO EX CONIVGIO THRACIVM IVGVM
ELVCTATVRAM SE SAGIT CAPTIVA CYPRVS.
QVIS ENIM CYPRIVM DESPONDEAT TRIVMPHVM,
QVIBVS IAM DEVS PRO VICTORIALI ARRHA
TRIVMPHALE SVÆ SINDONIS VEXILLVM
E CYPRO OPPIGNERAVIT?

Cùm igitur triplici Ordine, infimo, medio, & ſupremo, magnifica totius Molis Machina concreſceret; infimus quidem Ordo vtroque latere cum Porticu iunctus; vtraque fronte foras protuberans; *Olympici Montis* verticem imitabatur. Ibi ſedentia octo *Simulacra* proximiores illos Cypri Reges Reginaſque ad viuum exprimebant, à quibus Sabaudi Duces Regni illius Iura ſibi vendicant. Primò, *Ianum Cypri Regem*, cum *Mariâ Coniuge*. Deinde, *Ioannem Secundum Cypri Regem*, cum *Helenâ Paleologa*. Tùm *Ludouicum Sabaudiæ Ducem*, cum *Annâ Iani Regis Filiâ*. Poſtremò *Ludouicum Sabaudum Cypri Regem*, cum *Carlottâ Ioannis Secundi Cyprij Regis Filiâ*, legitimo Regni Herede.

Quatuor in ſpatijs eiuſdem ſubſtructionis, *Vrbium* Quatuor in illo Regno præcipuarum pictæ Imagines, ſub Turcico iugo gementium, ſupplices tendebant palmas. *Salamis* (hodie Famaguſta) Cupreſſu redimita, vndè Cypro nomen. *Paphus* Roſis ornata, ob loci delicias. *Cyrine*, à Cyro condita, Margaritarum baccis, quæ in eo litore pulcherrimæ leguntur, decorata. *Amathus*, mellis fauos manu prætendens, ob ſingularem mellificij gloriam.

Termi-

Terminabatur infimus hic Ordo, columellato meniano ſupra Coronidis crepidinem circumquaque proiecto, in octanguli podij ſpeciem; vnde Sacrum Linteum paludati Antiſtites quaquauerſus circumferendo, Populum pio ſpectaculo bearent. Supra meniani angulos, octo conſurgebant *Statuæ Principum* ſanctitate inſignium, ex vtróque Sponſorum Stemmate. Ex Francis aderant, LVDOVICVS REX. LVDOVICVS EPISCOPVS. MARGARITA S. LVDOVICI REGIS VXOR. BLANCA PHILIPPI VALESII VXOR. Ex Sabaudis, HVMBERTVS III. AMEDEVS VIII. LVDOVICA, Inſtitutum Sanctæ Claræ profeſſa. MARGARITA, ex Inſtituto Sancti Dominici.

Medius Ordo ex infimi ſummitate, ſtrictiore tamen ambitu, naſcebatur; in pulcherrimi Templi effigiem, quod vndique apertum Columnæ ſexdecim ſuſtinebant. Huius ex ſummitate, conſimili meniano circumuallatà, Supremus Ordo, faſtigium operi imponebat, deſinebatque cuſpidatìm excelſam in Piramidem. Quatuor in frontibus ſuperioris Ordinis, *Tabulæ* totidem eleganter figuratæ, inſignem Hiſtoriam continebant. Primæ argumentum declarabat Inſcriptio.

LVDOVICO ET CAROLOTTÆ CYPRI REGIBVS,
CIPRII SACRAMENTVM DICVNT.

Secunda, Horum Regum priorem pugnam contra Iacobum *Carolottæ* Fratrem Spurium, Regni occupatorem, exhibebat.

ÆQVOREA PRIMVM FORTVNA
IVSTIS REGVM VOTIS ADSPIRAT.

In Tertiâ, *Carolotta*, quæ Ludouico Sabaudo Coniugi, Regni ſui Iura ſolemni cæremoniâ tradiderat; poſt alteram pugnam infelicem profuga, & orbata Viro; eadem Iura coram Pontifice ad Carolum Primum, Sabaudiæ Ducem, ſucceſſoreſque tranſmittit. Inſcriptio,

CY-

CYPRIVM REGNVM SABAVDIS SANCTE CONFIRMAT CAROLOTTA.

Postremâ in Tabulâ, *Margarita Charnia* Regij Sanguinis Matrona, Sanctissimam Sindonem ex Cypriâ direptione seruatam, secum in Burgundiam deferre dum festinat; prodigioso Iumentorum renisu admonita, Sacram illam Sarcinam Chiamberio absistere nolentem, Ludouico & Annæ Cypriæ, Sabaudiæ Ducibus affinitate sibi proximis, donò addixit. Historiam leuiter indicabat Inscriptio.

CYPRII REGNI SPOLIVM, DIVINA SINDON, MIRE SABAVDIS OBVENIT.

Templi denique Pinnaculo atque fastigio, sexdecim *Simulacra Virtutum*, ad Heroinæ nostræ Virtutes significandas superstabant: quarum Virtutum aliæ dicuntur *Regiæ*, aliæ *Christianæ*. *Regiæ*, Gentibus etiam honoræ: IVSTITIA, & CLEMENTIA. PRVPRVDENTIA PACATA, & MILITARIS. STRENVITAS, & CONSTANTIA. MAGNIFICENTIA, & MAIESTAS. *Christianæ* verò, RELIGIO, & DEVOTIO. MODESTIA, & HONESTAS. HVMILITAS, & POENITENTIA. OBEDIENTIA, & SIMPLICITAS. Singulæ suis nominibus atque symbolis distinctæ: omnes ad ornandum Virtutum Pantheon concordes.

QVINTA MOLES.

VOTA.

Antequàm *Regias Ædes* Regij Coniuges ingrederentur; *Metropolitanam Basilicam* ad persoluenda vota pijssimè adierunt: vbi Quintam Molem, generosi celsique animi Archiantistes Michael Beyamus suopte impendio, ante ipsam Templi faciem præstruxit, cum hac Inscriptione.

POPV-

POPVLIS QVIETE, ARIS RELIGIONE RESTITVTA:
QVOD VNVM DEERAT VOTIS
CONNVBIVM PRINCIPIS EXPLESSE;
ET GALLICARVM CONIVGVM SERTO,
SABAVDIS AVSPICATISSIMO;
DECVMANVM LILIORVM FLOREM
FELICITER ACCESSISSE:
MICHAEL BEYAMVS ARCHIEPISCOPVS TAVRIN.[is],
GRATVLABVNDVS VOTA SOLVIT:
ET E FLORIBVS FRVGEM VOVET.

Hæc enim decima eſt è liliato Gallorum Stemmate Sabaudis Principibus Nupta: quam proinde *Florem decumanum* vocat: nam decima quarumcumque rerum, omen habet: & eximia quæque dicuntur *Decumána*. Hanc igitur Pij Præſulis Redauſpicationem vocare lubet: dum enim pro felici Coniugio Vota ſoluit, pro felici Prole vota concipit. Surgebat igitur Sacro ornatu magnificus hic *Arcus*, qualem requirebat Auguſtiſſimum in Templum Triumphalis ingreſſus. In intercolumnatibus Scaphis, gemina Simulacra geminas Beatitates in Inſcriptione memoratas ſignificabant; RELIGIONEM, & PACEM. Superioris Ordinis *Simulacra*, duorum Tutelarium Sanctorum effigiem referebant, MAVRITII, atque SECVNDI, quos aſſiduis Votis Populus vniuerſus, ac Præſul interpellarant. De ſupremo Faſtigij angulo Regia vtriuſque Sponſi pendebant *Stemmata*. Supra Scaphas hinc inde, *Stemmata* Archipræſulis. Cætera ſpatia *Trophæorum Faſces*, quà Sacrorum, quà Regalium; ac *Liliorum* varia ſchemata, decorè venuſtèque complebant.

VLTI-

VLTIMA MOLES.

MARTIS TAVRVS.

Posterâ die, cùm ad Augustæ Vrbis Prætorium Augustissimi Coniuges accessissent; condignâ prorsus Magnificentiâ atque splendore à Ciuitatis Moderatoribus, ac Decurionibus excepti fuere: ac præsertim *festiuo* nocturnorum ignium *spectaculo* in lætitiæ significationem: cuius Argumentum ab eiusdem Vrbis insignibus noster Author deriuauit. Nam quoniam, vti diximus, antiqua Vrbs ab Ægyptio conditore Api, *Taurinum* Stemma duxit, atque Nomen; eandemque Vrbem Martis Astro suppositam ferunt: commentus est, hunc esse *Martis Taurum æripedem*, Aurei Velleris custodem, qui cum fulmineos efflaret ignes, nec domitoris manum, iugumue pateretur; tùm verò aduentante Iásone Thessáliæ Rege, cum Medéâ nouâ Nuptâ; admirabili eorum virtute mansuefactus, fatalibus vinculis detineri gestijt, vltróque domitas ceruices iugo submisit. Voluit igitur ex fabuloso acroamate, argutam sequi allegoriam, ad significandam Taurinæ Vrbis fidelitatem vnos erga Sabaudos Principes; atque humillimam præsertim obsequelam, ingentemque lætitiæ ardorem, ex Regiorum Coniugum felicissimo aduentu, Allegoriam explicabat Inscriptio.

DOMITORE AMORE,
FLAMMIVOMVS MARTIS TAVRVS,
THESSALICI DVCIS, ET COLCHIDIS HEROINÆ,
AMANTIVM CONIVGVM, VLTRO AMAT IVGVM;
ET LÆTIORIBVS SE FLAMMIS ADOLET.

Olitorium igitur Forum, quod antè Vrbanum Prætorium latè

virescit, herbescentem esse *Campum* confinxit, vbi *Martis Tauri* pabulabantur: qualis à Poetis describitur ille locus;

[1] *Conueniunt Populi sacrum Mauortis in Aruum.*
Hic adamanteis Vulcanum naribus efflant
Æripedes Tauri: tactaque vaporibus herba
Ardent, &c.

Mediam verò Machinam finxit Author confragosum esse Claustrum, vbi *Taurus* ille omnium ferocissimus asseruabatur, nam duos numerat Ouidius. Hic igitur scopulosâ e caueâ primus sese obtulit erectus, (planè vt in Augustæ Vrbis Stemmate) flammasque anhelans; vt apud eundem Vatem:

[2] *Sic tùm Claustris emersi vterque*
Taurus; & immani perflauit turbine flammas
Arduus: atque atro voluens incendia fumo, &c.

Sed cum ex aduersò prodijssent *Iason* Clypeo instructus, in quo Sabauda fulgebant insignia: eiusque *Sponsa* vinculum tenens Sabaudis nodis persimile: horum ante pedes inflexa ceruice procubuit Fera, coërceri se passa, *vt Ouid. ibidem.*

Sed non incendia Colchis
Aspirare sinit: Clypeoque illiditur ignis.

Eius igitur *Clypei* fulgore nobiliores flammas concipiens *Taurus*, lucére primùm, tum adoleri, festisque vndique scatere flammis in altum abeuntibus, quasi stellatus Taurus alter Cælesti succederet. Tùm cætera *Simulacra*, atque ipse *Scopulus*, iucundissimis lætitiæ ignibus conflagrarunt.

Hæc sane felicissima præsagia Vrbem ingredientibus Sponsis, Regiæque Matri fortunatissimæ, Ciuium amor, Magistratuum studia, Præsulis Vota, Musarum ingenia, Principes ipsi sibi, non immeritò gratulabantur. Sed heu improuidæ Hominum mentes! heu recondita & perplexa Regnorum Fata! paucis post mensibus, incongrua Matris, iunctimque intempestiua Sponsæ Mors, Principem, Aulam, Fora, Aras, Vrbem funestauit: & Author ipse, qui læta hæc ómina præcantarat; vtrumque funus defleuit.

1 *Ouid. Metam.* 2 *Ouid. Metam.*

RE-

REGIARVM ÆDIVM ORNAMENTA.

REGII PALATII TAVRINENSIS ORNAMENTA.

NIHIL his in Ædibus est, quod non rapiat oculos; Regiamq; Caroli Emmanuelis eo Nomine Secundi, Magnificentiam, vel tacendo, non eloquatur. Plurimus hic Auri nitor, pretiosa supellex, admirabiles Sculpturæ, nobilis Pictura, nobiliores Historiæ, immemorabilis æui memoriam reuocantes. Atqui, cùm singulæ Picturæ suis inscriptionibus animentur; omnium tamen argumenta vnius Emmanuelis Thesauri ab ingenio atque calamo manare voluit optimus Princeps.

Ædium igitur Porticum ingressis, in primo scalarum ascensu, *Equestris Statua* se profert *Victoris Amedei*; quam ære fusili, marmoreo in equo sedentem, vtroque artis miraculo; quasi domesticum Larem, locique Præsidem, gratissimus Filius collocauit, cum hac *Inscriptione* in anteriore Basis fronte.

D. VICTORIS AMEDEI
BELLICAM FORTITVDINEM,
ATQVE INFLEXVM IVSTITIÆ RIGOREM,
METALLO EXPRESSVM VIDES.
TOTVM ANIMVM VIDERES,
SI VELOX INGENIVM,
FLEXILEMQVE CLEMENTIAM,
EXPRIMERE METALLVM POSSET.

Oppo-

Oppoſitâ in Baſis fronte.

D. VICTORI AMEDEO
QVOD VNVM RAPERE FATA POTVERVNT,
REGIAM ORIS MAIESTATEM,
ÆTERNA VINDICAT HÆC IMAGO.
IN REGIAS VIRTVTES, ET HEROICA GESTA,
IVS NVLLVM FATIS RELIQVIT FAMA.

AVLÆ REGIÆ ORNAMENTA.

Maxima hæc *Aula* conquadrata; ad ſummum ſcandentibus prima panditur; quam SAXONICÆ GLORIÆ nuncupare, Auctori noſtro viſum eſt: nulla enim viſuntur emblemata vel ornamenta, quæ inſigne aliquod decus Saxonicæ Domus, vnde Sabaudæ origo, non adumbrent. Supernè, vbi multiformis aurearum trabium procurſus multa in ſpatia rotunda & anguloſa, contignationem diſtinguit: mediano in æquore apprimè ſpatioſo, appictus Iupiter altè ſedens, armatæ Viragini, quæ *Saxonia* eſt, de ſtemmate noſcenda, ſceptrum porrigit: *Fatumque* aſtans, Diphteram, hoc eſt Amalthéæ Capræ pellem, vbi futura omnia deſcriptè continentur, oſtendit; atque in ea grandibus literis fatidicum legitur carmen:

[1] *His ego, nec metas rerum, nec tempora pono.*
IMPERIVM SINE FINE DEDI.

Sub pedibus itaque Iouis, ſupra deiectam Metam *Tempus* aſternatur, paſſis alis, fractâ clepſydrâ, retuſâ falce. Propè Iouem, *Mars*, & *Saturnus* (Priſca Saxonum Numina [2]) præſagio læti. In imo, *Rhenus* & *Albis* contermina Saxoniæ Flumina Iuncis coro-

1 *Ex Virg.* 1. *Æneid.* 2 *Ex Krantij Saxon.*

coronata, ſcatentibus incumbunt Vrnis. Actuoſa penitus, & nobilis pictura, antiquorum digna famâ.

Quatuor proximiora ſpatia decircinata, quatuor Facultatum Imagines continent, quæ ſtrenuos Heróas æternitati ſacrant. *Hiſtoria*, quæ Muſa eſt Clio; pennarum ſerto redimita, in ephemeridas acta refert; cum inſcripto [1] TRANSACTIS TEMPORA REDDIT. Propè Muſam, *Mercurij Virga*, quæ Manes ad vitam reuocat. *Veritas* Speculum tenet; *Fama* tubam.

Alio in ſpatio, *Poeſis Heroica*, ſiue Callíope, Oleaſtro decorata, cum Virgiliano Emiſtichio: NOMEN LAVDESQVE MANEBVNT. Aſſidet *Apollo* Citharâ ludens: & *Pegaſus* vngulâ ſaxum feriente fontem elicit, vnde doctum furorem Poetæ bibunt.

Tertia, *Pictura*, quæ muta Poeſis eſt, laureata: Sigueardi Sáxonis effigiem pingit, operi intenta: cum Inſcripto, ÆTERNITATI. Ex Protogenis dicto; qui obiurganti, quòd manum de Tabulâ neſciret dimouere, illud tantum reſpondit *Æternitati pingo*. Aſſidet *Simulatio*, verſicolore amictu; alterâ manu laruam tenens, alterâ digito labris impreſſo, Silentium indicit. *Aligeri Pueli* áſtites & circumuolitantes, aut pigmenta terunt, aut colorum loculamenta, tabellas, peniculos, ſpongiam deletilem, aliaque ad pingendum neceſſaria, miniſtrant.

Vltima *Sculptura*, ferreis apicibus coronata, ad formam Videchindi Magni, Statuam elaborat; cum hac Inſcriptione: COELO RESTITVIT CÆLO. *Prometheus* furtiuum è Cælo ignem ferulâ defert, quo Statuas animabat. Locum ipſum, veluti ſtatuariam officinam, occupant informes lapides; illaborata Simulacra; marmorea Sáxonum Stemmata; acuendorum ſcalprorum Rotæ, Mallei, aliaque lapicidarum inſtrumenta.

Reliquæ Contignationis Areæ, varios *Trophæorum Faſces*, ſuis Titulis inſignes, continent; ad Heróum Sáxonum æternum decus appenſos. Primum *Trophæum* barbarico priſcorum armorum, ac geſtaminum genere coagmentatum; Vandalico inſigni, nempe *Aureo Leone*, cruentis Clypeis inſculpto; in alligatâ

1 *Ex Virgil. Epigr. de Clio.*

alligatâ tabellâ Titulum gerit: SIGVEARDVS SAXONVM REX, VANDALIS EIECTIS. Primus enim Sigueardus è Scandia in eam Vandaliæ Prouinciam profectus; deterrimam Gentem ab ijs sedibus expulit, Regnumque Saxonicum fundauit.

Aliud *Trophæum* ex diuersis Christianorum Templorum, atque Altarium, insignibus congestim colligatis. VIDECHINDO MAGNO, OB RELIGIONEM PROPAGATAM. Hic enim primus ab Ethnicâ superstitione, ad synceram Christi Religionem versus, Regnum totum conuertit.

Aliud ex Naualibus armamentis. VERTEGIRVS ANGLIÆ DVX, BRITANNIA SVBACTA. Nam primus felici Classe, victricia Arma in Britanniam traiecit, vt subindè dicetur.

Aliud ex Imperij Romani Augustalibus Notis. HENRICVS AVCEPS, IMPERIO PROMERITO. Is nimirum Saxonum primus ad Imperij fastigium euectus est, vel inuitus.

Aliud ex bellicis armis, HENRICO LEONI SAXONI, OB HOLSATIAM REDVCTAM.

Aliud ex maritimis Manúbijs, BRVNONI SAXONI, NORTMANNIS FVSIS, FVGATIS.

Aliud ex Túrcicis Spolijs. CONRADO SAXONI, OB RECVPERATAM HIEROSOLYMAM.

Aliud ex frugibus, atque instrumentis ad agrariam culturam pertinentibus. OTHONI MAGNO IMP. OB FELICITATEM ITALIÆ REDDITAM. Pulsis enim Græcis, desolatam magnâ ex parte Italiam vberauit.

Aliud ex Pontificiæ Dignitatis ornamentis. OTHONI III. IMP. OB PONTIFICEM SERVATVM. Gregorium enim V. contra Ioannis Pseudopápæ, & Romanorum quorundam impietatem sustinuit.

Aliud ex Apicibus, alijsque honestamentis Cæsareæ, atque Electoralis Dignitatis; cum Inscriptione: GREGORIO V. SAXONI, PONT. MAXIMO, OB ORDINATVM IMPERIVM. Hic enim Othoni III. propinquo suo, à quo seruatus fuerat,

fuerat, gratas referens vices, Imperatorem salutauit: & in Concilio Romano, celeberrimæ Constitutionis de Germanicis Cæsarum Electoribus, Author fuit. Itaque Otho Res Romanas, Gregorius Germanicas, ordinarunt.

AVlæ verò Parietibus totam *Saxónici Stemmatis* circum vndique Historiam appinxit; octo in spatia, pensilium specie Tabularum, dispertitam. Eadem quippè Insignia de Saxónico Stemmate in Sabaudum immigrarunt.

Primâ igitur in Tabulâ, *Sigueardus Saxo* cum Vandalorum Rege confligens, *Equínum Pullum nigricolórem*, infrénem, & erectum, argenteo in Clypeo gestat: nigrâ ipse chlamyde paludatus, nigro vexillo, nigris galeæ lemniscis, nigerrimum insidens Equum. Victorque Hostem (qui cruento in Scuto Aureum Leonem ostentabat) exanguem lanceâ prosternit: vniusque prælij lucrum est Regnum. Historiæ alludit Inscriptio.

FVNEREVM QVEM CERNIS EQVVM
HORRENDO SIGVEARDI SAXONIS
HÆRENTEM CLYPEO,
VANDALIÆ FATALIS, VT OLIM TROIÆ,
AD BARBARORVM EXITIVM
INNVMEROS HEROAS PARIET.

Nimirum, à Sigueardo innumerabiles Heróes strenuissimi; ac præsertim Sabaudi, tanquam ex Troiano Equo prodíere.

Cur verò postindè Saxonico, & Sabaudo in Stemmate non Ater, sed *Candidus* irrepserit *Equus*, proxima docet Tabulâ; vbi *Videchindus Magnus*, Sigueardi ábnepos, sacrâ Baptismatis lymphâ ad Viseram fluuium, cum suis Populis, lustratus; auita demútat Insignia. Huic enim Magnus Imperator Carolus,

Nigrum Stemmatis Equum candido nitore perfundit. Ipſe Videchindus cum duobus liberis Videchindo, & Vigeberto, candida in chlamyde, ſubmiſſo genu, nouum à Carolo Inſigne ſuſcipit, Nepotibus tranſmittendum. Rem notat Inſcriptio.

CHRISTIANÆ FIDEI CANDIDATO VIDECHINDO
PVLLVM AVITI STEMMATIS PVLLVM
CANDEFACIT MAGNVS CAROLVS.
AD PALMAM VERE OLYMPICAM PROPERANTI,
HAVD ALIVS CONVENIT EQVI COLOR.

Albis enim Equis, albiſque bigis Olympico in Curriculo certabant. Iiſque Rheſus in certam Victoriæ ſpem vtebatur. Catull. *Non Rheſi niueis citiſque bigis.*

At quod Saxonico atque Sabaudo in Clypeo, præter candidum Pullum *Faſciolæ* aliquot aurei atrique coloris alternatìm ac tranſuersìm adiaceant, ex tertiâ diſcitur Tabulâ, vbi *Otho Balenſtedenſis* Saxo, Anhàldiæ Comes, deuictis Vandalis qui Romanum infeſtabant Imperium tantam mox fiduciam de Cæſareâ beneficentiâ concipit, vt nouo Stemmate, nouam ſibi ſuiſque Fortunam ominetur. Ipſe igitur feroci in equo armatus ouans; ac præ ſe captiuos agens Vandalos; Equo gentilitio de Stemmate abráſo, *diſcoloribus* hiſce *faſciolis*, (quæ Imperij Coloribus reſpondent) Clypeum inſignitum, vt Anhaldinæ poſteritatis Omen, oſtentat. Rem tangit Inſcriptio.

OTHO SAXO ANHALDIÆ COMES,
SAXONICO EQVO DISCOLORES IN FASCIAS MVTATO,
NOVO STEMMATE, NOVAM SIBI FORTVNAM SAGIT.
NEC VIRTVS VOTIS,
NEC VIRTVTI FORTVNA DEFVIT.

Ac

Ac eius quidem votum litasse, consequens testatur Tabula, in qua *Bernardus* Anhaldiæ Comes, à Friderico Cæsare ob insignia facta, Ducali Apice donatus; Cæsarem rogat vt Patrium Stemma cum Fratribus commune, singulari aliquâ distinguat Notâ. Ac Cæsar *foliatum Rutæ ramusculum*, quem in manu habebat (nam eâ plantâ delectabatur) supra Bernardi Clypeum obliquat. Atque inde Saxonico, & Sabaudo in Stemmate, *Rutæ Corolla* supra bicolóres Fasciolas obliquè proserpit. Inscriptio sic habet.

BERNARDI ANHALDINI SINGVLARIA MERITA
SINGVLARI DVCATVS DIGNITATE MVNERATVRVS
FRIDERICVS CÆSAR,
AVITIS FASCIOLIS RVTEAM COROLLAM ATTEXIT.
APTE: QVID ENIM DIGNITAS, NISI AMARVM DECVS?

Cur autem *Beroldus Saxo* Primus Sabaudiæ Dominator, Saxonicum Equum, *bicipitis Aquilæ* in pectore conclusum, pro Stemmate gestaret, Quinta indicat Tabula. Hoc enim Clypei decus ab *Othone III.* Imperatore accipit, dùm ad tuendum contra Ligures Arelatensium Regem Rodulphum mittitur, annuente Procerum cætu. Quod in augurium felicitatis trahit Inscriptio.

EQVVS BELLA CARTHAGINI,
AQVILA VICTORIAM ROMÆ PORTENDIT.
SCITE IGITVR BEROLDO SAXONI OTHO PATRVVS
EQVVM AQVILÆ, VICTORIÆ BELLVM, NEXVIT;
NAM PRO ALLOBROGIBVS PVGNASSE, AC VICISSE,
PERINDE FVIT.

Equi præsagiunt Pugnam, inquit Plin. l. 8. c. 42. Ac Virgil. 3. Æneid.

Bellum Terra hospita portas,
Bello armantur Equi: Bellum hæc armenta minantur.

Proindè in Carthaginis fundaminibus inuentum Equinum Caput, Belli sedem futuram illam Vrbem portendit. *Aquilam* verò Victoriæ auspicem, infulminabilis natura fecit: Plin. lib. 2. cap. 55. Præterquamquòd reliquarum volucrum ostenta quæcumque oblata essent, interuentu suo Aquila delebat: Valerian. lib. 19. cap. 1. Romanis ideo legionibus sacra: & Romæ omnium gentium victricis Insigne.

Quoniam verò in Saxonici atque Sabaudi Clypei angulo, *trium Lunularum* Imagines apparent, quas alij Vaginarum, alij Calcarium Mucrones vocant; sequenti ex Historiâ pendet origo. Cùm enim *Anglia* Saxoniæ Ducatus (alij *Angriam* scribunt) Mucrones illos pro gentili Stemmate gestaret: tùm verò *Angliæ Dux Vertegirus* Saxo, felicibus armis subactâ Britanniâ; Angliæ Nomen Britanniæ indidit: & *Britannicis Leonibus Anglicos Mucrones* adiecit. Sextâ igitur in Tabulâ, Vertegirus Britannico in litore Victor, Regali e Solio supplicibus Britannis Iura dat: & ingentem Clypeum vtroque Symbolo insignem tenet, cum hac Inscriptione.

ANGLIÆ DVX, BRITANNIÆ DOMITOR VERTEGIRVS,
BRITANNICIS LEONIBVS
MVCRONES ANGLICOS INFIGENS,
BRITANNIS LEGES DEDIT, NOMEN ERIPVIT:
ET MIRANTE OCEANO,
VBI NATABAT BRITANNIA, NATA EST ANGLIA.

Septimâ in Tabulâ, *Henricus Auceps*, Saxonicis dissidijs cum Imperio compositis, Imperium recusando promeritus, bifido in Clypeo *sectam Imperij Aquilam, sectumque Saxonicum Pullum* componit.

PRI-

PRIMVS HENRICVS AVCEPS,
ROMANA INSIGNIA SAXONICIS NECTIT INSIGNIBVS.
AVSPEX PLANE AVCEPS,
CVI VEL INVITO
AVGVSTÆ SE OBTRVDVNT AVES.

Postremâ in Tabulâ, *Henrico Fratri* post perniciale dissidium, veniam pacemque flagitanti, *Otho Saxo* Imperator; insperatum Bauariæ Ducatum; nouumque Stemma *lusoriæ instar Tabulæ* tessellatum, Saxonico Equo supra Galeæ conum prominente, clementer impertit. Inscriptio sic habet.

OTHONIS MAGNI FRATER,
ATQVE HOSTIS HENRICVS,
DVM VENIAM ROGAT,
BAVARO DONATVR SCEPTRO.
DECVIT LVSORIÆ TABVLÆ SPECIES
BAVARICVM STEMMA.
NAM LVDENTE AMORE,
QVI VINCITVR LVCRVM FACIT.

Tabularum interualla, aliorum Saxonum strenuorum *Equestribus Simulacris*, ad ornamentum atque Historiam pertinentibus complentur: Fulgentibus in cuiusque Clypeo suarum Prouinciarum Insignibus.

AVLA

AVLA INTERIOR.

Hanc *Dignitatum Aulam* vocauit Author, quòd in omni ornatu præcipua Sabaudi Principatus Décora, & accrementa comprehendat. Celſa igitur in contabulatione, aureo veluti Cælo, IMPERATORIA MAIESTAS, mitrata, paludata, Coronas, Apices, Sceptra, Equeſtria ſigna diſtribuit. Infràque volitans Fama, buccis turgentibus geminas inflat Tubas. Sinuoſo in limbo Horatianum legitur dictum, AD ORTVS SOLIS, AB HESPERIO CVBILI. Ex Ode 15. libri 4.

Per quas latinum Nomen, & Italæ
Creuere Gentes, Famaque, & Imperi
Porrecta Maieſtas, AD ORTVS
SOLIS, AB HESPERIO CVBILI.

Imperialium enim Principum Dignitas, æquè in Eoo, atque Occiduo Imperio, ab Auguſta Maieſtate, veluti à fonte promanauit.

Mediam igitur hanc Tabulam, geminæ altrinſecùs Tabulæ intercipientes, vtramque Sabaudorum Principum Dignitatem inſigniorem oſtendunt: Occidentalis nempè Imperij *Perpetuum Vicariátum:* & Orientalis Imperij *Perpetuum Electorátum.*

Dextrâ ergo in Tabulâ *Conradus Imperator* in Procerum conſeſſu Gladium, perpetui Vicariátus Inſigne, Amedéo Secundo Sabaudiæ Comiti committit. Ad Tabulæ ornatum, in imo aſſidet *Roma* rerum Domina; & *Tiberis* Pater, flauam ex Vrnâ effundit lympham. Rem attingit Inſcriptio.

Occidui Imperij perpetuo Vicariatu cluet Amedéus II. & abſentis etiam Cæſaris Maieſtas, Sabaudo fulgurat gladio.

Ad læuam, Biſantio recepto, Orientalis Imperij *Electores* conſtituti, *Balduinum* Belgam legitimis ſuffragijs ad Conſtantinopolitani Imperij faſtigium prouehunt. Porrò in Electorali Colle-

Collegio suffragij ferendi Ius habuit *Sabaudus*. Sabell. Ennead. 9. lib. 5. alijque Scriptores. Græci autem Imperij Stemma *Crucem* continebat, quatuorque angulatim initiales Characteres B. B. B. B. hoc est *Basiléus Basileon, Basiléuon Basiléuondas:* latinè, *Rex Regum, Regnare faciens Regnantes*. Summâ in Tabulâ, *Fortuna* Vrnam Sortium tenet. In ima Tabulâ, *Græcia* diuitias spargit: & *Danubius* senis perpluit Capedinibus, nam ostijs totidem in Pontum euoluitur. Inscriptionis hæc est sententia.

Orientalis Elector Imperij Thomas Sabaudus, Electoralis Apicis iura Nepotibus transmittit: reuicturo etiam vsu, si Christiana concordia reuiuiscat.

Cætera Dignitatum monumenta circum parietes, eleganter pictæ memorant Historiæ, quas vel sine coloribus sola pingere possit Inscriptio; hoc ordine.

I.

Sabaudiæ Seruatori Beroldo, regendos tradit Sabaudos Rodulphus Burgundiæ Rex: & laborum merces est labor.

Hunc enim de Liguribus triumphantem, Rodulphus Arelatensium Proregem, & Sabaudiæ quam seruarat Principem constituit.

II.

Humbertum Sabaudiæ Comitem Manfredus Italiæ Marchio, Iugali Filiæ nodo, & hæreditario Apice vincire facilius potest, quàm armis vincere.

Hac igitur in Tabulâ, Humberto Primo nubens Adelaidis, Manfredi Filia; acerrimo bello finem imponit, & dotalem Secusiæ Comitatum, atque Italiæ Marchionatum, secum defert.

III.

Ab Henrico IV. Amedeus II. in Augusto Comitalium Principum Quatuoruiratu cooptatur. Quorum tanta authoritas, vt Reges subditis, Imperator Regibus, imperet. IV.

IV.

Salutiarum Marchionem clientelari alligans Voto Humbertus III. Italici Marchionatus delibata Iura integrauit.

Manfredum nempè Marchionem.

V.

Nouis donatus Prouincijs, nouo ritu profitetur Petrus Semiferreus, & Semiaureus: vt Auro muneratorem décoret, Ferro munera tueatur.

Huic enim, qui à Ricardo Cæſare Quiburgenſium & Vantuatum Prouincijs auctus fuerat; cum ſuboluiſſet nonnullos Augusto ex Collegio Próceres ſatágere, ne Cæſareâ Munificentiâ frueretur: generosâ fretus confidentiâ, Cæſaream fertur Aulam ad dicendum clientelare ſacramentum ingreſſus, alterâ ſui parte aureo nitens amictu; alterâ cataphractus & ferro rigens: nouamque cæremoniam ſtupenti Cæſari, rationem illam reddidiſſe: illique poſtideà Petri Semiaurei, & Semiferrei hæſiſſe cognomentum.

VI.

Ab Aſianâ redux Victoriâ Philippus Sabaudus, feliciſsimo Iſabellæ Achaicæ coniugio Peloponnenſium Principatum, ſeptenis olim Regnis inclytum, Pedemontano Principatui connectit.

Peninſulam illam alij *Moréam* vocant; ab eoque Philippo longa Sabaudorum ſeries deducta; quos *Achaiæ*, vel *Moreæ* Principes vocarunt; quoadúſque omnia Orientalis Imperij Spolia Thracius Raptor conuaſauit.

VII.

Et Filiæ connubio, & poſtremis Tabulis Theodorus Paleólogus ſancit, vt Paleólogâ Stirpe Viris defectâ, Monferratenſis Márchia Sabaudo accreſcat Imperio.

VIII.

Ab Ladisláo Prouinciæ Comite deſtituti Nicienſes, dùm ſua liberta-

libertatis arbitri Clementiam Fortitudinemque Sabaudorum Principum demirantur; eisdem parére malunt, quàm sibi imperare.

Ipsâ in Tabulâ Niciensium legati, Amedeo VI. qui cognomento Rubeus dicitur, Iusiurandum sanctè præstant, Anno 1388. assentiente Ladisláo.

IX.

Amedeum VII. ex Comite Ducem creat Sigismundus Cæsar, ne flagrante nouorum Principum ambitu, antiqua Imperialium Principum Dignitas minuatur.

Nam paucis antè annis, Vencisláus Imperator, Mediolanensis Ducatus Titulum, & Insignia, Ioanni Galeatio Virtutum Comiti; inconsultis Electoribus, ingenti pretio vendiderat: proinde ab Electoribus Imperio exautoratus.

X.

Carolotta Cypri Regina, cùm Patrij Regni Iura omnia in Carolum Sabaudum, posterosque transtulisset: morti penè contigua, coram Innocentio VIII. acta confirmat; & vltimum vitæ actum claudit.

Anno 1459. Dominica prima Septembris, solemni more coronata fuerat trium Regnorum Regina, Cypri, Ierusalem, & Arméniæ. Lege Annales Ecclesiasticos sub illo Anno, & sequentibus.

Singula Tabularum interualla, Prouinciarum Insignibus atque Stemmatis, principumque Fluminum Imaginibus ornata; decorem augent, atque Historiæ seruiunt. Ac ne quid inornatum relinquatur; cum ab Ostiorum trium superliminari, ad vsque Aulæ coronidem alta intercedant spatia aulæorum nudata chorágio: placuit tria illa spatia exemptibilibus obtendere Tabulis, appicto Emblemate aliquo ad Dignitatem Symbolicè ac generatìm alludente. Primo *Ianus* Italiæ Rex, Saturnum Vicarium ádlegit; & Astræa Iustitiæ Antistita, in Terras deuolat.

Zz Secun-

Secundo, *Diadúmeno* Pileum eripiens Aquila, Regiæ imponit Statuæ; quod Fatidicorum iudicio, Regiæ dignitati omen fecit. Vltimo, Aquila Ganymédem ad Astra euehit, neglecto Canum latratu: promotæ Virtutis Symbólum.

ANTERIVS CONCLAVE

Ad Meridiem.

PVlcherrimum hoc, & Dignitatum Aulæ contiguum Conclaue, REGIIS VIRTVTIBVS meritò nuncupauit Author; nam Dignitas sine Virtute, indignitas est.

Summo igitur in lacunári *Virtus* emicat, amazonicâ specie, candido cultu, tricipitem ferreâ catenâ cohibens, ac rutilâ face diuerberans *Chimæram*: quo Monstro Vitium omne monstratur, *Pallas* autem sublimis, Virtutem coronat; addito Maniliano dicto: CVM VIRTVTE POTESTAS.

Toto verò parietum ambitu Duodecim *Virtutes Regiæ*, totidem Tabulis visuntur expressæ; suis quæque Symbolis atque insignibus iconicè distinctæ. Singulis autem Tabulis appicta est consentanea Virtuti Historiola ex vetustis Sabaudorum Principum monumentis (nam recentia per se coruscant) vt quo quæque in Principe Regia Virtus excelluerit, imitatrix posteritas sentiat. Historiarum porrò argumenta Inscriptionibus demonstrantur, non temporum, neque Principum, sed Virtutum ordine seruato. Prima igitur, Regiarum Virtutum Regina sedet.

Reli-

Religio.

CLARVIT IN PATRIÆ INCENDIO
HVMBERTI III. RELIGIO:
QVI SACRATO PONTIFICI,
QVAM DESECRATO CÆSARI OBSEQVENTIOR;
MALVIT REGIONEM SIBI,
QVAM RELIGIONEM NVMINI DEPERIRE.

Cernitur hac in Tabulâ *Secusinæ Vrbis* conflagratio; astante atque iubente *Friderico Ænobarbo* Eximperatore, Diris deuoto. Nam quòd Humbertus Sabaudiæ Comes, Sanctissimi Pontificis Alexandri III. partes religiosè sustineret, ille impos animi, execranda crudelitatis exempla, ab huius Vrbis cæterarumque Subalpinarum direptione atque incendio, est auspicatus.

II. Pietas.

E CASTRIS IN CLAVSTRA,
E SOLIO IN SOLITVDINEM DIVERTENS,
INCVLTA IN EREMO
OCCVLTAM PIETATEM COLIT AMEDEVS VII;
SED NOTIOR DVM LATET,
AD TRIREGNVM VOCATVR DVM REGNVM FVGIT.

Hic est ille Dux bellicosus, qui pacatâ Italiâ, vt soli Deo viueret, in Ripaliæ scopulis ignotam sibi Thebaidem est molitus. Hunc tamen in illo arcano, Pontificatus inuénit, quem (vt Ecclesiam quoque pacaret) sine crimine accepit, & cum virtute deposuit. In Sacris Annalibus historiam leges.

III. Magnificentia.

TOT A VERO HVMBERTI PRIMI PECTVS
INTRAVIT MAGNIFICENTIA.
TOT ENIM DIVINAS ÆDES
AD CÆLVM PASSIM EREXIT;
VT SABAVDÆ SOLITVDINES,
COELITVM COLONIÆ VIDERENTVR.

Visitur in hac Tabulâ *Humbertus*, Noualiciensis Templi molitoribus instans. Hanc enim, & Secusinam Abbaréiam, & Maltacénæ Prioratum; denique, vt Pingonius scribit, *Ecclesias alias fundauit, dotauitque plurimas*. Nihil autem Magnificentius, quàm Diuis Templa dicare: *vt Aristot.* 4. *Ethic.*

IV. Liberalitas.

QVID PHILIPPI PRIMI LIBERALITAS?
QVI POPVLO PER PRÆCONES ACCITO,
CREDITORIBVS DEBITA, DEBITORIBVS CREDITA
ELARGITVS:
PRETIOSVM NIHIL IN LOCVLIS RELIQVIT,
NISI SE IPSVM.

In Tabula videas Præconum tubis conuocatam fluere Turbam; ipsumque Principem, ex arculis atque scriníolis eductas opes, & chirographa, erogantem.

V. Cle-

V. Clementia.

AT PHILIPPVS ALTER,
FACTIOSORVM INGRATIIS TANDEM DVX;
CRVENTVM VINDICTÆ GENVS INVENIT,
CLEMENTIAM.
NAM SINE FERRO,
TOTVM CONSCIIS CRVOREM OFFVDIT PVDOR.

Hic est *Philippus*; qui Brixiâ solâ donatus, se *Philippum sine Solo* appellari iubebat. Hic, tametsi pupilli amantissimus, à perfidis tamen Magnatibus, qui se, vt ipsi regnarent, zelatores mentiebantur, insectanter lacessitus: & externis tandem Victorijs clarissimus; cùm Pupillo Pronepoti inopinanter successisset; quos perditurus credebatur, peramanter complexus est; *ac maioribus etiam* (vt nostri scribunt) *honoribus affecit*. Hunc igitur inauditum Clementiæ actum Tabula repræsentat.

VI. Seueritas.

AMEDEI VERO SEXTI
LACESSITA CLEMENTIA IN SEVERITATEM VERSA;
ANTISTITIS OPPRESSORES SEDVNENSES
SEMEL INCRVENTA REPRESSIT.
ITERATVM PIACVLVM FLAMMIS EXPIANS,
GEHENNÆ PROLVSIT.

Olim enim Sedunensis, Friburgensis, & Valesianus Comitatus Sabaudis obtemperabat. Ac Sedunensem præsertim ab Henrico IV. Amedeus Secundus acceperat.

VII. Iu-

VII. Iuſtitia.

PROFVGÆ AVTEM IVSTITIÆ
PERFVGIVM PANDIT LVDOVICVS;
TAVRINENSEM NEMPE ACADEMIAM,
TOT IVRIS ORACVLIS PERSONANTEM;
VT IVDICES, SI PECCARE VELINT,
ERRARE TAMEN NON POSSINT.

Non enim errat, qui ſciens peccat. Hic igitur Ludouicus Achaiæ Princeps & Pedemontij; Benedicti XI. Pontificis Maximi, & Sigiſmundi Cæſaris beneficio, in Auguſtâ Taurinorum, Doctrinarum vniuerſarum Athenæum erexit.

VIII. Modeſtia.

ALTERVM MIRACVLVM VIDERE PISÆ;
VBI IMPERII CELSITAS
AMEDEI QVARTI MODESTIAM
FRVSTRA INTERPELLAVIT.
PLVS EST PRINCIPEM NOLLE EXTOLLI,
QVAM TVRRIM INCLINARI.

Ad famigeratum miraculum alludit Piſaniæ Turris, quæ ſiue caſu, ſiue artificio cernua, ſemper caſuræ ſimilis, numquam cadit, Maius igitur, inquit, miraculum ſtupuere Piſæ; vbi poſt Henrici VII. obitum, cum Amedei Magni ſtrenuitatem omnium vota, non modo inuitando, ſed eligendo, (vt Hiſtorici loquuntur) ad Imperium accerſerent; ſola obſtitit eius Modeſtia, ne extolleretur.

IX. Cele-

IX. Celeritas.

OCCVRRIT OCVLIS
BELLICA THOMÆ PRIMI CELERITAS.
QVI CVM CISALPINA,
PRINCIPIBVS SPOLIATA, SPOLIVM PENDERET,
FVGACEM ARRIPIENS FORTVNAM,
PALMAM PRÆRIPVIT.

Nimirum, post Secusinum incendium, cùm perditissimi Ænobarbi rapina iuisset Cisalpina: eoque postmodum aliubi occupato, ad illam prædam conuolarent Insúbres, Lígures, finitimique Réguli: tam opportunâ celeritate præuolauit, non vt modò deperditam Patris Ditionem receperit, sed extenderit; & meliorum Cæsarum authoritate possederit.

X. Facundia.

AT REGIÆ VIM FACVNDIÆ
AMEDEI PRIMI FACVNDIA ELOQVATVR;
QVA EXARMATVS HENRICVS
REFRACTARIAS CERVICES PONTIFICI SVBMISIT:
LEONEM DIXISSES,
MERCVRII CADVCEO CONSTERNATVM.

Magnorum peruicaciam suauiloquentiâ perdomitam, per Leonem Caducéo prostratum significarunt mythólogi. Non poterat digniore Symbolo exprimi Amedei Facundia; quæ contumacem Henricum Cæsarem commouit, vt nudo pede atque humero ante Gregorij Pontificis Maximi pedes procideret, veniam mulctamque rogaturus. Triumphalis facundia, quæ Cæsarem Pontifici, Pontificem Cæsari, restituit, & Orbi Pacem.

XI. Fi-

XI. Fidelitas.

THOMÆ TERTII FIDELITATE,
NIHIL RARIVS ASSERVANT FASTI.
NAM DELPHINO INCITANTE,
VLTRICIA IN FRATREM VT ARMA VERTERET,
PRO FRATRE IN DELPHINVM
ARMA CONVERTIT.

Vigebant inter Thomam Pedemontij Principem, & Amedeum Quartum Sabaudiæ Comitem, non Fraternæ tantùm simultates, sed Cadméa odia, vrgentibus quidem causis; nam Amedeus natu minor, primigenia Comitatus Iura ex præpostero Patrui Testamento possidebat; calenti ergo Thomæ, faces addidit Humbertus Delphinéus; faciles illi vindicias pollicitus, si iunctis armis, alter à tergo, alter à fronte Amedeum adorirentur. At sanctiora sūt Sanguinis iura, quàm Regni. Hoc igitur Delphinéo contigit quod Æsopico Lupo in Canum rixâ: ab vtroque spoliatus est.

XII. Fortitudo.

OMNIVM TAMEN VIRTVTES VICIT
INVICTA CAROLI BONI FORTITVDO.
CVI OMNIA CONCVTERE FORTVNA POTVIT,
PRÆTER ANIMVM.
QVO IN FILIVM TRANSMISSO,
OMNIA MORTVVS RECVPERAVIT.

Mira huius Principis fidelitas fuit, qui à Rege Franco hostilia omnia pati maluit, quam iuratam Cæsari, Directo Domino, fidem infringere. Mirabilior tamen fuit *Fortitudo*, quâ reiectis conditionibus; ad vltima vsque Fata in proposito hærens, iniquiorem semper fortunam, æquiùs semper tulit. Atqui Emmanuel Filius, Paternæ Fortitudinis hæres, non Fortunæ; celebri tandem Victoriâ Solium & Solum recuperauit.

In

IN ſuperliminaribus Tabulis tria cernes VIRTVTIS Emblemata. Primâ in Tabulâ, *Improbus Amor Cæcus* (vt in priſcâ fabulâ de Duobus Amoribus) vinculis coercitus humi mæret: *Virtutis Amor*, oculatus & liber, aſperrimum conſcendit Clivum: Fortuna ſequitur.

In Secundâ; Rex Numa, Regalium Sacrificiorum Myſtagógus; non cæde ac ſanguine, ſed frugibus atque floribus Aras imbuit. Tanta erat in Clementiſſimo Principe ſanguinis humani parſimonia.

Vltimâ, Curtius Romanus Eques, pro Patriæ ſalute deuotus, inexplebilem ſe in Voraginem, concito Equo armatus impellit: Populus certatim in eandem Voraginem flores fundit.

INTERIVS CONCLAVE.

Ad Meridiem.

CVm nobiliſſimus Virtutis fructus Victoria ſit; congruè noſter Autor, quod Virtutum Conclaui iungitur, VICTORIARVM CONCLAVE cenſuit nominandum. Nec vllus ſanè dignior eſt Regiarum Ædium ornatus, quàm qui res fortiſſimè in bello geſtas, antè oculos ponit. Aureo igitur in lacunári, quo nihil magnificentius, *Victoria* palmigera ipſa, palmas atque coronas donat: *Famaque* Æneatrix, Victorum videtur nomina laudeſque circumſonare: adſcripto Virgiliano hemiſtichio: HABET VICTORIA LAVDEM.

Circa maiorem hanc Tabulam, minora ſpatia in orbem flexa, alites *Genios* continent; qui ſinguli, ſingula Coronarum genera, quibus Victores donabantur, oſtentant, ſuiſque diſtinguunt Titulis. *Laurea* hoc Titulo inſignitur, REDVCI TRIVMPHATORI. *Graminea*, OBSIDIONE SOLVTA. *Robúſtea*,

 CI-

CIVIVM SERVATORI. *Myrtea*, OVANTI DECVS. *Olea*, AVSPICIIS VICTORI. *Muralis*, ex auro Murorum pinnas imitante, MVRVM ASSILIENTI. *Rostrata*, aurea; naualium rostrorum specie, NAVALI VICTORIÆ. *Vallaris*, item aurea ad Castrensis Valli imaginem: Lucani verbis, AVSO TRANSCENDERE VALLVM.

Parietes verò circumuestiunt duodecim illustriores Sabaudorum Principum *Victoriæ*, expressim depictæ, breuique elogio declaratæ: quarum tamen ordinem Fabrûm incuriâ perturbatum nos ità corrigemus, vt verum atque historicum ordinem sequamur; quilibet autem ex Elogio fabrilem inscitiam possit arguere.

Prima Tabula.

REDIMAT SACRA LAVRVS HVMBERTVM:
QVI GODEFRIDO BVLLIONO
PRÆLIORVM COMES, ET PRÆMIORVM,
REDEMPTORIS SEPVLCHRVM REDEMIT.

Hic est Humbertus II. Amedei Primi Filius, Sabaudiæ Comes, quem *Transmarinum* vocant.

II.

AD ARAM HANC
CRVENTO SVBSTITIT FERRO AMEDEVS STATOR.
LAVREA DIGNVS, ET AVREA.
HOSTIVM TRIVMPHATOR, ET SVI.

Hic est Amedeus II. Humberti II. Filius; qui Gebennenses, absente Principe Sabaudiam populantes, vt redijt, internecioni dedit: neque à fugacium destitit cæde, vsquedùm ad locum hunc peruenit, quem Victoriæ metam esse voluit; atque Arâ primùm,

primùm, mox nobili Cœnobio ſacrauit: cui corruptum adhuc *Stamedèi* nomen hæret; quòd ibi, ſteterit Amedeus; vel quòd Gebennenſium fugam ſtiterit. Non abſurdè igitur *Amedeum Statórem* vocat Author, vti Iouem Statórem vocauit Romulus, quòd Romanorum fugam, & Sabinorum Victoriam progredi vetuiſſet.

III.

OBSIDIONALI VERO PETRVS.
QVI COFFINGENSEM REGVLVM,
CILIONIOS OBSIDENTEM OBSIDENS,
EO TANTVM SERVAT VT SERVIAT.

Tanta Viri huius ſtrenuitas fuit, vt Parui Carolomagni cognomentum meruerit. Hic Coffingenſem Comitem, qui ſe Cablaſienſem & Auguſtanum Ducatum Cæſareo nomine ab eius manu ereptum iactitans, Cilionium circumcluſerat, concluſit; ſibique Clientelarem fecit: expleuitque quod ſemiferreo indumento minatus fuerat.

IV.

INCRVENTA VERO MYRTEA DEBETVR THOMÆ.
CVI VILLELMVS MARCHIO
TAVRINORVM AVGVSTAM OCCVPANS,
CAPTVS, CAPTAM RESTITVIT PRÆDAM.

Tertius hic fuit Thomas Petri Nepos, Pedemontium Princeps.

V.

IRRADIET AMEDEVM QVARTVM
ROSTRATÆ CORONÆ FVLGOR.
QVI LABORANTE RHODO,
TVRCI CLASSEM, TRVCI CLADE, PROFLIGAVIT.

Naualem hanc Amedei Magni Victoriam clariorem fecit Amedeus Quintus eius Nepos; qui Torquatorum Ordine instituto, Sabaudis Nodis notissimum Tetragrammaton implicuit, æternandæ Aui memoriæ, F. E. R. T. hoc est, FORTITVDO EIVS RHODVM TENVIT. Ex quo, Guicenonis petulantiam mireris, qui tàm inueteratam gloriosamque memoriam, fabulæ nomine ausus est conspurcare.

VI.

MAGNI ALEXANDRI MVRALEM AD MALLOS,
ÆQVAT AYMO AD MONTVVIVM.
NAM MVRIS PRIMVS IRREPENS,
SVO PERICVLO, SVOS ANIMAT.

Malli Indiæ Populi à Mallo Monte. Plin. lib. 6. Horum Municipium ineluctabile, hoc artificio expugnauit Alexander, cunctante exercitu. Hoc de Aymone memorat Ioannes Boterus (quem Amedeum vocat) contra Delphinum Viennensem præliante.

VII.

VT AYMO ALEXANDRO,
SIC EDOARDVS CÆSARI COMPAR:
RAPTO FVGIENTIS VEXILLO,
SVOS VINCI PARATOS, VINCERE DOCET.

Aymonis, & Edoardi germanorum Fratrum strenuitatem, geminorum Heróum comparatione attollit Author, ne alterutri inuidiam moueat. Vt igitur Alexandrum Aymo, sic Edoardus Cæsarem imitatur; qui acie suâ iam inclinatâ, nunc arrepto Scuto, nunc Vexillo, suorum animos redintegrauit. *Sueton. c. 68.* Tantundem igitur de Edoardo scribit idem Boterus.

VIII.

VIII.

MERVIT CONCOLOREM SIBI CIVICAM
VIRIDIS AMEDEVS:
QVI GRÆCO CÆSARI DETRACTA VINCVLA,
BVLGARIS IMPINGENS,
IMPERIO CIVEM, CIVIBVS IMPERIVM SERVAVIT.

Ex omnibus ab hoc Principe ſtrenuiſſimè geſtis, quid clariùs buccinet inuenire non poteſt Fama. Sanè Pingonius ex omni Sabaudâ, & Græcâ Hiſtoriâ breue hoc expreſſit Elogium: *Ioannem Cæſarem Conſtantinopolitanum è vinculis Búlgari liberauit: eumque triumphali Pompâ Conſtantinopolim ingreſſum comitatus eſt.*

IX.

AT VICTRICES OLEAS
SVO AB ERIDANO EXIGENS LVDOVICVS,
VT SOCIIS ACCVRRAT, SFORTIÆ OCCVRRIT,
VALENTIÆ PRÆVALET.

Hic eſt Ludouicus Amedei Pacifici Filius, Sabaudiæ Dux, qui fœderatis Mediolanenſibus, vt accurreret; quos Franciſcus Sfortia Mediolanenſium Præfectus, ſubigere ſibi adnitebatur; arma in Franciſcum vertit: Nouariam, Ammelinam, & Valentiam ſupra Eridanum, fœderatis recuperauit.

X.

VALLAREM VERO SIBI VINDICAVIT IACOBVS.
QVI MAXIMILIANO CÆSARI
MAOBONIOS SVBEGIT,
AVT PERIRE CERTOS, AVT PARERE.

Filius

Filius hic fuit Ludouici Ducis; & Maximiliani Cæsaris copijs in Bello Gandauensi Præfectus.

XI.

AT PHILIPPO SECVNDO
ARAGONIOS EX AQVITANIA FVGANTE,
AQVILÆ GALLIS REGNVM;
GALLI PHILIPPO PROREGNVM CEDVNT.

Hic est Philippus ille Sine Solo, de quo diximus; qui antequam Sabaudiæ Ducatum delibaret, Ludouico XI. autoratus, Ioannem, & Ferdinandum Aragonios qui Aquilas in vexillis ventilabant, Perpiniano, totaque depulit Aquitaniâ, quam deinde prorex administrauit.

XII.

PHILIBERTI PVLCRI AVXILIIS
IN INSVBRICA VICTORIA,
QVANTVM DEBVIT LVDOVICVS XII.
PRÆMIVM DOCVIT.

Hic Philibertus II. Philippi Filius, Carolum VIII. in Neapolitanâ expeditione impúber adhuc, sequutus: iam ephébus Ludouicum XII. auxiliaribus copijs, magnisque suppetijs, in Mediolanensi Victoriâ maximè iuuit. Quod verò tanti meriti honorarium à Ludouico retulerit, Pingonius indicat hoc elogio. *Rex, Insubrium prouentuum partem, vicesies inquam millia coronatorum aureorum annuatim, Sabaudo elargitus est; & sanctè pollicetur, nullis vnquam temporibus se, aut Posteros Reges, siuè in Niciam, siuè in alias Sabaudas Regiones, aliquid moliturum, postulaturumue: idque Anno* 1499. *geminatis tabulis, obsirmatisque sexto, & vigesimo nono Iuly.*

Tabu-

Tabularum Superliminarium Emblémata.

IN primâ, *Thelesilla Argina*, Galeâ & Hastâ donatur, honoris æterni gratiâ, quòd Ciuibus in acie ad vnum cæsis, Argos ipsa cum pueris, & mulierculis, à Spartanorum direptione defenderit.

In secundâ, suspensum *Antaum*, tenaci brachiorum circumplexu, *Alcides* colluctando suffocat.

Vltimâ, *Diágoras* Rhodius, dum trium Filiorum, vno tempore victrices coronas sinu excipit; & Populus gratulabundus flores vndique in eum iacit; præ nimiâ lætitiâ expirat.

REGIVM CVBICVLVM.

Ad Meridiem.

VIctoriæ finis in optimo Principe Pax est. Post Victorias igitur, Sedem hanc PACI & Quieti dicauit Author. Præsertìm cùm in hoc penè aureo Cubículo, Régium Cubile ad pompam atque splendorem sit collocatum: indeque Concláue hoc, vulgari dictione, *Camera di parata*, vocitatur. Magnificentissimo igitur, prorsúsque splendido in lacunári, vnica & ingens Tabula candidæ *Pacis* Imaginem continet, oleâ redimitam, Oleæque ramum dexterâ protendentem; quasi e Cælo dilabatur. Ad eius pedes *Belliçus Furor*, rabido vultu, super armorum aceruo catenatus ægrè sessitat: qualis à Virgilio describitur Orbe pacato. Iuxtàque *Alcides* floreo in gramine in cubitum reclinis, suauiter somnum carpit: cuius Oleágina Claua terræ defixa, vt Poetæ fabulantur, viuacibus nodis arborescit. Cæterùm, cum Thalami figura, non angulari, sed ouata specie, vnico pariete scalpturis auro illitis circumquaq; fulgentissimo, concludatur: ideò cæterus eius ornatus, non Musarum, sed materiariorum ingenio fuit lucubrandus.

In

IN ſuperliminaribus tamen Tabulis, ad *pacata Quietis* ſignificationem, emblemata depicta ſunt tria.

I. *Mars feriatus*, poſitis armis, indormit Clypeo: feſtiuique Cupidines, telis, galeâ, gladio, exuuijſque reliquis, ludicrè abutuntur.

II. Ad *Orphei* Lyram, concordiæ paciſque conciliatricem, Animantium Ferarumque varia ingenia commeant, inter ſeſe innoxia, atque ſecura.

III. Hilaris *Paſtorum*, *Nympharumque* agreſtium cætus, ruſtico admodulante Choraulâ, choréas plaudunt.

INTIMVM CONCLAVE
Ad Meridiem.

REgium hoc Penetrale (vernaculo idiomate, *Gabinetto*) pompale Cubiculum ſubſequens & intimius Cubiculum antecedens, cùm REGALIBVS NVPTIIS, quæ Pacis fructus extitére, ſplendidus velut Amphithalamus deſeruierit: cùmque materialium contignationum, ſcalpturarumque ornamenta, picturæ ſpatia contraxerint: nihil ſuperfuit, quod Muſarum figmentis ornaretur, præter ſuperliminares Tabulas, exiguumque limbum circa parietes. Hoc igitur in limbo anguſta in ſpatia diſpertito; arguta Symbola *Coniugalium Amorum*; & arguta Ænigmata Regiorum Nominum, Sabaudis Vinculis implicata, alternatim exhibuit.

Inter Symbola viſuntur, *Gemini in Cælo Soles*, quam Parhéliam vocant Phyſiologi: cum dicto, *ALTER ET IDEM.* *Geminæ Vnionum Conchæ* inter fluctus: *NON DIRIMIT FORTVNA FIDEM:* ſunt enim, vbique indiuiduæ, quæ Sociæ. *Geminæ Alcyones* tranquillo in litore nidulantes, *MIRA QVIES PELAGI:* ſumma enim eo tempore ventorum, mariſ-

marisque tranquillitas est. *Geminæ Anchoræ*; *NON RABIES MINÆQVE PONTI:* adagio alludens; *Tutum est duabus Anchoris niti*. *Grus biceps*: additis Tibulli verbis, *FELIX ET SACER ANNVS:* aiunt enim Ægyptiorum experimento, felicem sacrumque annum esse, quo biceps illa volucris appareat. *Cástoris*, & *Pollúcis* gemina Flamma in Antenna, *SOCIATA SALVTEM*. *Heliotropium*, *SOLI SOLI*. Gordius Nodus Iugo implicitus, *SOLA MORS SOLVERE POSSIT*. *Geminæ Citharæ* ad se conuersæ, *CONCORDI CONCORS*. *Palmæ duæ sympathicæ*, *ARCANO FOEDERE*. *Gemelli Turtures* ramum insidentes, *DE MILLIBVS VNAM*. *Amphisbæna*, Serpens duorum Capitum, *DVO NON DVO*. Reliqua, ne actum agamus, extensiora Leges superiore Titulo *Publicarum Receptionum*; tertia Mole, quam *Iunonis Prónubæ Templum* vocauit Author: vbi in iisdem Nuptijs, eadem Symbola, & Ænigmata, æterno hoc de autógrapho, temporarium in apographum exscripsit. Quilibet enim, vt aiunt, suarum rerum est moderator, & arbiter.

In superliminaribus verò Tabulis, Emblema vnum *Herculis* & *Hebes* Nuptias continet, authore Ioue.

Alterum, *Bereníces* affectum erga Ptolemæum Euérgetem Sponsum suum, ostendit: qui cum paucis à Nuptijs diebus expeditionem in Asiam suscepisset; solicita Berenice crinem se detonsuram vouit, si ille saluus reuerteretur: itaque voti compos, abscissam comam ad Aram Veneris consecrat: quæ postmodum in cæleste Sidus conuersa fingitur.

INTIMIVS CVBICVLVM

Ad Meridiem.

Tanta huius etiam loci sunt ornamenta, tot scalpturæ, tanta Regij Cubilis magnificentia; vt vni tantùm Tabulæ superiore

in ábſide, duobuſque ſuperliminaribus Emblematis locus fuerit. Supernâ igitur in areâ, ne in Cubiculo quieti ſacro, ab Somno & quiete abluderet Pictura; *Annibalis Somnium* pinxit: quo illi apud Ibérum dormienti, ſuus *Genius* apparuit, ſeque vt ſequeretur, Annibalem monuit. Rem narrat Liuius *dec.* 3. *lib.* 1. *Ibi fama eſt in quiete viſum ab Annibale Iuuenem diuini ſpecie, qui ſe ab Ioue diceret Ducem in Italiam Annibali miſſum: proinde ſequeretur; neque vſquam à ſe deflecteret oculos, &c.* Picturæ igitur adagiale dictum adſcripſit, GENIVS QVO DVCIT, EVNDVM. Cùm enim eo tempore, innubus adhuc Princeps, ſuopte Genio ad Heroinæ cuiuſdam Nuptias animum addiceret: alij contrà, ad alios eum Thalamos diuertere ſtuderent; propoſuit hic Author eam Imaginem ſui Principis oculis, quam conſuleret: quod cogitatum cum Principi arriſiſſet, ibi depictum fuit.

In Tabulâ ſuperliminari, à Somni allegoriâ ne diſcederet; heroicum *Themiſtoclis Somnium* expreſſit, cui dormienti ſuus Genius Miltíadis Trophæa, qui ſexcenta Perſarum millia in campis Marathónijs profligárat; oculis ingerebat. Dignum Principe Somnium. Huic appoſuit Themiſtoclis verba, TROPHÆA ME EXCITANT. Itaque ducente Genio, Miltíadis gloriam ad Marathóna, æquauit Themiſtocles ad Salamínem.

Altera Tabula ſuperliminaris, *Diui Cæſaris* ſiue Somnium, ſiue Inſomnium offert; cum ad Rubicónem cunctanti affuit Genius eximia ſpecie; & ab vno æneatorum raptâ tubâ claſſicum inflans, vadum prætentauit. Picturam animat Dictum, IACTA EST ALEA: ex ipſiuſmet Cæſaris verbis apud Sueton. lib. 1. cap. 32. *Eatur, quò Deorum oſtenta, & inimicorum iniquitas vocat: Iacta alea eſt.*

HActenus de Regij Palatij ad Meridianam plagam, ſtructura; memorabilibus Heroum Sabaudorum geſtis ornata. Debuit igitur altera pars Heroinarum virtutes quæ maximæ fuerunt, ad poſte-

posterarum exemplum, propagare. Præsertim cum sub ijsdem laribus, alter Conclauium tractus ad Principis domicilium, alter ad Augustæ gynæcéum pertineat.

ANTERIVS CONCLAVE
Ad Aquilonem.

HOcce in Conclaui, *Exterarum Mulierum*, quæ cum Sabaudis Principibus thalamo sociatæ fuerunt, præcipuæ laudes continentur: omnibus enim non erat locus.

Aurea igitur in contabulatione, *Reginæ Iunonis*, illustrium Nuptiarum Aúspicis, triumphus cernitur aureo in Curru, quem sídérei rapiunt Pauones: ípsaque iugale vinculum Sabaudis nodis complicatum alterâ manu prætendit: alterâ clarissimum fatale Astrum. Iunonem comitantur *Nobilitas*, & *Heroica Virtus* inuicem complexæ: illa splendidè paludata, Coronas atque Sceptra: hæc leonino præcincta exuuio, gladium tenet. *Hymenæus* & *Cupído* antéuolant: ille Flammeum Nodosque gestans; hic pharetratus, & iaculanti similis. Circumuolitat *Amorum turba*, fáces, corollas, cælibárem hastam, cæterumque Nuptiale chorágium deferens. Adscripta sunt Claudiani verba de Serenæ Coniugio: TANTI CONCORDIA FATI.

Quatuor eiusdem contabulationis rotunda spatia, Regiorum quatuor Fluuiorum Imagines ostendunt, his Titulis insignes: SEQVANA LÆTA. DIVES IBERVS. RHENVS FEROX. MAXIMVS ISTER: ad significanda quatuor præcipua Regna; vnde illustres Heroínæ, Sabaudis Principibus innupsére: *Galliam*, *Hispaniam*, *Germaniam*, & *Eoum Imperium*. *Sequana* eleganti vultu, ornata lilijs, supina Capédine argenteas deuoluit vndas. *Ibérus*, diuite ornatu auro fluit. *Rhenus* galeatus, Martiali adspectu, ferrugineos fundit latices. *Ister*, Græco apice, cum Lymphis gemmas pródigit.

CIrcùm parietes, duodecim *Exterarum Heróidum* Virtutes ita ſubijciuntur oculis, non vt planè hiſtorica & aperta, ſed ſymbolica & figurata Perſonarum geſtorumque imitatio ſit: & poetica ex arte, aliter intelligatur quàm ſpectetur.

Prima Tabula.

A*Deláida* Italiæ Marchioniſſa, Humberti Primi Vxor, quæ ſe ADELAIDAM VINDICEM vocabat; vultu, galeâ, loricâ, Meduſæo Clypeo, Palladi ſimilis, ferocem ſuprà Titanas impellit Equum; quos partim gladio conficit, partim Ægide in ſaxa vertit. Inſcriptionis vice rem indicat Diſtichon.

Hanc, quæ ſaxificis Hoſtem terroribus vrget,
Pallada ne credas: Adelis eſt Itala.

Hæc enim armipotens, efferà bella non tàm imperabat quàm gerebat, ductu & auſpicijs ſemper victrix.

II.

G*Vigónia*, Albonenſis Comitis Filiæ; Amedeo II. nuptæ; feſtiuiſſimus Infantulus, qui iam in cunis expiraturus videbatur, reptans allúdit: cùm Sancto Sulpitio pia Genitrix vota nuncupaſſet.

Semianimem votis animat Guigonia Natum,
Ergo bis hic natus, bis fuit illa Parens.

Atque hæc celeberrimi Cœnobij origo fuit.

III.

COntinet hæc Tabula inſignem *Beatricis* Gebennenſis in amore Conſtantiam erga Thomam Sabaudiæ Comitem; cui

cui cùm illa se nupturam arcana fide spopondisset: eandemque postmodum ad Philippum Augustum Francorum Regem inconscius Pater nuptum duceret: maluit Comiti nubere per fidem, quam Regi contra fidem.

Me Genitor Regi, sed Amor me spondet Amanti.
Dùm trahor ad Regem, fortius hic retrahit.

Est qui hanc [1] Historiam fabellæ proximam putet. Authori nostro visum est ea [2] monumenta sequi, vnde Sabaudæ Historiæ prima authoritas: præsertim cum Beatricis Constantia, Regem ipsum habuerit comprobatorem; vt ij omnes affirmant.

IV.

DEa Concordia paciferam Mercurij virgam tenens, octogemini Gigantis dexteras cum Belligeri Viri dextrâ fœderat, hastasque cogit abijcere. Hæc *Anna Delphinia* est, Amedei Tertij Vxor, quæ cum octo Viri sui Fratres domi reperisset, incredibili prudentiâ effecit, vt Léuiri omnes secum, & cum Viro, & inter se vnanimes vixerint. Raro miraculo, cùm gemini tantùm Fratris, rara Concordia sit.

Octo domi Léuiros inueni Nupta; sed egi,
Vt cor in tantis Fratribus esset idem.

V.

HIc Druentius & Isara, gemina flumina, humana specie assidentia, dexteras iungunt: læuâq; facem suis in vndis extinguunt. Inter vtrumq; Regia Matrona lilijs redimita, Metam figit.

Per

1 *Boterus.* 2 *Cronic. Sab. Paradin. Camper. Vanderburch.*

Per me pacatis Isara, atque Druentius Vndis,
Bellorum æternas enecuere faces.

Hæc *Bonna Borbonia* eſt, cuius Coniugio, inueterata odia & ſimultates, Sabaudiam inter ac Delphinatum, tandem quieuerunt.

VI.

ARam vides cælitùs irradiatam atque flammantem. Ante Aram hilari vultu Regina ſtat; excellenti pulcritudine, mæſtas inter Famulas; quarum alia inanem ex argento calathum porrigit: alia in calatho Flammeum, atram Tunicam, lumbáre cilícinum, cæteramque Sacrarum Veſtalium pœnalem ſupellectilem tenet; quibus Regina vt ſe induat, coronam, & armillas, & reliqua Regalia décora alterum in Calathum deponit. Tertia verò Famula, forfices ad reſecandam Cæſariem parat, atque ſpineum ſertum. Non procul chlamydatus aſtat Heros, & Cœlum intuens lacrymatur.

Cara Viro, atque Deo: Riuali à Numine rapta;
Viuit, adhuc viuo Coniuge, cara Deo.

Hæc eſt illa *Ioanna* Flandriæ Comitiſſa; Balduini Græcorum Imperatoris Filia; Iunioris Thomæ Sabaudi Coniux, quæ trium Xenodochiorum, totidemque Cœnobiorum Mater, & conditrix, aſſentiente ac dolente Comite, Deo ſeſe dicauit.

VII.

DVo cernis coronata Cunabula, duaſque Nutrices. Hæc Infantulum, illa Infantulam ſinu fouent, qui aureis faſciolis & coronâ inſignes, mutuo iucundoque complexu tenellas dexteras iungunt. Supernè Hymenæus Cœlo dilapſus, infantiles palmas Sabaudo vinculo aſtringit: atque vtrumque transfigit Amor.

Infan-

Infantes nos iungit Hymen: cùm Vincla resoluet,
Ipsa fruar Cœlo; Vir Pater Orbis erit.

Hoc Symbolo *Maria Burgunda* Philippi Audacis Filia, & *Amedeus Septimus* Sabaudiæ Dux significantur; qui vel inter increpundia, Patrum votis desponsi antequàm suis, simulque educati; coniugialem cum lacte Amorem suxerunt.

VIII.

HOc Naufragæ Cymbæ Symbolo, *Iolanda à Franciâ* incredibilis Prudentia significatur: quæ Beati Amedei Sabaudiæ Ducis Vidua, & Pupillorum Tutrix; inter Franci & Burgundi reciproca bella (additâ domesticorum Principum discordiâ) cùm trigemino veluti ventorum reflatu, Reipublicæ, Pupillorum, Matrisque libertas fluctuaret; tantâ dexteritate gubernaculum ad læuam dextramque flexit; vt Cymbam diu iactatam, sine iacturâ tranquillum in Portum duxerit.

Turbine tergemino Regnum turbante, Iolanda,
Regnum, Me, Pueros, naufragio eripui.

IX.

ALia in Cymba, alia ingentis animi Amazon, chlamydata, impexo ac defluente sub galeam capillamento; tria sceptra, totidemque Coronas in Chlamydis sinum collectas, secum asportat. Ad Cymbæ gubernaculum Virtus sedet. Fortuna toruo auersoque vultu per vndas fugit.

Si Patrium aduersâ Regnum me Sorte reliquit;
Regnum extrà Patriam fortiter ipsa fero.

Hæc est *Carolotta*, Cypri, Hierusalem, & Armeniæ magnanima, sed infelix, Regina; Ludouici iunioris Vxor, de qua diximus.

X.

AVreo in Solio Regina ſedens, læuâ bilancem librat, dextrâ gladium diſtringit: omnia Iuſtitiæ ſimilis, niſi quòd pulcherrimos oculos velamen nullum obnúbit. Hæc infantem gremio regit paludamento conſpicuum, atque coronâ; cuius pupillares manulas proni Proceres oſculantur.

Deſine Iuſtitiam cæco depingere vultu;
Iuſtius hac nihil eſt; pulcrius eſtque nihil.

Hæc eſt illa *Blanca* Monferratenſis, Caroli Primi Sabaudiæ Ducis Vidua, Pupilli Tutrix.

XI.

PRocul, euerſa vel fumantia ſpectantur oppida. Propiùs, Regia Virago Fortunam ſceptro diuerberat, calce proculcat: quæ abiecto velo, vtrâque ſibi palmâ faciem obdúcit.

Cur Fortuna manu prætendis perfida vultum?
Heu quòd me Mulier vicerit iſta pudet.

Hæc eſt *Beatrix*, Emmanuelis Luſitani Filia, Caroli Boni Coniux, cuius tanta æquanimitas fuiſſe dicitur; vt amiſsâ Regiâ, totoque ferè Principatu, non modò mœſtitiæ leue indicium nullum ediderit; ſed Viro author fuerit, ne Pacis conditiones audiret.

XII.

SVpra trophæorum faſces Iouem quieſcentem vides, triſulco Fulgure manu conſtricto: è capite Minerua naſcitur libros complexa.

Ab Ioue fulmineo natam mihi pinge Mineruam,
Sic Docta à Forti, Margaris exoritur.

Hæc

Hæc eſt *Margarita* Emmanuelis Philiberti Vxor; quæ de Franciſco Primo, Regum fortiſſimo ſata, omnia æui ſui ſuperauit ingenia: omnibuſque imbuta ipſa Doctrinis, Doctiſſimos vndecumque Viros, vt almæ Academiæ Muſas omnes educarent, ingentibus honorarijs comparauit. Numquam igitur clarioribus legum Oraculis Senatorum éxedræ perſonuerunt.

Superliminarium Tabularum Emblémata.

QVatuor hiſce Tabulis præcipua connubialis amoris ac fidei exempla continentur.

I.

Hypſicratéa Ponti Regina, vt Mithridatem Maritum à Pompeio victum, per ſyluoſa loca feraſque gentes fugientem, ſequatur; virili habitu vt animo, equum inſeſſura, crinem ſibi ab Armigerâ tonderi iubet.

II.

Semíramis Aſſyriorum Regina, Nino viduata Coniuge, quòd intelligeret Aſſyrios pupillare fœmineumue Imperium minimè paſſuros; Mariti obitu diſſimulato, perſonam eius, veſtes, atque nomen ementita, imperauit, donec Pupillus adoleſceret. Hæc igitur, Filium iam Regno idoneum attonitis Proceribus reſignat: ſeq; Semirámidem præmortuo Nino fideliſſimam, regnaſſe docet.

III.

Laodamia Acaſti Regis Filia, Proteſilâum Virum ſuum tantópere dilexit, vt eo defuncto, in ſolatium mœroris optarit eius Vmbram videre. Hic igitur, in Vmbræ complexu expirat.

IV.

Eurydice ab Orpheo adamari adeo meruit; vt illi etiam à Dijs Manibus reſtitui meruerit; hac tamen lege, ne illam Orpheus prius quàm ad ſuperos redijſſet, intueretur. At ille impatienti affectu, Vxorem intueri dùm próperat, rurſus amittit.

INTERIVS CONCLAVE

Ad Aquilonem.

HActenùs exterarum Viraginum, quæ Sabaudis nupsére; nunc Sabaudarum quæ nupſerunt exteris, inſigniores memorat laudes. Supremę igitur Tabulę Symbolũ eſt *Céleus Eleuſina Rex*; qui quòd errabundam Cererem hoſpitio recepiſſet; ſationis & inſitionis opificium ab ea fuit eruditus. Hunc igitur fingit Author, triumphali ex Arbore Oliuâ, quæ Sabaudæ Domus heroicum Symbolum eſt, feliciſſimos ſurculos, Amoris manu deciſos, Arboribus diuerſis inſerere. Titulus eſt, RAMIS FELICIBVS. Ex Virgiliano carmine de Arborum inſitione.

Exijt ad Cælum RAMIS FELICIBVS Arbos:
Miraturque nouas frondes, & non ſua Poma.

Quatuor breuioribus ſpatijs in eâdem aureâ contignatione, Regiarum Coniugum *Virtutes* quatuor, ſymbolicè figurantur: *Intemerata Fides*, *Vera Pietas*, *Mutua Concordia*, *Felix Fæcunditas*: quarum iconologicæ Imagines ſuum quæque Symbolum tenent. *Fidei*, Symbolum eſt Sceptrum, cuius in ſummitate, Dextra Dextram complectitur. *Pietatis*, Inextincta Veſtalium flamma ſuper Aram. *Concordiæ*, Anulus Anulo cohærens Sympâtico Magnétis attactu. *Fæcunditatis*, Vitis Oleæ iugata: Nam *truncis Oleæ melius propagine Vites, Reſpondent. Virg. 2. Georg.*

DVodecim Tabulis circa Parietes, totidem Heroinæ Sabaudæ ad viuum expictæ ſunt, quarum laudes ex Elogiolo ac depictâ Hiſtoriâ noſcuntur.

I.

A*Delaida*, Humberti Secundi Filia, Ludouici VI. Francorum Regis Vidua.

IN

IN MONTE MARTYRVM
VT DEO SE CONDAT, COENOBIVM CONDIT.

Pupillum Regem manu ducit, Fabriſque inſtat.

II.

BEatrix, Amedei Tertij Filia, Manfredi Tertij Salutiorum Marchionis Vxor.

SALVTIANVM IMPERIVM VT REPARET,
SABAVDÆ FOEMINÆ VIR COMMITTIT.

Ipſe nimirum impar oneri, Dominatu ſeſe abdicans, inſtaurandæ Ditionis ſolicitudinem poſt aſperrima bella, Vxori ſtrenuiſſimæ demandat.

III.

MArgarita, Amedei Tertij Filia, Bonifacij Monſerratenſis Vxor.

PATRIS VIRIQVE CONCORDIAM
PARIT DVM NVBIT.

Hoc nempè Coniugio ſtipulantur, vt alter alteri ſuccedat, ſi ſine liberis decedat: iſque bellorum extitit finis.

IV.

BEatrix, Thomæ Primi Filia: Berengarij Prouinciæ Comitis Vxor.

BEATRIX SEPTEM REGINARVM MATER.
TOTIDEM REGNORVM VERA BEATRIX.

Nam quatuor peperit ipſa Filias; Margaritam, Francorum;

Leonóram Anglorum; Beatricem Siciliarum, Reginas; Sanciam Imperatricem. Margarita verò Filia Isabellam peperit Reginam Nauariæ: Leonóra, Margaritam Scotorum Reginam: Beatrix, Beatricem Græcorum Imperatricem. Quinque verò Reginarum conspectu, vno tempore ac loco, gauisam, narrant Historiographi, Tabula ostendit.

V.

BEatrix, Petri Filia, Guidi Delphinéi Vidua.

GENERI ARMA, AMEDEI MAGNI ARMIS INFRINGENS, HOSTEM VINDICAT, VINDICEM REDHOSTIT.

Oppida, quibus à Genero spoliata fuerat, Amedei Quarti Petruelis sui armis vindicauit; ijsdemque Amedeum remunerat.

VI.

MArgarita, Ludouici Achaici Filia, Theodori Paleologi Vidua.

VIVA MORTVÆ, MORTVA VIVÆ SIMILIS; SEXVM VIRTVTE, VOTIS CÆLVM VICIT.

Hæc est, cuius adhuc Corpus in Albæ Pompeiæ Cœnobio integrum, venerationi est: cuiusque votiua prece horribilem tempestatem difflatam scribunt.

VII.

ANna, Amedei Viridis Filia, Androníci Græcorum Imperatoris Vxor.

RVDEM GRÆCORVM BARBARIEM, PATERNÆ AVLÆ ARTIBVS CICVRAVIT.

Eque-

Equestribus nimirum exercitamentis, & popularium ludorum apparatu, de Patrio exemplo. Nam ab ingenuis rusticitatem depellunt hæc ludicra.

VIII.

MAria, Amedei Pacifici Filia, Philippi Mariæ Vicecomitis, Insúbrum Ducis, Vxor.

IN CONIVGIO VIRGO;
POST CONIVGIVM, VIRGINVM MATER.

Nam Cœnobium Vestalium Sanctæ Claræ, Augustæ Taurinorum fundauit, vbi sibi atque Deo vixit.

IX.

BOnna Ludouici Sab. Ducis Filia, Ioannis Galeatij Sfortiæ Mediolanensium Ducis Mater, ac Tutrix.

GENVENSI PRINCIPATV FILIVM AVGET,
TVTRICE FELICIOREM, QVAM TVTORE.

Nam postmodum Ludouicus Patruus, Tutrici Regimen, Pupillo vitam ademit.

X.

LVdouica Primi Caroli Filia, Philiberti Secundi Vxor.

SEDANDIS COGNATORVM DISSIDIIS
AGNATO IVNGITVR.

Fuit nimirum Viro suo ex Patruele Neptis.

XI.

a *Vide Spond. Annal. sub An. 1479. nu. 1.*

XI.

LVdouica Beati Amedei Filia, Vgonis Aureliarum Principis Vidua.

SPRETIS PROCERVM LACRYMIS,
ET PROCORVM VOTIS, DEO SE VOVET.

Hæc dicere ſolebat, Choréas, Ludos, Spectacula, Boletorum eſſe ſimilia, quorum optimus peſſimus eſt.

XII.

LVdouica Philippi Secundi Filia, Franciſci Primi Francorum Regis Mater.

GALLICI REGNI REGIMEN,
TVRBATVM ACCEPIT, PACATVM RESTITVIT.

Huic enim Franciſcus Filius, Italicæ in procinctu expeditionis, regendum commiſit Regnum: quo deinde ad Ticinum capto, Populiſque conſternatis; incredibili prudentiâ Regno Filium, Filio Regnum florentiſſimum, pacatumque reſtituit.

Tabularum Superliminarium Emblémata,

Ad Fœminarum affectum erga Maritos exprimendum.

I.

Penélope, telam noctu retexens, quam intérdiu texuerat; Procorum ſpem moratur, vt ſe Coniugi ſeruet.

II.

Creuſa, profugum Æneam ſequitur; Sacra, Puerumque Aſcanium ſecum ferens.

III.

Hippolyte, Amazonum Regina prælio victa, Victori Theſeo nubit; etiam infido fida.

RE-

REGIVM CVBICVLVM

Ad Aquilonem.

HÆ Internæ Virtutes ſunt Sabaudarum Viraginum: iam ſuæ quoque Externis Dotibus debentur laudes, quæ omnes vno GRATIÆ nomine continentur. Antiqua & innata Gentis gloria: nam Saxonicæ Stirpis gentile Numen fuiſſe Gratias teſtatur Krantzius *lib. 2. c. 12.* Quæ quoniam Cæleſtis Veneris caſtiſſimæ dicuntur Filiæ: non immeritò Author, Regium hunc Thalamum GRATIIS nuncupauit.

Summo igitur Cubiculi, omnium abſolutè ſplendidiſſimi, Cœlo, ampliſſimâ, & ouatâ in Tabulâ, *Gratiarum Triumphum* depictum vides. Aureo in Curru, quem pennigeri Amores trahunt, ſedet *Cœleſtis Venus*, ſiuè Eunomía Gratiarum Mater; ſtantque *tres* ipſæ *Charites*; quas mutuo complexu, ſtatuque, ad antiquam & Myſterio plenam Cháritum Imaginem, conformari volebat Author; niſi aliqua in re, Pictoris ingenium ab Authoris inſtructione deſciuiſſet. Author enim ridente, atque hilari vultu, tenuique Carbaſo velatas Charites pingendas edixerat: ſic enim pictas fuiſſe aſſerebat à Búpalo, Apelle, Pythagorâ Pario: ſic à Socrate in Athenienſis Arcis veſtibulo collocatas: ſic denique à Seneca *de Benef. l. 1. c. 3.* deſcriptas, his verbis: *Quare tres Gratiæ, & quare ridentes, & quare Virgines, ſolutâ & pellucidâ veſte.* Contra verò in hac Tabulâ Nudas exhibuit Pictor, atque triſtes: niſi fortè ipſæ triſtentur, quod ſe à Pictore nudatas doleant. Circa Currum Nympharum atque Amorum Chori feſtiuè ludunt, florumque nimbos e calathis effundunt.

QVatuor Parietum latera, quatuor Gratiarum Dotes continent, in quibus Muliebris Gratia omnis ſita eſt: *Formoſitatem, Modeſtiam, Hilaritatem, Suauiloquentiam:* quibus Gratiarũ, earum-

earumque Matris consonant Nomina. Nam ex [1] Alciato, *Agláia* pulchrum nitorem. *Euphrósyne*, lætitiam, Thalia, siue Pitho, fandi lepórem significat. [2] Eunomía vero earum Mater, Rectam legi conformationem, siue Modestiam. Atque hæ Dotes, quatuor hemistichijs antiqui Poetæ collectæ sunt; quæ singulis Tabulis Titulum atque Symbolum præbent.

Pulcherrima Forma;
Castus honos; Risusque hilares; & Gratia fandi.

I.

Pulcritudo, siue Formositas, est corporis totius singularumque partium perfecta proportio atque harmonía: cuius symbolum primâ in Tabulâ *Helena* repræsentat Fœminarum formosissima: quam Venus parato iam curru, Paridi rapiendam præbet. Huic igitur inscriptus est primus Titulus, PVLCHERRIMA FORMA.

II.

CASTVS HONOS, honestus nempè *Pudor*, & *Modestia*, Gratiæ muliebris condimentum; in *Claudiâ* Vestali significatum; cuius vnius manu, ob eam laudem, Nauis in quâ Magnæ Deæ simulacrum hærebat inter fluctus, moueri potuit.

III.

RISVSQVE HILARES. *Hilaritatis* Symbolum in *Isidis* Pompâ exprimitur, quam vultu, gestuque hilaro, festiuæ celebrant Matronæ: vnde ipsa festa, *Hilária* dicebantur.

IV.

ET GRATIA FANDI. Huius Symbolum postremâ in Tabula exhibet *Pitho*, siue *Suada*, Sirenis specie; cuius ex ore aureæ catellæ, adstantium auribus alligatæ, vel inuitos rapiunt. Atque hæ Dotes quatuor, ita se complectuntur, vt si vna desit, muliebris Gratia euanescat.

Super-

1 *Embl.* 153. 2 *Eunomíam Gratiarum Matrem vocat Orpheus: Eurynomem Hesiodus.*

Superliminarium Tabularum Emblemata.

I.

Iupiter & Eunomía, siue Eurynome Nympha, pomiferâ sub Arbore sedent; tresque Gratiæ infantes, pomis donatæ, circa Parentes lusitant: cum Senecæ dicto; EX IOVE ET EVRYNOME. Quo Emblemate innuitur; Gratias Cæleste quoddam esse atque Diuinum, fœmineis corporibus inditum.

II.

Tres Gratiæ in Acidalio fonte apud Orchómenum lauant: gemmatis monilibus, atque speculis, pigmentorumq; pyxidibus contemptim effractis, cum Ouidiano dicto 2. *fast.* NVLLA FACTVS AB ARTE DECOR. Siquidem vera Gratia, fuco, non eget.

III.

Mercurio fidibus ludenti assident *Gratiæ*, cum adagiali dicto, NON SINE MERCVRIO. Mercurium enim Gratiarum Coryphæum atque Ducem vocat [1] Seneca: nam Gratia sine acumine ingenij, fatua est.

IV.

Gratiæ tres, humi prostratum *Tempus* ludibrijs afficiunt; alia illum tomicibus illigat, alia deplúmat, alia Clépsydram lugenti frangit, & falcem. Verba Ouidij sunt: NEC EDAX ABOLERE VETVSTAS: nam veram Gratiam senecta non minuit; quin matronalem auget decorem.

1 *Eod. cap.* 3. *lib.* 1. *de Benef.*

INTERIVS CVBICVLVM Ad Aquilonem.

QVoniam in altero interiore Cubiculo sequendũ esse in Coniugio Genium, pictura docuit: quorsum tandem Principem

Ddd nostrum

noſtrum duxerit Genius, hic demonſtratur. Omnis igitur Cubiculi ornatus ad Regiam Sponſam alludit *Franciſcam a Francia*, quam de multis vnam, vt de Floribus *Lilium* elégit; in quam Gratiæ omnes gratiam omnem contulere. Itaque Regalibus hic omnia Lilijs florent: omnia ad *Liliatum Franciæ Stemma*, nouæ Nuptæ Symbolum, referuntur.

MAior igitur Tabula ſupremo in cardine, *Numæ Romanorum Regis* præbet Hiſtoriam, à Plutarcho in Numæ vita, & Ouidio *lib.* 3. *Faſtorum* probè depictam; cùm laborante Româ, *Scutum Ancile* pio Principi Bonus Genius detuliſſe dicitur è Cælo; quo in Scuto inſculpti erant [1] Liliorum flores; ſimulque audita vox, Feliciſſimam futuram Romam, quandiu Cæleſte illud Inſigne perduraret; Ancíle proinde dictum ab *Acos*, quod eſt *Malorum Remedium*. Quid autem ſimilius ad ſignificandum Gallorum Clypeum, Lilijs decoratum, quem Clodouéo Regi Cæleſtis detulit Genius, longè veriorem felicitatis Fideiuſſorem? Quid expreſſius, ad augurandam Patriæ noſtræ, fatalibus ah nimium calamitatibus ſemper obnoxiæ, feliciratem, ex Regali Gallicæ Heroinæ Coniugio, ſacriſque Liliorum Inſignibus? Aptauit igitur florentiſſimo huic Clypeo Horatiana Verba, PRÆSIDIVM ET DECVS.

MInoribus octo ſpatijs circa principem Tabulam, várias *Liliorum* laudes Regiæ Sponſæ laudibus accommodauit.

I.

Alatus Genius, varijs floribus affluentem calathiſcum alterâ manu geſtat; alterâ oſtentat Lilium: adſcriptis Plinij de Lilio verbis, NVLLI FLORVM EXCELSITAS MAIOR.

II.

Duo Genij; quorum alter Roſeam Corollam tenet; alter Lilia Roſis interpolat. Nam Lilia Francorum, Roſa Sabaudorum Principum Torques ornat. Verba eiuſdem ſunt Plinij de Lilio. MAXIME ROSAS DECET.

III.

1 *Apud Pierium lib.* 42.

III.

Genius, alterâ manu Gallicum Sceptrum Liliato fastigio stringit, alterâ Lilium illud nobilissimum, quod ex colore *Auream Plantam* hortensis cultura vocat: hoc Titulo inscriptam, FLORVM REX, REGVM FLOS.

IV.

Genius vnus Speculum tenet: alter aureum Lilij Florem obijcit; Floris imaginem reddente Speculo. Horatiana sunt verba, INTAMINATIS FVLGET HONORIBVS.

V.

Nubilo in æthere Iridis Arcus émicat. *Genius* Lilij genus illud comparat, quod colorum varietate Cælestem Arcum imitante, Iridem vocant. Verba sunt Silij, FACIES APERITVR OLYMPI.

VI.

Genius candido in Lilio crócea carpit filamenta, EX NIVE FLAMMAM.

VII.

Genius florentia ostendit Lilia. SPES PROXIMA FRVGVM. Siquidem ex Plinio, vltimo Vere flos ille appáret, instante frugum maturitate. Atqui eâdem tempestate Regia nobis apparuit Sponsa.

VIII.

Genius vnus, dena complectitur Liliorum Germina: totidem Sabaudorum Principum Vxores ex Regio illo Sanguine, referentia. SEMPER LILIA FLORENT: contra Ouidianam parœmiam: *Non semper Viola, non semper Lilia Florent.*

Tabúla duodecim circum Parietes.

Variæ in ijs ad Liliorum continuandam allegoríam Historiolæ continentur.

I.

Quieſcentis Iunonis vberibus infantulus *Alcides* à Pallade furtìm admouetur: eiuſq; Deæ lacte in terram depluente, naſcuntur [1] Lilia: cum hac Inſcriptione, COELESTI AB ORIGINE.

II.

Heſperides Nymphæ ſuis in Hortis aurea Poma, aurea item cuſtodiunt Lilia: [2] AVREA IN HESPERIIS RADIARVNT LILIA CAMPIS.

III.

Aſtræa Virgo, Iuſtitiæ Dea, Bilancem librat; cuius momentum Aureum eſt Lilium. AVREA SECLA.

IV.

Excelſa *Lilij Planta*; cuius odora vi Vultures enecti iacent, virulenti Angues effugiunt: hæc Floris proprietas. Verba Virgilij: NON IMPVNE.

V.

Auroræ Tithonum complexa, puro in Æthere Lilia ſpargit. SERENÆ SEMINA LVCIS.

VI.

Proſerpina [1] Fabella: cùm Venus illam, comiteſque Nymphas Ætnæâ in Conualle delicijs fluente, flores legere pro cuiuſque voluptate iuſſiſſet; cumque alios aliæ carpere gauderent: Proſerpina omnium pulcherrima, flammantem Crocum candido iungit Lilio, ex Ouidio, *Ipſa Crocos tenues, Liliaque alba legit*. Additur [4] Claudiani hemiſtichium in eandem fabulam: AVGVRIVM FATALE TORI.

VII.

Ver Veneri áſſidens, Roſam & Lilium Diuæ porrigit: Amor Veneri blandiens, flores ambit. VERIS VTRVMQVE DECVS. *Claudianus*. Illud Francum, hoc Sabaudum inſigne.

VIII.

Flora cum Zephyro, niuibus canum toruumque Boream, ne

liliéto

1 *Natal. Com. lib.* 2. *c.* 5. 2 *Ex Bapt. Egnatio ſuperiùs citato.* 3 *Ouid. l.* 4 *Faſt.* 4 *lib.* 2. *de Rapt. Proſerp.*

liliéto noceat, abigunt. TIMENT HVNC LÆDERE NYMBI: Ex Claudiani Carmine: *Hunc Venti pulsare timent, hinc lædere Nymbi.*

IX.

Musæ, lympha ex Heliconio Fonte capedinibus hausta, florentem aureorum Liliorum areolam rigant. PERMESSIVS EDVCAT VNDA: ex Claudiano. *Fons Aganippea Permessius educat vndâ.*

X.

Ara erecta amœno in cliuo, hoc inscripta Titulo. NYMPHIS SACRA. Super aram aligeri Amores candida Lilia certatim congerunt. Nymphis enim Lilia pro Victimis adolebantur. Hinc Propertius: *Sæpe tulit blandis argentea Lilia Nymphis.*

XI.

Apiarium in areâ Lilijs consitâ, frequentesque Apiculæ circa Flores. Claudiani adiuncto hemistichio, SECLIS HELICONIA MELLA FVTVRIS.

XII.

Quiescente Marte, Genij aligeri, galeam atque arma festiuè Lilijs exornant: ALTERNA REQVIE. Ex Ouidiano versu; *Quod caret alternâ requie durabile non est.*

Superliminarium Tabularum Emblemata.

I.

Primâ in Tabulâ placuit Authori *Numæ Historiam* continuare; qui, ne liliatum *Ancile* (quo Romana securitas portendebatur) agnitum pareret rapinæ, vndéna cælesti consimilia cudi iussit. Hanc igitur operam exhibet Tabula: cum Titulo, CÆLI MVNVS ÆTERNAT NVMA.

II.

Regi Clodouéo, simile Ancili Scutum, cælitùs demittitur Liliatum, astansque sanctimonia venerandus Vates, Regni felicitatem vaticinatur: CÆLESTIS ARRHA.

III.

III.

Ludouicus Dux Borbonius, Gallici Regni decus, atque hostium terror, diuini huius muneris auspicia sequutus, Equestrem Ordinem, liliato instituit Torqui, cum hoc Titulo [1] ESPERANCE.

INTIMVM CONCLAVE

Ad Exortum.

Vernaculè Gabinetto.

EGregium inuentum Appij Claudij mirè commendat [2] Plinius, Strenuorum Virorum Scuta, insculpto eorum Stemmate, atque honorum Titulo, priuatis in laribus, aut publicè suspendere; ad exterorum admirationem, prolisq; documentum. Huiusmodi consilium sequutus Author; in hoc nobilissimo Ædium Regiarum penetrali exornando, Sabaudorum Heróum, Heroinarumque Symbola atque Titulos, quibus illi in Clypeis vtebantur, summo studio vndique collegit, palàmque proposuit.

I.

Prima, & præcipua dignatio debetur *Amedei Quarti* Clypeo, omnium antiquissimo; in quo *Armorum Trophæum* Leonino spolio velatum pro heroico Symbolo sibi asciuit, cum hac Inscriptione, pro seculi ruditate argutissimâ; PARTVM, VIRTVTE TVEMVR, ex Ouidio. Cum Falcinjacum, aliaque vicinis inuisa loca, acquisiuisset.

II.

1 *Spes*. 2 *Lib*. 35. *c*. 3. *Decóra res vtique si liberorum Turba, paruulis imaginibus, ceu Nidum aliquem Sobolis pariter ostendat. Quales Clypeos nemo non gaudens, fauensque aspicit*.

II.

Edoardus eius Filius, *Simiolum* assumpsit, qui echinatam Castaneam tenens, ne nucleum deguster spinosi corticis asperitate deterretur; PRO MVNERE VVLNVS: quod vnde præmium sperabat, noxam accepisset; amatorium an politicum, ambigitur.

III.

Aymonis eius Fratris Insigne fuit, *Ceruus* Ceruum saltu præuertens; de ferarum illarum more, quarum alia super aliam in cursu saltum explicat: FIRMAT VICTORIA PACEM. Pacem innuens cum Delphino post Victoriam.

IV.

Amedei Viridis; *Exiguus Amnis* riuulorum confluuio augescens. VIRES ACQVIRIT EVNDO. Ex Virgil. Sic enim Cisalpinæ maximam partem acquisiuit.

V.

Amedei Rubri, eius Filij. *Gruum agmen* quiescentium: quarum Dux insomnis vno stans pede, altero complexa lapidem, excubias ducit. VIGILANTIA ET CONSILIO. His enim artibus vsus est, in Anglos, & Sedunenses aciem ducens.

VI.

Amedei Pacifici, *Peregrinorum Baculus* solo depactus, cuius ex vnco, Triregnum pendet, DVCTORE DEO. Nam etiam Pontificatu deposito, [1] Triregno, alijsque Insignibus quibusdam vti permissus, notam ad Erémum remeauit.

VII.

Ludouici Ducis eius Filij, Francisco Sfortiæ minitantis: *Mons ardens*, vnde innumera erumpunt iacula. INNATA VIRTVTE.

VIII.

Bonnæ Ludouici Filiæ, Ioannis Galeatij Sfortiæ Matris, atque Tutricis; *Phœnix Auis*: SOLA FACTA SOLVM DEVM SEQVOR. Magnorum enim Principum nuptias, ne Pupillum desereret, constantissime refutauit. Spondan. *Sub ann.* 1479. 2. Heróica, sed infelix constantia!

IX.

1 *Ex Martini Bullâ, & Lausanensi Synodo.*

IX.

Ludouici Cypri Regis, post acceptam cladem, adhuc minantis: *Inuersa Pharetra*, cuius decidua tela solo infracta resiliunt: FRACTA MAGIS FERIVNT. Sed minas elusit præpropera Mors.

X.

Caroli Primi: Nebulis infuscatus Sol. NON TAMEN INDE MINVS. Nam aduersariorum discussâ tandem caligine; clarior erûpit.

XI.

Caroli Ioannis Amedei, septennis; iam tamen in calcitrantem Salutianum aliquid molientis; *Bombarda* solo semisepulta, & explosuræ similis: HÆRENT SVB CORDE SAGITTÆ. Hoc Pupilli Symbolum Tipotius, Ferrus, alijque memorant: sed Guicenonus, cui cum Sagittis Bombarda conuenire non videbatur; pro Bombarda Pharetram finxit: minime gnarus, Sagittas ad acceptas offensiones; Bombardam ad vindicis arma ingeniosè referri. Quasi dicat: *Tu me telis infantem pupugisti: ego tuas Arces Bombardis funditus euertam*. Nec animus defuerat, ni vita defuisset.

XII.

Philippi Ducis: Serpens deposito exuuio: PARATIOR. Hoc enim Argumento vsum [1] autumant, cùm modò vnius, mox alterius Principis fortunam sequeretur.

XIII.

Philiberti eius Filij, cum Carolum VII. Gallorum Regem ad Neapolitanam expeditionem primæuus sequeretur: *Aquilinus Pullus* in Solem intentus: PRÆSTANTIOR ANIMVS.

XIV.

Margaritæ Austriæ, Coniugis: *Excelsa Rupes* Ventorum scena: PERFLANT ALTISSIMA VENTI: ex Ouidio.

XV.

Ludouicæ Philiberti Sororis, Francisci Regis Matris; cùm absente

1 *Guicenon. in eius vita*.

absente Filio Regnum regeret: *Salamandra* inter flammas, NVTRIO, ET EXTINGVO. Nimirum, *Bonos foueho, malos opprimam*, vt quidam explicant: nisi verior sonaret Inscriptio Italica, MI NVTRISCO ET ESTINGVO. *Nutrior, & extinguo:* quam Franciscus etiam Filius in Clypeo [1] gestauit.

XVI.

Caroli Boni, tota fermè ditione nudati: *Gladius armatâ dextrâ districtus*. SPOLIATIS ARMA SVPERSVNT.

XVII.

Beatricis Lusitanæ eius Coniugis, non infirmioris animi Fœminæ: *Leo* triplicem vnguibus prensans *Facem*, Hispano dicto, [2] CON ESTAS.

XVIII.

Emmanuelis Philiberti ad Sanquintinum: *Elephas:* INFESTVS INFESTIS.

XIX.

Magni Caroli Emmanuelis: Natale Sagittarij Sidus, iaculanti simile: OPPORTVNE. Nihil enim accidit Patriæ opportunius eius natali.

XX.

Catharinæ Austriæ eius Coniugis. *Speculum Speculo e regione obiectum*, Solisque fulgorem augens repercussu; FERTQVE, REFERTQVE: reciproci amoris Symbolum.

XXI.

Victoris Amedei: Manucordiáta; CÆLESTIS ÆMVLA MOTVS. Bello nimirum, aut Pace infatigabilis.

XXII.

Christinæ à Francia Vxoris: *Adamas* gallicè inscriptus: [3] PLVS DE FERMETE QVE D'ESCLAT. Fusè de hoc Symbolo disseruit Author in Panegyrico.

1 *Pichinelli Mondo Simbolico*. 2 *Cum his*. 3 *Plus soliditatis quàm fulgoris*.

Laquearium Pictura.

TOt heroica Sabaudorum Principum Symbola, adoleſcentis etiam *Caroli* qui ſceptra gerit, Symbolum aliquod depoſcebant, quod Author ipſe pro tempore confinxit, donec ingenioſius atque opportunius aliud reponatur : naſcuntur enim Heroica Argumenta ex ipſa gerendarum rerum occaſione. *Machinam* igitur pinxit *Horariam*, ex earum genere, quæ auro gemmiſque nobiles; non tàm rotarum, quàm figurarum motu animatæ, ſupra Regiorum Conclauium ſcrinia menſaſque collocantur. Summo igitur in Machinæ faſtigio *Herculem* ſtantem vides, Leonino exuuio præcinctum, totoque niſu elatâ Clauâ imminentem, intentumque; vt cùm deſtinatum venerit momentum, feriat; cum Italico Inſcripto [1] A SVO TEMPO. Ad fatale vaticinium alludens, quo Saloninum Parcæ animarunt apud Virgil. *Ecl.* 4.

Aggredere ò magnos, ADERIT IAM TEMPVS, *honores*,
Chara Deum Soboles, magnum Iouis incrementum.

Conſonat enim celeberrimæ Sapientiſſimi Græcorum Teſſeræ, NOSCE TEMPVS; quod eſt prudentiæ ſummum. Suberat tamen aliquid arcanius. Nam quoniam tunc clementiſſimâ Regiæ Parentis adminiſtratione, veſana quorundam improbitas pernicioſè abutebatur; ſignificabat, *Iam affuturum tempus, cùm Ferarum Domitor Alcides, Claua rigore vteretur.*

Circa maiorem hanc Tabulam, minores quatuor ad noſcendam Temporis opportunitatem referuntur. Prima, Symbolicam *Æternitatis* Imaginem continet: ſecunda *Anni*: tertia *Diei*: quarta *Noctis*; *Horam* enim Horarium ipſum deſignat.

Superliminarium Tabularum Emblémata.

I.

Dea Occaſio, quam Phidias ſcalpello, Alciatus carmine [2] expreſſit; pennigero pede, gladiolo diſtricto. Aſſidet lugens Me-

1 *Aderit iam tempus.* 2 *Emblem.* 121.

Metanæa, Pœnitentiæ Dea: cum Auſonij dicto, PAVCIS OCCASIO NOTA.

II.

Alexander Mácedo, parata iam naui, Aſtrólogum in litore conſulit, philoſophali amictum pallio: non enim nauigabat, pugnabatue illo [1] inconſulto, vt agendi opportunitatem ediſceret: Inſcriptio, DVM FAVET ASTRVM.

1 *Plutar. in eius vita.*

PRETIOSORVM CELLA.

CVm *Gemmarum* ſcriniolis cuſtodiendis præcipuè deſtinatum fuerit penitiſſimum hoc Gynæcéi penetrále: cumque omnes eius partes diligenti penicillo exornatæ collucérent, præter inania quædam Scuta; placuit argutis ea Symbolis implere, quibus diuerſæ Gemmarum qualitates, diuerſis Nympharum Curialium qualitatibus feſtiuè accommodantur: & ſingula Symbola non latinè, ſed Italicè, Gallicè, Hiſpánicè, ad eorum genium inſcribuntur, quibus cum latio non cónuenit.

I.

SVmma in ábſide, Gemmarum Princeps pictus eſt *Adamas acuminatus*; cum Gallica Inſcriptione: IE BLESSE TOVS, ET NVL ME BLESSE: *Gemmas omnes ferio, nulla me ferit.* Puellæ Symbolum, quam omnes amant; ipſa neminem.

II.

PYropus, ſiuè *Carbúnculus*, vulgò *Robino*; cuius dos in arcanæ quodam flammulæ fulgóre poſita eſt; vnde Ouidius, *Flammaſque imitante Piröpo*: cum Italico dicto, SEMBRA DI GHIACCIO, E IL FVOCO IN SENO ASCONDE. *Glacies videtur, & flammas in ſinu fouet.* Atqui Pyrópus nihil eſt, niſi in glaciem concretus humor rútilus. Puellæ Symbolum, quæ aduerſus amantes apathíam ac toruitatem quandam affectat, arcanis tamen igniculis vritur.

III.

SMaragdus, quâ (vt Plinius ait) nihil viridius eſt. Cum Hiſpanicâ epigraphe, LA EDAD NO MENGVA EL VERDE. *Ætas viriditatem non minuit:* quo enim vetuſtior, viridior eſt hic Lapillus, eoque pretioſior. Puellæ Symbolum, cui maturior ætatula vigorem, pulcritudinemque non carpit.

IV.

ELectrum, ſiue Súccinum, vulgò *Ambra*. Pallens Gemma nèc admodum conſpicúa; quæ feſtucas rapit, vt Magnes ferrum. Italicè, NON HA MOLTA BELLEZZA, E PVRE ATTRAHE. *Formoſa non eſt, attrahit tamen.* Puellæ Symbolum, quæ gratiâ potius, quam formoſitate ad ſui amorem conciliat.

V.

VNio, ſiue Margarita, vulgò *La Perla*; cum Hiſpano dicto, SIN ARTIFICIO HERMOSA. *Sine artificio pulcra.* Vnica enim Gemmarum, læuorem nitoremque artis miniſterio non acquirit. Puellæ Symbolum, quæ ſtybio, fucoque non indiget: præſertìm ſi nomine quoque ſit *Margarita*.

VI.

SApphírus, nobiliſſima gemma, blandam ſereni Cæli ſpeciem præſéferens: Gallicano Titulo: TOVSIOVRS SERAIN. *Semper ſerenum.* Puellæ Symbolum hilari, placidoque ſemper vultu.

VII.

TVrcóis, vulgò *Turcheſa:* pulcherrima Gemma, *& virtutis eximiæ:* ignota priſcis; ab Maris Caſpij, Caucaſique Montis accolis, quos Turcos vocabant, inuenta primùm, & inuecta: cum Italico Inſcripto: NON HA DI FIERO ALTRO CHE IL NOME. *Ferum nil habet, præter nomen.* Puellæ Symbolum, cui ſumma pulcritudo & affabílitas, Nomen abſurdum, cuiuſmodi multa ſunt cognomenta ferum aliquid ſonantia; vt Turcorum, Vrſiorum, Syluestrium: qualem Romanæ Muſæ celebrarunt Bárbaram Turcam, Nobilium Piorum Matrem.

VIRI-

VIRIDIS PROPVGNACVLI ÆDICVLA.

IN ipsis Regij huius Palatij Hortis, exigua pendet sed concinna hæc Moles: in apice Propugnaculi, columellatâ Porticu, ac Podio, argutisq; Cellulis, elegánter extructa, & mœnibus affixa; velut in Vrbe Suburbinum. Amœnissimum quondam Catharinæ Austriæ Magni Caroli Vxoris, Curifúgium. Nam ante se hortensem planitiem, myrtheis mæandris, pellucidísque fontibus lætam, videt: infra se, labentem placidè Doridem Amnem despicit, quam Latinum vulgus Dúriam appellauit: transque Amnem, densissimam Syluam iuxtà prospicit. Ferarum Viuárium; procéris roboribus, perpetuísque ambulationibus, ad Domini, Populique delicias, cónsitum. Itaque & à contérminis tot amœnitatibus; & à Viridi parietum colore, qui color Catharinæ maximè arridebat; Ædicula ipsa VIRIDE NOMEN accepit, totique Propugnáculo communicauit.

Accessit autem recentior nobiliorque, sed funestior Nominis occasio. Nam quoniam eodem *Viridi colore* Francisca à Francia, Principis huius prima Sponsa, præcipuè delectabatur: eâdem præproperè ad Superos reuocatâ, viduus Princeps, vt insolábilem dolorem solitudine consolaretur, Ædículam hanc mirificè coluit, & exornauit; sed ornamenta omnia, picturas, supellectilem omnem, virére voluit; vt dilectus ille color, amissæ recordatione oculos pasceret, doloremque augendo recrearet. Hinc noster Author, Principis Genio vt obsequeretur, depicta Symbola, & Epicherémata, ab eodem Viridi Colore, ad Principis affectum erga extinctam, deriuauit.

SVmmâ igitur in testudine, quà patula Porticus Dóridem fluuium prospectat, *Doris* Nympha Oceani Filia, viridi amictu, comisque viridi algâ muscoque fluentibus, & viridi vndâ (qualis mari-

marina cernitur) ſcatentem Vrnam premens, *Filiarum Neréidum*, eodem colore inſignium, agmen ducit, virides ramuſculos ferentium: comitante Amorum choro, viridi velo, arcu, pháretrâ, & ſagittis; quorum vnus viridi in infula Titulum véntilat; DORIS VIRIDIVM MATER NYMPHARVM. Neréides enim, Doridis & Nérei Filiæ, *Virides Nymphæ* vocabantur; vnde Statius: *Ipſæ Puníceis Virides Neréides antris*.

PRoxima Cella, fléxili frútice, vitibuſq; perreptantibus, opaco *Topiario* ſimillima, viridi amœnitate oculos implet: at ſupernè aperta, alto in æthere *Chloridis Florum Deæ* Imaginem oſtendit; quæ à viriditate nomen traxit. Hæc concolori præcincta velo, non Florum, ſed Spinoſæ Myrti corollam capite, ramuſculum manu, geſtat: eamque comitantur pennigeri Amores, conſimili Myrthearum frondium geſtamine; quo nullum expreſſius Symbolum, ad ſignificandam doloris ex amatæ Coniugis amiſſione perennitatem. Hæc enim Arbúſcula, quam [1] *Pungentem Amorem* vocant Itali; folio in cúſpidis ſpeciem mucronato, omnium viridiſſima & pungentiſſima, Veneri ſacra eſt, ſed breuis æui: at quamquam mortua, viriditatem atque ſpinas acutiſſimas perpetuum ſeruat.

Circa Topiarium Spiracula conficta ſunt, vbi *alites Amores*, arguta Symbola ſedentes tenent, ad amatum colorem illum alludentia; non latinè, ſed vario idiomate vernaculo Itálico, Gállico, Hiſpáno, ad popularem captum, vt prædiximus, inſcripta.

I.

AMor vnus, depoſita Face atque Arcu, *Flòrem illum viridanti fronde conſpicuum* tenet, quem *Prímulam Veris* Latini vocant; Itali *Primauera*; Galli (quod idem eſt) *Printemps*, Primum tempus: illumque Florem lugens contemplatur. Quo

Flore

1 *Ruſcum Latini*; *Sentoſam Myrthum Græci*; *Cato Syluestrem Myrthum*.

Flore (quæ Veris primitiæ sunt) nullus fugacior. Huic ergo Gallicum appoſuit dictum: PRINTEMPS, PEV DE TEMPS. *Primum tempus, paruo tempore:* hoc eſt, Ver parum durat: expreſſum florentiſſimæ, ſed citò amiſſæ Nuptæ, ſimulacrum.

II.

AMor vnus, *Vitrea ſpecilla* viridi colore imbuta, ſuis ſibi oculis manu admouet: cum Gallico etiam dicto; TOVT M'EST VERD. *Omnia mihi Viridia ſunt.* Quaſi afflictæ menti, quicquid videt, Amiſſæ Colorem ingerat, atque dolorem.

III.

AMor vnus, Herbam perpetuo virore nobilem oſtentat, quam Græci *Erithalen*, ideſt, Amorem ſemper florentem; *Semperuiuum* Latini, *Sempreuiua* Itali, vocant: præſentiſſimum ad refrigerandas aduſtiones remedium. Italica eſt Inſcriptio: NON MITIGA IL MIO ARDOR LA SEMPREVIVA. *Ardorem meum illa non minuit, quæ mihi ſemper viuit.*

IV.

AMor vnus *Coralium* tenet: fruticem marinum, in aqua tantum viuentem, ac virentem; cum Italica Inſcriptione: NEL PIANTO SOL SON VIVO. *In lachrymis tantum viuo.*

V.

AMor vnus *candidum Cereum* tenet; iamferè ad calcem, qui viridi colore tingi ſolet, ſerpente flamma. Italicis quoque verbis: GIVGNE AL VERDE ALLA FINE OGNI BEL LVME. *Præclara, quæque Fax, ad viride tandem deuenit.* Nobis enim adagialiter idem ſonat, *Giugnere al Verde*, ac *Nullam ſpem eſſe reliquam.*

IV.

AMor vnus, inſignem *Smaragdum* miratur, Hiſpanicè inſcriptam: EN LO INVIERNO, EL VERANO. *Ver*

Ver in Hyeme. Quid enim est aliud hic Lapillus quàm glaciali in algore herbácea & verna Viríditas?

VII.

AMor vnus, vimineâ caueâ inclusam nutrit *Acrédulam*, siue *Acánthidem*; vulgò *Rauarínum*; canoram lætamque Auiculam, cuius pennis nihil viridius. Supra caueam, *Alsínen* viridissimam herbulam Amor congerit, quâ Auis illa nutriri solet. Gallicum est inscriptum: CONTRAINT, ET CONTENT. *Captiuus, at contentus*. Sic animus amore captus, gratissimo colore illo recreatur, & dolet.

VIII.

AMor, *contento arcu* viridem ad Scopum collíneat: Hispanis verbis, MI BLANCO ES VERDE. *Meum Album est Viride*. Nam Hispanis, atque Italis *Album* significat Scopum: quasi dicat, Omnes cogitatus meos Viridis hic color ad se trahit.

IX.

AMor, *Chlorisauram* blanda tractat manu: Viridem nempè Lacertum, quem vnum latinè voluit inscribere: VIROR SINE VIRV. *Viriditas sine veneno*. Serpens enim hic est, qui non modò veneno caret, sed venenosos serpentes arcet. Ita Viridis ille color, non solum molestus non est, sed molestias depellit.

REGIA-

REGIARVM VENATIONVM CAMPESTRES ÆDES, EARVMQVE ORNAMENTA.

DIANÆ REGIA.

REGIA Palatij huius magnificentia, ſyluoſa loci amœnitas, atque omnimoda venaturæ opportunitas, haud alium honoris Titulum promerebatur. Hæc enim totius Regij venatus ſedes eſt, atque caput. Hic ampla Venaticorum Canum; & celeripedum Equorum, Veredorumque, patent Præſepia. Hoc venabulorum, plagarum, cæterique venatorij apparatus armamentarium. Hic, indictâ venatione, dum ſagax Ferarum cubilia explorat Canis, à Venatoribus habentur Comitia. Hic Regias inter epulas, Indagatorum delationes audiuntur. Hùc demum, captâ prædâ, clamoſus iucundusque veluti ad Capitolium triumphus agitur; atque horrenda hoſtium ſpolia poſtibus ac parietibus affiguntur, ſuis etiam Titulis inſignita. Adde Ceruorum in iiſdem ſeptis pabulantium greges: Cuniculorum atque Leporum latibula: auiumque peregrinarum viuaria: quæ quaſi ſupremum Dianæ Imperium agnoſcant, liberâ in captiuitate feritatem dediſcunt. Ergo eam quoque ſuburbanam Spartam exornare iuſſus noſter Author, Syluestrem DIANÆ REGIAM ſuo ita ingenio illuſtrauit; vt ſingula Parietum, Tabularumque parerga, Italicis explicata Inſcriptionibus; ſub venatricis huius Diuæ Allegoriâ, fabuloſa eius geſta, ad humanæ ciuiliſque vitæ referant documenta.

AVLÆ REGIÆ ORNATVS.

SVmmo in Fornice ingens Tabula, [1] nobile Callimachi figmentum, nobili pictura repræsentat; cùm DIANA, nouennis adhuc Infantula, iam Amoris odio, armorumque amore capta, suauibus blanditijs ab Ioue Genitore *Venationum omnium Præfecturam* impetrauit, quam non in syluarum Pelagique Feras tantùm, sed in Aërias Alites, atque Tartarea Monstra exerceret. Vnde à Virgilio *Tergemina Diana*: ab Ouidio *Triplex Hecate* appellatur: *Æthéria* videlicet, *Terrena*, & *Inferna*. Videas igitur supremo in Solio Iouem, pharetratæ Puellæ dulci alloquio gestientem: & in Astitibus Superis mistam admirationi voluptatem. Inferiùs, Sodales Nymphas, [2] nudas humeros, succinctas amiculum, varijsque instructas venábulis. Quarum aliæ Ceruos aureum trahentes Currum frænant: aliæ Molossos, Vértagos, Odoratoresque Canes loris cohibent: aliæ argenteos ámites, & aurea deferunt retia. Dubites elegantiúsne Callimachus stylo, an Pictor penicillo sit vsus. Inscriptio Italo carmine, Verba ipsa Iouis annuentis, continet: DELLE CACCIE TI DONO IL SOMMO IMPERO. Quod apud Callimachum, *Venationum maximum Imperium cape*.

Quatuor minoribus spatijs circa principem Tabulam, quatuor indicantur Venationum differentiæ, suo singulæ Emblemate.

I.

Pro *Aucupio*. Dianæ Nympha *Accípitrem* pugno sustinet cucullatum: qui, circumuolante licet Auicularum agmine, quamdiu hærente oculis operimento calígat, ad prædam non inuolat: CIO CHE L' OCCHIO NON VEDE, IL COR NON BRAMA. *Quod Oculus haud obseruat, haud Cor appetit.*

II.

1 *Graei Poeta, Elegiacorum Principis, in Hymno Dianæ.*
2 *Ex Claud.* 2. *de Stilic.*

II.

Pro *Piſcatu*. Dianæ Nympha vna, in ſcopulo ſedens, *arundinem* dextrâ ſuſpendit: & hamátili ſetâ in aquam demiſsâ, digiti ad os appoſiti nutu, Sociam ſilere iubet. Laconica Inſcriptio Italis idem & Latinis ſonat, SPERARE ET TACERE. Conſilio, non tàm Piſciculis, quàm fauoribus expiſcandis, opportuno.

III.

Pro *Ferarum Maiorum* venatu. Fugax *Ceruus* à Dianæ Nymphis indagine impeditus, omni ſpe fugæ præcluſâ, ad Canum exitium cornibus ferócit. DISPERATO TIMOR, DIVIEN FVRORE. *Formido deſperata fit tandem Furor*.

IV.

Pro *Minoribus Feris*. *Vulpécula* ſuum ad ſcrobem perfugiens, Muſtélæ oppoſitu perterrita, in laqueum ſeſe induit. Nympha vna Muſtélam funiculo diſtinet: altera ad laqueum ſedet; vtraque vmbráculis abdita. Inſcriptio: DI MALE IN PEGGIO. *Minora vitans, maxima incurrit mala*. Ex Luciani adagio, *Fumum fugiens, in ignem incidit*. Quod improuidis plerumque accidit.

Tabulæ Decem in Laquearibus.

HIſce Tabulis, decem præcipua Dianæ geſta ad conſuetudinem aulicam accommodantur.

I.

CAliſto, quæ Cælibi ſe Dianæ dedicarat, dum vnà lauatur inceſtum prodente vteri tumore, in Vrſam verſa, Virgineo e cætu in Syluas abígitur. O NON PROMETTI, O NON MANCAR DI FEDE. *Spondere noli, fallere aut noli fidem*.

II.

DIanam in fonte nudam contuens *Actæon*; eiuſdem fontis aſpergine in Ceruum mutatus, ſuorum fit Canum præda. CHI VVOL TROPPO VEDER, VEDE IL SVO MALE. *Aliena ſpectans, proprium ſpectat malum*.

III.

ORiónis Venatoris inanem iactantiam plectit Diana; pusillo in illius calcaneum immisso Scorpio, cuius caudæ aculéolo muere necatur, & animi tumorem arrogantem, virulento corporis tumore compensat: BASTA VN PICCOL NEMICO A GRAN VENDETTA. *Vindicta ingenti minimus quoque sufficit Hostis.*

IV.

BRitomartis fidissima Dianæ Comes, venatorijs Cassibus fortè irretita, iamiamque futura ieiuni Leonis præda, Deam inuocat; quæ Feram iaculo exanimat, & laqueis Nympham expedit: A CHI AL NVME E FEDEL, FEDELE E IL NVME. *Fidum reperiet, qui Deo est fidus, Deum.*

V.

AVreas Dianæ Templo Pateras suffurata *Phœnissa*, vindicibus Diuæ confossa iaculis, in mare proijcitur: FOLLE, RVBA LE TAZZE, E BEVE IL MARE. *Insana, Pateras rapuit, vt Pelagum bibat.*

VI.

DIana pro Troiâ, *Iuno* contra Troiam, singulari inter se conflictu, spectante Ioue, digladiantur: CHI VVOLE, CHI NON VVOL; CHI STA A VEDERE. *Hic vult, hic neuult, alius discrimina spectat.* Aulico de more.

VII.

CEnchria Pyrenes Nymphæ Infantulum, pro Ferâ transfodit Diana; quem Dea, Nymphæque omnes deflent: at misera illacrymans Genitrix, in Fontem soluitur: E PVR ERRA TALOR, CHI ERRAR NON VVOLE. *Errare nolens, errat aliquando tamen.*

VIII.

AMpelus conuicijs Dianam insectatus, instratum auro, gemmisque phaleratum, vanâ dexteritatis ostentatione, conscendit Taurum: qui ab Diuâ in furias actus, per fentosa & prærupta præcipitem agit. CIO CHE MI FA SVPERBO, E IL MIO CASTIGO. *Quod me superbum fecit, hoc mulcta est mihi.*

IX.

IX.

PAmpineâ ſub vmbrâ dormientem *Bacchum* laniaturus inuadit Leo; quem Diana, tametſi Baccho inimica, venabulo exanimat: SOCCORRE ANCO AL NEMICO VN CVOR GENTILE. *Ingenua mens, vel hoſtem in aduerſis iuuat.*

X.

ARmenio in ſaltu, Diana, comeſque Opis, ſubdolo in reti rapidam inuoluunt *Tigrim*. PIV CHE LA FORZA VN BELL'INGANNO E IN PREGIO. *Quàm vis aperta, melior eſt pulcer dolus.*

Reliquus Aulæ ornatus.

INfrà Corónidem, aulæorum & periſtrómatum vicè, ingentes pendent Tabulæ; in quibus *Fœminæ Principes, aut Primates*, noſtri æui pulcerrimæ, ad viuum pictæ, phaleratis in equis, venatorio habitu & inſtructu, venantem Dianam, eiuſque Nymphas imitantur.

Inferiora parietum, atque oculo propiora ſpatia, ſingulos *Venationis actus*, & miniſteria, minutiore picturâ exhibent; Figuris ítidem ad viuorum exemplar curioſiſſimè expreſſis.

Inter Tabulas *Trophæa* pendent, ex venatorijs armamentis atq; animantibus, proplaſticè gypſato opere, ad miraculum fictis.

PRIMVM CONCLAVE.

In dexterâ Ædium parte ad Aquilonem.

QVatuor parietum latera, quadruplicem Fabulam ad Dianæ geſta pertinentem emblemáticè complectuntur; *Níobes, Lyciorum, Apri Calydonij*, & *Endymiónis:* ſingulíſque lateribus ternæ reſpondent Tabulæ.

Niobes

Níobes Fabula.

I.

Thebanis Dianam ſolemni religione percolentibus indignata Regina *Níobe*; Diuæ ſimulacrum ſolo illídit, Aram euertit, Myſtas expulſat VIL'E OGNI NVME A CHI SE STESSA ADORA. *Quæ ſeſe adorat, omne Numen deſpicit.*

II.

Septem *Níobes Filios*, dum equeſtria Feſta ad Populi ſpectaculum, plaudente matre peragunt; iaculatrix Diana in Genitricis conſpectu, fruſtrà fugitantes è Cœlo icit. CHE VAL FVGGIR, SE VIEN DI CIELO IL COLPO? *Quò tela fugies, tela ſi Cælum iacit?*

III.

Eodem Arcu totidem *Puellæ* in complexu Matris mactantur: Materque lapideſcens, lacrymis perpetuò manat. MVORO A ME STESSA, E SOPRAVIVO AL PIANTO. *Miſerum eſt, mihi perire, lacrymis viuere.*

Lyciorum Fabula.

I.

Zelotypa Iuno, *Latónam* cum infantibus Apolline ac Dianâ, totâ Inſulâ Delo arcet. CEDE OGNI FORZA A CHI DI FORZA ECCEDE. *Excedit vbi Vis, omne Ius cedit locum.*

II.

Latónam cum *Dianâ* peregrè ſiti enectas, agreſtes Lycij ſudibus armati, à paluſtris aquæ refrigerio depellunt. ESSER NON PVO CORTESE VN CVOR VILLANO. *Humanus animus eſſe in Agreſti nequit.*

III.

Rogante Iouem Dianâ, ne ab limosâ illa palude *Ruſtica gens* abire poſſit, coaxantes in Ranas repentè transformantur. CHI

POC'-

POC' ACQVA NEGO', NELL' ACQVA ANNEGHI. *Pereat in vndis, quisquis vndas dénegat.*

Apri Calydonij Fabula.

I.

Quòd Diuos omnes, præter Dianam, muneribus Calydonij decoraſſent, indignata Dea; portentoſum illis *Aprum*, & incantamentis inuulnerabilem immittit, qui ſata omnia, & vineta populatur. VINDICE MAI NON MANCA A VN NVME IRATO. *Deeſſe Vindex Numini irato nequit.*

II.

Fatalem contra *Feram*, Heroes totius Græciæ, deplorabili multorum ſtrage, conſpirant. Sed *Atalanta* viribus & formâ præſtantiſſima Venatrix, ferino haſtam iugulo validiſſimè intorquens, haſtam non iugulum frangit. CONTRO ALL' IRA DEL CIEL, VALOR NON VALE. *Vis nulla contra Numen iratum valet.*

III.

Meleáger, Atalantæ amore incenſus, immortalem belluam interficit: eiuſque rictibus horrendis haſtæ præfixis, triumphi gloriam Atalantæ decedit. ALL' INCANTO D'AMOR CEDE OGNI INCANTO. *Faſcinus Amoris vincit omnem faſcinum.*

Endymionis Fabula.

I.

Endymion Aſtrologus, mathematicâ Dioptrâ nocturnum obſeruans Cælum: Lunæ præſertim (quæ Diana ipſa eſt) admiratione primùm, deinde amore captus, ab illius contemplatione dimoueri non poteſt. DOVE L' OCCHIO SI VOLGE, IL CVOR LO SEGVE. *Quò tendit oculus, cor ſtatim tendit ſequax.*

II.

II.

Diana, licet Amoris inimica, *Endymiónis* amore vicissim capta, argénteo illum curru Latmium in Montem secum auehit: FORZA E' ALFIN, CHE SIA AMATO VN VERO AMANTE. *Ametur est necesse, qui verò est Amans.*

III.

Deposito arcu & pháretrâ, casta Dea, dormientem *Endymiónem* osculatur. CHE SARA' VN VANO AMOR, SE IL VERO E' VN SOGNO? *Si verus Amor est somnium; vanus quid est?*

REGIVM CVBICVLVM.

Vulgo, Camera di parata.

HOc in Cubiculo, vbi Regius splendescit Torus, *Dianæ Natalium*, & *Puerilitatis* Fabula, discretis circa murum tabulis seriatìm & historicè, ex hymno Callymachi præmemorato, continuatur.

I.

Primâ in Tabulâ, *Latóna* gemello grauescens fœtu, tota Græciâ, per contumeliam à Græcis deturbatur. DALLA GRECIA CRVDEL FVGGE LATONA. *Latóna iniquum Græciæ vertit solum.*

II.

Delum peregrè appellente *Latóna*, aureo imbri tota Insula compluitur: auro frondescunt Syluæ. DELO L'ACCOGLIE, ET ORO PIOVE IN DELO. *Delus receptat, Delijs auro pluit.*

III.

Latóna Dianam sub Palmâ parturienti, malefica Iuno vterum alligat: Cælo demissa Iris feliciter soluit. OSTA GIVNO AL SVO PARTO, IRI L'ACCOGLIE. *Infesta Iuno partui est; Iris fauet.*

IV.

IV.

Diana natalitia, geniali tripudio, Nympharumque cantu, & choreis celebrantur. NASCE DIANA, ET OGNI NINFA APPLAVDE. *Oritur Diana; gaudia oriuntur simul.*

V.

Ex Apollinis puerpério laboranti *Latóna*, prænata *Diana* Obstetricis ministerium præbet: atque indè parturientibus inuocanda Lucina. NATA A PENA, E' OSTETRICE AL SVO FRATELLO. *Vix orta, Fratri accurrit orienti Soror.*

VI.

Perpetuæ Virginitatis prærogatiuam ab Ioue Genitore *Infantula* deprecatur. CONSENTE IL PADRE AL VIRGINAL SVO VOTO. *Cælebs Puella comprobat Votum Pater.*

VII.

Virginum Sociarum vndecumque pulcherrimarum strenuarumque delectum habet, sibique omnes Sacramento adstringit. DI CACCIATRICI VN CASTO CORO ADVNA. *Socium laboris agmen, & Voti, legit.*

VIII.

Ab Syluanorum Principe atque Protopastore *Pane*, egregios venaticorum *Canum* Greges impetrat. DAL FIERO PAN, I FIERI CANI OTTIENE. *Ferus feros Pan tradit Infanti Canes.*

IX.

Infantula *Diana* Lemniam ingressa officinam vt *Arma* poscat, *Brontem Cyclópem*, qui audacter blandus, in sinu sublatam osculari auebat, fuliginosam cæsariem barbamque vellens, deturpat. SCHIFA DI BRONTE IL TEMERARIO BACIO. *Dum tela poscit, osculum Bronti negat.*

X.

Venabula, *sagittas*, *gladios* Puellæ allaborant Cyclópes, vrgente Vulcano. SVDA INTORNO A' SVOI DARDI OGNI CICLOPE. *Saua arma tenera Lemny sudant Fabri.*

XI.

Aureum gemmatumque *Currum* Vulcanus Puellæ affabrè concinnat. L'AVREO CARRO LE APPRESTA IL FABRO ETNEO. *Auro nitentem Múlciber Currum ſtruit.*

XII.

Sublimem curru *Dianam*, ſubacti iugo Cerui, ad ſyluoſam Cynthi Regiam, Nymphis comitantibus, euehunt. CON LE SVE NINFE AL REGNO SVO S'INVIA. *Nemoróſa Cynthi Regna cum Nymphis petit.*

PRIMVM CONCLAVE.

In ſiniſtrâ Ædium parte ad Meridiem.

HIc, toto parietum ambitu, totam *Iphigeniæ* Fabulam conſequenter, & emblematicè deſcriptam vides.

I.

Primâ in Tabulâ, Dianæ Ceruam Sacro in ſaltu pabulantem, *Agamemnon* Græcæ Claſſis Imperator, Religionis ignarus, venando transfigit. ALTO ESORDIO DI AFFANNI E' VN PICCIOL FALLO. *Grauium malorum exordium eſt error leuis.*

II.

Ab vltrice Dianâ rogatus *Ventorum Arbiter*, ne Græcorum Claſſis ex Aulidis Portu Troianam ad expeditionem ſoluat, immiſsâ pertinaci tempeſtate omninò prohibet. IL DELITTO DI VN SOLO A TVTTI NVOCE. *Plerumque cunctis error vnius nocet.*

III.

Conſulenti Agamemnoni, *Delphici Apollinis* (nempè Dianæ Fratris) Oráculum reſpondet, niſi Agamemnonio ſanguine ſedari Ventos non poſſe. CHI GLI ORACOLI CERCA, IL SVO MAL TROVA. *Oracla ſcrutans, inuenit quod non placet.*

IV.

IV.

Oraculi Interpres Calchas denunciat, ſacrificandam eſſe Dianæ *Agamemnonis Filiam Iphigeníam*; quam verſutus Vlyſſes, Achilléi connubij ſimulatione, à Matre abdúcit. PRONVBO DELLA MORTE E' L'HIMENEO. *Mortis cruentæ Prónubus ſæpè eſt Hymen*.

V.

Ante flammantem Dianæ Aram mactanda ſiſtitur *Puella* Patris dolor: iàmque Calchas nudato gladio, ſolémnia cóncipit verba. DEL SOL FVOCO D'AMOR VITTIMA DEGNA. *Heu ſolo Amoris igne digna Victima*!

VI.

Dum virgineo iugulo cultrum immergit Calchas, pro Virgine (quam Diana mirè ſummouerat) Ceruam mactat: vnde adagium, *Pro Virgine Cerua*. ESSER CRVDA NON PVO' DIVA CH'E' BELLA. *Crudelis eſſe pulchra non poteſt Dea*. Pulcra facies, pulcri index animi.

VII.

Seruatam *Puellam* Diana, in Boſphori Thràcij Peninſulam Tâuridem transfert, vbi Græci omnes áduenæ à Thoante Rege Ferinæ Dianæ ſacrificantur. CANGIA SVOLO, E NON SORTE VN' INFELICE. *Sedem Miſer mutare, non ſortem poteſt*.

VIII.

Iphigeníam, Græcorum aduenarum ſacrificijs Antíſtitam præficit Thoas. DA' PROPRI CASI AD ESSER FIER S'IMPARA. *Quæ quiſque patitur dira, feritatem docent*.

IX.

Oreſtes Iphigeniæ Frater, in Táuridem vento pulſus, Ceruam Dianæ Sacram (quod Patri acciderat) inſcius Venator ſauciat. PASSA IL FATO DE' PADRI ANCO ALLA PROLE. *Etiam in Nepotes Fata Maiorum migrant*.

X.

Dum mactandi *Oreſtis* humerum nudat Soror, noto è veſtigio igno-

ignotum Fratrem agnoſcit; & abiecto cultro; ſtupore, gaudio, dolore confuſim perculſa, in illius complexum ruit. CONTRA L'AGNATO SANGVE IL FERRO E' IMBELLE. *Imbellis eſt in ſanguinem agnatum manus.*

XI.

Iphigenía & *Oreſtes*, impium Thoantem interficiunt; legem ábolent, theſauros deripiunt. NELL'AVTOR SI RITORCE VN' EMPIA LEGGE. *Iniuſta récidunt Iura in authoris caput.*

XII.

Iphigenía cum *Fratre* in Italiam prófuga, humanioris Cæli ſuauitate, ad mitiorem Dianæ cultum curas omnes intendit. INFLVISCE PIETADE VN DOLCE CLIMA. *Pios ſuauis Regio mores influit.*

REGIVM CVBICVLVM

Ad Meridiem.

Continet hoc Cubiculum celebriora Dianæ *Templa*, moratis ſententiolis emblematicè inſcripta.

I.

Primâ Tabulâ, *Ephéſia Dianæ Templum* omnium celeberrimum, quale habuerit exordium docet. Cùm nimirùm Amázonum *Regina Sármona* Dianæ Sacerdos, Lunæ inſigne in Peltâ geſtans, Scythico è Cælo in Aſiam minorem cum peltato Viraginum Exercitu velificata; Ióniæ Regem propè Epheſum aperto Marte próuocat, & proſternit. Inſcriptio, DONNA DI CVOR VIRILE, E' VN NOBIL MOSTRO. *Fœmina virili corde, Monſtrum eſt nobile.*

II.

Eadem *Regina*, in ipſo Victoriæ loco, aúſpicis Dianæ ſimulacrum ſuper Aram, monumentum æternum, collocat. ANCO IN

IN SCITTICO PETTO ENTRA PIETADE. *Pietas cor etiam barbari ingreditur Scythæ.* Magna enim Religionis est vis.

III.

Asiæ totius Reges atque Populi, circa illam Dianæ Aram *Templum Ephesinum* Orbis miraculum, ducennali opere, collatis opibus moliuntur. SEGVE A' PICCIOLI ESORDI VN FINE AVGVSTO. *Sequitur initium, finis augustus, leue.*

IV.

Lygdamus Thracum Tyrannus, Ephesinum Dianæ Templum igni ac ferro demoliri aggreditur: omnesque Barbari arma, & faces deproperant. NON PVRE GLI DII SON DALL'INVIDIA IMMVNI. *Nedùm supremos excipit liuor Deos.* Eximiæ virtutis viros subaudi.

V.

Diana vindex, Virgineo allaborante Choro, gladijs telisque horribilem Thracum stragem edens, suas Ædes seruat. NVLLA E' PIV FIER, CHE L'INNOCENZA OFFESA. *Nil prouocatâ peius innocentiâ.*

VI.

Heróstratus Ephesius immortale idem Templum, vt obscuritati sui nominis lucem aliquam venetur, inflammat. NELLE INFAMIE IL FELLON CERCA LA FAMA. *Infamis, etiam e turpibus, famam petit.* Et sanè maius miraculum fuit; Templum illud vna manu destrui, quàm tantis construi.

VII.

Ephesiorum, Asiæque totius donis, *Templum*, à se [1] minimè degener, reuiuiscit. Quodque admirabilius, *Matronæ* omnes ac nobiles Puellæ, sexui fauentiores; armillas, inaures, atque specula, Dianæ contribuunt. VN GRAN DONO E' DONAR CIO CHE SI ADORA. *Quod quis colit donare, donum est maximum.* Nam Gemmæ, Fœminarum Idóla sunt.

VIII.

1 *Strabone teste, rediuiuum hoc Templum primaui magnificentiam æquabat.*

VIII.

Agamemnon Rex, ob seruatam, vti diximus, Filiolam, sedatamque tempestatem, voti adstrictus; *Dianæ Aulidi*, vbi Filiam sacrauerat, *Templum* sacrat. QVANTO CARO TALOR SI COMPRA IL VENTO! *Mercede ventus emitur quantâ leuis!*

IX.

Dianæ Parthenia, hoc est Virgineæ, *Fanum* visitur in aprico eius nominis Cliuo, quò confugientes Cerui, occultâ virtute Canes cohibente, securitatem obtinent, atque audaciam; vsque adeò, vt Canibus sint terrori. RENDE I TIMIDI ARDITI VN FIDO ASILO. *Securitas audaciam ignauis facit*. Potentium patrocinium intellige.

X.

Britomartis Virgo, vt dictum est, retibus expedita; augustum Dianæ *Templum* vouet, insigni Simulacro aurea Retia vtrâque manu ostentante. CONSERVATO CANDOR MERITA ALTARI. *Seruatus Aras. candor augustas meret*. Angelica enim Virtus Virginitas est.

XI.

Dianæ Persicæ Templum, vbi Sacræ Virgines, ardentibus illæso pede prunis insiliunt. NON PVO' SENTIRE ARDOR CHI HA IL CVOR DI GHIACCIO. *Calere flammis algidum pectus nequit*. Dianæ huius Simulacrum Taurinâ facie, facem ventilans, colebatur.

XII.

In ampla Elidis planitie, ante Eléæ Dianæ Fanum, diuersis solemnium *Ludorum spectaculis* Competitores exercentur, equitatu, curriculo, pugilatu, luctâ. Ac ferè talia sunt mortalium negotia. GRAN SVDOR, GRAN FATICA, E TVTTO E' GIOCO. *Cursus, labor, sudorque: ludus omnia*. Templi huius Aram insistebat Dianæ Statuam; Leonem dextrâ, Pardum sinistrâ valido retinens loro.

QVA-

QVATVOR CONCAMERATA CONCLAVIA.

In Ædium angulis sita.

HÆc ad quadruplicem Venatricis Dianæ Poteſtatem, *Æthériam*, *Aquátilem*, *Terrenam*, *&* *Infernam*, emblematicè alludunt.

PRIMVM CONCLAVE ANGVLARE

Ad Aquilonem.

De Æthériâ VENATIONE.

MEdiâ in Teſtudine, *Diana* iiſdem iaculis, quibus vſa eſt contrà Feras, contrà *Gigantæa Monſtra* Cælum temerè aggreſſa, promiſcuâ eorum clade Poteſtatem experitur. MAI DIANA NON FE' CACCIA SI DEGNA. *Nulla eſt Dianâ dignior Venatio*. Nam Impios perdere, ſumma Principis virtus.

Quatuor Amoris Symbola in minoribus Teſtudinis ſpatijs.

I.

Venator Cupído ad altíuolam Gruem, Venatorium *Sclopum* nitrato fartum puluere diſploſurus, collímat. Inſcriptio ad *Ferreum Sclopi Canem* ſymbolicè alludit. PIV FIER DI VN CAN CHE LATRA, E' VN CAN CHE TACE. *Latrante tacitus eſt Canis peior Cane*. Ad tacitos Amatores alluditur.

II.

In arbore deſidentem *Accipitrem Auceps Cupído*, rotato agníni Cordis ſimulacro ad pédicas reuocat. VN FINTO CVOR LA LIBERTA MI TOGLIE. *Captiuitatem Cor mihi fictum parit*.

III.

III.

Occultus *Auceps Cupído*, viſcatis calamis alto ámiti infixis, noto ſibilo ſuperuolitantes állicit *Turdos:* quorum aliquis incautior, tenaci glutino implicitus, fruſtrà ſeſe agitat. QVANTO PIV MI DIBATTO, PIV M'INTRICO. *Quo me magis peruoluo, me magis ímplico.*

IV.

Cupído contento Arcu, *Manucodiatam*, quàm Cæli Auem vocant, alto ſemper æthere peruagantem, figit. CHE VAL FVGGIR, SE ANCOR IN CIEL MI COGLIE? *Si ad Aſtra penetrant tela, quid prodeſt fuga?*

Quatuor Emblematicæ Hiſtoriæ in Parietum lateribus.

I.

Stymphálidas Volucres, fœmineâ ſpecie ſingulares, quæ ferreas alarum pinnas iaculabantur, ſuis *Alcides* iaculis venatur, ſpectante ac plaudente Dianâ. CONTRA VN DIVINO STRAL VOLO NON VALE. *Diuina citius tela quam pennæ volant.* Nam ſcéleſtis à Diuinâ vltione nullibi ſecuritas eſt.

II.

Caſtor, & Pollux fraterni Amoris exempla, ſuis venabulis *aligerorum Ventorum* turbâ toto æthere depulsâ, Cælum ſerenant. RENDERE IL CIEL TRANQVILLO OPRA E' DEL CIELO. *Placare Cœlum, Cœlitum tantum eſt opus.* Alluditur ad Publicæ pacis Aúthores.

III.

Bellérophon volitantem Equum à Dianâ dono acceptum ínſidens, Tergeminum *Chymæræ* Monſtrum alis ſuſpenſum in aëre occidit. SOL PER MORIR PIV VOLTE, HA MOLTE VITE. *Tergemina geſtat Capita, ne pereat ſemel.* Verſipelles ſæpè periculum effugiunt, non ſemper.

IV.

IV.

Cálais, & Zethes, volucres Boreæ Filij, *volucres Harpyias*, quæ Phinéi Regnum pestiferè infestabant, vsque ad Insulas Stróphadas venábulis consectantur. VN BRAVO CACCIATOR' E' CHI LE COGLIE. *Venator has qui capiat, est nauus, Feras*. In Peculatores.

ALTERVM CONCLAVE ANGVLARE
Ad Aquilonem.

De Aquatili Venatione.

MEdiâ in Testudine, *Diana Dictynna*, idest, Piscatrix, suis cum Nymphis, *Aureum Rete monstrosorum Piscium* capturâ distentum, ducit. CORRE LIETA OGNI PREDA A SI BEI LACCI. *Occurrit vltrò talibus Præda laqueis*. Exteros állicit Beneficentia.

Quatuor Amoris Symbola
in minoribus Testudinis spatijs.

I.

Cupído Nassâ piscatur, vimineo nimírum claustro, coëuntibus in angustum virgis; vt facilis piscibus sit ingressus, regressus nullus. CHI VVOLE VSCIR, NON ENTRI. *Egredi vis? ne ingréditor*.

II.

Piscator Cupído hamum escâ indutum in lacum demittit, quam licet ingluuiosus *Piscis*, capessere formidat. AMO L'ESCA, NON L'HAMO. *Escam amo, non Hamum:* sed Italicè argutiùs sonat alliteratio, quàm latinè.

III.

Piſcator Cupído, piſcinam conto perturbans *Anguillas* capit. NEL TORBIDO. *In Turbido*.

IV.

Piſcator Cupído medicatam frugem Piſcibus ſpargit. TROPPO AMARO SARA, CIO CH' E SI DOLCE. *Heu nimis acerbum, quod nimis dulce eſt, erit*. Nam extrema gaudij occupat luctus, & carò emitur pœnitere.

Quatuor Emblematicæ Hiſtoriæ in Parietum lateribus.

I.

Polycrates Samiorum Rex, dexteriorem expertus Fortunam, deteriorem metuens; vt aduerſi aliquid experiatur, *Gemmam cariſsimam* Mari obtrúdit, quam etiam, quaſi à Fortunâ reiectam, in ventre Piſcis incogitatò recúperat. DESTRA E FORTVNA A CHI LA VVOL SINISTRA. *Fortuna dextra eſt, ſi ſiniſtram máuelis*.

II.

Rixantibus *Cois & Mileſijs* de aureo Tripode, piſcariâ in ſagenâ reperto: inter vtroſque conuénit, vt Græcorum Sapientiſſimus eo potiretur: itaque Solóni óbuenit. DELLE LITI DE' SCIOCCHI IL SAGGIO HA IL FRVTTO. *Quod mentecapti litigant, Sapiens capit.*

III.

Mamercus Piſcator, reperto in retibus *Theſauro* arti laborioſæ renunciauit. ADIO PESCI, ADIO RETI; HO' ASSAI PESCATO. *Retia valete: hæc ſufficit Piſcatio*. Vbi quis in Principis ſeruitio lucrum fecit, ſeruitium dedignatur.

IV.

Quos *Glaucus Piſcator* Marinâ ex vndâ ſemíneces duxerat *Piſces*: herbæ cuiuſdam litóreæ contactu, ſaliunt rediuiui. NELLA PATRIA ALCVN DORME, E FVOR SI DESTA.

Plerſ-

Plerique désides domi, euigilant foris. Nihil vtilius ignauis, quàm domestico è foculo discedere: nam necessitas ingenium acuit.

CONCLAVE ANGVLARE *Ad Austrum*.

De Terrenâ Venatione.

MEdiâ in Testudine, prima *Dianæ Infantulæ* Venatio, primusque labor expictus est, ex Hymno Callimachi; cùm quinque auricornes, & æripedes, pedestri cursu [1] *Ceruas* venata est: quarum quatuor ipsa interfecit; quintam Iunoni ad fatigandum Herculem, seruauit incolumem. ALTO PRINCIPIO A GRAN PROGRESSI E' D'VOPO. *Principia magnus magna progressus petit*. A teneris vestigia strenuitatis apparent.

Quatuor Amoris Symbola in minoribus Testudinis spatijs.

I.

Cupido Venator, dumosas inter angustias, occultas instruit *plagas*. DENTRO S'INVOLGERA' CHI MEN SEL CREDE. *Sese implicabit qui sibi minus timet*. Intúta est contra Cupidinem propriæ virtutis confidentia.

II.

Cupido Canem odoratorem ad lustranda Feræ cubilia præmittit: *Vertagum* autem celerem, quoad illa exeat, loris cohibet. ALTRI LEVA LA FIERA, ALTRI LA GODE. *Alter Feram delatebrat, ast alter capit*. Sic sæpè accidit.

 III.

1 *Ceruas, Græci, & Latini, tam Mares, quàm Fœminas vocant; vti lépores. Ac nostri etiam Itali, vt Petrarc. Vidi vna Cerua con due corna d'oro.*

III.

Cupído, morticínæ carnis frustulo curuatæ arbori adalligato, ad opertum frondibus scrobem auidos inuitat *Lupos*. PERCHE PERA CHI ASPIRA. *Vt spiret qui aspirat*. Fœminea versutia cauenda.

IV.

Cupído aureo Iaculo *Ceruas* venatur. DA SIMIL DARDO OGNI GRAN FIERA E PRESA. *Sternuntur isto maxima telo Fera*.

Quatuor Emblematicæ Historiæ in Parietum lateribus.

I.

Hercules, Eurystéo imperante quo perire posset, *Æripedem Ceruam*, quam Iunoni (vt antè dictum) Diana sepósuerat, assequitur. FA L'OSSEQVIO PIV ILLVSTRE VN FIER COMMANDO. *Obsequia durum illustria Imperium facit*.

II.

Diana geminos *Canes*, qui intactâ Prædâ nunquam redibant; *aureumque Telum*, quo quicquid peteret consequebatur, Prócridi Venatrici dono tradit. COSTERA' CARO A PROCRI VN SI BEL DONO. *Tam cara carò dona constabunt Prócri*. Nam Iaculo eodem ab amantissimo Coniuge perempta est. *Ouid.*

III.

Alexander, animo verè Magnus, Leonum venatu vnicè vsque ad eorum necem gaudens; cum *Leone* solus colluctatur, illumque conficit. Attonitus astat [1] Spartanorum Legatus. SDEGNA LE FIERE IMBELLI VN CVORE INVITTO. *Animus pusillas non capit magnus Feras*. Quam laudem Ascanio, ignauas Feras dedignanti Virgilius tribuit, *Optat Aprum, aut fuluum descendere Monte Leonem*. Cum vili hoste non rixatur Magnanimus.

IV.

1 *Qui Alexandro victori plaudens; De Orbis (inquit) Imperio dimicasti*. Plutarc.

IV.

Lycurgus Lacedæmonum Prorex, Venatorio habitu, *Ferarum venatione*, ad bellorum laborem Iuuenes exercet. *Xenophon in Rep.* LA FINTA PVGNA ALLE NON FINTE AVVEZZA. *Hæc ficta pugnas pugna non fictas docet.*

ALTERVM
CVBICVLVM ANGVLARE
Ad Austrum.
De Infernâ Venatione.

MEdiâ in Testudine, *Diana Inferna*, quam Fœmineo, Equino, Canino capite Triformem vocant Hecaten, nigro curru ab nigris vecta Ceruis, *Tartarea* venatur *Monstra*. Ater habitus venatorius argento nitet: argento baltheus, atque cornu. Venabulum rotat nigrum, flammeâ cúspide. Sequuntur Nymphæ speciosissimâ facie, anguineis crinibus, ferrugineo amictu, Furiarum more, cólubris præcincto: atque alia Cerberum vinctum catenis tenet; aliæ furua Retia gestant, atque faces; quarum splendore nocturna loci facies illuminatur. VN GRAN VALOR ANCO TRA L'OMBRE E' CHIARO *Vel inter Vmbras nobilis Virtus micat*. Consćotinam Hermodori & Epicuri virtutem illustrem fecit latebra.

Quatuor Amoris Symbola
in minoribus spatijs.

I.

Primâ in Tabulâ cæcigenus *Cupído*, nocte illúminâ palustri sedens in margine, dextrâ reticulum, læuâ geminas faces tenet; quarum

quarum coruſcatione accítos è latebris *Cancros* captat. TRAMMI CON DVO BEI LVMI VN CIECO A MORTE. *Me, Luce gemina, Cæcus ad lethum trahit*.

II.

Cupído Veſpertiliones noctu aucupatur, accenſâ face; ad quam Volucres, nimio lucis amore inuolantes, alas flammis impendunt. Pro Inſcriptione celebre illud eſt carmen. E PVRCHE GODAN GLI OCCHI, ARDAN LE PIVME. *Dùm perfruatur oculus, alæ exardeant*, Multos paúperat quod oculis placet.

III.

Cupído Vulpem venatur; cuius ima fouea cùm gemino ſemper oſtio hiare ſoleat, Venator, alteri oſtíolo *laqueum* obdúcit, alteri *fumiferam Facem* immergit, vt verſuta beſtíola verſutijs victa, malum incurrat, dum malum vitat. PER FVGGIR DALLE FIAMME, ENTRO NE' LACCI. *Fugiens Facis perícla, me illaqueo miſer*. Ad ſolemne illud reſpicit, *Melius eſt nubere quàm vri*.

IV.

Vrſum Cupído ſubterraneo in cubili dormientem ligat: ſomno enim mergitur profundiſſimo. TVTTO DEVE TEMER CHI NVLLA TEME. *Timere debet cunctà, qui nihil timet*. Senec.

Quatuor Emblematicæ Hiſtoriæ in Parietum lateribus.

I.

Proſérpina Erebi Regina, atram & auro inſignem ſuccincta Chlámydem, in Auernali Nemore Monſtroſam Vmbram Leoniformem igneo inſectatur venabulo; ſic enim Phocenſes *Proſérpinam Venatricem* colebant. *Natal. Com.* CORRO, E FATICO, E CIO CH'IO PRENDO E' VN'OMBRA. *Laboro, anhelo, & Vmbra, quod capio, eſt leuis*. Opes intellige, ac dignitates; vana laborantium Idóla.

II.

Tisiphone Furiarum crudelissima, *Orioni* Venatorum iniquissimo, nigerrimam donat *Caniculam*, oculis & faucibus flammas iaculantem; quæ qualemcumque Tartaream capiebat Feram: & in Cælum translata, caniculares æstus afflare dicitur. TAL CACCIATOR, TAL CANE. *Qualis Venator, talis Molossus*. Mali Principes, malos Ministros.

III.

Equestris Achillis Vmbra, Infernis etiam in saltibus Vmbras venatur; vt Homerus *Odiss.* 11. ANCO ALL' OMBRE FA GVERRA VN FIERO SDEGNO. *Persequitur Vmbras maximus etiam furor*. Vt qui in mortuorum famam sæuiunt.

IV.

Hercules Tartarum ingressus, insatiabilem Vulturium, qui rediuiuum Tityi iecur crudelissimè lancinabat, venatorio transfigit iaculo. CHI NON SENTE PIETA', PIETA' NON MERTA. *Cui nulla pietas est, pium esse, est impium*.

ANTERIVS CVBICVLVM

Regiæ Matris, Christianæ à Franciâ.

AD solicitos Heroinæ huius, publicam ob felicitatem labores significandos; vnica Tabula iucundissimum *Dianæ Triumphum* post venationes exhibet, ex Hymno Callimachi. Cùm nimirum venatricibus stipata Nymphis, ingentem prædam ad Diuorum voluptatem cælestibus infert Atrijs, offertque Ioui. ELLA FATICA, E TVTTO IL CIEL NE GODE. *Diuûm est voluptas omnium, Vnius labor*.

INTE-

INTERIVS EIVSDEM CVBICVLVM.

HIc etiam, vbi Regius Torus priuatæ eius quieti dicatus eſt, vnica Tabula *Dianam* amæniſſimâ in ripâ ad placidi decurſum fontis quieſcentem, conſequenti allegoriâ repræſentat. Nymphæ laborum ſociæ, molli in gramine recubantes, calamis fidibuſque ſomnum Diuæ conciliant; & emeriti conquieſcunt Canes. SOL PER NON RIPOSAR, PRENDO RIPOSO. *Mihi, ne quieſcam, dulcis eſt tantùm quies.*

CONCLAVE OVATVM

Ad Aquilonem.

CVm nobiliora Venatoriæ pugnæ arma ſint *Canes:* placuit Authori pro corollario, *Memorabilium Canum* hiſtorica Emblemata hoc in Penetrali venuſtiſſimo collocare.

Supremâ igitur in Tabulâ, venatum abitura *Diana*, Canes omnes gregatim à cuſtodibus Nymphis adduci iubet; iiſque per Claſſes velut in diribitorio, luſtratis, aptiores ſecernit. NON OGNI CANE AD OGN' IMPRESA E' NATO. *Non omnis operi natus eſt omni Canis.* Præcipua Principis cura, Miniſtrorum delectus.

In octangulis parietum lateribus
Octo Canes memorabiles.

Singuli verò, vt cognoſci poſſint, Nomen aut Titulum ſuum in Collati vinculo deſcriptum ferunt.

I.

I.

Primâ in Tabulâ, *Cephali Canis* est pictus, leporem mordicus deferens: nam, vti ex Ouidio prædiximus, sine prædâ numquam reuertens, quotidianum Domino pendebat tributum. MAI SENZA PREDA AL MIO SIGNOR NON TORNO. *Numquam ad Patronum redeo sine pradâ meum.* Vectigales hosce amare Canes Domini solent.

II.

Canis Vlysis: qui, cùm Dominum ab Ilio reuersum, senio & squalore à se dissimilem, domestici non agnoscerent, acerbiùsque repellerent; vnus agnoscit, & festiuè blanditur. *Ex Homer. Odyss.* MEGLIO D'OGN'ALTRO IL MIO SIGNOR CONOBBI. *Nous reuersum blandus ante omnes Herum.* Viliores fideliores.

III.

Canis Pyrrhi: qui extincto, & Pyræ imposito Domino, Pyram conscendit, illique commoritur: commorientium [1] Amicorum miraculum minuens. FEDE LA FIAMMA FE DELLA MIA FEDE. *Fera Flamma Fidei præstitit fidem mea.*

IV.

Canis Corinna Poëtriæ, Ouidij Amasiæ; qui Fures ab Amantibus dignoscebat; illis ferus, his tacitus. LATRAI A' LADRI, ET AGLI AMANTI TACQVI. *Latratu fures, excepi mutus amantes.* Sic Domino simul, & Dominæ placuit. *Ex latinâ antholog.*

V.

Canis Vulcani, quem Ætneâ in officinâ ignipotens ille Faber ære fudit inanimem, mox animauit. HEBBI LA MORTE PRIMA, E POI LA VITA. *Mori priusquam viuerem, mibi contigit.* Multa ingenia, initiò obstupida, adolescendo sapiunt; vt Fabius Ouicula, & Iunius Brutus.

VI.

Lælapa Cælestis Canis, quem Astrologi Procyónem vocant

Ii.j Srellis

1 *Commorientium secta, qui cum Amico viui tumulabantur.*

Stellis oculatum. SCORRE IL MONDO OGNI DI', NE MAI SI STANCA. *Haud lassus vnquam semper Orbem circuit.* Custodia vigil.

VII.

Plutonis Canis : triceps Tænarij liminis Custos, insomnis Vmbrarum terror. PERCHE ALTRI NON RIPOSI, NON RIPOSO. *Ne alij quiescant, nescio quiescere.* In Zoilos, & obtrectatores.

VIII.

Anúbis Canis, ab Ægyptijs adoratus, quòd Isidem & Osiridem eorum Regem summâ vigilantiâ & fidelitate custodisset. *Pier. lib.* 5. ANCOR FRA' NVMI VN CAN FEDEL SI ADORA. *Etiam Canem fidelitas fecit Deum.* Fidi Arcium Custodes, summè honorandi.

ALTERVM CONCLAVE OVATVM Ad Meridiem.

Continet hoc Conclaue itidem pro corollario *Memorabilium Ceruorum* historica Emblémata: quorum etiam nomina in Collari leguntur.

Sublimiore in Tabulâ, vt Regiæ Christinæ à Franciâ Maioribus plauderet noster Author, nobilem *Ceruum Caroli Septimi* Francorum Regis, pingi voluit: qui à Canibus in Syluanectensi saltu agitatus, cùm in Regias Venantis manus viuus incidisset; inuentus est hoc titulo circa collum insignitus. [1] HOC CÆSAR ME DONAVIT. *Ricc. hist. Franc. lib.* 3. HA DI CESARE IL NOME, E NON IL CVORE. *Gerit iste Nomen Cæsaris, Cor non gerit.* In degeneres.

Octav-

1 *Creditum est, Ceruum hunc à Iulio Cæsare fuisse manumissum, & quatuordecim secula superasse: si fas est credere.*

Octangulorum Parietum Emblematica Historia.

I.

Cerua Dianæ, albicolor, floribus redimita, & conspersa; quæ in Aulide, pro Virgine Iphigeniâ, vt prædiximus,[1] immolata fuit. NASCOSA TRA BEI FIOR VEGGIO LA MORTE. *Heu! Mors corollas inter & flores latet*. Insidiosa hostium munera.

II.

Cerua Telephi Mysorum Regis; Herculis Filij: qui ab Auo syluestribus beluis expositus, Altrícis illius vberibus[2] educatur. MORTE DAL PADRE, ET DALLE FIERE HO' VITA. *Necem Parens mihi attulit, vitam Fera*. Plerisque humanius est exóticum, quàm Patrium solum: vt Themistocli.

III.

Ceruus Cyparissi, quem cùm Puer adeò dilexisset, vt cornua illi, collumque non modò floribus, sed infulis, ac monilibus ornaret; mox à se inter dumos incautiùs peremptum cernens, insólabili dolore[3] confectus est. CHI MI FERI', FV DAL DOLOR FERITO. *Qui me peremit, hunc suus perimit dolor*. Nihil felicius, quàm nihil nimis amare.

IV.

Cerua Camillæ, Volscorum Reginæ; quæ infantula cum Patre, patrio Regno eiecta, & Dianæ dicata; eandem cum Telepho Feræ charitatem experta; Ceruæ pernicitatem, & Dianæ strenuitatem consequuta est. *Virg.* 11. *Æn.* HAVRA' IL CVOR DI LEON, DI CERVO IL CORSO, *Leonis illi cor erit, Ceruæ pedes*. Cælica vis Naturam superat.

Iij 2 V.

1 *Hinc Candida semper Cerua Dianæ sacrificijs adhibita*.
2 *Hinc illi tanta velocitas, vt Nutricem Alumnus in cursu æquaret*.
3 *Sed ab amico Apolline in funestam sui nominis arborem, mutatus. Ouid. Met.*

V.

Cerua Syluia, Latinorum Regis Filiæ, quam venantis Aſcanij Canes dilacerarunt. FVI CAGION DELLA GVERRA, E DELLA PACE. *Origo Belli Belua*, *& Pacis fui*. Nam ex Ceruæ cæde, Bellum Latinorum cum Æneâ: ex Bello, Coniugium Æneæ cum Syluiâ; perpetuumque Fœdus eſt ortum. Sic ſæpiſſimæ aduerſa iuuant; & in melius Fata vertuntur.

VI.

Alexandri Ceruus, quem magnanimus ille Regnorum venator, captum ſeruauit, & ſuo nomine collari inſcripto, reſtituit Syluæ; A VN MAGNANIMO CVOR, BASTA HAVER VINTO. *Hoſtem Duci viciſſe Magnanimo eſt ſatis*.

VII.

Sertorij Cerua, quam ille à Luſitano quodam acceptam, ſiue ſimulatè, ſiue præſtigioſè, conſulebat; ſecumque ad expeditiones omnes comitem, atque auſpicem ducens, Dianæ Oraculum eſſe affirmabat. *Ex Plutar. & Agell. l.* 12. *c.* 5. MEGLIO INSEGNA TALOR CHI HA' MANCO INGEGNO. *Plerumque, melior Conſul eſt indoctior.*

VIII.

Cæſaris Ceruus, quem Domi familiarem, & militiæ contubernalem alebat: eiuſque collo auream laminam cum famigerato illo Titulo, quaſi præſidium, & decus, circumdedit: CÆSARIS SVM, NOLI ME TANGERE. Quo inſigni ſecurus ac liber vagabatur. DEL MIO SIGNORE IL NOME SOL MI E' SCVDO. *Herile tutùs nomen eſt Clypeus mihi.* Magnorum Principum patrocinia.

REGIÆ

REGIÆ SORORIS CVBICVLVM,

Ad Aquilonem.

IN hoc elementiſſimæ ſimul Heroinæ, ſtrenuiſſimæque Venatricis *Aloyſia*, amœno receſſu; voluit Author ferocia Monſtra humano ingenio perdomita emblematicè, poſtremo pro corollario, adumbrare.

I.

In Syriæ ſyluâ, *Méntorem Syracuſium* obuius Leo terruit primùm: ſed cùm fugienti opponeret ſeſe, ſupplici queſtu, pedis plantam oſtendit infixâ tumidam cruentamque ſpinâ: quam cum ille ſecurâ iam, ac diligenti manu auelliſſet; cruciatu liberata Fera, gratias, vt Fera poteſt, blandiendo, pedeſque lambendo retulit liberatori. *Ex Plin. lib.* 8. E LA SPINA MI TOGLIE, E LA FIEREZZA. *Pia feritatem vellit, ac ſpinam manus*. Hoſtilis potentia officijs mulcenda.

II.

Elpis Samius in Africam procellâ delatus, cùm Leonem hiante ore ad ſe properantem paueret, ſummamque in arborem repere niteretur, ſupplici gemitu Belua eodem oris hiatu, quo illum terruerat, cum dolorem in faucibus aliquem ſignificaſſet, deſcendit; atque eâdem charitate, acutum oſſis fruſtulum, quod auidiùs mandentis dentibus inhæſerat, manu extrahit. BEN SOVENTE SI AFFOGA IL TROPPO INGORDO. *Perſapè Mortem deuorat nimium vorax*. Noxia Rapacitas.

III.

Philinus Philoſophus effœtam Panthéram mœrenti ſimilem, & aliquid precantem, depoſitâ formidine ſequutus ad foueam, vbi Catuli ciciderant, illos edúcit, ac geſtienti matri reſtituit. Quæ deindè beneficij memor, quotidianos ex venatione commeatus benemerito afferebat. *Ex Demetrio Phyſico*. GIOVA L'ESSER PIETOSO ANCO A' SPIETATI. *Etiam Feris prodeſſe, prodeſt plurimum*. Iuuiſſe iuuat.

IV.

IV.

Baianus Puer Lucríno in litore Delphinum Piſcem aſſiduitate cibi vſqueadeò ſibi demeruit, vt cùm Baijs Putéolos ad literariam Palæſtram itaret rediretque; per æſtuoſos illum fluctus impauidus inequitaret. *Ex Mecœnatis, & Flauij Alſidij literis.* Hac igitur in Tabulâ Puer eſt pictus, altum per æquor repando inſidens lubricæ Feræ dorſo, elatâ dexterâ librum tenens: cum hac Inſcriptione. ALLA VIRTV' QVALVNQVE VIA E' SICVRA. *Eſt inuia Viro nulla Sapienti via.* 1.

V.

Hircánus Venator, chariſſimos Tigridi Catulos furatus, perſequentis rabiem matris curſumque ſiſtit obiecto ſpeculo, in quo propriam imaginem dum illa intuetur, hic effugit. *Ex Claudian. lib.3. de raptu Proſerp.* CHI SE STESSO RIMIRA, ALTRI NON CACCIA. *Ceſſat alios vrgere, qui ſe reſpicit.* In Cenſores.

VI.

Indus, indomitum Elephantem rábidâ inediâ ita mitigat, vt hordeo deinde propoſito, ad infima pronus obséquia, turribus onerari ſe patiatur; & armatos homines in hoſtem ferat. *Ex Plin.lib.8.c.9.* CON LA FAME OGNI ORGOGLIO ALFIN SI DOMA. *Extrema pertinaciam fames domat.* Tutior obſidio, quàm vis. Refractarios paupertas mulcet.

VII.

Monóceros, ſiue Vnicornis, ingens Fera, imò Monſtrum agnatis quinque Feris coagmentatum, Equino corpore, Ceruino capite, Elephantino pede, Aprinâ caudâ, Taurino mugitu; & vno cornu nigro media fronte cubitorum duum, haſtatum, quo ad truncum arboris rotato, nihil eſt obuium, quod non perfodiat, atque perrumpat. Tanto demum robore atque aſtu, vt viuus neque capi, neque decipi poſſit. Atqui hæc eadem beluarum formidabiliſſima, in Virgunculæ tantum ſinu, vbi Fera pabu-

1 *Morbo extincto Puero, Delphinum ſubinde ad conſuetum litus ventitantem, deſiderio ac mœrore ferunt expiraſſe.*

pabulatur ſedentis, crudelitatem exuit, ſeque Feram eſſe obliuiſcitur. *Ex Pierio lib. 1. c. 22.* NVOCER NON SA' VNA FIERA A VN' INNOCENTE. *Noſcere neſcit Belua innocentibus.* Arx tutiſſima nihil ſibi conſcire.

VIII.

Syluestris Taurus, Ficulneâ corollâ collo alligatâ cicuratur. *Ex Plinio lib. 27. c. 7.* Tanta vis imbecillimâ in Plantâ, ſed dulcitudinis artifice. CON LA DOLCEZZA OGNI FVROR SI PLACA. *Suauitate vincitur crudelitas.* Munera pro capiſtro.

IX.

Thoas Arcadicus, cùm Serpentem à ſe diu educatum, Syluæ reddidiſſet, ſiuè ſerpentinum ingenium, ſiuè magnitudinem metuens: ac multò poſt in eâdem ſyluâ circumuentus à graſſatoribus, exclamaſſet; Serpens, agnitâ voce ſuis è latebris erupit, Dominumque ab eorum manibus defendit. *Ex Democrito.* L'HAVER NVTRITO VN DRAGO, E' MIA SALVTE. *Pauiſſe Monſtrum ſola mihi ſalus fuit.*

X.

Armenios quoſdam Piſcatores adductis retibus lætos, repentè aggreſſa Tigris; oblatis contenta piſcibus, abijt innocua: & ad eundem quotidie reuerſa locum, acceptâ piſcatus portione, ſecuris tandem conuixit. *Ex eodem.* AMOR INTERESSATO, E' AMOR DI BELVA. *Ferinus eſt, ex vtili naſcens, Amor.*

REGIÆ

REGIÆ RIPVLARVM AVLÆ ORNAMENTA.

QVAMQVAM *Ripulana hæc parerga*, suo ipse Argutiarum [1] Volumini noster Author inseruerit: quoniam tamen initiò me spopondi omnes eius Inscriptiones exhibiturum, quæ ad me peruenerunt: hæ mihi quoque sunt hic inserendæ. Idque bonâ fide, ac sine plagio. Primùm enim, Authori non surripitur, quod publici Iuris fecere Typi: deinde, Voluminis huius accrementum, alterius non est decrementum: ibi enim hæc leges vt exemplar, hìc vt exemplum.

In aprico igitur Oppidulo, quod Magni Caroli Emmanuelis Cunabula magnis Vrbibus inuidendum fecere: augustâ in Aulâ, quam insignium Pictorum æmula virtus miraculis impleuit: cùm Magnanimus ille Princeps, admirabilem *Amedei Magni* strenuitatem, in Rhodianâ obsidione dissoluendâ, ingentibus Tabulis, Regiæ Posteritati proponere voluisset: voluit etiam præmortuas Heróum Imagines, Authoris huius ingenio, respirare; inscripto singulis Tabulis Argumento, ne penna cederet penicillis. Quamquàm, Picturis amplissimus patebat Campus; Inscriptionibus arctus, & vniformis.

Primâ igitur in Tabulâ Rhodiorum Equitum Præfectus, Auxiliatore Amedeo, vela pandit.

Soluit auspicatò Nobilis Heroum Classis,
Pro Sydere Crucem, Vota pro Ventis sequens.
Spera Othomanis clausa Nauigijs Rhodos.
Hoc victa Sole, Thracia hebescet Luna.

Occi-

1 *Cap. 13. de Argutis inscriptionibus. Typ. Romæ pag. 716.*

II.

Occiſo Rhodianæ Claſſis Præfecto, Amedéus præficitur.

Dextris laua principijs, Rhodium Ducem ſagitta necat.
Supplicat Amedéo crucifera Enecti Chlamys.
Non illa vidua Crucis moratus preces,
Periculoſi Stemmata Imperij lubens induit.

III.

Amedéus Túrcicæ Claſſis Præfectum cædit.

Dum feruet marítimo Marte Pelagus;
Impia Ducem, Pia Dux Claſsis mactat Amedéus.
Palpitat orbata Capite impietas,
Et Rhodum nutantem virtus vnius [1] tenet.

IV.

Captos Rhodon ducit Amedéus.

Fama volatum velis anticipans Victor,
Suis ligatam rudentibus Aſiam remulco trahit.
Suis natat Barbaries incluſa Ergaſtulis.
Et Rhódios Portus, quos malè optauerat, timet.

V.

Rhodij Equites Amedéo gratias plauſuſque referunt.

Metu liber, ſtupore captus Equitum Ordo,
Gratijs atque oſculis vindicem cumulat dextram.
Huic ſeruatricis pramium aſſeritur Frondis.
Et qui tot Palmas dederat, Laurum accipit.

1 *Alludit ad Equeſtris Ordinis Titulum.* Fortitudo Eius Rhodon Tenuit.

VI.

Amedéo Triumphus decernitur.

Agitur Triumphus: pars pompæ est Hostium squalor,
Vultusque truces. Quod quisque timuit, ridet.
Radiat superbo magnus in Curru victor.
Nouumque [1] *Solem gestiens miratur Rhodos.*

VII.

Amedéi contra Saracénos Terrestris pugna.

Fœcunda laurus lauros; Victoria Victorias gignit:
Et semel madidus nescit abstergi Mucro.
Reductâ Pelago Pradâ, Terris Pradones venatur:
Et Crucis Hostes, hostiliter cruciat.

VIII.

Suâ manu Saracenorum Regem interficit.

Per nubes telorum fulgurat Amedéi Ferrum.
Et ritu Fulminis alta robustiùs quassans,
De tot Barbaris Principem Saracenorum petit.
Exinde Rhodijs reddita est [2] *Serenitas.*

IX.

Gentilia Stemmata Rhodiensibus permutare, iniussu Cæsaris recusat.

Ni Cæsar annuat, abnuit præmij ergo,
Defensæ Crucis Stemmate auitam mutare Aquilam,
Quam gloriæ Auspicem Beroldo asseruerat Cæsar.
Tanta est magno in pectore modestia.

X.

1 *Alludit ad Rhodium Solis Simulacrum.*

2 *Alludit ad illius Insulæ serenitatem: vnde ab Horatio Clara Rhodos vocatur. Et Solino teste*; numquam dies ità nubilus est, vt Solem non conspiciat.

X.

Annuente Cæsare Insignia mutat.

Probante Augusto, grande Argumentum capit;
Seruatum Crucis candorem cruento inferens Clypeo.
Heros Gladio [1] *MAGNVS, nec Clypeo minor:*
Nam quid effecerit Gladius, Clypeus docet.

1 *Exindè hic Amedéus* Magni *cognomentum obtinuit.*

VRBANI PRÆTORII
AVGVSTÆ TAVRINORVM
ORNATVS.

MAGNIFICOS inter Apparatus, quibus Augustæ Vrbis Moderatores, Regiæ Sponsæ, quæcumque tandem eligeretur, optatissimo aduentui plaudere [1] statuerant: magnificentissima fuit, & mansura, Vrbani Prætorij festinata in antecessum Instauratio; marmoreo prospectu, ornatuque vndequaquè splendido, & Augusti Nominis digno. Huic igitur Magnificentiæ suam quoque Operam noster Author in Inscriptionum, & Emblematum varietate lætus contribuit: neque enim facilè crediderim, aut Patritium erga Patriam magis officiosum: aut Patriam erga Patritium magis beneuolam reperiri.

Primi Lapidis Inscriptio
In fundaminum angulo collocati.

ALMA DIE [2] SEXTA IVNII.
MEMORABILI DIVINI CORPORIS MIRACVLO
SACRA.
AVGVSTA TAVRINORVM,
VRBANVM PALATIVM,
IVCVNDISSIMA REGALIS CONIVGII SPE
SPECIOSIVS REDIVIVVM,
ÆTERNO HOC LAPIDE
ÆTERNÆ FIDELITATIS AC PIETATIS TESTE,
INAVGVRABAT.

MAIO-

1 *Vide superiùs, de Publicis Principum Receptionibus, pag.* 345.
2 *Maximè religiosa est Vrbi hac dies, ob Augustissimæ Eucharistiæ prodigium, de quo superiùs, pag.* 238.

MAIORIS AVLÆ ORNATVS.

HIc vetera Vrbis décora, nobilium Historicorum monumentis, Vrbisue Tabularijs eruta; coloribus iconicè, Inscriptionibus historicè, ità exponuntur, vt nec Inscriptionibus sui desint colores: & gestorum vetustas nouâ voluptate spectetur.

Contignationis Picturæ.

Mediâ & capaciore in Tabulâ, Eridanus Ægypti Rex, quem Apim alij vocant, occupato Ligurum Regno Vrbem molitur. Inscriptio sic habet.

ÆGYPTIO AB REGE, PROPE FLVMINVM REGEM,
REGIA CIVITAS,
ÆGYPTII TAVRI OMINE, AC NOMINE,
AVSPICIVM DVCIT.
[1] ANNO ANTE ROMAM DCCCXIX.

In minoribus contignationis spatijs.

I.
AVGVRVM PRINCEPS, HETRVRIÆ REX
[2] PIPINVS,
TAVRINOS ÆGYPTIIS ERIPIT
ANNO ANTE ROMAM CCCC.

II.
PROFLIGATIS HETRVSCIS
BELLOVÆSVS TAVRINIS IMPERAT,
ET CISALPINÆ GALLIÆ NOMEN FACIT. [3]
ANNO POST ROMAM CLXVII.

III.

1 *Ex Philib. Pingon.* 2 *Ex eodem.* 3 *Ex Liu.*

III.

AB GALLIS AD ROMANOS
TAVRINVM TRANSFERT IMPERIVM
APPIVS CLAVDIVS
ANNO POST ROMAM CCCCLXXVII.

IV.

COTTIVM ROMANI ALPINO MVNERANT REGNO.
TAVRINAMQVE VRBEM ALPIVM PEDEM,
REGNI CAPVT CONSTITVVNT.
ANNO POST ROMAM DCCXL.

TABVLÆ DECEM

Superiore in parietum fasciâ.

Primâ in Tabulâ, sanguinolentum, Annibalis cum Taurinis, prælium depictum vides, cum hoc Inscripto.

I.

TAVRINENSEM PLANITIEM, ALPIVM IVGIS
ASPERIOREM, ANNIBAL EXPERITVR.
NAM IBI OCVLVM AMISIT VNVM, [1] HIC QVANTOS?
ANNO CCXIX. ANTE SALVATOREM.

1 Trigintasex millia Hominnum, ingentemque numerum Equorum atque Elephantûm se in Taurinis amisisse, Annibal suo ore fatetur apud Liuium, *lib.* 1. *dec.* 3.

II.

TAVRINÆ VRBIS FIDELITAS
AB DIVO IVLIO [1] IVLIÆ COLONIÆ IVRA:
ET COMATA GALLIA, [2] TOGATÆ GALLIÆ NOMEN,
PROMERETVR.
ANNO XLII. ANTE SALVATOREM.

1 Pictura

1 Pictura Cæsarem Iulium ostendit, Coloniæ suæ Insignia Taurinatibus tradentem: quos Ciues Romanos facit. *Cælius secund. Munster. Plin.* Nomismata Taurini cusa eo seculo, cum Iulij Cæsaris effigie, & altrinsecus Tauro inscripto, COLONIA IVLIA. Quod & Vexillorum erat insigne.

2 Ciues Taurinenses Romano more, assumptâ Togâ, & resectâ Cæsarie, cum habitu nomen mutauere.

III.

ALPIVM TRIVMPHATOR AVGVSTVS,
AVGVSTI NOMINIS SVI ADDITAMENTO,
IVLIAM COLONIAM CÆTERIS ALTIOREM FACIT,
ANNO XI. ANTE SALVATOREM.

1 Participem præliorum Vrbem, Augusti Nominis participem esse voluit: & à Romanis acceptum Titulum, Vrbi suæ commune fecit. Hinc Augusta Taurinorum dicta. *Dion. lib.* 31. *&* 54. *Plin. l.* 3. *c.* 17. Extantque Nomismata, impresso Tauro, cum inscriptione, COLONIA AVGVSTA.

IV.

AVGVSTOTAVRINATES
AB APOSTOLO BARNABA, CHRISTIANA FIDE,
POSTINDE NVMQVAM DENIGRANDA,
CANDIDANTVR,
ANNO LI. POST NATVM SALVATOREM.

1 Circa Christi Annum illum, Barnabas Christi Apostolus, totâ Cisalpinâ Christi Verbum disseminauit; atque Mediolanensem Metropolim constituit. *Ex Baronio sub illo anno; & alijs passim.*

2 A susceptâ semel Christi Fide, Taurinenses desciuisse, nusquàm legitur: imò contrà Nouatores propugnaculum fuisse, tum priscæ, tum recentes Historiæ testantur. Væ Italiæ si desciuisset.

V.

V.

SANCTA HEROIS IVLIANA, SANCTOS HEROAS
SOLVTOREM, ADVENTOREM, ET OCTAVIVM,
CIVIVM SALVTI SERVATVRA, SEPVLCRO CONDIT.
ANNO CCCVI.

1 Cruciferæ Legionis Thebæorum Martyres; sub Maximiano palmam adeptos. *Ex Hist. Maximiani, Notarij eius æui. Et Guillelm. Baldess. Hist. Theb.*

2 Anno 1537. imminente ab nocturnâ aggressione Ciuibus excidio; Tergemini illi Heróes, quos pridem Tutelares Ciuitas colebat; mœnibus iam insidentes aggressores, micantibus simulacris repulerunt. *Ex Philib. Pingon. sub illo anno.*

3 Conquisita illorum sacra Corpora, tumulo & aediculâ religiosè in Vrbis pomœrio tunc decorauit: quam postmodum sanctus Victor Taurinensis Antistes, ædibus censibusque annuis auxit; eodemque Sacrario pia Conditrix cóndita fuit; nunc Augustissimo in Templo Societatis Iesu, iunctìm, dignissimèque asseruantur.

VI.

TAVRINENSI IN CONCILIO,
PESTIFERA PRISCILLIANORVM HÆRESIS OPPRIMITVR,
ET ORBI VNIVERSO VRBS VNA MEDETVR.
ANNO CCCXCVII.

1 Celebratum est hoc Concilium auspicijs Siricij Pontificis: quem Pictura Poeseos Soror, oculis ostendit, licet ábsentem: cuius tamen leguntur in Concilio Literæ à Pontificis Archinotario: simulque literæ Diui Ambrosij prædefuncti; quibus illa Secta Diris deuouetur. *Ex Concilij Taurinen. actis c. 5.*

VII.

A STILICONE IMPERII PRODITORE
SEPVLTAM AVGVSTAM,
BARBARI REGIS HVMANITAS,
MINORE FORMA, FORTVNA MAIORE, SVSCITAVIT.
ANNO CCCCXX.

1 Hic

1 Hic Honorij Imperatoris Socer; post plurima præclarissimè gesta, tandem vt Genero pulso, Eucherium Filium ad Imperium efferret; Gothis, quos deuicerat, ità fauit, vt per Augustæ nostræ ruinas, furentibus aditum in Italiam aperuerit.

2 Alarícus Gothorum Rex, à Stilicone iniquissimè seruatus, Regnoque Cisalpino potitus; Taurinorum Augustam, Alpium propugnaculum, quadrato sed minore ambitu restituit.

3 Nam de suo sinu Italiæ Reges dedit, vt dicetur.

VIII.

MAXIMVS TAVRINENSIS, [1] DOCTRINA VERE MAXIMVS, CONTRA FALLACEM [2] EVTYCHETIS DOCTRINAM VOCE TONAT, CALAMO FVLGVRAT. ANNO CCCCLI.

1 Celeberrimus hic Taurinensis Episcopus fuit, clarissimusque tàm scriptis quàm eloquio Ecclesiæ splendor: cuius Elógia canit Baronius sub eo anno.

2 Stupuere illius doctrinam tria Concilia, Arausicanum Romanum, & Mediolanense sub Leone Pontifice: vbi præsertìm contra corrupta Eutychétis dogmata (vt ait Author, ac pictura exprimit) voce tonuit, calamo fulgurauit.

IX.

LONGOBARDORVM REGINA [1] THEVDELINDA, SOLIO DATVRA, QVEM THALAMO DIGNETVR, AGILVLPHVM TAVRINORVM DVCEM PRÆFERT OMNIBVS, ANNO DLXXXXI.

1 Pijssima Fœmina, Garibaldi Bauariæ Regis Filia; Antharis Longobardorum Regis Vidua; Prócerum decreto ità Regno successit, vt quem eligeret Maritum, Rex esset. Illa, neminem se, Regnoque digniorem æstimans, Agilulphum accersit

 simu-

ſimulatâ cauſâ; cui, Regiam manum vt oſculetur, accedenti, os porrigit; illâque teſſerâ Coniugem ac Regem facit. *Paul. Diaconus, ipseque Author in libro de Ital. Regib.* Hinc loci amœnitate capta, ſtatis temporibus Auguſtam Regni Sedem, noſtram in Auguſtam tranſtulit. *Apud eundem.*

X.

FLAVIVS AGILVLPHVS ET THEVDELINDA,
TAVRINVM TRANSLATA REGIA;
IOANNI PRÆCVRSORI REGNI PATRONO,
PIO CIVIVM PLAVSV,
SIMPLICI QVOQVE AGRESTIVM LVSV,
METROPOLITANVM TEMPLVM VOVENT.
ANNO DCII.

Mira huius Tabulæ varietas. Templi fundaminibus Augu-ralis immittitur. lapis: aſtantium Regum oculis icónicum Templi ſpecimen exhibet Princeps fabrûm: Ciues religiosè operi fauent: Villicorum alij, Corybantium ritu racemiferos agitant thyrſos: alij picturato inſultantes plauſtro, lemniſcatos extimulant boues: omnia lætitiæ plena.

1 Prima omnium religioſiſſima hæc Regina, D. Ioannem Baptiſtam Tutelarem ſuum, Longobardici totius Regni Tutelarem inuocauit, ac loci Præſidem. Atque, vt Moguntiam Insúbricam, quâ delectabatur, celeberrimo eiuſdem Patroni Templo illuſtrauit; vbi ferream Coronam velut in ſacrario, ad initiandos Longobardorum Reges, repoſuit: ſic eâdem pietate Auguſtam noſtram Italiæ Caput, eiuſdem Sancti Patrocinio, ſolemni Baſilicæ dedicatione, commiſit. *Sigon. Pingon. idemque Author, lib. de Ital. Reg.*

2 Perennauit eâdem die Præcurſori ſacrâ in Templi encæniâ popularis & feſtiua, ſed religioſa hæc hilaritas, pauculis ab hinc annis intermiſſa.

Inferio-

Inferiora Maioris Aulæ Ornamenta.

INfrà parietum fasciam, apertam circumquaque Porticum imitante picturâ, statariæ cernuntur octo Cæsarum Imagines, qui post Augustum adusque Sigismundum, memorabile quodpiam beneficium Vrbi nostræ contulére. Singulis verò, singularis memoria redditur, ex Vrbano aut Ecclesiastico Archiuo deprompta, & Imaginibus historicè subscripta.

I.
TIBERIVS IMPERATOR.

Ad declarandam propensionem suam,
Cæsárea Nomismata Taurinæ Coloniæ Symbolo
Insigniuit.

II.
NERO IMPERATOR.

Extincto Rege Cottio,
Extincti Regni semissem Taurinensi Augustæ subiecit:
Et bonis Ciuibus, etiam mali Principes profuére.

III.
CONSTANTINVS IMPERATOR.

Fauente edicto, profana Isidis, & Dianæ Fana,
Solutori ac Syluestro, Cælestibus Patronis,
Consecrare, Ciuibus concessit.

IV.
OTHO IMPERATOR.

Augustotaurinensem Rempublicam,
Priuati, Publici, Credentiarij Concilij,
Opportunâ institutione ordinauit.

V.

OTHO III. IMPERATOR.

Taurinensem Mitram,
Adiectâ Cottiarum Vallium nobili laciniâ,
Decorauit.

VI.

HENRICVS V. IMPERATOR.

Prolatis Augustæ Taurinorum Terminis,
Eandem CÆSAREÆ FIDEI PRÆSIDIVM
Nuncupauit.

VII.

FRIDERICVS IMPERATOR.

Italiæ incendiarius;
Milone Episcopo deprecante, Taurinum seruat:
Et inter beneficia numeratur noluisse nocere.

VIII.

SIGISMVNDVS IMPERATOR.

Studiorum omnium Athenæum Augustæ Taurinorum,
Ne maximis Vrbibus inuideret,
Aperuit.

AVLÆ MINORIS,

Consilijs destinatæ, Ornamenta.

CVm singula Senáculi huius ornamenta, ad formandos eorum Animos,qui de publicis rebus consulunt,Author disposuerit, in sublimi Tabulâ *Cœleste illud Concilium* quod in Apocalypsi, *cap.* 4.

cap. 4. describit Apostolus, expingi voluit, vbi SAPIENTIÆ Deus, in Seniorum consessu altè fulget; cum hac Inscriptione. EGO SAPIENTIA HABITO IN CONSILIO. *Prouerb. cap.* 8.

Minora Contignationis spatia.

In ijs, *Virtutes quatuor*, in commune-consulentibus pernecessariæ, symbolicis simulacris proponuntur; addito itidem ex Diuinis libris documento.

I.

PRVDENTIA. Regiâ specie: librum, sceptrumque tenens. *Consilium custodiet te; & Prudentia seruabit te. Prouerb.* 8.

II.

VERITAS, & RECTITVDO. Nudo pectore: perspicuo Corde: Solem ostendens. *Non abscondi Veritatem à Concilio multo. Psalm.* 39.

III.

SECRETVM. Digito labra comprimens, iuxta Harpócratis simulacrum. *Secretum extraneo ne reueles. Prouerb.* 25.

IV.

CONCORDIA, & PAX. Cum Lyrâ, & Caducéo Mercuriali. *Qui pacis ineunt Consilia, sequitur eos gaudium. Prouerb.* 12.

Octo Emblemata in parietum ambitu.

In ijs, præmemoratæ *Consiliariorum conditiones*, celeberrimis ex Sacrâ Scripturâ commendantur Exemplis: atque ad Exempla singula, congrui Scripturæ loci accommodantur.

I.

De Concilij necessitate generatim.

Locus.) IBI SALVS, VBI MVLTA CONSILIA. *Prou.* 2.

Exemplum.) *Consiliorum Tribunal, Reipub. firmamentum exornat Salomo.* Pictu-

Pictura.) Salomo Consiliorum loco imprimis splendidissimè constructo, atque ornato; sublimi in sede Procerum cogit Concilium, quamquam ipse Sapientissimus. 3. *Reg.* 7.

II.

Locus.) QVI SAPIENS EST, AVDIT CONSILIA. *Prouerb.* 12.

Exemplum.) *Naamano valetudinem desperanti, fidele suorum Consilium saluti fuit.*

Pictura.) Naaman militum Syriæ Princeps, perniciosa lue ferè depastus, cum Siloe Lymphis corpus eluere, vt monebat Eliseus, recusasset; suorum deinde consilium sequutus, lauit, statimque conualuit. Hic itaque Naaman lauat, Serui astant. 4. *Reg. c.* 5.

III.

De Veritate ac Rectitudine Consilij.

Locus.) PROPTER PECCATA LABIORVM, RVINA. *Prouerb.* 12.

Exemplum.) *Iniquum Caiphæ Consilium, flet Hierosolyma.*

Pictura.) Hierosolymæ incendium, & ruina ex eo Consilio. *Ioan.* 11.

IV.

Locus.) SIMVLATOR ORE DECIPIT. *Prouerb.* 11.

Exemplum.) *Adulantium Consilys deceptus Achab, Martem lacessit, & Mortem.*

Pictura.) Achab, adulantibus Pseudoprophetis, victoriam contra Regem Assyriæ mendaci spiritu spondentibus, confidere malens, quàm Micheæ Prophetæ, qui vera præsagibat; in procinctu perimitur. 3. *Reg. c.* 22.

V.

Locus.) NEQVISSIMVM CONSILIVM SVPER IPSVM DEVOLVETVR. *Ecclesiast.* 27.

Exemplum.) *Noxij Consilij author, noxam experitur Achitophel.*

Pictura.) Achitophel, vtilissimi, sed turpissimi Consilij author: præposteri euentus ægrimoniâ, laqueo iugulum spontè induit. 2. *Reg.* 17.

VI.

VI.
De secreto.

Locus) QVI AMBVLAT FRAVDVLENTER, REVELAT ARCANA. *Prou.* 11.
Exemplum.) *Suorum pernicie, commissum sibi secretum pandit Sampsonis Vxor.*
Pictura.) Quòd arcanum blanditijs extortum reuelasset Philistína Vxor, Philistinorum strage Ascalónem implet Sámpson. *Iudic.* 14.

VII.
De Prudentiâ in Consilijs.

Locus.) CORONA DIGNITATIS SENECTVS. *Prou.* 16.
Exemplum.) *Resecto Senum prudenti Consilio, Rempublicam Roboam, seseque perdit.*
Pictura.) Abías Propheta, in frusta duodecim dilacerato Palliolo, duas tantum particulas Roboamo attribuit, reliquas Ieroboamo: vt significet, de toto Hebræorum Imperio, quod Roboamo ex asse debebatur, duas tantum Tribus in eius ditione permansuras; quòd in emulgendis Populis, maluerit vanorum Iuuenum, quàm canorum capitum audire consilia. 3. *Reg.* 12.

VIII.
De Concordiâ in Consilijs.

Locus.) FACTA EST MANVS DOMINI VT DARET EIS COR VNVM. 2. *Paralip.* 30.
Exemplum.) *Concordi Consilio, labentem restituit Rempublicam Ezechías.*
Pictura.) Numinis irâ, & Assyriorum armis desolatum Regnum nactus Ezechías, conuocato Prócerum & Leuitarum Concilio, primum omnium satagit vt vnicordes sint. 2. *Paralip.* 29.

IN-

INSCRIPTIO DEDICATORIA,

In externo Palatij fastigio collocata,
Primóri respondens Lapidi.

CAROLO EMANVELI,
ET FRANCISCÆ A FRANCIA;
AVGVSTISSIMIS REGIBVS, AVGVSTA TAVRINORVM;
QVAS OPTATI CONIVGII SPE FVNDARAT ÆDES,
FAVSTISSIME CELEBRATI GRATVLATIONE,
DEDICAVIT,
ANNO MDCLXIII.

THE-

THESIVM PVBLICARVM PARERGA.

PARERGA
PVBLICARVM THESIVM
QVAS
CAROLVS FRANCISCVS NICOLIS
VERNANTIS, ET RVBILANTIS COMES,
VICTORI AMEDEO SAB. DVCI
Dicauit.
ET AVGVSTÆ TAVRINORVM SVSTINVIT.
Anno M. DC. XXXIV.

THESAVRI fatale nomen Authori nostro dignè contigit: nam si quid opis ab eo flagitent Ingenia, semper sui promus, numquam condus, dénegat nihil: alijs natus, non sibi. Itaque *Vernantis Comes* (cuius nunc senilem prudentiam in Virili ætate non miramur; qui virilem in viridi Pueritiâ anticipauit) cùm olim vix pubescens, iam emeritus Philosophiæ Alumnus, strenuissimum Propugnatorem sese palàm protulisset: cùmque ad ornandas *Theses* suas, quas Regio Duci Victori Amedéo dedicabat; ingeniosa, vt nunc fit, aliqua *Parerga* ab Authore nostro quæsiuisset: hic, celeberrimum illud *Stemma* concinnauit; quod non modò alijs Thesibus imitamentum; sed funebri eiusdem Ducis Pompæ argumentum suppeditauit. Inuentum sanè Argumento eruditum, Simulacris graue, Emblematis varium, Inscriptionibus argutum: quas hoc in volumine omittere non possum, quo me promisi omnes illius Inscriptiones, quæ mihi in manus incidissent, studiosorum oculis consignaturum.

STEMMATIS
Totius Dispositio.

TOtam tripedalis paginæ áream, à summo ad imum, & quaquauersùm circa *Theses*, architectonicus quidam contextus eleganter discurrit, & in se redit: in quo, tamquam in Templi alicuius figurato prospectu, integra Sabaudorum Principum à Beroldo ad Victorem, *Simulacra*, geniali ordine collocata sunt; & bina binis seriatim supposita. Tùm geminos inter Proauos, *Victoris Amedéi Gesta* bello pacique clariora, pensilibus tabellis adumbrata numerantur: suis singula *Elogíolis* illustrata. Idque mirâ quâdam arte atque ordine. Primò enim, Victoris ipsa Gesta, Bellica ad dextram, Pacata ad læuam Stemmatis, diuisìm posita, diuiso Claudiani carmine vno, pro vtrorumq; *Titulo* hinc & inde inscripsit Author: ROBVR IN ARMIS. PACE PROBATA FIDES. Eandemque distinctionem communi vno *Herculea Claua* Symbolo significauit, quæ ad dexteram horrida, & nodosa cernitur: ad læuam frondifera, & in Oleam, vt Historiæ produnt, arborescens: partito eiusdem Claudiani carmine alterutrimque inscripta, OLIM DOMITVRA GIGANTES. ET PACEM LATVRA POLO. Tùm vnaquæque *Tabella* duûm Principum *Simulacris* intercepta, Victoris Amedéi Gestum aliquod ostendit; quod ipsum in duobus Proauis, qui ad latera locantur, Historiæ celebrarunt. Vt si eadem Virtus ab ijs Maioribus in Nepotem, cum sanguine dimanarit. Ipse verò *Victor Amedeus*, celsiore atque ampliore in Tabulâ velut in Templi fastigio, ad viuam effigiem expressus, planèque sibi similis, ingeniosi laboris Finis, & Principium, ornamenta ornat omnia; totiusque Stemmatis, vt iamiam dico, non modo augmentum est, sed Argumentum.

ARGV-

ARGVMENTVM OPERIS, ET OCCASIO.

QVoniam per idem tempus, prudentissimus ille Princeps, *Cypry Regni Titulum*, hæreditario Iure à Maioribus indeptum, à quibusdam postmodò neglectum; grauissimis de causis, quæ ingenitæ illius modestiæ vim intulerant, resumere coactus fuit; proinde noster Author, tùm vt Adolescentuli Thesium Propugnatoris nomine, Principi suo nouum ex prisco decus gratularetur: tùm etiam, vt aliquid in hoc Stemmate proferret non vulgare, non tritum, non recoctum: nouam quandam ex renouato illo Titulo, & maximè propriam commentationem meditatus est, ex antiquâ *Teucri Salaminij*, qui Cyprium Regnum vindicauit, Historiâ; quæ Stemmatis inuentioni, & Thesium dedicationi materiam dedit. Atqui hanc, in ipsâ præliminari Epistolà, expressam leges.

D. VICTORI AMEDEO CYPRI REGI SEMPER INVICTO,

COMES CAROLVS FRANCISCVS NICOLIS, VICTORIAM.

TEucer ad Cypry Regni vindicias, Authore Oraculo, velificaturus; Militum suorum virtutem, qui frementis Pelagi spectáculo consternabantur, egregiâ illâ voce incitauit, NIL DESPERANDVM TEVCRO DVCE, ET AVSPICE TEVCRO. Mouit me statim hæc securitas, ad intentatum Phylosophiæ Pelagus pertentandum. Quid enim trepidarem sub intrepido DVCE, Ingeniorum AVSPICE, qui vel solo nominis Oraculo, Victoriam spondet? Atqui hanc spem, si bona mihi Fata compleuissent, tanti ego facti memorem Tabellam hanc *pro votiuo anathemate, inter diuina tua Gesta, & Maiorum tuorum Simulacra, Immortalitatis Templo destinaui. Exactum*

est

est mihi tandem totum hoc itineris, atque laboris: Syrtes, Scopulos, Fluctusque vici. Itaque, vela contraho, gratias refero, Tabellam *appendo, Votum soluo.*

Historiam Teucri minimè fabulosam leges apud Trogum Pompeium *lib.* 44. Velleium Paterculum *lib.* 1. Euripidem in Helena *act.* 1. & Horatium *lib.* 1. *Ode.* 7. qui Teucri Concionem ad pauidos Commilitones recitat his verbis maximè proprijs.

Tempora populeâ fertur vinxisse coronâ,
Sic tristes affatus amicos:
Quò me cumque feret melior Fortuna Parente,
Ibimus ò Socij, Comitesque.
Nil desperandum Teucro Duce, & Auspice Teucro.
Certus enim promisit Apollo,
Ambiguam Tellure nouâ Salamina futuram.

MAIORIS TABVLÆ DESCRIPTIO.

HIc, *Teucer* Dux inuictissimus ad *Victoris* Ducis nostri viuam effigiem sculptus, populeâ Coronâ, Regiâque nitens Trabeâ, ante *Phœbi* Aram stat: cui fatidica Sacerdos *Theonóe* (vt in Eurípide) *Phœbæum Oraculum* de scripto reddit.

Ignotum ornatis, Teucer, quate Nauibus æquor;
Regnaque ventorum leuibus pete Cypria pennis,
Quam tibi Diuinus sedem parat Author Apollo.

Teucrum circumstant attoniti *Milites*: ipse verò Thesium *Propugnator Adolescentulus*, Teucri velut Armiger, alacri vultu *Clypeum* gestat Paterno suo stemmate insignitum: cuius etiam *Epigraphe* gentilitia; ad præsentem sententiam ex amussi quadrat: PVGNA, ET TVTELA: neque dissonat *Cognomen*, nam, *nichi* Victoriam sonat. Teucri autem *Clypeum*, Sabaudis Cyprijsque Insignibus pictum; *Regiamque Cypri Coronam*, altè

altè ſuperuolitans *Victoria* defert. Propè litus, armatæ *Naues*. Procùl verò, *Cyprus Inſula* fluctiuago circumfuſa Mari: quam Commilitonibus Teucer indigitat.

MINORES TABELLÆ NOVEM,

Victoris Amedéi Geſta iconicè continentes.

VEllem in hac paginâ Imagines ipſas vt cupro impreſſæ ſunt poſſe transferre. Nihil enim minutius, neque abſolutius in Perſonarum, locorumque deſcriptione cerni poteſt. Prima igitur Tabella, dextrorſum affixa, arduam *Crepacorij Arcem* oſtendit, à Victore adoleſcentulo ante Hiſpanorum oculos expugnatam: cæſumque Hoſtilium ſuppetiarum Præfectum. Huiuſque Tabulæ Titulus eſt.

STRENVITAS.

SIta eſt hæc Tabella inter duum Proauorum ſimulacra; *Beroldi Sáxonis* qui caput eſt Sabaudæ Gentis; & *Humberti eius Filij*; in quibus éadem Virtus ante annos Viguit. Horum autem ſtatariæ, & cataphractę Imagines, ex Regij Lararij autógrapho (vt reliquæ omnes) ex ordine, diligenterque deſumptę ſunt.

Inſcriptio, hiſtorica Tabellæ ſuffixa.

S*Pectas hinc illinc generoſi Generis Authores,* BEROLDVM, *&* HVMBERTVM: *quorum* STRENVITAS, *in ipſo Iuuentæ flore præcoces Palmarum fructus collegit. At illi te vicisſim minimè degenerem ſpectant, Victor Amedée; qui triumphali ad Rhodanum Victoriâ initiatus Tyro; repentè hauſtis Alpibus, Crepacorij Arcem repugnantem expugnas: hoc vno tactus infortunio, quod nimia Fortuna, hoſtilium ſuppetiarum Ductore cæſo, materiam Clementiæ ſummóuit.*

Non

Non vacat Inſcriptiones appoſitis clarare notis, quas tot impreſſa recentium Hiſtoriarum volumina ſatis euoluunt.

II.
MODVS IN VICTORIA.

Hiſtoria. *Montiſcalui Arcem* diu reluctatam, & oppidanorum deditionem, continet. Tabellam intercipiunt Amedéus Primus, Humberti Primi; & Humbertus Secundus, Amedéi Primi Filius.

Inſcriptio.

R*Arum eſt* MODESTIÆ *cum Strenuitate contubernium: non rarum tamen in eorum pectore, vnde tibi Genus, & Genius. Mirata eſt* AMEDEVM PRIMVM *Burgundia*, HVMBERTVM ALTERVM *Brigantes: quorum Victoria ſe ipſa contenta, nihil ex deuictis Vrbibus ſuſtulit, præter ſeruitium. Hic Auorum exemplis Moderationem tuam minimè miratur Monſcaluus, qui Victoriam tuam demiſsione ità compeſcuit; vt optandæ voluptatis fuerit, te habuiſſe Victorem.*

III.
CELERITAS.

Hiſtoria. *Plebanam Acropolim*, occiduumque *Liguriæ* tractum, veloci Victoriæ ſubactum curſu; captoſque Tribunos, & bellica Inſignia, ſub oculis ponit.

Inſcriptio.

CELERITAS VERO, *militaris Fortunæ Parens, in* HVMBERTO III. *&* AMEDEO II. *ſeſe iactat: quorum Tela ab Tranſalpinis laceſsita, tam citò in Authores inuolarunt; vt omnium pugnantium frontes, fugientium terga confoderint. Senſit rediuiuam in te Patrum Virtutem Liguria; cuius Oram Occiduam tantâ feſtinatione ſubegiſti; vt aliud nihil fuerit Arces videre, quàm vincere.*

IV.

IV. FORTITVDO.

Verrucam obſeſſam exhibet hæc Tabula, & ſublicium *Padi Pontem* eluuione laceratum, quem Victor Amedéus, tormentaria inter fulmina, hoſtili glande in facie ictus, intrepidè inſiſtit, ac reficit.

Inſcriptio.

HAbuit & propugnandi FORTITVDO *in vtroq;* THOMA *memorabile exemplum: qui pro ineluctabili Pedemontium Muro impauidum Pectus oppoſuere. Te verò Fortiorem confeſſa eſt Cantabrici Tormenti ferrea vox, cùm Verrucanâ in obſidione, rebellis Eridani terga iterato Ponte comprimeres. Nam igniius ille globus, horribili te bombo impetere auſus; vt faciem attigit tuam, ſubitâ liquatus reuerentiâ, oſculo tantùm genis impreſſo, tuos antè pedes concidit: vulnuſque quod Victori minabatur, victus accepit.*

V. RELIGIO.

Indicat hæc Tabella piiſſimum illius Principis cogitatum, quo cum Africo Rege, Religioni Chriſtianæ conducibilem operam moliebatur; vt tuto in loco *Ara* poni, & Catholica miniſteria poſſent exerceri; qui tractatus iam proceſſerat, ni deceſſus obſtitiſſet.

Inſcriptio.

HActenùs galeatæ Virtutes: nunc paludatarum Reginæ RELIGIONI *plaudendum. Huius impulſu Rhodum Chriſtianæ Pietatis Aſylum, ex ingluuie barbaricâ* AMEDEVS IV. *extorſit: eiuſdemque afflatu, Quintus* AMEDEVS, *tot Diuis Templa, tot Templis munera dedicauit. Horum tu, non tam Nominis, quàm Virtutis Hæres; metas impietati præſcribis, tollis Religioni. Neque*

enim satis, quod Hæresim finitimam, ne vires, aut virus exerat, totis Alpibus premis: nisi vltrà Herculis metas, verendæ Crucis iubar, in Barbarorum oculis defigere molireris.

VI.
S V A V I T A S.

Continet Pictura solemnem *Legationem ad Ferdinandum Cæsarem*, quâ diu tentatam armis à Magno Genitore Montisferrati Possessionem; Victor Amedéus tranquillâ tractatione consequitur.

Inscriptio.

Sed augendis Imperijs fortiorem esse Fortitudine SVAVITATEM, *Geminus testatur* AMEDEVS, *Quintus, & Sextus: quos erga Cæsarem beneficos, Cæsarum beneficia, vltroneæque Vrbes sequutæ. Egisti de hoc exemplo Amedée Victor. Nam ferocem Ferrati Montis Prouinciam, quæ auito Iure debita, sed armato Iuri obluctata, Paterno ferro vinci potuit, non vinciri; suaui operâ, gratâque ad Cæsarem Legatione, vindicasti.*

VII.
P R V D E N T I A.

Hìc *Clarascensis congressus* cernitur, in quo Victor Amedéus cum Principium omnium Legatis agit.

Inscriptio.

PRVDENTIAM *verò, Principum Virtutem Principem, Clarascense Fœdus, in illo Orbis Theatro spectabilem fecit: vbi non modo Cisalpina, sed Italica incendia, terribili Regalium armorum attritu excitata, restinxisti. Quis enim pacatos animos in germana* AMEDEI PACIFICI, & LVDOVICI *Filij, Stirpe miraretur: quorum alter Italiæ Pacem peperit, alter Ecclesiæ.*

VIII.

VIII.
IVSTITIA.

Pedemontanum Senatum, contagij bellique causa diu viuo Patre clausum, aperit; *Nouasque Constitutiones promulgat*.

Inscriptio.

S*Vam etiam in Te* IVSTITIÆ *gloriam*, PHILIPPVS II. *&* CAROLVS III. *auctorem agnoscunt: hic innocua Bonitatis Exemplar: ille litium amputator, cognominatus. Vtroque verò celebrior Tu, Legum Iura iniurijs Temporum collapsa, nouis Legibus erexisti: reparatoque Senatu, Astraam, qua tabe corruptas, tubisque obstrepentes fugerat Terras, è Cœlo reuocasti*.

IX.
MAGNIFICENTIA.

In *Noua Vrbis* molitione, & munitione.

Inscriptio.

D*Enique* MAGNIFICENTIA, *Regiarum Virtutum apex, laudibus tuis imponat apicem. Rediјt per te ad primæuam amplitudinem Augusta Regia, Hospitum Amor, Hostium timor. Quæ ab* EMMANVELE PHILIBERTO *dedicata; à* CAROLO EMMANVELE *decorata; Tuis nunc opibus ità crescit, vt Amicos recipere, Inimicos intercipere possit: & vtrisque argumento sit, per Te Augusti Vrbem, in Te Augusti Animum reuixisse*.

Non hic leges *Gallici Regni Præfecturam*; nec *Insubricam expeditionem*; nec *ad Ticinum* attonitum *gesta*: dum enim hoc Stemma elaborabat Author, futura diuinare non poterat, sed augurari.

MINVTIORA PARERGA.

HÆc ſolida eſt totius Stemmatis Moles: ſed in ea ſoliditate, tot ornamenta, tot ingenij luſus, tot artis deliciæ ad Architecturam, & eruditionem pertinentes, intextæ ſunt; vt nihil ingenio aut myſterio careat. Curioſum illud ſanè, quòd licet omnes Tabellarum Hiſtoriæ fuſioribus Elogijs explicentur, ſingulis tamen Tabellis breuis aliquis *Titulus*, volitante in chartula, ex celebri Poetâ deciſus legitur, ad *Victoris* Ducis Nomen alludens.

I. Nam præcipuâ in Tabellâ, vbi ex Oraculo Cyprium Regnum Teucro cóntigit; *Titulus* eſt Virgilianum Hemiſtichium, CYPRVM VICTOR DITIONE TENEBAT.

II. Primâ in Tabellâ de *Strenuitate Iuuenili*, in Crepacorij expugnatione. HIC IVVENIS IAM VICTOR OVANS. *Virgil.*

III. De *Moderatione*, in Moncalui deditione. VICTOR ERAT QVAMVIS, ÆQVVS IN HOSTE FVIT. *Ouid.*

IV. De *Celeritate*, in Liguſticâ Victoriâ. QVOD INSTAT EXPEDIET VICTOR. *Virgil.*

V. De *Fortitudine*, contra bellica Tormenta dum Pontem reficit. AVSVS INSISTERE VICTOR. *Virgil.*

VI. De *Religione*, dùm Chriſtianis Miniſterijs locum in Africa procurat. VICTOREM EA CVRA SVBIVIT. *Virg.*

VII. De *Suauitate*, in Monferratenſi adeptione. SCEPTRISQVE POTIRI CONTIGERIT VICTORI. *Virgil.*

VIII. De *Iuſtitiâ*, in Nouis Legibus atque Conſtitutionibus. VICTORQVE VOLENTES PER POPVLOS DAT IVRA. *Virgil.*

IX. De *Prudentiâ*, in Pace Claraſcenſi. SCVTORVMQVE INCENDIT VICTOR ACERVOS. *Virgil.*

X. De *Magnificentiâ*, in Nouæ Vrbis molitione. VRBEM CONDEBAT VICTOR. *Virgil.*

Cætera facilius eſt cernere, quàm recenſere.

THE-

THESIVM PVBLICARVM PARERGA,

QVAS PAVLVS PASTA, DVSINI COMES, ET EQVES COMMEND.

ACADEMICVS SOLITARIVS,

MAVRITIO PRINCIPI A SAB. ACADEMIÆ PRINCIPI

Dicauit, & Augustæ Taurinorum sustinuit, Anno M DC LIV.

INstituerat prouidus hic Princeps, celeberrimam Academíam, duplo vtiliorem Reipublicæ, quàm illa fuerit Platonicorum in Hortis Académi. Illa enim, vt aiebat Timon, Sectatores suos ad garriendum Cicadarum more inter arbusta, dumtaxat educabat: hæc Andrógina Ingeniorum Parens, *Literarijs* iuxtà, & *Equestribus* exercitamentis, Foro & Castris suos ità initiauit: vt strenuissimi Belli Duces, & consultissimi Iustitiæ Præsides; Doctissimi etiam Cardinales, & ipse qui nunc regnat Pontifex, ab illius sinu prodierint. Et quoniam hæc tota Principis voluptas, hoc delicium, hoc à negotijs erat diuerticulum; solitagam Academíæ Sedem ac Domicilium amœnissimo in Suburbano suo prope Eridanum, constituerat: vnde Academicis suis, suo de genio & exemplo, SOLITARIORVM Nomen indidit: eosque ab alijs Academiarum Alumnis Heróico illo symbolo discreuit, quod Author ipse noster in suo Argutiarum volumine, Symbolorum omnium ingeniosissimum censuit: *Cylindricum* dico *speculum*, in quo circumfusæ confusæque in plano Maculæ, coeuntes, perfectissimam effigiem consequuntur. Eóque ingeniosiùs, quo Cylindrus ille in Viridarij cuiusdam centro ita pingitur,

gitur, vt florentes areolæ ac puluini circà ſpeculum, ad informium macularum formam cónſiti, ipſo in ſpeculo perfectiſſimam forment ſymboli Epígraphen, OMNIS IN VNVM: ex Virgiliano Carmine,

Sociùm Virtus coit Omnis in Vnum.

Hac igitur ex eruditá ſolitudine, Nobilis Ephébus Paulus Paſta cum prodijſſet; & quam meruerat Laurum, Principi ſuo emeritus referre deſtinaſſet: quæſiſſetq; ab Authore noſtro ſuarum *Theſium Parerga*; hic è re nata, argutum *Stemmatis* Argumentum ſumpſit, quod ex Epiſtolari hac Dedicatione planè comprehendes.

SERENISSIMO PRINCIPI

MAVRITIO A SABAVDIA

INGENIORVM ACADEMO.

PAVLVS PASTA ACADEMICVS SOLITARIVS SACRAT.

Quaterdecumano armorum ſtrepitu perterrefactæ, noſtris procùl Sedibus fugerant Muſæ; niſi in amœniſsimam Suburbani tui Solitudinem confugiſſent. Hic igitur ſecuræ ſeſe beant, deliciunturq́; Pierides: feliciorem in ACADEMI HORTIS *Parnaſſum nactæ; vbi læta Lauris aprícitas eſt pro* [1] *Helicóne; Olorína Eridani lympha pro Caſtalio; blandus Zephyrorum flatus pro Afflatu; & Heros ipſe* ACADEMVS, *pro Phœbi Oraculo. Quinetiam ingenuæ omnes Artes, tùm ſedentariæ ac pacatæ, tùm actuoſæ, & belligeræ, amico fœdere, commune Theatrum iunctaſq́; cum Muſis ſedes colunt: & nouo Ingenij tui miraculo, bellica quoque Arma, paciferas inter Diſciplinas numerantur. Cernis igitur, vt Academicorum alumna Iuuentus: vtrique ſacra Palladi, ad te conuolat; tanto ámbitu, vt à* SOLITVDINE *nomen adepti, Solitudini nomen adimant, Vrbemque faciant ex Subúrbio.*

Cernis

1 *Parnaſsi vertex apud Seruium.*

Cernis vt ille gladio, hic calamo certat: ille ex Cathedrâ tonat, hic ex Equo fulminat: alter Choris, alter Castris proludit: & Academicorum tuorum ipsa otia, hostibus terrorem incutiunt. Cernis vt Martia Laurus, cum Poetica Lauro: sacer Apex, cum Militari Galeâ: forensis Toga cum Philosophali Palliolo, vni Musæo certatim allaborant. & diuersa studia in commune conferunt; omnesque palàm érudit, quicquid singuli didicerunt. Argutissimè igitur CYLINDRICVM SPECVLVM *pro Heroico Academiæ Tuæ symbolo commentus es, inscripto Titulo*, OMNIS IN VNVM. *Nam quemadmodum informes passimq́; solo dispersi Charactéres, vbi omnes in vnum Speculum coiuerint, mirâ quadam luminis virtute integrati, perfectissimè conformantur: itá tot Ingenia, genio dissimilia, quæ singulatim iacérent; erudito vnius Academiæ illuminata commercio, absolutam vndequaq́; speciem, conspicuamque consequuntur. Me igitur (quem insigni Clementia tua beneficio, in hac frugiferâ Solitudine amœnas inter Camœnas, alienis perfrui laboribus voluisti) vt vicissim publicè communicem quod priuatìm collegi, non tàm singularis propensio monet, quàm socialis necessitas cogit. Auget fiduciam admirabile Academiæ Tuæ Symbolum. Sic enim Philosophales hæ Theses, quas planâ in Paginâ informes quasi Maculas effûdi: in sublimi præclaroque Mentis tuæ Speculo emendatæ, recta & certa euadent Oracula: & quæ meâ in vmbrâ priuatim delitescerent; Omnium Collegarum Virtute* IN VNVM *conspirante, inter dimicandum, promicabunt. Vale Celeberrime* INGENIORVM ACADEME, *Ingenijs omnibus semper celebrande: atque vt* OMNES IN VNVM *Vota congerimus, Omnibus Vnus æternùm Viue.*

STEMMATIS DESCRIPTIO.

Minore quidem ambitu hoc Stemma, quàm præcedens constat; non minore tamen opere, aut venustate. Nam licet simplex pagina, Thesium paginæ superaddita, symbolicam Pictu-

Picturam comprehendat; paruitatem tamen compensat diligentia in penè innumerabili multitudine, ac mirabili efformatione minutarum *Figurarum*, veluti Phidiæ Scutum; cuius laus in minutijs maxima fuit, quas vocat Plinius *Argumenta parua*, *& ingenij tantum*: vt cum multa mireris, plura semper inuenias.

Tota igitur *Stemmatis* facies; totam Transpadanæ *Principis Villæ* faciem repræsentat, sub allegoriâ *Hortorum Academi*; quorum etiam *Nomen*, vt Villæ Titulus, in transuersario *Sepimento* legitur, quod topiario opere virgultis intertexto, Academicis aditum pandit, occludit exteris, quibus sapientiæ limen est limes.

Hic ergo amœnissimus, inter Lauros & vinéta, suauiter assurgit Collis, theatrali specie à Natura sinuatus: cuius ad imum pedem, architectónica structura, triumphalis instar Molis columnari nixa fulcimento solidè, sed eleganter, in altum éxilit: eiusque fastigiata in sublimitate, *Musæ* omnes Pínnaculum circumstant, medio *Principis Simulacro*, heroica specie, inter bellica & literaria trophæa collocato; cum Inscriptione, HEROI ACADEMO SACRVM. Nam Académum Semídeum fuisse, Musásque solíuago in Suburbio coluisse, Eúpolis testatum reliquit. Hinc & illinc, medianæ Moli contigua *Porticus* in Theatri formam gemino flexu *subdialem Aream* complectitur, quam hortenses *Areolę* distinguunt; atque in ipso hemicycli meditullio, *Columnatum Speculum* Academiæ *symbolum* format, conformatque literas OMNIS IN VNVM.

Hæc totius Stemmatis dispositio, atque Pictura: in quà quod poeticè affictum est, à loci natura & arte parum ablúdit: nunc emblematica Figmenta persequemur. Singulæ igitur Porticuum apertiones, singularum A*rtium* studijs, discretæ quasi *Officinæ*, confinguntur: in quibus singulis Artium illarum A*uthores*, *Auctoresue*, operi intendunt suo: vnàque omnes satagunt, vt communi velut in Athenæo Nobiles Academíæ Alumni exerceantur. Singulis autem Fornicibus, congruum cuique Arti *Symbolum* præfixum est, figurâ semper variâ, manente semper Titulo eodem,

OMNIS

OMNIS IN VNVM. Totam denique Porticuum ſummitatem, pro Acrotérijs *Trophæa* eminenter ornant, ex ſingularum Artium Doctrinarumque Inſtrumentis compoſita. Lubet igitur eodem ordine, quo ſingulæ Officinæ inſcriptæ ſunt, breue ſpecimen exhibere.

AD LÆVAM.

Rhetorica.

VIdes hìc *Marcum Tullium Ciceronem*, Latiæ Facundiæ Parentem, ad Quirites pro ſuggeſtu declamantem contra veſanum Catilinam: fugienteſque vides coniurationis conſcios, furente Populo. Oratoriæ verò Facultatis *Symbolum eſt Scopus altè ſuſpenſus*, in quem multa vndique tela diriguntur, inſcripta Epigraphe, OMNIS IN VNVM. Oratoris enim proprium eſt, Argumenta omnia ad vnius Propoſitionis confirmationem collineare.

Poeſis.

Hìc *Homerus*, oculis, non animo cœcus, aſtantem Achillem Lyra pſallit. Poeſeos autem *Symbolum* eſt ipſa *Lyra*; cum eodem dicto, OMNIS IN VNVM. Vnitas enim differentium Chordarum, eſt Harmonía: Vnitas Poematis, Heros.

Pictura.

Quandò inter Academica exercitamenta, hæc quoque libera Facultas, Poeſeos Soror, enumeratur: vides *Zeuxim* mirabili arte *Vuas* imitantem, quarum ſimilitudine deceptæ conuolant Auiculæ. Picturæ verò *Symbolum* eſt *Pictoria Tabella*, pigmentis diuerſicoloribus diſcretim illita, cum dicto, OMNIS IN VNVM: ad Vnam enim effigiem illa inſeruit diuerſitas.

Musica.

Orpheus blanda voce scopulos Ferasque rapit. Pro *Symbolo*, *Musicarum notarum Pagina* est; quæ quatuor *Vocum discrimina* ad idem carmen modulandum conciliat, eodem Titulo inscripta, OMNIS IN VNVM.

Geometria.

Euclides Platonicus, Regem Ptolemæum Lagidem Geometricas figuras docet. Pro *Symbolo*, *Circulus* Geometricâ in Tabulâ descriptus, à cuius Circumferentiâ ad punctum medium, lineæ confluunt æquales: idemque omnibus quadrat Titulus, OMNIS IN VNVM.

Practica Mathesis.

Archimedem cernis, miro trochlearum artificio Marcelli *Naues* harpagantem. *Symbolum* est, *Parabolicum speculum*, quo Solares radij omnes ad idem punctum concurrentes, ignem excitant: quo artificio idem Archimedes nauigia comburebat. Titulus, OMNIS IN VNVM.

Astronomia.

Ioannes à [1] *Sacrobusto*, nobile illud inuentum Discipulis ostendit, quo imaginarij *Cœli Orbes*, gemino super axe versatiles, Astrorum Solisque semitas, stationesque designant. Pro *Symbolo* *Sphæra* ipsa, cum dicto, OMNIS IN VNVM.

1 *Alijs Sacrobosco.*

AD

AD DEXTERAM.

Dialectica.

ARistoteles Académicis Logicas commentationes suas & Figurarum schémata perambulando declarat. Pro *Symbolo, Manus constricta*; sic enim Zeno Dialecticam à Rhetorica secernebat: vt hanc expansæ palmæ: illam digitis in palmam reductis compararet. Titulus idem, OMNIS IN VNVM.

Physica.

Parménides Physiologorum Princeps, Cœlorum Elementorumque *Globum* ante Academicorum oculos ponit. Ideoque *Globus* pro *Symbolo* est: cùm tota hæc rerum Vniuersitas, vt Parmenides docebat, sit maximè Vna. Dictum, OMNIS IN VNVM.

Medica.

Hippócrates Cous ex herbarum fasce *distillarium in Organum* immisso, salúbres elicit succos. Atque nobili hac in Academiâ, à Professoribus huius Facultatis, quæ Physiologiæ maxima pars est, eruditissimæ Dissertationes audiebantur. Pro *Symbolo*, idem Organum, cum eodem lemmate, OMNIS IN VNVM.

Superphysica.

Continet hæc Doctrina, non modò quam *Naturalem Metaphysicen* dicunt, sed *Diuinarum* quoque rerum contemplationem. Hic igitur *Sententiarum Magister*, sacrum euoluens *Codicem*, Cælestia pandit arcana. *Symbolum* est, *Hierárchicus Cælestium Spirituum Ordo* circa ineffabile *Tetragrammaton*, quod rerum omnium Principium est, & Finis: cum eodem dicto, OMNIS IN VNVM.

Ethica.

Socrates Morata Philosophiæ Coryphæus, alterâ manu *Librum* ſuum de Virtutibus, alterâ *Calicem* tenens; oblatam ab Athenienſibus *Cicutam* intrepidè haurit. Pro *Symbolo* eſt *Silenus* Socratis, extimè deformis, intimè repletus Gemmis, quæ de aperto pectoris ſpiráculo pellúcent: cum eodem dicto, OMNIS IN VNVM.

Iuriſprudentia.

Hìc *Legislator Iuſtinianus*, ſublimi Solio inter galeatos togatoſque ſedens, læuâ, euaginatum ſtringit *Gladium*, dextrâ, *Codicem* Legum porrigit. Pro *Symbolo*, *Iuſtitiæ Libra*, indiuiduo ex Momento pendens; nempe Virtutis medio; OMNIS IN VNVM.

Prudentia Militaris.

Quoniam *Equeſtris Academiæ* præcipuum decus eſt hæc Scientia; Principum Sabaudorum maximè propria; voluit Author in hac Sede collocare *Magnum Carolum Emmanuelem*, heroicæ huius Scientiæ Magiſtrum, feroci in Equo inſultantem Hoſtibus, ſuoſque animantem; qualem Haſta vidit obſeſſa. Pro *Symbolo bellica Teſtudo* eſt, quâ multi iunctìm Milites, Conſertis Clypeis contecti, hoſtilem ſuffodiunt murum; his enim probè quadrat Virgilianum Hemiſtichium, *Sociûm Virtus coit* OMNIS IN VNVM.

COE-

COETERA STEMMATIS PARERGA.

HActenus *Theatri* Ornamenta: Iam in *Areâ* medio Theatri ſinu comprehensâ, vbi *Columnare ſpeculum* florentes inter Areolas eminere diximus; effuſam *Nobilium Academicorum multitudinem* cernis; ingenuatum Artium munera pro cuiuſque genio, vt præliminaris Epiſtola indicabat, exercentium. Alij legunt, alij ſcriptitant, alij pingunt, alij declamant, alij diſputant, alij conferunt inter ſe. Hi *Cythara* ludunt, iſti *Choréas* ducunt, illi ficto Marte digladiantur; vel ferocem *Equum* domitant, vel *ligneum Equum* dexterrimè inſiliunt; aut immiſſis *Equis*, demiſſiſque lanceis concurrunt. Quidam cæleſtem verſant *Globum*; quidam terreſtrem *Mappam* circino metiuntur; vel diſſita locorum per *Dioptram* explorant. Omnes denique, ingenioſarum inſtar Apum, ex hortenſibus Académi delicijs, floreas Muſarum diuitias populantium, ita ſibi proficiunt, vt alijs proſint. Ipſe vero *Adoleſcens Propugnator Eques*, ad viuum expreſſus, *Theſium* ſuarum, laborumque felicium *Schema*, collectas veluti in Académi Hortis fruges, *Académo Principi ſuo*, humillimè offert, ac dédicat.

ICONO-

ICONOMANTIA
SIVE
THESIVM PVBLICARVM
PARERGA,

QVAS CAROLVS FRANCISCVS CAPRIS,
CILIARII COMES, ALTESSANI DOMINVS,
ACADEMICOR. FVLMINALIVM PRINCEPS,

SERENISSIMO PRINCIPI
MAVRITIO A SABAVDIA
DICAVIT, ATQVE SVSTINVIT
AVGVSTÆ TAVRINORVM, ANNO MDCLV.

F*Vlminales Academici*, de ſuo STEMMATE nomen accepére, quo, cùm Philoſophalem in aciem deſcendunt, ingenijs certaturi, Theſes ipſi ſuas generatim ornare ſolent. Et quoniam illud ipſum Academiæ *Stemma*, de Authoris quoque noſtri fluxit ingenio: de illo vt aliquid dicam, opportunitas monet, poſtquam de ſingulari Propugnatoris huius *Stemmate*, quod ICONOMANTIAM appellauit Author, diſſeruero. Huius igitur *Stemmatis Argumentum*, & noui Nominis Iconomantiæ arcanum, ex *Epiſtola Dedicatoriâ*, vti ſuperiora, percipies.

SERE-

SERENISSIMO PRINCIPI

MAVRITIO A SABAVDIA

COMES CAROLVS FRANCISCVS CAPRIS,

FVLMINALIS ACADEMIÆ PRINCEPS,

DEDICAT.

ADmirabile Diuinationis genus curiosa Mortalium procacitas rimata est, quo Semideûm Imaginibus è Cœlo deuocatis, gemmeoque in speculo perspicuè refulgentibus, quam quisque Veritatem scitari voluisset, illo in SPECVLO *intuebatur. Quid est autem*, SERENISSIME PRINCEPS, *quod Oráculi definitione adæquè indigeat, quàm Philosophorum Theses, quæ inter eruditas Disceptatorum Exedras totties propugnatæ, atque oppugnatæ, euentilatæ semper, semperq́; altioribus difficultatum tenebris inuolutæ; incertum faciunt, plusne lucis afferat, quàm auferat Veritati Disputatio. Vt mirandum minimè sit*, Scépticam *illam* Sectam, *Pyrróne concitóre Athenis surrexisse, quæ* Nihil esse Verũ, præter hoc vnum, quòd Verum nihil est, *constantissimè professa: vnicâ Thesi, Theses omnes eluctabatur; & Philosophiam euertebat philosophando. Ego itaque Thesium mearum Veritatem, quam ingenij claritate nequeo*, ICONOMANTICA DIVINATIONE *quâdam, consequi conatus, Clarissimorum* HEROVM (*à quibus Cœlestem istum Animum cum sanguine duxisti*) *gloriosissimas* IMAGINES *è Cœlo euocatas, in Tuâ vnius* IMAGINE, *perspicuo veluti speculo conspicuas, mihi proposui. Nulla enim Virtus Maximos illos Paterni Maternique tui Stemmatis Manes singulatìm illustrauit, quæ in Te vno cumulatè non elúceat: vt de Te planè tuus cecinisse videatur Virgilius,* VIRTVS COIT OMNIS IN VNVM. *Ades igitur, atque Auspicijs illucesce Tuis*, SERENISSIME PRINCEPS. *Nam nisi Theses hæ Philosophicæ, tuo confirmantur Oráculo: nihil in Philosophiâ Verum esse statuo, meque Scépticum ex Peripatético, in posterum dedo.*

STEM-

STEMMATIS DESCRIPTIO.

NObilissimi Propugnatoris huius Theses, quæ de vniuersâ lectæ Philosophiâ, simplici paginâ quantumcumq; prægrandi cohiberi non potuissent ; cùm in libriformi volumine congestìm compaginatas vidit noster Author : vt ad palmaris pagellæ angustias , *Stemmatis Parerga* contraheret , ingenio paruitatem supplente , *conquadratum Speculum* ad eam mensuram pingendum censuit ; vbi ipsissimum , penèque respirantem *Mauritij Principis vultum* medio in Circulo collocauit: eumdemque tergeminis *Maiorum Imaginibus* ex Paterno, Maternoque Stipite proximioribus circumclusit . Hinc *Magnus Carolus* , illinc *Catharina Austria* , Mauritij Genitores supernè visebantur . Subindè *Emmanuel Philibertus*, iuxtìmque *Philippus II.* Hispaniarum Rex, Aui . Denique *Carolus Bonus* , cum *Carolo V. Cæsare* , Proaui : omnes ad viuam Imaginem , ex peritissimis Autógraphis , diligentissimè expressi . Itaque , vt in Magno Carolo *Inuictam malis Magnanimitatem :* in Catharinâ *Modestam venustatem :* in Emmanuele Philiberto *Strenuitatem Amabilem :* in Philippo Rege *Prudens Consilium :* in Carolo Duce *Bonitatem :* in Carolo Cæsare *Maiestatem* , omnium consensus celebrauit; ità omnes Imagines cum Mauritij Imagine sic congruebant, vt si illo in *Speculo*, Maiorum *Virtutes omnes*, vno in Nepote refulgerent . Et sanè , citrà assentationem , ea Mauritij Principis indoles fuit, vt *Magnanimitas* cum *Modestiâ : Strenuitas* cum *Prudentiâ : Bonitas* cum *Maiestate*, in eius animo vultuque, conspirarint. Ita cùm singulas Virtutes hasce, singulis Maiorum Imaginibus subscripserit Author : tùm circa *Principis Imaginem* geminum Claudiani Carmen vt Epilogum inscripsit , QVÆ SVNT DISPERSA PER OMNES , IN TE MISTA FLVVNT, ET QVÆ DIVISA BEATOS EFFICIVNT COLLECTA TENES. In eandem quoq; sententiam *Heroicum Principis Symbolum* pro fastigio Stemmati appinxit; *Cylindricum* nimirum *Speculum* cum Virgilianâ epigraphe : VIRTVS COIT OMNIS IN VNVM.

Sic

Sic in angusto amplissimum inuénit campum eruditio. Atque hoc illud est ICONOMANTICVM SPECVLVM, quod Heróum *Imaginibus è Cælo deuocatis*, Argutum Stemmati Argumentum dedit, vt Epistola indicabat.

Lubet etiam pro corollario argutum addere ingenij quendam ímpetum. Nam cùm laudem strenuissimi Thesium Propugnatoris multæ certatìm plauderent Musæ, quæ in eo volumine leguntur; Author etiam noster, eo ipso Propugnatore, ingenioso Anagrammate atque Epigrammate prouocatus, par pari vt referret, ità lusit.

D. EMMANVELIS THESAVRI

AD INGENIOSISSIMVM VATVM PRINCIPEM SOBRINVM SVVM RESPONSIO.

CAROLVS CAPRIS.

Anagramma.

CARPIS LAVROS C.

Epigramma.

Nominis augurio LAVROS, *mi Carole*, CARPIS,
Vnica C. *superest, nec tamen arte caret.*
C. *Centum sonat: ergo alios decet vnica Vates*
Laurea: Centenas at tua Musa meret.

FVLMINALIVM ACADEMICORVM STEMMA,

IN COLLEGIO AVGVSTOTAVRINENSI SOCIETATIS IESV.

ROGATVS olim ab *Aristotelëa Philosophia, sacræque Theologiæ* Studiosis, dùm adhuc Anonyma illorum Academía, ingenijs potius & actis, quàm Stemmate Titulóue clarescebat; vt paulò ante dixi: noluit hic Author quorumdam Academicorum genium sequi (nec tamen improbauit) qui vilia, & abiecta Cognomenta & Insignia suis induit Cœtibus: sed ea maluit, quæ alacres animis addant animos, & literarum Martem accendant. Maximum enim, minimique impendij bellantium præsidium est spes bona. Notat, in Militum delectu ferocía Nomina, vt omina Victoriarum, Censoribus placuisse. Versabantur in eius oculis *Vexilla terribilia*, quæ præcipuis *Romanorum Legionibus* Nomen & Auspicium fecerunt. Dracones, vt ait Ammianus, *hiatu vasto perflantes, & ideò velut irâ sibilantes:* Aquila *aduncis vnguibus*, vt Iosephus inquit, *Auium omnium valentissima, & velut omen Victoriæ in quoscumque eat.* Aper, Lupus, Elephas, etiam horrenda Monstra, *Minotaurus, Chimæra, Hydra, Sphynges*, vt ex Apiano, Plinio, Vegetio, multisque Nomismatum monumentis: imprimis verò *Flammæ hastis præfixæ*, incendiorum prænunciæ: & *rutilantia Fulmina*, solidiores obices faciliùs dissipatura, in Legionum Insignibus, Hostes iam exanimabant solo Nominis bombo.

Talibus ergo exemplis Author noster, in *Academíæ* huius *Stemmate*, quam veluti *Martiam*, vel *Fulmineam Legionem*, contrà Veritatis oppugnatores ominabatur; FVLMINALEM MACHINAM pingi voluit: bellicum nempè Tormentum ex

Cata-

Catapultarum genere; quod non tricubitale modò Telum, vt reliquæ maiores Catapultæ; sed trabale; nec vnum tantùm, sed plura vno ictu, iaculabatur. Ingeniosum & formidabile Siculorum inuentum, sub seniore Dionysio, atrocissimum bellum contrà Carthaginienses molientium; adeovt Archidamus apud Plutarchum, eiusmodi Telum ex Siciliâ delatum cùm vidisset, exclamarit, *Perijt Virtus*. Telum videlicet, nullâ æris, aut murorum soliditate, vel ingenij virtute repellendum. Hanc autem Machinam, non tàm vi, quàm nomine metuendam, vetustissimus æstimat Libellus Notitijs Imperij alligatus: FVLMINALIS, inquit, MACHINA *nuncupata, appellatione suâ testatur effectum.*

HEROICI FVLMINALIVM SYMBOLI

FIGVRA, ET FORMA.

F*iguram Machinæ* sic describunt Antiquarij: Trabem arrectam abiegnam, solidâ & multifori crassitudine: vt in foraminum loculis missiles aptentur Hastæ plures, paucioresue; quas robusteum lignum multiplici rotarum neruorumque rudentum ministerio, retrorsus adductum, vno impetu ad eumdem locum impellit. Huius Imaginem expingit Lipsius *lib.* 4. *de Militiâ*.

Forma verò, idest *sententia mente concepta*, in Academiæ similitudine sita est: in quâ, velut in Fulminali Machinâ, tot Iacula quot Ingenia, eâdem vrgente Virtute, ad eumdem Sapientiæ scopum contra Veritatis Oppugnatores diriguntur.

Epigraphe denique, aut breue dictum (quod extimam quasi Animam Poetæ vocant) nobile propositum indicat hisce verbis, OMNES EODEM. Ex celebri Horatij aliud agentis carmine, Ode 3. lib. 2.

Omnes eòdem cogimur. Omnium
Versatur vrna, &c.

Sed in Academico Stemmate, aduerbium, EODEM, sine accentu scribitur: vt inter Aduerbium, & Casum suspensa Vox, ambiguo sensu argutè ludens, significet, Academica ista iacula, EODEM *mouente*; hoc est, Academiæ operâ: EODEM *loci*, hoc est ad Sapientiam consequendam, simul incitari.

STEMMATIS TOTIVS DESCRIPTIO.

MEdiâ in Paginæ areâ, FVLMINALIS MACHINA arrectaria, & instructa Telis, atque ad agendum parata, conspicitur. *Apollo* vero (quæ Symboli Parerga sunt) Ingeniorum director, & quasi Machinarius, ad intendendam conuertendamque Catapultam Rotas mouet.

Tum astites *Scientiæ Quatuor*, operi allaborant. Nam *Physica* Materiam parat, illaboratas nempè Telorum Hastas. *Logica* verò chalybeas Telorum Cuspides super incúdem quadámtenus format. *Metaphysica*, easdem Cuspides molari acuit & expolit Rotâ. *Theologia* demum, ex Iouialis Aquilæ alis Pennas euellit, quibus conuestita Tela rectiùs, altiùsque ferantur.

Supra Machinam, *Vexillum* infixum est militare, cum Academiæ Titulo, OMNES EODEM. Ecquis igitur tam terribili obsistat Machinæ.

ILLV-

ILLVSTRIVM VIRORVM ELOGIA.

ILLV-

ILLVSTRIVM VIRORVM ELOGIA.

VRBANVM VIII.

Octauum Orbis Miraculum,
Attolle Fama;
Si altiùs attolli potest, qui supra Fortunam sedet.
Florentiæ Patritius, Romæ Pater,
Vrbem vtramque in amicum duxit dissidium:
Illâ Naturæ dotibus, hac Gloriæ donis certante.
Prolusit suis útraque Auspicijs.
Flores Apem, Apes Apicem, præsagibant.
Puer adultam Prudentiam:
Adultus, senilem Dignitatem,
Anteoccupauit.
Festinante Fato, ne Orbis Vota suspenderet.
Citrà miraculum fuit, quòd meritum accepit Regnum.
Ni miraculum esset, corrupto in seculo,
Mereri quantum assequeris, & assequi quantum mereris.
Vrbanæ Felicitati statim addita appendix, Vrbinum.
Non in dormientis ' rete à Fortunâ coniectum;
Sed solertiâ futurorum præsciâ, in tuto positum.
Ne ' Seni occuparetur, aut Sedi.
Sic auidas Manus, prouidus frustrauit Oculus.
Magnum est Vrbes recepisse; plus est non donasse.
Nam cùm Nepoti caducum illud Sceptrum tradere,
Principum suasio, facile; Pontificum exempla, licitum facerent:
Suasiones reiecit, nouum daturus exemplum,
Vt Christi Sanguis plus colatur, quàm suus.
Nec minore studio Regnum muniuit, quàm auxit.
Nam magni Nominis auspicio fundatam Vrbanam Arcem,
In

In Æmiliæ transgreſſu erigens,
Hinc Romam Hoſpitibus, illinc Hoſtibus Arcem oſtendit.
Tùm [1] Hadriani Molem nouo molimine communijt,
Vt Hoſtes arcéret, vel coercéret.
Fuge impie; Hadriani Sepulcrum mortes ſpirat.
Quieſce parumper Fama:
Nimiæ laudes aures laſſant.

II.

P*erge iam quanto impendio*
VRBANVS VIII.

Terris Iugum, Pelago frænum iniecit.
[4] Pyrgenſem Portum, perfidiâ Hyemis infidum,
Cæmentis onerauit, ornauit Molibus.
Itaque, Româ litori inuidente,
Alludentibus in tuto Nauigijs,
Iam non ſæuit Neptunus, ſed ſeruit.
Neque parciùs Petrum munerauit,
Quàm Petri Regnum munierit.
Cerne impoſitum ſacris Cineribus [5] Mauſoléum:
Cælum videre tibi videbere, dum Cælites colis.
Pontificis genium, [6] Artificis æquauit ingenium.
Cerne in faſtigium ſurgentes Angelos; dices,
Cælum hos dedit, non Bernini Cœlum.
Magis tamen mirabere,
Quòd è Pánthei ruinis acceſſit Operi æternitas.
Otioſum nempè caducarum Trabium Metallum,
Ingentes Petro Columnas,
Innumeras Arci Bombardas dedit:
Vtraque Tormenta.
Hæc Hoſtium, illa Dæmonum.
Æquiùs impendi non poterant Pánthei Reliquiæ.
Nam [7] Ioui Vltori ab Agrippâ,

Diuis

Diuis colendis 8 Bonifacio dicatæ;
Hostium vltioni, & diuorum cultui, diuiduntur:
Monumenta ad splendorem, Munimenta ad securitatem;
Rependit Petrus gratas Vicario vices.
Vrbem seruauit, ab Vrbano seruatus.
Nam totâ Italiâ 9 lue mulctatâ, mulctam Româ non luit.
Petri hoc prodigium, an Vrbani?
Qui serpenti morbo, 10 Serpentem Epidaurium obiecit,
Vigilantiam suam.
Omnium verò maximum prodigium fuit,
Quòd conflagrante bellis Italiâ, scintillam Roma non sensit:
Omnibus olim incendijs bustum supremum, aut primum.
Iam scio, cur Capitolio augurium fecerit 11 Humanum Caput.
Vno Vrbani solicito Capite, securum fuit Capitolium.
Maius est, quod neglectâ de incendio prædâ, repressit Incendium.
Nam consilijs suis, Suorum Legationibus,
Italiæ 12 Pacem dedit, quam vendere potuisset.
Subsiste Fama; & sacris succumbe vestigijs.
Qui hæc præstat, laudandus non est, sed colendus.

Ne mirere Lector, si reliqua Magni Pontificis illius, quæ maxima fuerunt, Acta; hoc Elogio non attinguntur. Sola Pontificatus initia, dùm Romæ degeret hic celebrauit Author. Non leuibus sanè studijs curatum ne discederet; sed Patria Ithaca amorem, nec Alcinoi Regia moratur. Integrum verò Elogium in Pontificum volumine asseruat.

1 *Vt de Niciâ dicebatur.* 2 *Vrbinati Duci iam annoso, & sine Ducatus successore.* 3 *Castrum Sancti Angeli, olim Hadriani Mausoléum.* 4 *Nunc Ciuità Vecchia.* 5 *Apostolorũ Sanctuariũ.* 6 *Berninus statuarius.* 7 *Ex Plin. lib. 36.* 8 *Bonifacius IV. Pont. Max.* 9 *Contagium anno 1630.* 10 *Quò Roma olim sanata dicitur.* 11 *Apud Liu. Dec.1.lib.6.* 12 *Pax Clarascensis Vrbano attributa in articulis.*

FAMA PRÆFICA
IN OBITV
INNOCENTII X.
PONTIFICIS OPTIMI MAXIMI.

FVnde lacrymas, incíde crines,[1] Præfica Fama.
INNOCENTIVS DECIMVS
Orbis Pater, orbos omnes reliquit.
Dùm Vaticani Vatibus ádgemis:
Dùm septem Collibus lúgubri respondes [2] heptaphóno:
Laudes luctibus intércine; atque Elegis Elogia confunde.
Laudes vnum omnes, Pamphilium [3] Stemma suggeret.
De Stemmate Nomen, de Nomine Animum, de Animo Gesta,
Sine superstitione diuinabis.
Columbæ adiecta Olea,
Illa Pacis Auis, hæc Palladis Arbos,
Innocenter Strenuum, sapienter Fortem augurabant.
Primò igitur.
Adspectum illum antiqui moris commemora:
Quem corrigendo Seculo natus Animus, sibi finxit.
Ostendit in eo Roma, Catones adhuc se posse párere.
Tùm perge, vt publicæ Fortunæ prolúdens,
Romanam [4] Rotam mouit, vt æternæ Mentes Sideream:
Æquabiliter, & citrà errorem.
Orbis Oraculum erat Roma, Romæ Pamphilius.
Vrbium Caput, maiore Mente animari non poterat.
Neapolitanam, Hispanamque Legationem vt gesserit, rogas?
Græcè [5] NVNTIVM voca.
Sed Legationi vtrique virtute par, impendijs impar;
Suâ Operâ nauiter, [6] Fratriæ Opibus splendidè,
Vtramque sustinuit.

Itaque

Itaque optimæ Matronæ Fortunis, debuit Fortunam suam:
Nec tantum beneficium æquare poterat citrà inuidiam.
Dic igitur,
Vt hisce gradibus, summos ad Ecclesiæ Cardines scandens,
Gestorum merito; Patrui exemplo; Vrbani iudicio;
Eboris instar, ex candore Purpuram traxit.
Sensit Vrbanus sese elegisse, post se eligendum.
Fatidicam Pamphilij Columbam, vti [7] Dodonæam, consuluerat:
Æquè in eius pectore, atque in Stemmate candicantem.
Hinc eodem auguratu,
Quo Pontifex Cardinalem, Cardinales Pontificem
Acclamarunt Pamphilium.
Felici assensu, facili ascensu:
Cùm Virtute Sanctissimus antequàm Titulo,
[8] Responsis, Consilijs, Ministerijs,
Pontificatum regeret antequàm gereret.
Sacris Aris, sacrificæ Lucis materiam Fata continuarunt,
Dùm Cerificis [9] Apibus, Oliuifera successit Columba,
Quæ innocens, INNOCENTIO prælusit.
Hactenùs sine lacrymis.
Nunc laudes suspirio rumpe, ac parumper sile.
Sic eunt humana: magna merita sequitur Mœror.

II.

Iam imo de pectore, Præfica Fama,
Iam peruicaci exprobra Marti,
INNOCENTII DECIMI
Prima fuisse studia, Petri Clauibus [10] Ianum claudere.
Sanè compescendo Christiani Sanguinis Diluuio,
Orbi Columba non defuit, nisi Orbis crimina obfuissent.
Primum Innocentiæ huius experimentum memora;
Cùm Pontificis Animum tentauit Fortuna
Ingenti nouâque illecebrâ; nempè [11] Neapolitano tumultu.

Nam annuente Gallo, conniuente Hiſpano, rogante Populo,
Vt è turbido Prædam legeret;
Accinentem Parténopen audijt vt [12] Vlyſſes.
Adijce, vt Venetis coniunctâ Claſſe, Trucem Turcam reprimens,
Opprimi etiam poſſe docuit,
Si omnium Aduerſario, omnes aduerſarentur.
Hic altè interſuſpira.
Tùm perge, vt Christianorum Principum æquiſſimus Parens,
Ipſoque Nominis indicio, verè [13] Pamphilius;
Lædere neminem voluit, ſed à nemine lædi.
Pacifica Olea eſt: ſed Herculi quoque [14] Clauam dedit.
Numinis igitur vt verus Cultor, ità Vltor.
Lacrymabiles [15] Vatis minas expleuit,
Cauendam iram Columbæ.
Sed terge adhuc lacrymas, & reſpira,
Non ſemper nubilum eſt Cælum.

III.

Plaude igitur Fama
INNOCENTIO DECIMO,
Et Gallis gratulare;
Quòd multicipitem [16] Ianſenij Chimæram
Monſtris fœtam, ferro incíduam, ſubitâ Doctrinæ face,
Nocenti innocenter nocens, præfocauit;
Et renaſcentem Caluinum Orco reddidit.
Narra, vt ſacrorum Cœtuum Caput, & Exemplar.
Regularis Diſciplinæ effigiem,
A Præceſſoribus delineatam, abſoluit:
Et Religionem vt augeret, numerum minuit.
Iàm eius de Prouidentiâ, publicam felicitatem interroga.
Certè Annona, neque nouis Indigenarum tributis creſcens,
Neque Conuenarum multitudine deficiens;
Oſtendit, Principe ſobrio quàm opulenti ſint Populi.
Luſtra-

Lustralem ergo [17] Annum commemora,
Cùm in Vrbem influens Orbis
Nil Vrbe vberius, nil Sanctissimo Sanctius vidit:
Qui, non tàm benedicendo, quàm benefaciendo singulos beans,
Ambiguum fecit, plusne venerationis adderet
Dignitas Pontifici, an Pontifex Dignitati.
Adde, quàm sibi parcus, alijs magnificus,
In [18] Vrbis ornatum, atque Templorum decus, scrinia effúdit:
Vt Romam æquè Maiestate, ac Pietate conspicuam,
Sibi similem redderet.
[19] Saxeis etiam munitionum molibus congestis;
Vt, vel bellicæ Arces bellum arceant,
Vel Petras metuant, qui Petrum spernunt.
Altísono demùm spiritu semel exclama,
Optimos quosque in vno INNOCENTIO reuixisse Pontifices.
Omnium etiam gloriosissimo:
Quòd totam Maiestatem sustinuit solus:
Nemini curas partitus, ne intimo quidem, atque Optimo.
Postremâ in Senectâ vegetus:
Et ad vltimum spiritum Pontifex.
Sanè, constantissimum Innocentij Votum fuisse affirma,
Suos omnes esse Innocentes:
Nilque suis ampliùs licere, quàm exteris,
Vt à suis in exteros, Modestiæ mearet Exemplar.
Si quid seciùs, contra Votum atque scientiam fore.
Nam domestica mala,
Faciliùs Domino imputantur, quàm indicantur.
Sed heu Fati crimen! Tantus Heros interijt.
INNOCENTIVS,
Imò ipsa INNOCENTIA, auolauit.
Hic eiula: hic peplum lacera: hic genas carpe.
Eius Inferijs totum effle Thybrin,
Quibus totum [20] Aquarium effleuit Cœlum.
Pontifex verè Maximus,

Qui

Qui mortale nihil fecit, nisi quòd mortuus est.
Quamquam hoc etiam diuinitùs,
Vt Pontifices mori doceret, quos docuerat viuere.
Dignus, quem mali mortuum, Boni viuum optarent:
Hæc vbi fleueris,
Adora, & Tace.

1 *Quæ mortuorum laudes lugendo canebat.* 2 *Echo in Olympiæ Porticu septies iterata.* 3 *Columba Oliuæ ramum ore gestans.* 4 *Romanæ Rotæ Auditor.* 5 *Nuntius, Gracè Angelus.* 6 *Fratris Vxor, cuius opum egregiarum ope Legationes sustinuit.* 7 *Dodonæ Oracula reddebant Columbæ.* 8 *Congregationum Præfectura; aliaquè Ministeria.* 9 *Vrbani VIII. stemma, Apes.* 10 *Iani Templum in Pace claudebatur.* 11 *In populari seditione Thomæ Anelli.* 12 *Neapolitanæ Oræ Syrenem Parthenopen, Vlysses audijt immotus.* 13 *Gracè sonat, Omnes aquè amans.* 14 *Herculis Clauâ ex Oliuæ trunco, qui terræ impactus fronduit.* 15 *Ieremiæ cap.* 25. Facta est Terra eorum in desolationem, à facie iræ Columbæ. 16 *Cornelij Iansenij hæreticalia dogmata opportunè damnauit.* 17 *Annus Sanctus.* 18 *Ædes in Plateâ Agonis, Fontem, Obeliscum, Templorum ornatum.* 19 *Arces & Munimenta bellica.* 20 *Prodigiosi Nimbi dum effertur.*

IN

IN OBITVM

MAGNI CAROLI EMMANVELIS

SABAVDIÆ DVCIS.

Heu!

MAGNVS CAROLVS

Diu poſt obitum deſiderabitur,
Qui deſiderari ante cœpit quàm naſci.
Infœcunda iam Mater Votiuum ſuſcepit,
Vt Regum prodigium, prodigio naſceretur.
Nam Principes Natura donat; Heróas Deus.
Maximo igitur Genitori, maior ſuccedit Infans;
Et annis acerbus, Imperio maturus,
Altoris gremio regebatur, & Populos regebat Altor.
Senſit diuinam indolem Philippus, cùm ſibi Generum aſciuit.
Toto enim Orbe circumluſtrato,
Nil maius CAROLO inuénit.
Quàm auſpicatò, Proles docuit.
Si Mars Mineruæ núberet, tales naſcerentur.
Nouem edidit liberos:
Tàm numero, quàm ſublimitate Cælos æquaturus.
Solent Amorum Tedæ, Armorum tædium afferre.
At hic, de Coniugali Toro,
Ad ſubiugandos Rebellium toros deſiliens,
Amorem Marti initiauit.
Exinde CAROLVM nemo vidit, niſi armatum.
Nam Regnis maioribus incluſum ſortitus Regnum,
Timeri debet, ne timeat.
Eò igitur metuendus omnibus, quòd neminem metuèbat;
Arces

Arces munitiſſimas expugnando, deſertiſſimas propugnando,
Bella cum Magnis Regibus
Imparibus armis concepit; paribus conditionibus confecit
Numquam victus niſi proditione; numquam Victor niſi Virtute.
Neque Ingenium, vti ſolet, oppreſſit Galea.
Nam æquè Ferri, & Ingenij acie bonus,
Sapientibus Apollineam, Fortibus Martiam præripuit Laurum.
Incertumque fecit,
Magiſne Gladio an Calamo, Regna ſuſtineantur.
Prudentiâ tàm perſpicaci, vt callidior quibuſdam ſit viſus.
Ignorante Vulgo, finitimum Imperium Potentioribus inuiſum,
Tutiùs aſtu quàm haſtâ ſeruari;
Et geminis Anguibus, Mercurij Virgam interponi.
Regiæ demum Virtutes omnes,
Quæ in omnibus Regibus fuerunt ſingulæ,
Vno in CAROLO ſunt ſingulares.
Omnium verò maximam, Solus totam complexus,
MAGNANIMITATEM;
Sæpè læſus, ſemper lætus,
Docuit, nil contrà Fortitudinem poſſe Fortunam.
Itaque hanc poſtremam omnium Virtutem explicuit.
Nam Dexteram Cæſari datam ne falleret,
Siniſtris Armis circumuentus;
Maluit inter Arma Septuagenarius occumbere.
Dixeris infeſtum Bellum infectum reliquiſſe,
Ne Victori Filio nihil vincendum relinqueret.
At heroico planè funere decoratus eſt Heros.
Nam Orbe vniuerſo exequias anticipante:
Exundantia eluxerunt Flumina;
Caduca illuxerunt Fulmina;
Et ferales ad tumulum ludos præbente Fato,
Equeſtria nocturno in æthere ſonuerunt Arma.
Tùm gemini eiuſdem Martis Antagoniſtæ
Collaltus & Spinula;

Ad

Ad CAROLI Inferias prò Victimâ ceciderunt:
Hæc, Gratijs lugentibus, grato dictante Genio,
Magno Mecœnati suo efflebat
Emmanuel Thesaurus.

Hæc subito doloris & amoris impetu, eâdem quâ Principem illum amantissimum amisit die, effudit Author. Cùm verò à Regio Successore iussus fuisset funebrem Apparatum meditari, eâdem ferè sensa, discretas in Tabulas, quæ Templi parietibus appenderentur, ut suo loco dixi, diuisit.

AMEDEVS SEPTIMVS

Sabaudiæ Comitum Vltimus, Ducum Primus,
Tot Regum Nepos, tot Reginarum Pater;
Gestis, Sapientiâ, Sanctimoniâ,
Ter. felix:
Æui sui Salomo acclamatur.
Verè [1] Pacificus; at non ignauus;
Bello natus, Pacem coluit:
Docens Sabaudæ strenuitatis esse
Tàm Bella profligare, quàm Bellatores.
Pace itaque toti Italiæ Armis partâ,
Auctâ Vrbibus, ornatâ Titulis, stabilitâ legibus Patriâ.
Æterno adspirans, suo se Regno abdicauit:
Sibique Pacem dedit in solitudine.
Sed clarior dùm latet [2]; notior dùm amat nesciri;
Magnus Dignitatum contemptor,
Omnium maximam Dignitatum sibi supplicem vidit.
Eugenio enim Quarto Pontifice Maximo,
Basileensis Concilij, & Europæ ferè vniuersæ
Fatali errore, exauthorato:

 Non

Non imperandi libidine, ſed obſequendi neceſſitate,
Impoſitum Orbem ſuſtinuit, ne corrueret.
Felix V. Pontifex ſalutatus,
Alijs felicior quàm ſibi.
Nam Chriſtianæ Reipublicæ reformandæ,
Sedandiſque Principum diſſidijs
Sollicitum impendens decennium;
Publicam tranquillitatem prætulit ſuæ.
Sed noua tandem luce, diuinitùs Eccleſiæ coruſcante,
Baſileenſis Concilij, & Principum errore âgnito,
Orbem pacare maluit, qua regere.
Nam Nicolao V.
Ad ſupremûm Pontificium ritè aſſumpto,
Quam inuitus ſuſceperat, ſponte abijciens Dignitatem,
Pontifex adhuc meritis, & Inſignibus,
Bonæ fidei Teſtibus;
Nec iam Titulo, ſed Virtute Sanctiſſimus;
Amicâ in Solitudine ſolicitudine depoſitâ,
Iterum Felix Amedéus eſſe cœpit, cùm Felix Pontifex eſſe deſijt.
Eius interim Sanctiones, Geſta, & Acta,
Eccleſiæ Vniuerſæ ſaluberrima,
Succeſſores Decretis, Populus plauſu, Cælum Miraculis,
Comprobauit.
Debuit eius Religioni Eccleſia,
Quòd illud Schiſma poſtremum fuit.
Terris igitur pacatis, Cælo redonatus;
Etiam poſt Fata ſolitudinem coluit.
Nam Hæreticorum veſaniâ Europam ſubuertente,
Diu Famâ notior, quàm Sepulcro, fuit.
At ne maximum Regiæ Stirpis Decus
Sine Tumulo diutiùs tumularetur;
Honorarium hoc Monumentum
Carolus Emmanuel II. Sab. Dux, Cypri Rex;
Collocauit.

Hoc

Hoc Elogium, cum Authoris nomine, impressum etiam leges à Guicenonio post Amedeî Pacifici vitam: alterum verò, quod eidem attribuit Authori Guicenonius, à Serenissimo Principe Mauritio, qui Amedéum Pacificum summoperè venerabatur, omnino meditatum fuit, atque compositum.

1 Salomo Pacificum significat. 2 Ex Bulla Nicol. V. in Tom. Conciliorum, post vlt. sess. Basil. Concil. 3 Sepulcro violato Ripalta à Gebennensibus: ossa diu ignota iacuerunt. Demum reperta, ab Emmanuele Philib. Duce, solemni pompâ condita fuerunt in Taurinensi Metropolitanâ; ex Pingon. Aug. sub anno 1576. sed locus ignoratur, diu licet quæsitus.

 MER-

MERCVRIVS,
SIVE,
IVLII MAZZARINI
PRO ITALICA PACE NEGOTIA.
SVB ANNVM M.DC.XXX.

Ab Vrbano VIII. priuatìm mittitur.

IVLIVS MAZZARINVS
Romanus Mercurius, ab Romano aduolat Ioue,
Mercurio [1] linguâ litatur.
Huic igitur linguas immolet Italia,
Cuius lingua obstitit, ne Italia immolaretur.
Imminebat ancipiti rostro Gonzagis Aquilis Cæsárea Aquila.
Stringebat, Italiæ fauces, Casalensem Arcem Ibérus.
Mittebat Rhódanus subsidia validiora dissidijs,
Auolárat ergo Libertas, nisi Mercurius aduolasset,
Nam próuida Vrbani solicitudo,
Dùm ad arma pacanda Magnos destinat Legatos,
Ad parandos Animos Caduceatorem præmittit.
Nimirum, maximi Ingenij est, maxima noscere Ingenia.
At quanti obices Paci obiecti?
Noua Spes, noui semper timores difflant.
Nam Sabaudum conciliandis Regum Animis occupatum
Inopina occupat Gallorum irruptio.
Gallos Hispanâ potentiâ demulcendos
Subreptitij Pinarolij felicitas obfirmat.
Hispanos Germana æmulatio,
Et Casalensis Arcis auiditas incendit.
Germanis iam lapsantibus,

Exani-

Exanimata Manto instaurat animos.
Tergeminæ Aciei Geryon, tergemino orbatur Capite,
Sabaudo, Collalto, Spinulâ.
Conspirant Erynnes Tres alternis prognatæ,
Lues ex Fame, Fames ex Bello.
Aura & Astra, ominosis prodigiorum óbstitis, Paci obstant;
Cruento Comete, caduco Fulgure, aereâ Pugnâ.
Itaque cum ineluctabili Fato luctandum fuit.
Sed Fatum vicit Mazzarini Prudentia.
Quæ, rebus in ambiguis nunquam ambigua;
Nouos euentus nouis reparans consilijs;
Iteratis Ducum Iudicijs,
Flammam reprimit, si non opprimit:
Et toties Pacem parit, dum Pacem párturit.
Mercurium scias, Induciarum Authorem.

II.

Fiduciarium Pactum pro Casalensi Vrbe.

Quid à Regibus non obtineat Regia Mazzarini facundia?
Nunquam dulciùs loquuta est Romana Maiestas.
Neque id mirum:
Cùm [a] Siculos Flores Vrbanæ legerint Apes.
Inest tamen suauissimo eloquio trahax vis:
Vt veritati astruat Fabula,
Mercurium aureis vinculis aures vincíre.
Sermonis elegantiam geminat [b] oris elegantia.
Hunc si audis, si vides,
Inuident Oculi Auribus, Aures Oculis.
Tantæ tamen Comitati tantum inest Ingenij,
Vt non fictè cecinerint Vates,

Mercu-

Mercurium cum Amore, Formâ certasse, ingenio vicisse,
Triumphalis itaque Mazzarini facundia fuit.
Nam bullientibus Gallico Milite Alpibus:
Hispano Casalem propiùs premente:
Hic, modò ad Eridanum cum sagacissimo Spinulâ:
Modò Ripulis cum belligero Gallorum Triumuiratu,
Pennis & Ingenio vsque adeò nititur,
Vt Vrbem Hispano Gallus * dediderit:
Hispanus Gonzagis resignandam deierarit,
Si bimestrem intrà moram auxilia obtruderent Galli.
Mirante Orbe rarum Mazzarini Miraculum,
Hos donare Vrbes, Illos restituere.
Hæc verò negotia quanta celeritate transegit?
Metellos celeres, Papyrios cursores renouat Roma.
Vix enim Rhodanum traijcit, iam Eridanum nauigat;
Intermedias desultans Alpes.
Hunc suspirabant anxia Populorum Vota:
Eius Lumina, vt naufragantium duo Numina, implorabant.
Itaque, cum morosa esset omnis mora:
Antè optabatur quàm abiret, ante redibat quàm speraretur.
Mercurium dixisses Talaribus fretum.

III.

Gallorum cum Hispanis conflictioni obstat.

Perge Musa
Veri Mercurij laudes fabuloso præripere.
Nam rude Sęculum, rudia mirabatur:
Hic, in eo Sęculo quod miratur nihil, miraculo fuit.
Omnem tamen admirationem vicit solertia,
Cùm bimestrium Induciarum spatio ferè decurso:
Instan-

Instantibus Gallorum suppetijs: extincto Spinula,
Suffectus Marchio à Sancta Cruce,
Gallos infringere leuius ducebat,
Quàm Casalem Gonzagis resignare.
Nutabat ergo geminas inter Acies Vrbs infelix:
Galliâ Viris, Iberiâ Viribus, præpollente;
Vtram imploraret, incerta:
Nam, nec illius Auxilia officiosa esse poterant, nisi officerent:
Nec ab istâ poterat seruari, nisi seruiret.
Vtriusque igitur hastis Itala Libertas subhastabatur:
Expectante Adriâ vtrius biberet Sanguinem.
Nihil enim ad cruentum Bellum deerat, præter Bellicum.
Væ communi bono, nisi Mercurius Communis interuenisset:
Qui Belli Fulmina celeritate anteuertens,
Antè restinxit, quàm caderent;
Nam Gallo Hispanas, Hispano Gallicas, ostentans vires,
Omnibus timorem excussit, cùm fecit vt ambo timerent.
Æquè vtriusque Victor:
Quòd Gallicam celeritatem tardauit,
Hispanam tarditatem celerauit,
Vt illi à cœpto recederent, isti à cepto decederent.
Mercurium prorsus agnoscas:
Qui Apollini pharetram, Vulcano Ferrum callidè clepsit.
At quanta in ijs gerundis integritas?
Cùm apud Reges, Principes, Præfectos,
Italicam Libertatem, Romanâ libertate defenderet.
Itaque, ne liberorum vocis aditum aurei Torques obstruerent,
Aurea Regum dona,
Quæ capere cæteros solent, non cepit.
Imò æquè munificus, ac munerum osor:
Id esse suum arbitratur, quod donat,
Hoc vno Mercurij dissimilis.

IV.

IV.

Pro Europæâ Pace labores.

Nunc cum Mazzarini Modestiâ pugnandum est, Musa,
Nam arduâ meritorum fastigia, sine fastu, scandens,
Sic egit laudanda, vt si solus ageret:
Sic alijs detulit laudem, vt si nihil egisset:
Itaque, suæ Famæ pennas addidit, linguas ademit.
Ne sileas tamen, quid pro firmandâ Pace pertulerit:
Cùm pro sarcinandis Inducijs tanta perfecisset.
Nunc Alpium Claustra, scopulis & niuibus clausa,
Non igni & aceto, sed sudore atque æstibus aperit.
Nunc corrupto aëris tractu Populos depopulante,
Domesticis pereuntibus, inter domesticas Mortes viuit.
Nunc media per arma Pacem deferens,
Cùm Vigilibus, Stationarijs, Celeribus, improuisus occurreret,
Hostiliter ab Amicis acceptus,
Gladios fermè experitur quos placat.
Diceres, Milites Pacis osôres, odisse Paciferum.
Itaque vt Orbis quiesceret, numquam quieuit:
Donec Victore Amedęo Pacis Statore,
In illo Clarascensi Consessu,
Vbi quot ora, tot Oracula,
Inter maxima Orbis ingenia Pax nata est tandem:
Sed ephémera.
Poterat Paci Fortuna subscribere, sed inuidit Virtuti.
Pacem nimirum Ratisbonensem placidi spirabant Austri:
Sed Austris aduersus Aquilo,
Dum Germaniam turbat, Italiam terret.
Negotia videlicet feliciora fecisset euentus felix:
Nobiliora, infelix fecit.
Nescires quàm difficilia fecerit Mazzarinus,
Si omnia confecisset.

Exple-

Explebit Prudentiæ conatus altior Prouidentia:
Quæ non Hominum, ſed Fulminum linguis ſuadeat Pacem,
Rogabunt qui rogantur: & flenda qui dolant, flebunt.
Nunc ſatis eſt, quòd Italia non ſeruit.
Plaude iam Liberatori Mercurio, Roma.
Ac niſi paria meritis paras,
[10] Pileum Mercurio detrahas caue.
Sile Muſa.
Viuentem Iulium Mazzarinum dignè laudabit nemo,
Niſi [11] Iulius Mazzarinus reuiuiſcat.

1 *Ex Natal. Com.* 2 *Mazzarinus Siciliâ oriundus, ad ardua negotia ab Vrbano eligitur.* 3 *Laicus adhuc & Aulicus Adoleſcens, iam Legationibus maturus.* 4 *Induciarum mutua conditiones.* 5 *Mercurij cognomentum.* 6 *Horat. in Hymno Mercurij lib.* 1. *Natal. Com. de Merc.* 7 *Mercurius furum Deus dicebatur.* 8 *Pancirolio Legato.* 9 *Septentrionalium Principum fœdus contra Cæſarem.* 10 *Pileus, Mercurij inſigne.* 11 *Iulius Mazzarinus Patruus prædefunctus; omnium Concionatorum è Societate Ieſu, diſertiſſimus.*

IOANNIS PISAVRI
VENETORVM DVCIS
Mausoléum.

CVM Serenissimi Principis huius Gloriam, magnificentissimo extollere *Mausoléo* Leonardus Nepos, Reipublicæ Procurator, statuisset: humanissimè interpellatus noster Author, vt ingenti operi, ingenij operam conferret: argumentosam meditatus est Molem, in qua paludatam *Ducis Imaginem* in Solio sedentem, sua ipsius gesta, symbolicis expressa Emblematis, Trophæisque, circumdécorant: Virtutes verò duæ, quas præcipuè colebat, *Religio* atque *Constantia*, intercipiunt. Ad Principis pedes, quasi è Tumulo rediuiui, Lanificæ *Fati Sorores tres*, exarmatæ, penèque exanimatæ; fracta colu, atque forficibus, integro Stamine: inanimem Tumulum insidentes, sublimem exemptumque Fatis, mirantur Heróem: subscriptis Claudiani versibus de Phœnice: *Non Stamina Parcæ*

In te dirâ legunt: nec ius habuere nocendi.

Mausoléi fastigium tubícina insidet *Fama* laudum Præco: ima verò in substructione, quam *Barbarici* fulciunt *Atlantes*, geminæ ingentes Tabulæ hinc illinc, eximias Principis Laudes complectuntur. Nàm vnica Inscriptione complecti, nec gestorum multitudo, nec bipàrtita loci dispositio patiebatur.

PRIOR INSCRIPTIO,

Ad dexteram.

IOANNEM PISAVRVM

VENETIARVM DVCEM

Optimum Patriæ Patrem, vides.

Qui

Qui nondùm natus,
Cùm Partui, aut Parienti, lethale Puerperium timeretur:
Satagente Empiricorum Turbâ,
Vt lucem amitteret quam nondùm videtat,
Obstetricante Prouidentiâ, per Mortes ad vitam prodijt:
Matremquè seruauit nascendo.
Idem Patriæ auguratus, cui nascebatur.
Proindè Patriæ totus viuens, nullus sibi;
Florentem Iuuentam, quam plerique feriatam effœminant,
Laboriosis pro Patriâ Legationibus, extrâ Patriam fatigauit.
Primùm, in Subalpinâ, magno tunc Europæ Theatro:
Cum veterano Duce Carolo, arcanam illam molitus Machinam,
Quâ Telinæ Vallis inuasores, fœderatis armis depulsi sunt:
Impactas Venetæ libertati cómpedes fregit,
Deindè in Galliâ,
Contrà Ludouicum Iustum, iniustis armis debacchante,
Inermus inter Arma, Pacator inter impacatos;
Gallicanæ Quieti,
Maximo Regi gloriosæ: Orbi Catholico necessariæ:
Venetis rebus maximè opportunæ, allaborans;
Vulgate dictum redarguit, Gallis inimicum esse Leonem.
Tùm in Angliâ,
Præmaturum Iacobi Regis amicissimi Obitum,
Mirâ calliditate cœlatum, mirâ sagacitate rimatus;
Cauit, ne antiqua Regni Beneuolentia,
Nouis maleuolorum artibus refrigesceret.
Romæ verò,
Cùm nouum Titulorum Decretum Principes omnes attonuisset;
Vni Pisauro debuit Respublica, quòd maximis æquata Regibus,
De Maiorum suorum consuetudine nihil deminuit.
Denique ad ardua Reipub. negotia natum dixisses Oratorem;
Cùm suauissima Suada, facundis innata labris,
Legati eloquio ligatos Principes, quò lubebat adduceret.
Mercurius videri poterat,

Nisi Militaris Præfectura Martem ostendisset;
Haud segniore manu, quàm linguâ.
Nam Romanis Armis finitimas Prouincias territantibus;
Hostiles Eridani ripas, Armis & Arcibus repentè insédit:
Vt bellica conflagratio in Authorum finibus deflagraret,
Quàm id nauitèr ac tempestiuè, Calumnia docuit:
Quæ Veri facem, & Viri famam vt extingueret,
Clariorem fecit ventilando.

ALTERA INSCRIPTIO
Ad lauam.

Hoc verò vel inuita fatetur Inuidia,
Quòd desperatis Cretæ rebus,
Cùm turpissimam Pacem, pulcerrimi Regni iactu,
Paciscendam contenderetur:
Solus contrà innumeros, cunctanter at constanter obnixus;
Voce, Calamo, publico Ferro, proprio Argento,
Cretensem Venetis Coronam,
Et Venetam Italis Gloriam, conseruauit.
Tantam igitur Virtutem.
Singulos per Honorum gradus experta Patria;
Emeriti Senis labores, maximo remunerauit labore, Principatu.
Dignum planè Principe Republicâ Principem.
Cui tanta Maiestas;
Vt Reipublicæ Caput, de Vultu nosceretur.
Tanta Comitas;
Vt Dignitatis Serenitatem, supercilij seueritas non infuscarit.
Tanta Magnificentia;
Vt Principatus Splendorem auxerit suo.
Tanta Authoritas;
Vt pro Verbis Oracula de Throni Cortinâ fuderit.
Tanta

Tanta Prudentia;
Vt nihil sibi nouum, nihil perplexum ratus,
Æui sui Salomo passim salutaretur.
Tanta denique, tamque constans Religio,
Vt RELIGIONEM atque CONSTANTIAM
Pro Heroicâ sibi Tesserâ in Clypeis proposuerit.
Testis illa, contra Christi Hostes hostilitas implacabilis:
Et Religiosa Ignatij Familia, quam ignito Religionis instinctu,
Ad fouendam cum Ingeniorum eruditione Animorum Pietatem,
Postliminio Reuocauit.
Omnium tamen Operum, celeberrimum fuit, ideoq; postremum,
Christianorum Principum optata, non expectata, Concordia.
Quam transmissâ per Caduceatores ad vtrumque Regem Suadâ,
Omnibus persuasit.
Hinc acceptis Pecuniarum ab Hispano;
Et Copiarum ab Gallo Rege, suppetijs:
Frugiferæ Pacis primitias, Pacifera Respublica prægustauit.
Sic, nimis heu breue, Principatus spatium, extendit Pisaurus
Gestorum granditate.
Atque vt Reipublicæ suæ, etiam post Fata, prodesset;
Florentissimam Sobolem Patriæ oppignerauit,
Ex Leonardo Fratris Filio.
Qui Opum heres, sectator Operum, Reipublicæ Procurator,
PATRVVM AMANTISSIMVM,
Quâ debuit Pietate, Viuum coluit;
Quâ potuit, Rediuiuum restituit.

Vixit Annos LXX.
Deuixit, Anno M DC LIX.
Hìc reuixit Anno M DC LXVI.

PHILI-

PHILIBERTI SCALIÆ

Verrucæ Comitis, Secusini Abbatis,

LAVREA.

Festina Calame, Heroum laudibus facer.
PHILIBERTVM SCALIAM
[a] Ad summa Gloriæ festinantem
Sequi labora, si nescis assequi.
Laudum prima est, quòd laudes fugit.
Atqui eius cursum ne Natura quidem sequi potuit.
Eridanus, Adolescentiæ Spiritus in Infante;
Tiberis, Virilem soliditatem in Puero;
Tagus, Senile Consilium in Adolescente stupuére.
Rixantibus inter sese Fluuijs,
Nisi ex Candore Animi, & Eloquij suauitate,
Suum Eridanus Cycnum testaretur.
Itaque Annos meritis, ætates Animo præcurrens,
Cunctatricis Naturæ segnitiam derisit.
Neque noua hæc viuacitas in illâ Stirpe,
Cuius ingenia, Natali fouente luce,
Tunc maturescunt, cùm cætera florent.
Viuit, viuetque [b] Aui Fama,
Qui Magni Principis Magnus Achates,
Vnus omnia fuit, & solus omnibus suffécit.
Tam sibi vni omnia debens,
Vt Fortunam, vel inuitam, raptauerit vsque ad Tumulum.
Viuit [c] Alexander Patruus, verè Magnus,
Qui Numinis more, vbique agentis,
Ad Principes omnes semper ablegatus,
Vt publica stet Libertas, numquam stat.

At

At Philiberti [a] Patrem, Verrucæ Comitem,
Taurinensis Augusta, sibi Cognominem, sibi natum, fouet:
Cuius Nomen ex gestis, gesta ex Nomine cognoscas:
Omnia *Augusto* similis præter Imperium:
Quod non gerit, sed regit:
Principis fauore nullius vnquam periculo abusus.
Solis instar, qui quò altior, minus inumbrat.
Procùl enim ab Augusto pectore liuor:
Pusillis animantibus venenum est datum.
Itaque, huic vni Aulico, Aulica parcit Inuidia.
Felices igitur Sobole Parentes, Parentibus Soboles:
Quæ tàm insitis, quàm ascitis Virtutibus,
[b] Acies, Aulas, Aras
Décorat dùm decoratur,
Consilio Numinis, cuncta vni Familiæ tribuentis,
Vt omnibus prosit.
Huic Generi minimè degener Philibertus,
Reipublicæ antè vixit, quàm sibi.
Tam prosperè, tam properè ad seria intentus,
Vt etiam Iuuentæ voluptates oblitus sit.
Nam vix pubescens,
Iam Subalpini Regis in Hispaniâ Prolegatus,
Prouisu rerum, consiliorum dispositu, fandi vi,
Tantæ admirationi fuit,
Vt grauissima illa Capita, suam canitiem increpuerint.
Iam Patriæ redonatum
Sacra Infula, Virtuti sera, Ætati festina,
Ambijt, non ambita.
Gaudente Mitrâ, quòd à Magno Patruo in Magnum Nepotem
Transmissa Dignitas, nihil Dignitatis amiserit.
Post tales curas, laborum Triumphator, & sui,
Nouo Virtutis insigni, Iurisprudentiæ Laureâ cingitur.
Quam alij per sudorem, hic per ocium carpit.
Post heroica Facta,

Alci-

Alcides ſub [6] Oliuâ, Philibertus ſub Lauro conquieſcit.
Nimirum, Iuriſprudentiæ Tyrocinium ingreſſus, iam emeritus.
Prudentiam exercuit, antequàm diſceret.
In legum Codice illa tantùm legit, quæ fecerat,
Cùm ſingula eius facta fuerint leges.
Plus ergo illi debet Laurea, quàm ipſe Laureæ,
At quò tandem [7] Honorum procurret hic Spiritus,
Qui Metas attigit inter initia?
Non improuidè Regio in Monte Lauream capit;
Regium Apicem Vaticani Montis ornaturam,
Subſiſte Calame; Laſſaris, non ſequeris.
Tam alta Virtus, imas laudes non audit.

1 *Anno* 1634. *Monteregali*. 2 *Philibertus Gherardus Scalia Verruca Comes: primus, ſoluſque Magni Caroli Miniſter.* 3 *Abbas, poſt Romanam, Gallicam, Hiſpanam, Anglicam Legationem in Belgio mortuus.* 4 *Manfredus Auguſtus, Peditum Præfectus ſupremus: Victoris Amedei intimior Miniſter.* 5 *Frater, Equitum Præfecturam ſupremam geſſit.* 6 *Clauâ in Oleam verſâ.* 7 *Diuinat Author. Nam Maximos Honores geſſit, & Maiores inuidit feſtina mors.*

ILLV-

ILLVSTRIVM VIRORVM ELOGIA SEPVLCRALIA.

Elogium Sepulcrale THEODOSII LVSITANIÆ PRINCIPIS.

MAuortem Gladio, Calamo superasse Mineruam,
 Ausibus Æaciden, Nestora Consilijs:
Neptunum Ratibus, Terras pede, Sidera mente,
 Vincere Theudosium, Fama canebat ouans.
Mors, oculis, non aure carens, tot vt audijt Acta:
 Plurima, quisquis hic est, Secula vixit, ait.
Protinùs haud cæcam contorquens cæca Sagittam;
 Pro Sene, Spem miseri sensit obisse Tagi.
Tunc aures, tunc illa oculos, tunc spicula culpat:
 Tunc quatiens fragili pectus inane manu:
Orbem, ait, *orbaui, fateor: sed luminis Orba:*
 Perdidit heu Virtus te [1] celerata, Puer.

1 *In Heroicis, Politicis, Literarijs, & Militaribus negotijs præmaturè instructissimus erat Puer: ideoque minimè vitalis.*

Huc referenda sunt Epitaphia Principum cæterorum, quæ in eorum Exequijs, superiùs censita sunt.

Elogium Sepulcrale FRANCISCI MARIÆ BROLIÆ.

Heu Mortis facinus!
FRANCISCVS MARIA BROLIA,
Senunciarum Marchio,
Reuelli Comes, Berzolij & Fardéti Dominus.
Gallici Ordinis illuſtriori Torque inſignitus.
Ille Genere, Genio, Geſtis inclytus,
Qui Aulæ ſimul & Bello initiatus Infans,
Aulica gratiâ, & bellicâ ferociâ
Aulicobellicam ſortitus indolem;
Magno Carolo
Virtutis omen fecit, quantæcumque Fortunæ capacis.
Ille, quem Armis acerrimum
Contra ſe in Subalpinis experta Gallia,
Feſtinatâ Tribunitiæ Legionis illecebrâ
Sibi cenſuit demerendum.
Ille immerſabilis Fluuiorum Domitor:
Quo Auſpice,
Hiſpana Sycoris, Belgica Scaldis, Italicus Ticinus,
Suis vndis, & Hiſpanis ignibus æſtuantes,
Gallicis Cohortibus ſuccubuére.
Ille impauidus Hoſtium pauor;
Qui concluſis Tarraconenſibus, Maria atque Terras eripuit.
Leganeſio de Gallicâ prædâ ad Ilerdam triumphanti,
Bellica Tormenta, ne Victori aſſonarent, extorſit.
Baxéę Oppidulum ferè inutile, ſibi commiſſum,
Totius Belgij ſtimulum fecit, ac frænum.
Obſeſſi Atrebâti munitiones, miris ambagibus implexas,
Per-

Peruádi posse persuasit, cùm fortissimè peruasit:
Et grauissimo cruentus vulnere,
Victoriæ moram non adiecit, sed pretium.
Ille inconcussus Gallicæ Maiestatis Propugnator;
Qui præcipuum Regni [3] Ministrum,
A Sectarijs præcipuè insectatum,
Et recedentem fideliter, & redeuntem feliciter
Est comitatus.
Primusque audendi [5] author, & actor,
Clarantonium Factiosorum Acrópolim,
Bellator, & debellator ingressus,
Parisiorum Portas eruptionibus occludens, aperuit Paci.
Ille demùm, qui Militares per Apices,
Ad Regiæ Armorum Præfecturæ culmen enisus;
Florente adhuc Iuuentâ
Tanta gessit, vt Gestorum Famæ officiat numerus.
Cùm vberiorem Triumphorum autumnum Galliæ maturaret:
En, vt ipso [6] Valentiani obsidij primordio,
Dùm loci faciem primus explorat,
Primus furtiuâ glande confossus,
Aciem, Galliam, Patriam, Familiam,
Victoriam ipsam, quam peperit, funestauit.
Eheu Mortis facinus!

1 *Cariensis Patritius.* 2 *Ex eo Genere, quod insignes olim belli Duces, Italia dedit.* 3 *Sagacissimum Richelij Cardinalis consilium.* 4 *Mazzarinum Cardinalem, in seditione contra Regem.* 5 *Dum Proceres Pupillo Regi timebant, si Parisios aggrederetur.* 6 *Valentiâ Insubrium, à Mutinensi Duce obsessâ. Anno 1656.*

Authoris Epigramma,
Eiusdem Brolia Inferijs additum.

VNde Armis valeat, Valloque Valentia cingi,
Primus dum explorat Brolia, primus obit.
Ergo triumphalem Tumulo superastrue Molem,
Gallia; Laurigeris Appia necte comis.
Exequijs similis, similis sit pompa Triumpho:
Funestis festas ignibus adde Faces.
Fercula luctificum præcedant læta Feretrum,
His inscripta notis, BROLIA VICTOR OBIT.
Non etenim capta est, cùm victa Valentia capta est,
Capta est, cùm docuit Brolia posse capi.

Elogium Sepulcrale
ARCHIEPISCOPI
TAVRINENSIS.

IVLIVM CÆSAREM BERGERIAM
Quûm rapuit auara Mors,
Fas omne abrúpit.
Augustam Vrbem,
Optimo Patre orbauit, ac Patritio.
Iurisperitorum Collegium,
Primario Colléga, ex eâdem Familiâ nono.
Caballarij-Leonis Comitatum,
Æquissimo & clementissimo Domino:
Regiorum Consiliorum Conclaue,
Intimo atque integerrimo Oraculo.

Auli-

Aulica Ministeria,
Ministro prudentissimo;
Cuius Menti [2] tota Pacis moles incubuit.
Vniuersam denique Diœcesim
Amantissimo, atque Amatissimo Archipræsule.
Ac ne saxa non gemerent,
Templum ipsum Metropolitanum,
Munifico [3] Instauratore viduauit.
Tot damna, vnico sæuæ falcis ductu.
Illud verò sæuissimè,
Quòd Præsulem Patruum, & [4] Nepotem carissimum
Simul rapuit.
Vt [5] Maria Margarita
Nepotis Vidua, Pupilli Tutrix,
Gemino implexa luctu,
Dum Virum lugebat, Patruum tumularet.

1 *Anno salutis* 1659. *Ætatis* 67. *Pontificij* 18. 2 *Pax inter Principes, & Regiam Pupilli Matrem.* 3 *Nam mediam Templi concamerationem pessùm collapsam, solus, spontè, proprio ære restituit.* 4 *Nepotem ex Fratre, ante vnum diem extinctum, relicto Infante.* 5 *Marchionis Roncatij Filia.*

Elogium Sepulcrale
PRIMARII PRÆSIDIS
DVCALIS CAMERÆ.

MAVRITIVS PHILIPPA,
Ioannis Antonij Senatoris Clarissimi Filius.
Sancti-Michaelis, Prassi, Vsólij, & Martinianæ Comes.
[1] Hic situs est.
Tanta Vir integritate,
Vt Cameralium Quæstorum Protopræses,
Principis Iura sine Priuatorum iniuriâ sustinuerit.
Tantâ solertiâ,
Vt Militaribus Causis, Rationibusque Præfectus,
Æquè Militum Censor, & Pater;
Illo in Officio Amorem consequutus sit,
In quo Odium vitari non potest.
Tàm illustri Ingenio,
Vt Politicas inter ambages,
Subitis eius consilijs maturius nihil prodierit.
Tàm ingenti Animo,
Vt numquam vel Fortunæ aduersitate,
Vel negotiorum diuersitate, sit óbrutus.
Omnibus denique tot Ministeriorum dotibus ita præditus,
Vt illum incolumem
Probarint Principes, dilexerint Populi, suspexerint [2] Exteri.
[3] Amissum omnes suspirarint.

1 *Anno 1656. ætatis 56.* 2 *Gallici Regis Ministri, in commeatuum prouidentia.* 3 *Omnia comparatione fiunt cariora.*

Elo-

Elogium Sepulcrale
RICHELMI PRÆSIDIS.

CAMILLVS RICHELMVS,
Niciensis Patritius,
Bartholomæi Richelmi Senatoris,
Quem [1] Maximi Iurisperiti, *maximum Iurisperitum* vocant,
Filius, Hæres, Æmulator.
Hòc etiam felicior,
Quòd Paternâ laude claruit, & suâ.
Annos enim terdenos Forensi in Arenâ
Pari disputationum subtilitate, ac soliditate congressus,
Ab Magno Carolo
Senatoriâ donatus Purpurâ, Purpuræ fulgorem auxit.
Regiò proinde Victoris, & Christinæ Administratricis
Adstipulante iudicio.
In Camerali Magistratu, & Pedemontano Senatu, Præses,
Numquam perplexo, numquam flexo suffragio,
Quot annis Patrocinatus fuerat, totidem iudicauit.
Itaque cum placida Senectus
De ingenio nihil minuens, authoritatem auxisset:
Viuusque suâ Elogia vbique legeret:
Immortalis Vir, eò tantùm [2] mori est visus,
Ne humanarum legum Vindex, Naturæ leges infringeret.
Paternæ igitur Memoriæ, Posterorum Exemplò, Dolori suo,
Bartholomæus Filius Senator, vt satisfaceret,
Eius Effigiem, quod vnicum morti spolium cesserat,
Æternitati restituit.

1 *Crauetta Cons. Thesaurus Iunior in quæst. for. Monachus de recta feud. interpret.* 2 *Anno* 1646. *Ætatis* 77.

Elo-

Elogium Sepulcrale

[1] ABBATIS CÆSARICENSIS

Amici omnium carissimi.

Luge Viator.

LAVRENTII SCOTI

Sepulcrum, nulli indeflétum, vides.
Lugent Musæ, *Virtutes lugent*
Vtriusque Chori Coryphéum.
Qui sacro in pectore profanas excipiens [2] Musas,
Suis è moribus [3] pudicas fecit.
Gemino titulo Vates.
Nam, Poeticâ Laureâ, & Religiosâ Laureolâ
Olìm donandus,
Casto in Baptismatis Castaliò
A LAVRO nomen accepit.
Luget Aula, *luget Ara*
Curialem Præsulem,
Cui nihil Aulicismi affricuit Aula.
Nam Principi simul, & Numini carus:
Inuidens nemini, nemini inuisus:
Rixantes inter [4] Factiones, vtrisque gratus:
Docuit, impiam esse illam [5] vocem,
Exeat Aulâ Qui volet esse pius,
Cùm Pietatem in Aulâ, vt in Arâ,
Æquè religiosè coluerit.
Lugent Próceres, *Matronæ lugent*
Supremum Sacrorum Præfectum.
Qui tàm [6] Augusti, quàm Augustæ
Regijs in Penetralibus assiduus:

Nihil

Nihil à Prætorio superbiæ;
Nihil à Gynæcéo, desidiæ contrahens;
Viris, Ciuilis Vitæ; Fœminis, Modestiæ Typus:
Non austerus, neque remissus;
Aliena taxans Vitia, suæ Vitæ exemplis,
Docuit; Animis imputandos esse Mores, non locis:
Cùm eius Animo innocenti
Locus nullus nocuerit.
Lugent Pauperes, Diuites lugent.
Periculoso Laurentij Ministerio sanctè perfunctum,
Tàm enim de Proprio, quàm de Regio ære
Magnus Eleemosynarius,
Præter quotidianas sparsim largitiones,
Suburbanas suas Delicias
Neriani Oratorij Clericis elargitus;
Et cælestes Diuitias fœneratò consequutus;
Diuites docuit suas augere opes,
Inopibus dispergendo.
Lugent Monachi, Serui lugent
Optimum Promumcondum.
Qui Familiæ suæ, & Dei Familiæ
Pari charitate prospexit.
Nam seruos amans, Monachos colens, vtrosque fouens;
Familiaritate, Cœnobium suæ Domui;
Pietate, suam Domum Cœnobio similem fecit:
Tàm Seruorum quàm Monachorum
Verus *Abbas*, nempè Pater.
Luget verò multò acerbius, qui hæc scripsit,
Coæuum, & à teneris indiuiduum Sodalem;
Crudâ falce, se superstite, ab se diuisum.
Itaque lúgubre hoc Elogium,
Ab iamiam expiraturo
Inter vltima Vota enixè interpellatus
Emmanuel Thesaurus;

Vuu Cur-

Currente in Amici obſequium Calamo, vt Animo,
Cum lacrymis compoſuit;
Et [10] Ioannes Laurentius Nazarius
Hæres poſuit.
Anno 1666.

1 Protonotarij Apoſtolici, Regij Conſiliarij, Vtriuſque Regiæ Celſitudinis ſummi Sacellarij, & Eleemoſynarum Præfecti. Regis etiam Francorum Eleemoſynarij. 2 Italos inter Poetas à Marino Poetâ celebratus. 3 Eius Poeſis honeſtiſsima. 4 In bello Ciuili. 5 Lucanus lib. 8. 6 Ducis & Duciſſæ Sacellis, & Eleemoſynis Præfectus. 7 Eleemoſynarum diſtributor S. Laurentius Leuita, & Laurentius Scotus. 8 Abbatiæ Cæſaricenſis trans Alpes; quam penè dirutam ab Hugonotis, inſtaurauit. 9 Extremum hoc ab amico Officium, moriens Abbas poſtulauit; etiam Teſtamento. 10 Ex Sorore Nepos. Obijt Anno 1664. Ætatis 76.

Elogi-

Elogium Sepulcrale
MAGNI CANCELLARII.

CAROLO PHILIPPO [1] MOROTIO
Sabaudiæ Archicancellario
Debuere Ingenia,
Quòd Musas, olim inter popularia sedentes,
Inclyti Generis claritate Nobiles fecit.
Debuit Senatus,
Quòd Primariam eius Sedem
Doctrinâ & Maiestate compleuit.
Debuit Princeps,
Quòd Fidelitate Subditum,
Consilijs [2] Patrem adæquè gessit,
Debet Patria,
Quòd Honorum Stadio decurso,
Et Vitæ contactâ Metâ,
Palmas atque Trophæa foris acquisita,
In Patriæ [3] Patrisque sinum,
Secum tulit.
Anno MDCLXI. Ætatis LXXV.

1 *Morotij & Rocchabaldorum Comiti, ex Ceua Marchionibus.* 2 *Archicancellarius, Principis Pater vocatur.* 3 *Ludouici Pedemontium Protopræsidis, iam humati.*

Elogium Sepulcrale
AMICI INDIVIDVI.

IOANNEM TARINVM
Augustæ Taurinorum Patritium,
Immaturâ in Iuuentâ florentissimo vernasse Ingenio;
Publicæ docuere Theses, Iurisprudentiæ, Doctrinarumq; omnium,
Floribus,
Studiosissimè consertis, octiduò propugnatæ:
Quæ florentissimæ Academiæ, Patriæq; Vniuersæ consensione,
Insignem illi Lauream, publicamque Legum Interpretationem,
Emeruére.
Neque leuiore iudicio, perspicacissimus Ingeniorum Agnitor,
VICTOR AMEDEVS,
ALLOBROGVM CYPRIORVMQVE REX,
Familiaris veluti Musæ Studijs plerumque delectatus,
Valentinum Suburbium amœnissimis eius Floribus exornauit.
Maturiore verò ætate, fructiferam Floribus maturitatem successisse,
Senatoriæ Purpuræ color indicauit.
Quo in Areopágo, tot Oraculis quot Patribus, insigni:
Neminem Studiosiorem, immensus Manuscriptorum suorum labor:
Neminem Iustiorem, quotidiana eiusdem Iudicia,
Nullâ Spe, fauore nullo corrupta, comprobarunt.
Sed heu!
Tam lepidos Flores, tam vberes Patriæ, Pauperibusq; Fructus,
Præproperâ Falce, inuida demessuit Mors.
At fragrantem eorum memoriam ne succideret,
D. Emmanuel Thesaurus, Amicitiæ vinculo indiuiduus,
Fideli hoc Elogio, vtut potuit effleto, cauit.
Quod Octauius Amedeus, Hæres, & ex Fratre Nepos,
Patrui beneficentissimi Cineribus pientissimè apposuit.
Decessit Anno Salutis MDCLXVII. Ætatis LXVIII.

Elo-

Elogium Sepulcrale
COMITIS CILIARII.

Augustæ Taurinorum Patriæ optimus Ciuis, & Pater
D. OCTAVIVS CAPRIS
Ciliarij, Rocchæ, Montis-Martij Comes,
Altessani Superioris, & Curtis-veteris Dominus,
In Mauritianâ Religione maiorum Stemmatum Miles, & Consil.
Serenifs. Principis Mauritij à Sab. Eques cubicularis.
Montis Regalis, Niciæ, Villæque Francæ Gubernator.
Ceuanæ, ac Montis-Regalis Militiæ Præfectus.
In Gauij, Verrucæ, Tridini, Taurini, Albæ obsidijs;
In Ticinensi, Mombardonensi, Secusino conflictu;
In omnibus denique ferocientis Sæculi periculis,
Sub Augustissimis quatuor Ducum auspicijs,
Equestri Centuriatu, Castrensi Præfecturâ,
Pedestri Chiliarchatu Clarus;
Hostilibus sæpè ictibus,
Honorificis semper Principum Encomijs,
Strenuitatem iuxtà, diligentiamque testantibus;
A puerili Tyrocinio, ad emeritam maturitatem,
Celebres Auorum laudes propria Virtute
Cumulauit.

Dies clausit Anno salutis 1660. Ætatis 58.

Elo-

Elogium Sepulcrale
VERRVCÆ COMITIS.

Hem singulare Aulicorum Exemplar,
PHILIBERTVM GHERARDVM
SCALIAM
Verrucæ Comitem.
Qui ad Magni Caroli gratiam
Suo tantum ingenio viam præmonstrante,
Vix Aulam ingressus,
Ad illustriores Aulæ gradus transgressus,
Equestri Deiparæ Ordine Torquatus;
Inde incæpit, vbi alij désinunt.
Quo argnmento contra Inuidiam
Contentus esse poterat;
Dùm à tanto Principe, tanti est factus.
Neque tamen iudicium fefellit euentus.
Nam primam Legationem ad ' Venetos, fluctuante Patriâ:
Alteram ad Pontifices ' Tres, verè Maximos;
Tertiam ad Philippum Tertium iteratò functus;
Id à suâ dexteritate semper obtinuit,
Vt exterorum Principum amorem;
Cum sui Principis vtilitate ' connecteret:
Qui, non illum modò ad penetralia Consilia semper acciuit;
Sed totam Consilij Exedram in vnius pectore clausit.
Ergo cùm grauissima, & pœnè deplorata Negotia,
De Prouinciæ Narbonensis rebus; de Salurianâ Marchiâ,
De Monferratensi expeditione, de Astensi Pace,
Infracta fide ac solicitudine pertractasset:
Denique, apud Ludouicum XIII. Gallorum Regem,
Victoris Amedéi, & Christianæ à Franciâ,
Auspi-

Auſpicatiſſimo Coniugio conſtabilito;
Quòd digniori Negotio Vitam impendere non poſſet,
Pariſijs ſtatim obijt.
Hoc vno dolore nimiam Magni Caroli lætitiam acerbante.
Vir ſuauiſſimis formatus moribus:
Qui Authoritati Modeſtiam naturali permiſcens temperamento,
Inuidiam opprimere maluit, quàm Inuidos.
Quibus artibus, fatalem Aulicæ Fortunæ
Fugacitatem figens;
Integrum Principis fauorem, ad extremum Spiritum,
Ab curiali Faſcino ſeruauit, & ad Filios tranſmiſit.

1 *Hic primus Carolo ſuaſit, vt Venetis adhæreſceret; ſuumque conſilium ad exitum perduxit.* 2 *Clementem VIII. Leonem XI. Paulum V. non interruptâ Romæ mora.*

Elogium Sepulcrale MELCHIORIS BVNEI.

Hìc tandem ſe Patriæ reſtituit
D. MELCHIOR BVNEVS.
Variliarum Comes, Monális, & Baſtitæ Dominus.
In ſacrâ Mauritianâ Militiâ
Maiorum Inſignium Eques, & Conſiliarius.
Ab Magno Carolo meritorum æquiſſimo Iudice
Ad nobiliſſimum Thomæ Principis obſequium delectus.
Qui ſingularem eius diligentiam in Cubiculari Miniſterio,
Strenuitatem, in Prætorianæ Cohortis ductu;
Grauitatem, omnibus in actis expertus;
Dignum

Dignum censuit, cui Epheborum Principum suorum
Regimen, educationemque demandaret.
Neque leuius Inuictissimi Victoris Iudicium fuit,
Qui eiusdem bellicæ Virtuti
Portuosam Villæfrancæ Arcem commisit.
Ab Mauritio quoq; Principe, ad supremum Hospitij Magisterium,
Totiusque Niciensis Comitatus Gubernaculum euectus,
Domesticam Rem prouidentissimè, publicam integerrimè
Procurauit.
Sic honorificis laboribus emeritum emensus æuum:
Quietem sibi, mœrorem suis, memoriam omnibus
Immortalem reliquit.
Anno salutis MDCLVII. Ætatis LXXV.
D. Carolus Mauritius Filius,
Parenti indulgentissimo.

Elogium Sepulcrale
LVDOVICI BVNEI.

Armigeræ Pietatis Imaginem
LVDOVICVM BVNEVM,
Hastæ Pompeiæ Patritium cernis.
Hic, suopte ingenio pacatus;
Sed bellifero Seculi Genio Marti addictus,
Vnus supra ternas Armatorum Chiliadas,
Tribunitias pro Pedemontium Principe gerens vices.
Tàm Militibus amabilis, quàm Hostibus metuendus,
Summæ ferocitati, summam Pietatem coniunxit.
Hinc, Auilianæ Arci, hostilibus Castris propiori:
Tùm Carmanioliæ, quò Martis impetus vergebat:
Demùm

Demùm Patriæ, gemino malo periclitanti,
Inter Martis, Mortiſque terrores
Præfuit non modo, ſed profuit.
Nam trepidam Vrbem, ab hoſtium inſidijs extimè malè tutam,
Peſtiferâ lue intimè vaſtante:
Vrbi ſe Ciuem, Ciuibus Patrem approbans;
Dum omnes adiuuat, ſui oblitus; alienæ vitæ impendit ſuam.
Hæredes reliquit Pauperum manus.
Nouo exemplo ab Hæredibus optatus; plus tamen à Fratre,
Melchiore Bunco, Monalis Comite:
Qui Fratrem, vt poteſt, ſibi reſtituit.
Anno MDCXXXVI.

Elogium Sepulcrale
ANDESENNI COMITIS.

O impenetrabile Fatorum Penetrale!
ANGELVM FELICEM GABALEONEM,
Felicem planè publicæ ſecuritatis Angelum cernis.
Hunc ingenito ad Iuriſprudentiam pellente Genio,
Æui adhuc acerbum præmatura decorauerat Laurus,
Et illuſtriores Senaculi Exedræ, maturiori parabantur.
Sed humanis Decretis contraria Cœli decreta,
Cùm Iuuenis manum, ſeruando Principi, deſtinaſſent:
Belligeram Virtutem pacatis Artibus hebeſcere noluere.
Magnanimus igitur Muſarum deſertor;
Palladio de Lycæo, ad Martiam Palæſtram repentè migrans,
Ex Legum Doctore, Legionum Ductor,

Ex inermi Iuriſperito, [3] Principis Armiger, authoratur.
Nec ſinè Fati prouiſu, [4] Scæuola natus;
Læuam gladio, dextram calamo exercuit,
Vt in vtrâque Fortunâ, Principi Ambidexter aſſiſteret.
O Fatorum arcana!
Felix Angelus non erat, ſolam ſi Iuriſprudentiam coluiſſet.
Præuiderat Numen [5] inuictam Principis indolem,
Periculis interritam; imò pericula irritantem.
Itaque dùm frementi [6] Eridano, Regius inſultat Puer è cimbâ,
Profundo repentè gurgite abſorptus, & omnium oculis ereptus,
Nouus Phaeton, ſuo in Flumine naufragus,
[7] Veriores lacrymas trementibus elicuiſſet Populis,
Niſi Armigerum ſuum, cæleſtem quaſi Aligerum, habuiſſet.
Hic enim vnus vndis immerſus, perduelle flagellans Flumen,
Voraci è vortice ſemianimem eripiens Prædam,
Regiæ Regnoque reſtituit.
Multis ab Auguſtâ Parente, multis à Rege Auunculo,
Felicis Seruatoris fidelitas, [8] muneribus penſata fuit.
Sed continuatis obſequijs, plura ipſe præſtitit quàm acceperat.
Nam intrepidus Peditum Tribunus,
Inſomnis Vercellenſis Arcis Præfectus,
Regius Gallicarum Legionum Mariſchallus:
Omnibus in Belli fluctibus, vt in Eridano,
Immerſabilem teſtatus Fidem:
Demùm in ſanguinolentâ Tridíni expugnatione,
[9] Ternis ignitarum glandium fulminibus perfoſſus;
Vulnera muneribus canora,
Ad partæ Pacis ſolatium, conſeruauit.
Sed heu Fatis ipſis contraria Fata!
Hic ipſe fulminum & fluminum Victor,
Totieſque ſibi ſuperſtes;
Securis iam rebus, emeritus, dulcique Coniugio Felix,
In ipſo Ætatis ac Fortunæ Auge, inuidâ Mortis falce ſublatus,
Grauem quidem Principi ac Patriæ dolorem attulit;

Sed

Sed Victori Amedeo Sarmatoris & Baldicherij Comiti,
Cæterisque [10] Fratribus,
Insolabilem consternationem perpetuò reliquit.

Decessit die XXIX. Augusti.
Anno Ætatis XXXVII. Salutis M DC LX.

1 Ioannis Michaelis, Comitis, & Generalis Peditum Commissarij, ex Nobilium Cariensium Ordine, Filium. 2 In Nobilium Equitum Academia Parisiensi. 3 Caroli Emmanuelis II. Regij Sabaudiæ Ducis Armiger, siuè Scutifer. 4 Scæuolæ dicuntur, qui læuâ tantùm vtuntur manu; hic verò ad gladium sinistram, ad calamum dextram exercuit. 5 Intrepidam huius Principis Pueritiam, infinita pericula ostenderunt. 6 Sub Valentinum, vbi profundior Eridanus. 7 Nam Phaetontis naufragium Populeas Arbores deflere fabulantur. 8 Etiam à Francorum Rege annuos aureos quadringentos, & Malischallatus diploma, muneri accepit. 9 Guicenonius pag. 24. idem narrat; in vulnerum numero fallitur. 10 Balthassari, Andesenni Comiti; & Ioanni Baptistæ, Priori.

SEPVLCRALE THESAVRORVM SACELLVM.

FOssanensi in Vrbe, vnde Authoris nostri Progenitores oriundi (nam Posteriores, vt plerique Nobilium Familiarum Tráduces, varijs è municipijs, in Augustotaurinensem Metropolim, Principis & Magistratuum Sedem, retento Gentilitatis Iure; propagarunt) Sacellum est in Diui Francisci; egregiâ structurâ piè atque eleganter ornatum, vbi Familiæ Sepulcrum, & Maiorum Simulacra suis insignita Titulis Elogijsque conspiciuntur: quorum Elogiorum quæ Authoris nostri dolata calamo, ad me peruenere, siue paginis siue marmoribus commissa, referam. Vt enim Familiam omnem suam (quam inter Fossani conditrices antiqua numerant Monumenta) vltimus extinctam fleuit: ita iusto pro solatio, quos præmaturè tumulauit, in vitam reuocare calamo decreuit; ne iniquior in suos, quàm in exteros, fuisse videatur. Ibi ergo ingenio suo, sed primigenij Fratris nomine, marmoream Patris Imaginem hoc Monumento animauit.

Elogium Sepulcrale ALEXANDRI PATRIS.

Syncerum Patritij Amoris Simulacrum
Auita agnosce Patria.
Hic est
ALEXANDER THESAVRVS,
Sarmatoris Comes, Castromanni Dominus:

Qui

Qui bellicosorum, Doctorumque Progenitorum gloriam
In Familiâ bipartitam, in se vno integrauit.
Itaque, in Magni Caroli Aulâ, Gloriæ Theatro;
Equestrium Virtutum, & Liberalium literarum
Absolutum Spectaculum præbens:
Bellicâ Virtute, in omnibus sui Principis expeditionibus:
Sapientiâ in Consilijs, & difficillimis [1] Legationibus;
Summam Aulæ approbationem, & Principis Gratiam,
Quotidianis congressibus, & Honoribus, testatam meruit.
Quodque magis mirére:
Inter aureos Aulæ compedes, tantum sibi libertatis asseruit,
Vt nihil discendum ignorasse; nihil dicendum siluisse;
Sit visus.
Itaque inter tot Censores, sine Censurâ;
Cùm florentiorem æui partem, Gloriæ ac Principi dedisset:
Denique à curis vt vacaret, Curiâ vacans;
Bellicæ Virtutis, & Ingenij laude, in [2] Filios iterum diuisâ,
Quos partìm Marti, partìm Mineruæ consecrauit;
Maturiores Annos tibi, sibique seposuit.
Desijt Anno salutis MDCXXI. Ætatis LXIII.
At ne Fama desinat, hoc Monumentum Morti obijcit
Philibertus Filius Primigenius, Sarmatoris Comes.

1 *Ad Italiæ Principes, & ad componendam Mutinensis Ducis, & Ferrariensium Piorum, de Saxolÿ Statu controuersiam.* 2 *Philibertum Comitem Magni Caroli Sabaudiæ Ducis Equitem Cubicularem. Ludouicum Præsidem doctissimum. Carolum Antonium olim Abbatem Mulegÿ, Iure vtroque insignem, postea in Societate Iesu, Apostolicæ Pœnitentiæ Oraculum. Laurentium Equitem Commendatarium, Principis Scutiferum, in Monferratensi Bello ad Granam occisum. Et Emmanuelem Authorem nostrum, qui Masculorum Fratrum, sine Sororis vllius interiectu, Septimus ortus est, quod felici omine carere non putant.*

Elo-

Elogium Sepulcrale
MATRIS.

[1] MARGARITÆ THESAVRIÆ
Cortanſerij Dominæ;
Alexandri, Sarmatoris Comitis, Vnicæ Vxori.
Splendore Generis, Formæ gratiâ, Candore Animi,
Veræ inter Matronas Margaritæ.
Multiplici etiam Sobolis Fœcunditate,
Margaritis, quæ vnicam pariunt, feliciori.
Philibertus Filius, Matri benemeritæ,
Extremum hoc Officium religioſiſſimè exſoluit.

1 *Aloysij Mulatij Aſtenſis Patritij, & Magdalena Scarampa De Camino; Cortanſerij Dominorum Filia, atque Hæredi.*

Elogium Sepulcrale
FRATRIÆ SVÆ.

Oh inſyncera Hominum gaudia!
IOANNA THESAVRIA,
Ioannis Balbi Varnoni Comitis, & Mariæ Coſtæ,
Clariſſimo vtrimque Genere nata:
Cum Specie atque decóre, Vnica Seculi ſui Phœnix vocaretur,
Obitum Phœnici ſimilem experta;
Perit dùm [1] Vnicam parit;
In ſimili rediuiua;

Phili-

Philibertus Thesaurus, Sarmatoris Comes,
Inter amissæ dolorem, & Natæ gaudium diuisus;
Coniugi suauissimæ
Ponit.

1 *Ioannam, Mombasilij Marchioni Nuptam: nomine, vt specie, Matri similem.*

Elogium Sepulcrale
ANTONINI THESAVRI
Aui Sui.

SArmatoris Domini; eodem in Sacello legitur infrà marmoreum ipsius Simulacrum: qui antè Sacri Senatus Pedemontani exordia, iam[1] Senator: & ex[2] Primario Senatore deinde Præses; *Pedemontanas Decisiones*; hoc est, subtiliores Senatus Disputationes, atque Oracula elucidauit: septuagenario maior mortuus. Sed quoniam Elogium, sanè illustre, non de Authoris nostri, sed alterius ingenio fluxit; hic non immisceo.

1 *Ex Emmanuelis Philiberti Ducis Diplomate, sub* 28. *Aprilis*, 1555. *Bruxellis*. 2 *Ex eiusdem Ducis Diplomate, sub* 26. *Septembris*, 1577.

Elogium

Elogium Sepulcrale
AVIÆ SVÆ.

DOROTHEA THESAVRIA,
Paterno Stipite, Illuſtrium de Capris Heroum Proles:
Materno, ex Meſſerani [1] Principibus,
Quinque Cardinalium Neptis.
Antonini Theſauri Præſidis Vnica Vxor.
Cum in Virtutum omnium Speculum formata eſſet;
Vt Matronarum oculis diutiùs obuerſaretur:
Integrum ferè Seculum vixit:
Moreſque mutari ſæpè vidit, ſemper eadem.

1 *Ex inclyta Ferreriorum Stirpe.*

Elogium Sepulcrale
PATRVI SVI.

GASPARI ANTONIO THESAVRO,
Antonini Præſidis Filio,
Pedemontani Senatus Oraculo.
Qui Sapientiam expeditiùs vt ſequeretur,
A Coniugio Liber;
Filiorum Amore in Fratris Filios tranſlato;
Vt Sapientiæ quoquè Amorem in Eoſdem transferret;
Antiquioribus ex Familiâ Doctoribus
Taurinenſe Domicilium, & annuos mille Coronatos,
Perpetuum Virtutis calcar applicuit.

Emma-

Emmanuel Thesaurus, Septimus ex Fratre Nepos,
Monumentum hoc,
Quod non posuit Hæres, Exhæres ponit.
Quamquam dignius, diuturniusque Monumentum
Suis sibi in [1] Voluminibus ipse construxerit Patruus.

1 *Quæstionum forensium. Additionum ad Decisiones. De Monetis.*

Elogium Sepulcrale
ALTERIVS PATRVI.

MARCVS ANTONIVS THESAVRVS
Antonini Filius.
In [1] primæuâ Mauritiani Commilitij erectione,
Ab Emmanuele Philiberto, adhuc impúber,
[2] Nobilitatis Virtutisque commendatione conscriptus Eques.
Cùm in Belgicâ Martis Scholâ eruditus,
Liberæ Centuriæ Præfecturam pro Tyrocinio gessisset:
In Prouinciali bello,
Dum Berræ Arcem, Victoriæ Narbonensis residuum,
Principi sustinet, pro Principe cadit.

1 *Ex Diplomate sub die* 10. *Nouemb.* 1578. *Cùm nuper Ordinis & Militiæ SS. Mauritij & Lazari instaurationi incumberemus, &c. aliquot Nobiles, qui oblatis precibus hoc à nobis petierunt, &c. aggregandos esse censuimus. Inter quos cùm te, licet annum duodecimum adhuc agentem, &c.* 2 *Cumquè ex nobili Genere natus sis, tibique adeò laudabilia puerilis ætatis tuæ inditia, &c.*

Elogium Sepulcrale AMITÆ SVÆ.

MARGARITA A SABAVDIA,
Antonini Thesauri Filia:
Formâ suprà Matronas, [1] Doctrinâ vltrà Sexum:
Vera videri poterat Minerua, nisi nupsisset.
Nam Magno Carolo, optimo æstimatori,
Visa est Virago;
Quæ [2] Philiberto Emmanueli à Sabaudiâ,
Collegij Comiti Nupta, Heróas pareret.
Sed heu magnis Ingenijs iniqua semper Fortuna!
Vix Nupta, iam Vidua:
Cùm paulò post Coniugem, Philippum quoque [3] Filium,
A Philippo Sabaudo Achayæ Principe, eo [4] Tramite Postremum,
Heroicæ spei Pupillum, tumulasset:
Nullâ postindè Fortunæ illecebrâ ab primis abducta Votis;
Sui Nominis memor; Vnius Vnica Margarita;
Coniugales Amores vni Viro; Maternos vni Filio;
Constantissimè seruauit.
Sed fœmineo eiulatu de virili pectore secluso;
Librorum amore Liberorum amorem compensante,
Viduitatem simul, & Orbitatem prolixam,
Non lugendo, sed legendo sustinuit;
Donec noto recepta Cælo, Vtriquè sese restituit.

1 *Extant eius Scripta* De Cælo & Deo, *&* *ingeniosa Carmina; qui Fœminarum Nobilium eruditi eius Seculi genius fuit.* 2 *De illustri hoc Connubio scribit Guicenonius Regius Historiographus, in Genealogiâ Sabaudorum Principum pag.* 1128. 3 *Errat Guicenonius*

lnonius qui nullam Margarita attribuit Prolem: huius enim Philippi decessu, antiquissimus Collegij Comitatus, ab illo Philippi Achayci Tramite, ad Patrimonium redijt. 4 De hoc Tramite Philippi Achayci, Pedemontium Principis, scribit ibidem Guicenonius, & Pingonius in Arbore.

Elogium Sepulcrale ANTONII THESAVRI.

QVi Authoris nostri Proauus, Antonini Pater, Sarmatoris Dominus, [1] Eques Cæsareus, Ducalis Consiliarius, & [2] Senator: omnium [3] Doctrinarum peritissimus; præclarâ in [4] Legatione mortuus est; Elogium Sepulcrale, quamuis sub marmoreo ipsius Simulacro, in eodem Larario legatur exculptum; quia tamen Authoris nostri Calamum non sensit, non insero.

1 *Caroli Quinti Imperatoris manu creatus Eques Auratus, multisque honestamentis, ac priuilegijs decoratus Burgis: vt ex Diplomate ibidem dato, sub vicesimaquarta Maij*, 1524. 2 *Creatus à Duce Carolo Bono, Niciæ; vltimâ Septembris* 1538. *& confirmatus ab Emmanuele Philiberto, die decimatertiâ Iunij* 1558. 3 *Extant eius Scriptas, Legalium, Philosophalium, Sacrorumque Acroamatum.* 4 *Ab Emmanuele Philiberto ad Rodulphum & Matthiam Austriacos Principes Delegatus; ipsâ in Legatione obijt, octogenario maior, anno* 1564.

Elogium Sepulcrale
TRIVM PROAVIARVM
Antonij Coniugum.

Tres hæ Matronæ, à Scalptore in lapides versæ,
Te, si viderent, in Lapidem verterent.
Tres Phorci Filias crede,
Quarum spectata pulcritudo, Saxeos fecit Spectatores.
Antonij Senatoris, & Sarmatoris Domini,
Tergeminæ fuere Coniuges.
ᴵMARGARITA,
Illustris Sordanellorum Familiæ postrema Hæres.
ᴵᴵMARIA,
Antonij Prouanæ, Druentij Comitis:
ᴵᴵᴵPOLYXENA,
Antonij Costæ Polongheriæ Comitis, Filia.
Vnius Thesauri Triplex Thesaurus.
Tantâ omnes Animi, & Formæ pulcritudine,
Vt cum inter se tantùm contenderent, neutra vinceretur,
Tres Charites fuisse diceres, si conuixissent.
Sed Vnum amare non poterant, nisi diuisim.
Itaquè, alterius amores altera excepit:
Et longum Vnius æuum sibi sine lite diuisére.
Tria ergo ingentia Viri gaudia dixeris:
Totidemque ingentes dolores.
Nam Tumulos Thalamis æquante Parcâ,
Duas defleuit, à Tertia defletus:
Æquali dolore, siue relinqueretur, siue relinqueret.
O quanta infelicitas, ter nupsisse.
Sed Parcarum inuidiam pensauit Vxorum Virtus:
Quarum similitudo præstitit, ne altera optaretur.
Imo

Imo alteram in alterâ reuixisse putes;
Et Vxores Tres, Vnicam fuisse Tricorporem,
Ter vni nuptam.
Nouum miraculum, in numero Singularitas.
At miraculum maius,
Quòd in Empyreo, vbi Connubia confarreantur,
Vxores vnâ Omnes Vir inuénit.
Et omnes Vni, æternum sine rixa conuiuunt.
O quanta felicitas ter nupsisse!

1 *Obijt Anno* 1526. 2 *Obijt Anno* 1532. 3 *Obijt Anno* 1575. *Viro superstes.*

Elogium Sepulcrale MAGNI PATRVI SVI.

IVVENALIS THESAVRVS
Antonij Frater, & alter ipse:
Vtrâque Iuris Laureâ floruit;
Tantâ apud Suos & Exteros æstimatione Ingenij,
Vt Carolus II. [1] Ducalium Iurium Propugnatorem elegerit.
Et Carolus V. Imperator,
[2] Ad Palatinum Comitatum Equitatumque prouexerit.
Et Gentilitijs eius Insignibus
[3] Cæsaream Aquilam, sublimis Ingenij Testem, inseruérit.
Atque vt Laurea Laureas progerminaret;
Amplissimo [4] Diplomate concessit;
Vt seri etiam Nepotes, Iurisprudentiæ Laureâ donati,
Aulæ statim Cæsareæ,

Et

Et Imperialis Consistorij Comites habeantur:
Iudices constituere, Notarios creare, Natalibus supplere,
Aliaque Regalia exercere, suapte authoritate possint.
Tantus in Augustissimo Cæsare Sapientum amor:
Et æternandæ Sapientiæ in Thesaurorum Familiâ
Studium fuit.

1 *Ex Diplomate Caroli Boni, dato Vercellis, Anno* 1539. 2 *Ex Diplomate, dato Burgis, die* 24. *Maij*, 1524. 3 *Ex eodem Diplomate*. 4 *Ibid. Obijt Anno* 1545.

Elogium Sepulcrale

ABAVI SVI.

O qui egregiam Familiam regis!
Vt pacatè regas,
FRANCISCHINVS THESAVRVS
Fossanensis, Patritius,
Hoc e Monumento, nobile Monimentum præbet.
Hic auitis opibus locuples; sed septenâ ditior Prole:
Cùm ex antiqua Thesauriæ Familiæ [1] Tesserâ
BELLO, & PACI;
Alios Belligeræ, alios Pacatæ Palladi, Liberos deuouisset:
Vt quisque Fortunæ suæ faber esset,
Ratas singulis Fortunas, viuens vigensque, [2] diuisit.
Itaque bonus æquusque Bonorum Diribitor,
Filios sibi omnes Amore mancipauit, emancipando:
Et Vnionem, diuidendo, conseruauit.
Felix Familia; Septemplex & Vnica:
Inex-

Inexpugnabili Hydraſcens robore.
Nam dùm ſinguli per diuerſos calles ad Glonam contendunt;
Nec Fratris felicitatem fraternus ſupplantat liuor:
Irrupta ſeptem Fratres Concordia fouebat, quæ rarò [3] duos.
Septies igitur Pater, de nullius Liberi inobſequelâ:
Septies Socer, de nullâ Nuruum peruicaciâ:
Nec vlla Nurus, de viuaci Soceri Senectâ conquerebatur.
Itaq; dum omnia fermè Reipublicę Negocia canus ſuſtinet Pater:
Et [4] Liberorum, alij bellicas Adoreas:
Alij Iuriſprudentiæ, alij Philoſophiæ Laureas, referunt:
Et vnâ ex Domo omnia Patriæ præſidia petuntur:
Septies felix Genitor,
Tot Filiorum Coronas dùm ſuo colligit ſinu,
Mortis felicitatem [5] Diagoræ non inuidit.

1 *Antiquum Galeæ geſtamen in hac Familiâ*, Pallas, *cum Inſcriptione*, BELLO ET PACI. 2 *Ex Inſtrumento Diuiſionis & Donationis inter viuos, ſub die* 16. *Iunij* 1515. 3 *Rara eſt Concordia Fratrum*. 4 *Franciſchini Filij Michael, Columellus. Villelmus Iureconſultus. Iuuenalis, Comes Palatinus Antonius, Senator. Ioannes, in Belgio Peditum Ductor. Petrus & Stephanus ſtrenuiſsimi Patriæ propugnatores, ſed vltimus pro Principe in acie occiſus.* 5 *Diagoras ſenio grauis, cum vno die trium Filiorum, qui in ludis vicerant, Coronas gremio accepiſſet, ex ingenti lætitiâ expirauit.*

Elogi-

Elogium Sepulcrale
DVVM MAIORVM.

Gemina hæc, vno è marmore, Simulacra,
Seiungi non poterant.
Ille est celeber Iureconsultus
VBERTINVS THESAVRVS.
Fossanensis Patriæ [1] Ordinator.
Qui [2] Legali Dialecticâ perspicacissimo ingenio conscriptâ
Iustitiæ, quæ cœca pingebatur, aperuit oculos.
Hic est strenuus Bellator
BARTHOLOMÆVS VBERTINI FILIVS,
Qui à Philiberto Pulcro Sabaudiæ Duce,
Ad Insubricam Ludouici Regis expeditionem,
Vix Ephebus, Veteranos inter Centuriones, [3] electus,
De Mauri [4] perfidiâ, Sabaudam Nemesim recreauit,
Scitè igitur ingeniosus Scalptor,
Cognatos Vultus cognato incidens lapidi,
Iurisprudentiæ Strenuitatem; Strenuitati Iurisprudentiam sociauit.
Quid enim Iustitia sine Fortitudine, nisi Virtus sine Vi?
Quid Fortitudo sine Iustitiâ, nisi Vis sine Virtute?
Illa Lictorum, hæc Latronum.
Vt ergo [5] Palma Palmæ;
Sic Docta Laurus, bellicæ lauro contigua,
Ad ornandam Patriam, feliciùs glíscit.
Hinc geminis ex Imaginibus,
Vnam Optimi Ciuis Imaginem Sculptor fecit;

1 *Ex Statutorum Fossani libro, Collat.* 10. *de mandato Ducis Caroli Boni, Anno* 1511. *cui regimen illius Patriæ confusum videba-*

videbatur. 2 *Ex Decis. Pedemont. praef. num.* 44. 3 *Ex Philiberti Diplomate, sub* 10. *Octob. Anno* 1499. 4 *Nam Ludouicus Maurus Bonnam Sabaudam Tutelâ, Pupillum vitâ spoliarat: vt superius, pag.* 389. *e Palmae sociatae fertiliores. Plin. lib.* 13. *cap.* 4.

Elogium Sepulcrale
VBERTINI IVNIORIS.

Detur hoc Monumentum
IVNIORI VBERTINO THESAVRO;
Qui Bartholomaei Bellatoris Filius,
Vbertini Iurisconsulti Nepos;
Ius fasque, & perspicuè intueri, & fortiter tueri,
Ab vtroque condidicit.
Neque Virtuti defuit Occasio.
Nam Subalpinâ omni, ferèque omni Cisalpinâ,
Carolo Bono ab Gallis [a] occupatâ,
Cum ferreis Ciuitates, aureis Ciues machinis quaterentur,
Multique iam, desperato Principis infortunio,
Victricis Fortunae Numen adorarent.
Hic ingenuo instinctu, ingenitum sibi Votum statuit,
Seruire Principi, seruare Patriam.
Atq; cùm à Gallo seruari Oppida non possent, sine Aquilae ope;
Aequali periculo, ne ille raperet, haec retineret:
Hic gladio atque consilio, intrepidè adlaborauit,
Vt ab oppugnatorum gladijs, ac propugnatorum consilijs,
Vni se Principi securam Patria sustineret.
Ingenti Vbertini merito, Patriae gloriâ, Principis [b] gratulatione:
Qui sub Moenibus Sanquintineis partâ Orbi Pace,

Cùm duas res maximè inexpugnabiles redux reperisset,
Fossani Oppidum, & [1] Vbertini Animum;
Vtrumque, vno tempore, singulari honestamento munerauit.
Nam [4] Oppido ipso Ciuitatum prærogatiuâ decorato;
Ciuitatis Insignibus, Sabaudæ Domus Insignia interseruit,
Addito FIDELITATIS Elogio.
Et Vbertini STRENVAM FIDELITATEM
In Patria sustinenda, æternis literis [5] testatus;
Patriam ipsam, quam pro tempore defenderat,
Militari eius [6] Præfecturæ perpetuò consignauit.
Neque hic substitere
Vbertini merita, & Principis beneficia.

1 *Anno* 1536. *Galli Sabaudiam & Pedemontium imparatum inuadunt.* 2 *Ex infrascripto Principis Diplomate.* 3 *Anno ipso* 1559. *quo Emmanuel Philibertus, Victor Ditionem recuperauit, Vbertini huius merita testatur Diplomate dato Nicia sub* 22. *Nouembr.* 1559. 4 *Anno* 1566. *die* 20. *Febr. Fossani Ciuitas nouo donatur Stemmate cum Inscriptione, FIDELITATIS INSIGNIA.* 5 *Eodem anno, die* 4. *Maij, idem Dux suo Diplomate testatur de FIDDLITATE VIGILANTIA, STRENVITATE Vbertini in Fossanensi oppido tuendo, & militaribus experimentis, suo, & Caroli Boni tempore.* 6 *Eodem Diplomate Fossanensis Ciuitatis Militarem Præfecturam eidem committit, cum Arce, & Præsidio.*

Elogi-

Elogium Sepulcrale
BARTHOLOMÆI IVNIORIS.

Vides Iuuenile hoc ſimulacrum
Senili Vbertini Iunioris ſimulacro
Forma & ferocia cognatum?
Hic eſt ab eo ſatus
BARTHOLOMÆVS THESAVRVS.
Quem ſcalpellum Patri ſimilem fecit, Gladius ſimiliorem.
Securis enim ab Gallo rebus, non ab Galliâ,
Quæ peſtiferâ[1] Hugonotorum colluuie bulliebat:
Cùm Monſtrifera illa Hydra,
[2] Lemano innutrita lacu, ex Alpium Clauſtris erupiſſet:
Euersâ in Principem Fide, Chriſti Fidem euerſura;
Taurinenſi Regiæ, quæ Caluiniſtarum ſcopus erat, & ſcopulus,
Vicina iam[3] Oppida proſerpente viru contaminarat.
Itaque trepidante Italiâ, prouidiſſimus Princeps,
Vt Carij, & Villæfrancæ Arces
Gemina tunc Taurini Propugnacula cis citràque Padum,
Infectis Oppidis oppoſita, in tuto poneret;
Illam[4] Vbertino Patri, hanc Bartholomæo Filio
Bellicis in rebus iam exercito, commendauit.
Itaque, dùm Sabaudus Alcides,
Contra fœcunda Excetræ Capita ferro ac face depugnat:
Dumque tria Præſidia, Foſſanum, Carium, Villamfrancam,
Incorruptâ iſti fide, ne corruptéla ſerpat, gubernant;
Venenifera Hæreſis,
Afflandæ Auguſtæ Vrbis omni ſpe deſperatâ,
Venenum ipſa ſuum reſorbuit.
Miro Patriæ plauſu, Italiæ ſecuritate, Principis fructu;
Qui poſt Vbertini obitum,
Paternas[5] Præfecturas Filio continuauit, honores auxit.

1 Post Germaniam à Luthero; Gallia à Caluino sus deque versa est: & vtraque Gebennenses, Bernenses, & Angronianos contra Subalpinos fouebat. 2 Gebenna Hugonotorum Metropolis. Caluini primùm, deinde Bezæ sedes. 3 Præter Marchiam Salutianam & Carmanioliam; alia loca proximiora ille morbus infecerat. 4 Ex Diplomate Emmanuelis Philiberti sub 28. Maij 1570. cum Elogio FIDELITATIS, PRVDENTIÆ, STRENVITATIS. 5 Ex literis eius Ducis sub anno 1578.

Elogium Sepulcrale
TRITAVI SVI.

Pacata, & tranquilla hæc Imago,
Paciferum Caduceatorem ostendit
VILLELMVM THESAVRVM,
Ioannis Antonij Armigeri F. Iuris interpretem.
Nimirum Ardelionij Delatores,
Exosum semper Genus, & acceptum;
Intaminatum Fossanensium candorem contaminare nisi,
De violentiâ in Armatos, & de violato Principis Iure
Apud [1] Ludouicum Sabaudiæ Ducem acriter insimularant.
Cumque iam Scribarum pennæ,
Indignationis [2] Inebræ volitarent:
Hic, cum Patriæ Oratoribus, ad Principem imberbis [3] Delegatus;
Gnarus vt iratorum Regum pertractandi sint Animi,
Qui decipi faciles, decepti videri néuolunt:
Non [4] Tribúnal, sed Asylum:
Non Patronus, sed Pacator accessit.
Itaque, Reos Ciues non Confessus, sed supplices:

Et

Et saluâ illorum innocentiâ, clementiam interpellans;
Ciuium integritatem, Ducisque authoritatem itâ sustinuit,
Vt damnare quos non poterat, absoluisse Princeps videretur.
Hac arte, cùm bonam Ciuium Causam,
Irato opertam, placato apertam subinde ostendisset.
Amantissimus Dux, Amantissimis Ciuibus
Fidelitatis [5] laudes pro Censurâ esse voluit:
Pluraque concessit quam vsurpasse culparentur.
Summa Caduceatoris laude;
Qui singulari experimento docuit.
[6] *Amantium iras, Amoris esse coagmenta.*

1 *Ex actis sub anno* 1459. *in libro Statutorum.* 2 *Inebra Aues infausta in Augurijs.* 3 *in ijsdem actis.* 4 *Hac concio habetur in eisdem actis expressa.* 5 *In eodem Instrumento.* 6 *Ex Terent. in Adriâ.*

Elogium Sepulcrale
PETRI THESAVRI,
Qui Tritaui Abauus fuit.

Æuiternæ Memoriæ
PETRI THESAVRI FOSSANENSIS.
Qui quo [1] tempore
Ex nimia Cæsarum imbecillitate,
Nimia Regulorum potentia
Populos omnes Cisalpinos populabatur;
Et meliora Præsidia, maioribus insidijs obnoxia,
Multos inter Principes, Principem non haberent.
Nutante Patriâ cui se Principi dederet:

Hic,

Hic, vt inuictissimum iuxtà & suauissimum
Sabaudorum Principum Dominatum cæteris anteferret,
Prouidenti [2] consilio egit:
Prudenti legatione [3] peregit.
Exindè, reciproco fructu,
Thesauros Sabaudi semper fidos:
Sabaudos Thesauri semper beneficos,
Sunt experti.

1 *Anno* 1314. *altero post decessum Henrici VII. vacante Imperio.* 2 *Io. Niger. de Origine Fossani, lib.* 3. *cap.* 3. *Decision. Pedem. Præf. num.* 44. 3 *Ex Instrumento cum Philippo Sabaudo Achayæ Principe sub eo anno* 1314. *Sed Petri Legatio fuit ad Amedeum IV. Sab. Comitem, cum quo Philippus conuenerat, vt in Decis. eo num.* 44. *& ex antiquis monumentis.*

HÆc ab Authore nostro in suorum memoriam iam composita exscripsi. Reliqua insignium Maiorum (quos Antoninus Præses, accurato in Familiæ stemmate descripsit) ac prætereà celebrium Fratrum, & Adolescentulorum Nepotum, quos Marti iam initiatos Mors præripuit, nondum habui. Nunc opportuno pro colophone subijciam vulgatissimum Tetrastichon, quo Cæsar Mallianus Fossanensis Canonicus, in eumdem Authorem, Familiæ postremum Marem, ad alleuandam inuidiam Fati, est auguratus.

Clara tot ingenijs, tantâ Domus inclyta Stirpe,
Omnis in hoc vnum desinit Ingenium.
Cur steterint hic Fata rogas? sua perlege, dices;
Ingenium maius gignere non poterant.

RERVM

RERVM
LOCORVMQVE
INSCRIPTIONES,
ET
MONIMENTA.

PVBLICA MONIMENTA.

Monimentum Pilæ incisum
Tertio ab Vrbe lapide, ob Principis infortunium.

Lege Viator.
Et quid vſpiam ſecurum ſit, diſce.
Anno MDCLXIII. Die XV. Septembris.
Dum ſyluoſa per hæc auia ab ſuis deuius
Carolus Emmanuel II. Sabaudiæ Dux,
Otium vt fugiat, Ceruum ſequitur:
Tricesimo ab hinc paſſu, Duriam verſus,
Abſtruſam in Voraginem, fallacibus contectam dumis,
Præcipiti lapſu cum Equo proruit.
Aquis demerſus, & cæmentitio incluſus cuniculo;
Qui ſublabentem riuum in Duriam deuoluit;
Genibus reptans, ſimulque reptantem Equum trahens,
Cœco è gurguſtio, rapidum in Flumen illabitur:
Et ſemper ſibi conſtans, ſemper impauidus,
Gemino ex naufragio emergit incolumis.
Hic ergo, inter luctum & gaudium perplexa Mater
Chriſtiana à Francia,
Clementiſſimæ Chriſti Matri Torquatorum Numini;
Sancto Euſtachio Venatorum Auſpici;
Et Beato Amedeo Regiæ Domus Patrono,
Cariſſimi Filij ſalutem referens,
Temporarium hoc documentum, digniori præuium
Erigi iuſſit.

Mutui Amoris Monimentum.

Amissione primæ Coniugis afflictissimus idem Carolus, cùm ad Virginis Deiparæ pedes communem sibi Tumulum elegisset, vtramque Imaginem sculpi voluit; & anticipatæ huic Inscriptioni argumentum dedit.

Contra Mortis Falcem quid valeant Amoris Faces,
Mutuus hic lapis docet, vbi mutuus flagrat Cinis.
Franciscam à Francia de Caroli Emmanuelis sinu
Inexorabilis auulsit Mors: eo crudelior,
Quòd Florum pulcerrimum in ipso Vitæ flore demessuit.
Imò nocendo parca, parcendo nocens:
Viuo dimidium rapuit: Mortuæ dimidium reliquit,
Vt nec tota moriens Vxor, nec Vir totus viuens;
Vtroque superstite, neuter viueret.
Sed irreparabilem Mortis perfidiam, viuus reparauit Amor.
Illa è Thalamo Túmulum: hic è Tumulo Thalamum fecit.
Nam iunctis vtriusque Cineribus, vt Amoribus;
Coniugium post Fata integrauit.
Donec Cineres Cælo, Animi Cineribus redditi,
Æternùm ament, & amentur.
Discite Mortales: Omnia Mors rapit, præter Amorem.
Sperate Amantes: nihil vitalius Amori, quàm Mori.

Monimentum Genuæ incisum.

IACOBO PHILIPPO DVRATIO
Genuensi Patritio,
Quòd Opum, & Operum splendore perinde clarus,
Vt Fortunas suas extrà Fortunam poneret,
In Pauperum abdidit sinu:

Sem-

Semperque affluentibus, & effluentibus copijs;
Sibi frugalis, illis frugifer;
Humanæ sortis inæqualitatem,
Christianâ munificentiâ peræquauit.
Quòd ingenuæ Nobilitatis instinctu,
Occultam ingenuorum inopiam, occultâ subleuans manu.
Verecundas preces furtiuâ liberalitate sic anticipauit,
Vt beneficium illi agnoscerent, non beneficum.
Quòd vltimis tabulis, Pium hoc Pauperum Asylum
Legato ingenti ære locupletauit:
Et hæreditati luculentissimæ, si quando Filij deficerent,
Inopes hosce Alumnos, posthumam veluti Familiam, suffecit.
Quòd postremos denique inter singultus,
Pari affectu, Deo Spiritum,
Senatui Serenissimo Pauperes commendans,
Expirare non est sibi visus, quandiu isti respirarent.
Tot igitur ob promerita, euisceratamque Charitatem;
Magistratus, & huiusce Pij Domicilij Administratores,
Vero Pauperum Patri;
Cùm maius, aut melius donare nihil possint;
Ipsum ipsi, suâ in effigie rediuiuum, donant:
Quem Diuites imitentur; Auari erubescant;
Pauperes venerentur:
Proque illo, quem numquam frustrà rogauere, perpetuò rogent.
Anno Redemptæ Salutis
M DC LIX.

Monimentum Valentini Suburbani.

HIC VBI FLVVIORVM REX
FEROCITATE DEPOSITA PLACIDE QVIESCIT.
CHRISTIANA A FRANCIA,
SABAVDIÆ DVCISSA, CYPRI REGINA,
TRANQVILLVM HOC SVVM DELICIVM
REGALIBVS FILIORVM OTIIS
DEDICAVIT.
ANNO PACATO MDCLX.

Hortorum Raconisiorum
Inscriptio exterior.

DIGNIOREM HANC ÆDIVM FORMAM
QVAM THOMAS PRINCEPS A SABAVDIA,
BELLIS IMPLICITVS, ANIMO TANTVM CONCEPERAT;
EMMANVEL PHILIBERTVS AMEDEVS,
PATERNI PRINCIPATVS, ATQVE ANIMI SVCCESSOR,
TRANQVILLIORE TEMPESTATE PERFECIT.

Inscriptio interior.

HÆC AMOENITAS
DELICIAS ALIT, NON DESIDIAS.
NAM MAXIME OPEROSVS CVM OTIOSVS
PHILIBERTVS PRINCEPS,
IVCVNDA SOLICITVDINE,
HÆC OTIA PARANS, OTIVM FVGIT.

Moni-

Monimentum Portus Nicienſis.

MAGNO CAROLO SABAVDIÆ DVCI,
ET VICTORI AMEDEO INVICTISSIMO FILIO.
QVOD IMMENSA REGALIVM ANIMORVM
AMPLITVDINE,
NON SVOS TANTVM POPVLOS,
SED VNIVERSVM TERRARVM ORBEM COMPLEXI,
NATIONES OMNES
GRATVITA PORTVOSI LITORIS IMMVNITATE,
MAGNIS AVCTA COMMODIS, RECIPI VOLVERVNT.
ÆTERNVM GRATI ANIMI MONIMENTVM,
AB OMNIBVS VBIQVE POPVLIS DEBITVM,
NICIA FIDELIS COLLOCAVIT,
ANNO MDCXXVIII.

Verrucanæ Molitionis Inſcriptio.

HÆC EST ILLA EXIGVA SED CELEBERRIMA
VERRVCA,
QVAM PRIMVS CAROLVS EMMANVEL
IMMVNITAM FORTISSIME DEFENDIT.
CAROLVS EMMANVEL SECVNDVS,
VT IPSA SE DEFENDAT, COMMVNIVIT.

Xenodochij Charitatis Monimentum.

CHARITATIS HOSPITIVM
NE SINE CERTO HOSPITIO DIVTIVS 1 VAGETVR.
AVGVSTA TAVRINORVM
ÆTERNO HOC SISTIT LAPIDE.
QVEM PRIMOREM CHRISTIANA A FRANCIA,
PRINCIPIS, ET PAVPERVM AVGVSTA PARENS,
SACRIS FVNDAMINIBVS INIICIT.
INDVBIO MANSVRI OPERIS AVGVRIO;
QVOD IISDEM MANIBVS IACITVR,
QVIBVS FELICITATIS PVBLICÆ FVNDAMENTA
SVNT IACTA.
ANNO MDCXLVII.

1 *Per multos annos, locatis ſedibus vſum fuerat.*

Moni-

Monimentum Palatij Thesaurorum
In Comitatu Sarmatoris.

VICTOR AMEDEVS [1] DVX INVICTISSIMVS,
CVM CHRISTIANA A FRANCIA CONIVGE;
POSTQVAM ORBEM TVRBIDISSIMVM
TRANQVILLA [2] PACE SERENAVIT,
OBSCVRVM HOC ETIAM DOMICILIVM
SERENISSIMO ADSPECTV ILLVSTRAVIT.
DIE XXVII. IVNII. ANNO M DCXXXI.

1 *Nondum assumpserat Regium Titulum.* 2 *Reuertebatur ex Clarascensi congressu, Pacis Author.*

Minoritarum Fratrum Monimentum
Benefactori positum.

IVLIVS CÆSAR GERBALDVS
CIVIS TAVRINENSIS, CENTALLO ORIVNDVS,
REGIÆ CELSITVDINIS ORDINARIVS,
REGIÆQVE COMPVTORVM CAMERÆ PRIMARIVS
A SECRETIS.
SECRETA LICET PIETATE,
NVLLA SVI NOMINIS INSCRIPTIONE,
PRÆCLARVM HOC TEMPLVM
SACRÆ MINORITARVM FAMILIÆ DONARIT.
GRATI TAMEN FRATRES, NE INGRATO SILENTIO
SVRRIPVISSE POTIVS QVAM ACCEPISSE
MEMORABILE MVNVS VIDEANTVR;
LOQVENTEM HVNC LAPIDEM,
GRATISSIMORVM TESTEM ANIMORVM,
CONSTITVVNT.
ANNO M DC LXIV.

Maio-

Maioris Aræ Minimorum Taurini.

SANCTO FRANCISCO DE PAVLA,
CHRISTIANA A FRANCIA,
QVOD PRO SE, REGIAQVE PROLE,
SÆPE INVOCATVS, SEMPER AFFVIT,
ÆTERNVM SACRAT.

Sacerdotum Congregatio, ad cultum Templi Augustissimi Corporis, Taurini.

AVGVSTA TAVRINORVM,
VT SEMPITERNAM
DIVINI MIRACVLI MEMORIAM FVNDARET,
TEMPLVM EREXIT.
VT TEMPLI RELIGIONEM ALTIVS ERIGERET,
SACERDOTVM SECVLAR. SANCTISS. SACRAMENTI
CONGREGATIONEM FVNDAVIT.
ANNO A VIRGINEO PARTV MDCLV.
AB EVCHARISTICO MIRACVLO CCII.

Aræ Votiuæ Fossani.

DIVIS TERGEMINIS,
DEI GENITRICI, ROCHO, BRIGITTÆ,
QVOD PESTE, FAME, BELLO
SVBALPINOS OMNES DEVASTANTE,
VNAM HANC VRBEM
TERGEMINIS CLADIBVS EXEMERINT.
GRATI CIVES FOSSANENSES VOTVM SOLVVNT.
ANNO M DC XXXII.

Ara

Aræ Sancti Pauli Taurini.

SOCIETAS SANCTI PAVLI,
IN NVMERVM PIORVM OPERVM,
HVNC ETIAM PATRONI CVLTVM
REPONIT.

Broliorum Sacelli, Taurini.

DIVIS AVXILIARIBVS,
AVGVSTINO ET IOSEPHO:
FRANCISCVS MARIA BROLIA.
VOVIT.

Maioris Aræ Sancti Thomæ,
Taurini.

DIVIS LOCI PRÆSIDIBVS
THOMÆ APOSTOLO, ET CAROLO,
IVGI [1] LITATIONE [2] PROPITIANDIS;
AVGVSTVS MANFREDVS SCALIA
COMES VERRVCÆ, MARCHIO CALVSII,
D. D. D.
ANNO MDCXXIX.

1 *Litatio, à Græco Liti, hoc est rogatio, preces, apud Festum Grammaticum. Vnde Litaniæ dicuntur Rogationes Sanctorum.*

2 *Propitius, Pius, Fauens; teste Nonnio. Hinc propitiare aliquem, Plinio, Plauto, Suetonio, idem est quod fauentem reddere. Hac annotaui in gratiam sciluli cuiusdam Logodædali.*

SAN-

SANCTI PROSPERI EPISCOPI.

Regij in Æmiliâ.

Magnorum Hominum Nomina, futuri esse Oracula,
PROSPERI, REGIENSIS EPISCOPI,
Fatidicum Nomen docet.
Quid enim egit, scripsit, cogitauit, nisi prosperè?
Prosperè hoc primum, quòd in Aquitanâ Prouinciâ nascitur,
Celebri Doctrinarum, & Christianæ Fidei Gymnasio.
Nam Religionis præsidium, Sapientia est; Sapientiæ, Religio.
Prosperrimè verò,
Quòd Euangelium, Sacræ Philosophiæ Epitomen, reuoluens,
Breuissimam ad Virtutum culmen semitam inuénit;
Opes inopibus largiri, & Christum sequi.
Itaque, ex Discipulo, repentè Magister;
Quod oculis didicerat, profusâ præstitit manu;
Et auri pondere degrauatus; ab Ligeri ad Thybrin aduolans,
Vt Christum sequatur, Christi Vicarium petit.
Quàm id prosperè atque opportunè,
Nouit Pontifex; Nomine, strenuitate, vigilantiâ, Leo.
Ab Ecclesiæ igitur Pastore,
Contra Iulianum Campaniæ Pseudopastorem missus,
Pelagianam Sectam, toties resectam, & rediuiuam,
Semel totam radicitùs deruncinauit.
Tùm in Calcedoniâ, Portentorum feraci,
Nestorium, & Priscillianum,
Duo dira Monstra, vnâ manu, suo nempè Chirographo,
Præfocauit.
Denique deformissimam multiformium Hæresium Hydram,
Remotas latè Nationes Tartareo spiritu corrumpentem,
Missis, quò pergere non poterat, Epistolis, contriuit:
Et Calamus, Claua fuit.

Tot ergo Proſpera Proſperi promerita
Pontifex Munerauit Epiſcopatu.
Graues nimirum Labores, grauiſſimo Labore.
Difficilius enim eſt, Animorum vitia ſuæ Vitæ exemplis,
Quàm Ingeniorum mendacia, ingenioſis rationibus emendare.
Nam Ratio ratione vincitur; Nequitia rationi reluctatur.
Nec emeritæ tamen dextræ, ſcribendi vacationem conceſſit.
Nam vel humana Vitia increpando,
Vel Diuina encomia concinendo:
Eodem Calamo ad modulandum; quo ad feriendum, vtebatur.
Quatuor igitur ampliùs Luſtris eniſus Proſper,
Vt ſe Chriſto conformem redderet, Populos ſibi:
Cùm omnia proſperè expleuiſſet, propter quæ vixerat,
Proſperrimè Cælum adijt, cui natus fuerat.
At ne Regienſibus Proſper eſſe deſineret, cùm deſijt viuere;
Hac in Baſilicâ, Miraculorum Officinâ,
Implorata Proſperi Oſſa, Proſpera fuerunt imploranti.
Huius ergo Templi Religioſiſſimo cultui Præpoſitus
Franciſcus Calcaneus Comes
Regienſi Patrono, atque Protectori ſuo,
Æternum deuotiſſimi obſequij teſtimonium
Sacrat.

INSCRI-

INSCRIPTIONES

Rerum variarum.

Trium Principum Fratrum, ex Pario lapide,
In Vineâ Mauritij Principis à Sabaudiâ.

PHILIPPVM, VICTOREM, PHILIBERTVM,
Tres vnanimes Fratres,
Candido è Marmore, Marmore candidiores vides.
Strenuitate Primus, Prudentiâ Tertius,
Omnes vicêre: Vterque à Medio victi.
Satu Medius, occasu Vltimus, Imperio Primus,
Fratres Fatis sequutus, Factis antecessit.
Maior minorem, minor mediam, medius maiorem
Ætatem vixit.
Maiorem Hispania, Minorem Sicilia, Medium Italia,
Terris diuisos, non amore,
Orbi præripuit, Empyreo reddidit;
Omnes Mauritius sibi restituit.

Magni Caroli Emmanuelis ex ære,
In eâdem Vineâ.

Vides hanc Speciem, paruo in Loculo Magnam?
Talis erat Prototypus:
Quem Natura sibimet inuida,
Orbe maiorem, exiguis finibus coercuit,
Ne vnquam quiesceret.

Perpetuam Belli necessitatem vtrimque adiecit,
Vt quietem pareret.
Proindè metalliferas inter [1] Alpes natus:
Ne Armis fideret, nisi suis.
Dubito vtrâ Virtute maiorem dicam,
Ferro, an Ingenio.
Vtramque sanè agnouit Orbis cùm amisit.
Nam si vixisset, non videres quæ [2] vides.
Si reuiuisceret, videret quæ præuidit.

1 *Natus Ripulis inter Alpes.* 2 *Posita fuit Imago dùm Bello Ciuili Patria æstuaret.*

In Statuam Iacobi Menochij.

Magnum illud Sapientiæ Oraculum
IACOBVS MENOCHIVS
Hic silet.
Quid enim respondere pergat,
Cùm plura quam scripsit, dici nequeant?

In Effigiem Abbatis Laurentij Scoti, suorum Carminum Volumini præfixam.

In Libro Ingenium: Mores in Imagine cernis:
Laurum non opus est pingere; Nomen habet.

Inscriptio Vineæ Marchionis Ascanij Bobbæ Cuius Portam exteriorem nulli claudunt Postes.

AMICIS QVOD AMENT,
INIMICIS QVOD [1] AMENTVR,
SEMPER ÆQVE PATET.

1 *Laborabat ex nonnullorum inuidiâ, quâ eo tempore à summâ quadam perfecturâ repellebatur.*

Gemi-

Geminarum Pyramidum, Metarum instar,
In eâdem Vineâ, eâdemque sententiâ.

SALTEM NON CITRA.

Inscriptio Vineæ.
Quam CVRIFVGIVM vocat.

Hùc ex Vrbe in Suburbium, Viator, de viâ deuia:
Vbi mera, sed vera, & pia Volúpia, Colonos colit.
Varia hic Spectacula, vt Spectantes recreet, Natura creat.
Hìc rabidus, & rapidus Torrens, iucundè terrens,
Pari ruinâ & rapinâ saxa díruit, dum ruit:
Vt credas in gelidum Fulmen mutari Flumen.
Illinc lácteus latex, gelido gelu, fluens refluens,
Flores edúcat, quos edúcit.
Hìc fraga fragrant, Serpyllum serpit, Rosa ridet:
Gratijsque grata violaria, nullæ violant niues,
Atque vt Flora Flores, sic Pomaria Pomóna pingit.
Nam coloris artifice calore,
Optimorum Malorum omnigena genera,
Ramos ornant quos onerant.
Neque hic meridianus Apollo pollet.
Nam sine luce lucus, ex vetustate venustatem adeptus,
Abditis Adytis, quos regit protegit:
Silentique vmbrâ mœstis lætâ,
Testatur adesse Numen, vbi nullum est Lumen.
Hìc personata pérsonans Echo,
Mortua viuit, elinguis loquitur.
Per auras ludens, aures illúdit.
Hìc per auia prófugæ Aues perfugium nactæ,
Ingenito ingenio, ignotas notas concinnè cóncinunt.
Luscinia luget, Turtur trútilat, Grus gruit, Bubo búbilat:
Quibus

Quibus occultatus, & oculatus Auceps
Victum in viſco, fraudes inter frondes, apponit:
Et noto cantu excantatas, ſubdolè capit dùm canit.
Nullæ hìc curiales curæ.
Non lata & alta Palatia, vbi omnis motus eſt metus:
Et impotens Potentia, timet dùm timetur.
Non hìc amentes Opum amantes;
Inopes inter Opes, per vitia diuitias quærunt,
Nec Aurum ſequuntur aurâ fugacius.
Non próditor Liuor, quod videt inuidens,
Quos palàm ſectatur, clàm inſectatur.
Hìc innóxius vt innócuus Solitudinis Hoſpes,
Solicitudinis expers;
Vilis, non ſeruilis, contemptus & contentus;
Lucem ſine luctu, Noctem ſine noxâ, ſecum tranſigens;
Fauente Fato, parcente Parcâ, longæuo fruitur æuo,
Et inſtar Oloris, canit dum canet.
Breui; vtramque Sortem ſortitus, dices:
Vrbani mores in Agris, agreſtes in Vrbibus ſunt.

Hanc formam ſequitur Inſcriptio Vineæ Octauij Amedei Tarini propè Eridanum.

TV QVI EX VRBE, HOC IN SVBVRBIVM DIVERTIS;
IVCVNDA INCVRIA,
INIVCVNDAS DIMITTE CVRAS.
SOLICITVDINES ODIT HÆC SOLITVDO.
LIBER PATER, LIBEROS AMAT ANIMOS.

Inſcri-

Inscriptio Fontis Linguâ priscâ.

Ceiuis, Moiniceps, Meiles;
Accola, Incola, Cóncola;
Queiqueis fuas Ameicus Homon;
Restitato ac Legito.
Pumicosæ hæ látubræ, dulce còllacrumantes,
Et blandienter mellificatentes hei latices
Per florulentas vortùgines dulci efflóuio proserpiginósei,
Oculis Spéculom, labris delíciom, auribus concentom
Perenni Lubentiâ dono danunt.
Heìc ergo pro arbitério, ac vólupe
Spectato, potato, adquiescito.
Quo lacte Mundi primæuitas fructa est, felix fruitor.
Puræ Acuæ puris licento.
At si queis factiosus Bacchei Látero,
Nympharum Lymphis nequitùs obtrectassit;
Ollus Lympharum Nymphis detestabilis,
Tantaleâ raui' arsibiliter siticulosus,
In Acuâ perarescere, in Flouio persitiscere
Damnas esto.
Hoc Ious sartom, sanctom, omneis sciunto.

Eiusdem Inscriptiones
Fontis Pliniani, in Larij Lacus margine;
Qui saxeâ è Rupe senis horis fluit,
totidemque refluit.

BIBE DVM FLVO, MOX REFLVAM.
SIC EVNT OMNIA.

Alia

Alia Inscriptio.

Alternâ alternos requie reparare labores
Te mouet hæc Tellus: te mea Lympha monet.

Alia.

Esse obsequendum Tempori, hic Amnis docet.

Alia.

Cur modò dat Fluctus, Fluctus modò dénegat hic Fons?
Opesque dubiâ fundit, & condit, manu?
Mortales donare docet, non perdere dona,
Dat Liberalis sæpè, semper Prodigus.

Alia.

Hic, qui Naturæ superat miracula Fluctus
Te solum, [1] Plini, promeruit Dominum.
Scilicet ingenijs illudens omnibus Vnda,
Solius Domini vincitur Ingenio.

1 *Plinij naturalium rerum Scriptoris, Villa hæc olim fuit.*

Inscriptiones Emblematicæ in eundem Fontem.

CONSTANTIA INCONSTANS.

Alia.

GRATÆ VICES.

Alia.

NIL PRÆPES PERPES.

Inscri-

Inscriptio Horologij Hydráulici, cuius incrementa & decrementa Horas in columnâ designant, in eodem Fonte.

Surgit, caditque vicibus hic certis Latex:
Solisque cursus, dùm cadit, surgit, notat.
Fabella Fontis vana Castalij fuit.
Arcana Phœbi Larius pandit Latex.

Alia.

Horas prius notasse qui affirmat Syros,
Iniuriam proteruus huic Fonti facit.

Alia.

Hac Mens in Vndâ est: tacitus hanc Hospes bibe,
Astronomíam, potus hic Amnis, docet.

Alia.

Habitare Lymphas nemo iam Nymphas neget.
Hoc Fonte celsum Vránia mutauit Polum.

Alia.

Si consuétâ Phœbus erraret viâ,
A Fonte Phœbus corrigi posset suo.

Alia.

Tempora confusis Phaethon cùm perdidit Astris,
Tempus in hoc tantùm Fonte superstes erat.

Alia.

Hanc esse Patriam Numinum, & Solis Solum,
Sideribus cognatus hic fons arguit.

Alia.

Clarior hac nulla est, nulla est obscurior Vndâ,
Abdita dùm réfugæ causa latescit Aquæ.

Attonitas hebetant docta hæc Miracula mentes:
Et linguam gelido Lympha ſtupore ligat.
Larius hem [1] Clario quàm diſcrepat Amnis ab Amne:
Ille loqui Muſas, iſte tacere facit.

1 *Clarius Apollinis fons erat propè Colophónem, cuius potu Oracula reddebantur.*

Inſcriptio Horology Scioterici, Patrijs in Ædibus.

Hac, licet exili nulla eſt lethalior Vmbrâ,
Nam quicquid fugiens attigit, interijt.

INSCRIPTIONES EMBLEMATICÆ Picturis appoſitæ.

IN Villa prænominati Marchionis Bobbæ Emblemata in Inuidos; quos demùm vicit, Palladis, ideſt, Virtutis propriæ, ope.

Prima in Tabula, Pallas forſice Parcam exarmat.

Quicquid efficiat Liuor, nihil officiet.
Nam vni Palladi tres cedunt Parcæ;
Imò viuaci Lauro viuacior Virtus,
Succiſa, meliùs ſuccedit.

II.
Pallas Tempus alligat.

Abductam reſignabis Annorum ſummam,
Alate Mortalium plagiarie Senex.
Inuictâ Palladis manu victus, & vinctus,
Auulsâ pennâ, pœnas dabis.

III.

III.

Pallas Pallantem Semianguem obstupefacit.

Mirâ Palladij Virtute,
Pallantem conficit, dum conspicit Pallas.
Æquâ prorsum iniquitatis vltione,
Vt Virtuti inuidens, pereat Virtutem videns.

IV.

Pallas Fortunam manu ducit.

Tandem spirante Inuidiâ, respirat Fortuna:
Et finitâ luctâ, finitur luctus.
Vnicâ Victoriâ bis triumphat Pallas.
Dum elatam opprimit; oppressam eleuat.

INSCRIPTIONES EMBLEMATICÆ,

Sub Imaginibus ex Diuinâ Scripturâ.
In Ædibus Marchionis à Sancto-Thomâ.

Primâ in Tabulâ.
Aquam ex Pumice, Virgâ elicit Moses.

Documentum.

DVRVM PATIENTIA MOLLIT.

II.

Sicco pede Populus Mare traijcit.

INVIA VIRTVTI NVLLA EST VIA.

III.

Infans Moses, è Flumine seruatus.

FATA VIAM INVENIVNT.

IV.

Senes Calumniatores Puer Daniel conuincit.

FRAVDE SVA PRENDITVR ARTIFEX.

V.

Iosue Solem moratur dum pugnat.

LVCEM AMAT INCLYTA VIRTVS.

VI.

Blanditijs Dalila Sámpsonem ligat.

VIS VINCITVR ARTE.

VII.

Draconem oblatâ Offâ dirumpit Daniel.

BENEFICIIS VINCITVR MALEFICIVM.

VIII.

A Bello cessantem Dauidem, Beth-sabea species capit.

EX OTIO LVXVS.

IX.

Dauidis pœnitentia ex Nathani præsagio.

EX LVXV LVCTVS.

X.

Euocata Samuélis Vmbra, euocanti mortem denunciat.

FATA NON SCRVTANDA.

XI.

Iephtes Voti adstrictus, Filiæ se carnificem deflet.

QVID SPONDEAS VIDE.

XII.

Gédeon eos reprobat, qui proni è flumine bibunt.

FORTVNA VTENDVM, NON ABVTENDVM.

In

In Ædibus Referendarij Nouarinæ.
Inſcriptiones Emblematicæ ſub fabuloſis Imaginibus Alciati.

Primâ in Tabulâ.

Actæon ſuis ab Canibus diſcerpitur.

QVOS PAVIT, PAVET.
In Seruos ingratos.

II.

Infrénis Equus è rupe proruens.

QVOD PRÆPES, PRÆCEPS.
In præcéleres deliberando.

III.

Pigmæi Herculem adoriuntur.

VOLVNT, NON VALENT.
Cum potentioribus non certandum.

IV.

Æthiopem lauant.

ALLVES, NON ABLVES.
Vitioſa conſuetudo corrigi vix poteſt.

V.

Niobe Dianæ contemptrix, Filiorum cædem lacrymat.

VBI CRIMEN, IBI DISCRIMEN.
Non lædenda Maieſtas.

VI.

Narciſsi Fabula.

QVI SE QVÆRIT, SE PERDIT.
Philautía perniciosa in negotijs.

VII.

VII.

Inuidia, Herebi Furia, cor suum rodit.

CARPITQVE, ET CARPITVR VNA.

Ex Ouidij Metamorph.

VIII.

Tantalus inter vndas.

AFFLVVNT SED EFFLVVNT.

In Voluptuosos.

IX.

Aristippus, aureis compedibus mancipatus.

DITIOR, SED IMPEDITIOR.

Aulica Vita.

X.

Hercules Celticus, aureis Populos catenis trahit.

VI SVAVI.

In facundos.

XI.

Phryxus, Ariete vehente, mare inequitat.

VIA OMNIS VIRTVTI TVTA.

Ingenio nihil insuperabile.

XII.

Æneas longæuum gestat Patrem.

HIC REGIT, ILLE DIRIGIT.

Consilia Senum, Vires Iuuenum, in negotijs.

XIII.

Bellerophon aligero in Equo Chimæram subigit.

VIS ET VIRTVS.

Vtraque Principi necessaria, domitanti ferocem Populum.

XIV.

XIV.

Ganymedis Canes Aquilam frustrà terrent.

LATRANT, NON LACERANT.

In obtrectantes Virtuti.

XV.

Phaethontis Fabula.

INCENDIT QVACVNQVE INCEDIT.

In perniciosam potentiam.

XVI.

Syrenes marino in litore.

VORANT QVOS VOCANT.

In Fœminas procaces.

XVII.

Heroibus pâteram porrigit Circe.

IN BENEFICIO MALEFICIVM.

In Proditores.

INSCRIPTIONES EMBLEMATICÆ,
In Ædibus Arduini, Valpergiæ Comitis.

In Valpergienſis Aulæ teſtudine nulla ſunt hiſtoricæ Imagines, ſed ſimplex ornatus architectonicus, vnde Tabellæ aliquot ad viuum pictæ, videntur altè pendere; quæ ſingulæ ſingula continent Ethica Documenta Iambico Carmine; quibus Hoſpites mirè detinentur; & Domini genius apparet, Bellicopoliticus.

I. Bonis cupit nocére, qui parcit Malis.
II. Regnare diſcit, Tempori qui obtemperat.
III. Grauiſſima eſt Viri Optimi iracundia.
IV. Sequentis eſt Magiſter anterior Dies.
V. Deliberandum ſæpè, ſtatuendum ſemel.
VI. Veterem ferendo Iniuriam, inuitas nouam.
VII Deterior eſt priore, poſterior Dies.
VIII. Dijs micandum, Principi, Patriæ, Sibi.
IX. Lux omnium clariſſima ex Armis micat.
X. Sunt Arma Torrens, huic ferunt, illi auferunt.
XI. Seruatur Armis, Arma qui ſeruat ſua.
XII. Bonus ante pugnam, ſtultus in pugnâ, eſt timor.
XIII. Pugnando vitam perdere, eſt bis viuere.
XIV. Hoſti manu nocere, non linguâ, licet.
XV. Iniúriam Vir Fortis, aut Felix, feret.

INSCRI-

INSCRIPTIONES EMBLEMATICÆ,
In Ædibus Beyamorum.

POst Regias Ædes, Auguſtâ in Vrbe Taurinenſi, amœnius nihil, neque auguſtius occurrit oculis, quàm Ædes iſtæ, quarum Conditorem ex Inſcriptione cognoſces.

MICHAEL BEYAMVS ARCHIEPISCOPVS TAVRINEN.
SQVALENTEM ANTEA SOLITVDINEM,
AD NOVÆ VRBIS ORNAMENTVM,
FAMILIÆ DOMICILIVM,
ET HOSPITVM IVCVNDITATEM, EXHILARAVIT.

Horridius ſiquidem atque incultius Nouæ Vrbis Pomœrium, ſplendidiſſimi Antiſtitis Magnificentia illuſtrauit.

Atque, cum vniuerſa Ædium ſtructura, atria, aſcenſiones, columnatæ porticus, ſolido conſurgant opere: Maiorem tamen Aulam maluit Conditor, Picturâ Sculpturam ad miraculum imitante, conueſtire. Miraberis vt penicillo ſcalpelli fungente vices, planâ in ſuperficie profunditas recedat, promineant Columnæ, emineant Coronides, Porticibus immineant Porticus: vt mutuatis Artibus, vel Lyſippus ſcalpello pinxiſſe, vel Apelles penicillo ſcalpſiſſe videatur.

Vnum deerat, vt exanimem tacentemque Picturam Poetica animaret atque Hiſtorica eruditio. Hoc ergo peregit Theſauri ingenium, qui ex nobiliſſimo Beyamorum Stemmate omnia eiuſdem Aulæ ornamenta atque Emblemata, vberrimo veluti e fonte, deriuauit.

Eminet in antiquiſſimo eius Familiæ Clypeo alata Occaſio, puellari ſpecie, puluercam Clepſydram pro capite ambabus ſuſtinens manibus, hoc lemmate inſcriptam, EVRTE, EVRTE: quod primæuo Gallorum Idiomate idem ſonat, quod apud Latinos VRGE, VRGE. Quaſi Gentilitium Familiæ votum, &

heroica Tessera semper illa fuerit, quam Græcorum Sapientissimus singulari pro documento memorabat, VRGENDA OCCASIO. Nam cùm bellicâ in Arte (bellicosissimi quippe Beyami semper extitere) tùm cæteris in rebus, exquisitissimæ Prudentię synthema est, OBLATAM OCCASIONEM VRGERE. Hoc igitur Ingeniosarum Aulæ Picturarum vnicum sibi proposuit Argumentum hoc ordine distributum.

Summæ Testudinis Emblemata.

In ipso Fórnicis vmbilico, amplissimâ in parmâ, Beyamorum Stemma coronatum vides; imminente supra Clypeum pennigerâ OCCASIONE cum Clepsydrâ, & Inscripto, VRGENDA OCCASIO.

Circa Stemma, Symbolicæ lusitant Figuræ Opportunitatis asseclæ. Ad dexteram DIES & NOX; ille Solem, hæc Facem tenens. Ad læuam, HORÆ oculatis volitant alis. Inferne, TEMPVS, suâ semet Clepsydrâ metitur. Hinc illinc tum bellicarum, tum pacatarum Dignitatum Insignia propendent, atque TROPHÆA.

Et quoniam minores quasdam apertiones in ipsâ Fórnicis curuaturâ architectonicus ornatus exigebat: in ijs primùm Virtutes quatuor ad vrgendam Occasionem pertinentes collocauit, appositâ singulis sententiolâ.

PRVDENTIA, bifrons, Telescopium manu tenet.
MOMENTA REBVS APTA VIR PRVDENS NOTAT.

PROVIDENTIA, oculata, Apiarium.
VIDISSE, NI PROVIDERIS, PRODEST NIHIL.

CELERITAS, alata, alatum Iaculum.
STATIM OCCVPANDA EST HORA, QVÆ STATIM FVGIT.

Dd 4 PERSE-

PERSEVERANTIA, coronata, Calcar.
VRGENDA, NE RESILIAT, EST OCCASIO.

Virtutibus adſtipulantur Fortuna & Fatum.
FORTVNA, Rotam verſat. TENENDA, NON TIMENDA.
FATVM, Auream e Cælo demittit Catenam. FACTIS VINCVNTVR FATA.

Duobus verò grandiuſculis loculis, duæ inſeruntur fabellæ ad rem pertinentes.

Altera ARGI, quem oculis ſcatentem & à Mercurio tamen Cytharâ ſopitum, Hylas excitat Puer. VIGILANTI OMNIA SVCCEDVNT.

Altera TELEMACHI, cui Minerua Ventum indicat ad veliſicandum opportunum, priſco adagio: DI FACIENTES ADIVVANT.

Parietum Emblemata.

Aulæis non egebat Aula, cuius Emblemata erudita, atque argutæ Inſcriptiones Aulæorum pretium ſuperabant. Circum parietes igitur, multiplices viſuntur, tum Sacræ tum Profanæ Illuſtrium Virorum Hiſtoriolæ, qui Occaſionem vrgendo res maximas confecere. Ac primùm de Sacris.

I.

Primâ in Tabulâ, quinque Reges Hiericontem obſidentes ſolus IOSVES, reſtitantis Solis opportunitate vſus, profligat.

FAVSTAM DIEM DISTINENTE SOLE,
INFAVSTAM HOSTIBVS ACCELERAT NOCTEM.

 II.

II.

Vocante Angelo, GEDEON exiguâ manu innumeros perimit Madianitas.

MOMENTO EODEM MOTVS QVO MONITVS,
OMNES FVGAT, QVI SINGVLOS FVGIEBAT.

III.

Opportunè Frumenta congerit IOSEPH.

PRÆSENTEM FERTILITATEM VIDET,
FVTVRÆ STERILITATI PROVIDET.

IV.

Fauente Occaſione, MARDOCHEVS ab Artaxerxe literas exorat.

CONGRVAM SVPPLICANDI HORAM NACTVS.
SVPPLICIVM SIBI PARATVM PARANTI OBTRVDIT.

V.

IOAS, Heliséo Auſpice Syriæ Regem illicò inuadit.

OBLATAM VICTORIÆ OPPORTVNITATEM,
IACVLI IACTV INDICATAM, TOTIS VRGET COPIIS.

VI.

Probaticam Piſcinam DILIGENTIORI Angelus mouet.

EX OMNIBVS VNVS,
SALVTAREM HORAM PRÆCIPIT,
SALVTEM PRÆRIPIT.

VII.

Hactenùs Sacrâ ex Hiſtoriâ: iam ex Profanâ. Prima igitur in Tabulâ, ALEXANDER Tyrum expugnat.

MIRABILES INNVMERABILESQVE VICTORIAS,
NON CVNCTANDO, SED FESTINANDO SORTITVR.

Rogatus enim quâ virtute tam ardua peregiſſet, reſpondit, *Occaſionem vrgendo.* VIII.

VIII.

ANNIBAL, à Genio monitus, Genium ſequitur.

FATIDICO EXPERGEFACTVS INSOMNIO,
ROMANIS IMPIGRE SOMNVM EXCVTIT.

IX.

BRVTVS, Tarquinios expellit.

AB EXTREMÆ SERVITVTIS ÆRVMNA,
EXTREMÆ LIBERTATIS OCCASIONEM CAPIT.

X.

Tempeſtiuè FLAMINIVS Græciam occupat.

GRÆCIS INTER SESE RIXANTIBVS,
OCCASIONEM VRGET, GRÆCIAM SVBIGIT.

XI.

IVLIVS CÆSAR Rubiconem traijcit.

ARRIDENTE OCCASIONE, SPONDENTE GENIO,
ALEAM IACIT, LVCRATVR IMPERIVM.

XII.

Signo ſuper Solem occiduum viſo, Maxentium feliciter adoritur CONSTANTINVS.

VICTORIÆ OMINE CÆLITVS ACCEPTO,
FACTIOSOS ANTE OCCIDIT, QVAM SOL OCCIDAT.

INSCRI-

INSCRIPTIONES
ADSTRICTÆ
NVMERIS.

HOR-

HORTI RACONISII.

IN Hortis Serenissimi Emmanuelis Philiberti à Sabaudiâ Cariniani Principis, fabulosa Cælestium Imaginum Simulacra in areolarum angulis solido opere conficta sunt: & cuique Simulacro hexastichum subscriptum, moratam aliquam sententiolam emblematicâ venustate continet: vt in vno Viridario Cælestem simul Astronomiam, & humanam Philosophiam, deambulantes Principes contemplentur, nec tam flores legant, quàm documenta.

PLANETÆ.

I.
Saturnus, siue Tempus.

Falcatus Senex, Infantem mandit.

Annorum dirus Pater, Annorumque vorator,
  Quæ priùs ediderat Tempora, Tempus edit.
Magnarum largitor Opum, largitor Honorum,
  Omnia quæ donat, deuorat iste Senex.
Heu, quid Opes? quid Regna? tuum nihil est, nisi Virtus:
  Deuorat illa Senex, deuorat ista Senem.

II.
Iupiter.

Nudus Fulmen torquet, astante Aquilâ.

Splendida cùm toto diffundat munera Mundo
Rex Superûm, nudus Fulmina sola tenet.
Et licet archétypâ tot pinxerit arte Volúcres;
Fulmineam tantùm diligit vltor Auem.
Nam pauci officijs, plures terrore mouentur:
Fac vt amet Populus, fac tamen vt metuat.

III.
Mars.

Armis horridus acínacim rotat.

Hic licet infestis nusquam penetrabilis Armis,
Securus propriâ conditione Deus.
At caput Ætnéo munit, pectusque metallo;
Ceu Mortem impauidus terreat, & paueat.
Consilium cauto, Princeps, à Principe sume.
Sint tibi cuncta licet prospera, cuncta time.

IV.
Sol, siue Apollo.

Radiatus Lirâ ludit.

Vna Chelys Cælum est, septenaque fila Planetæ:
Lux plectrum, numeri Tempora, Vita melos.
Hanc Sol concordi Cytharam modulamine tangit:
Solus & Astrorum ducit in Orbe Choros.
Vna nequit gemino tangi Lyra Cælica Sole:
Vnica nec Reges perferet Aula Duos.

V.

V.
Venus.

Cupidinem complexu fouet.

Deciduum alternis reparat quid fœtibus Orbem?
 Fertilis hæc Cælo nata fauente Venus.
Quid mentes vireſque Virûm lethaliùs haurit?
 Hæc eadem Pelago nata furente Venus.
Quid Venus eſt igitur? Lethalis vita, lucroſus
 Iactus, barbaries blanda, bonumque nocens.

VI.
Mercurius.

Caducéo inſtructus, & auolaturo ſimilis.

Quadruplici excellit quem cernis dote Miniſter,
 Velox, Facundus, Callidus, atque Latro.
Huius ab ingenio Regum fluxere Miniſtri,
 Quos & Mercurios Aula diſerta vocat.
Tres poterant ſolidum dotes formare Miniſtrum:
 Sed rarò, ſi adſit Tertia, Quarta aberit.

VII.
Luna.

Dianæ inſtar, lunatâ fronte.

Candida Fraternæ ſectatrix Cynthia Lucis,
 Non éadem, atque éadem: nunc fugit, inde redit.
Hæc procul à Phœbo, pleno micat integra vultu:
 At propior Phœbo, Cornua fronte gerit.
Virginibus ſpeculum: ſplendent ſi ſplendida vitant,
 Si dant ſe in lucem, deficit integritas.

SIGNA ZODIACI.

Aries.

Lanigerum insidet Phryxus.

Impia clamosæ fugientem Regna Nouercæ,
Auratus Phryxum per mare vexit Ouis.
Post vbi consedit securo in litore Phryxus,
Velleris vt pretium vellat, Ouem iugulat.
Qua potes arte stude cupido seruire Tyranno;
Talia seruitij præmia crede feres.

II.

Taurus.

Europam rapit.

Lætus Agenóreo ludit dum litore Taurus,
Taurus furtiuo qui locat ora Ioui.
Insidet hunc, redimitque rosis Európa Iuuencum;
Nescia Raptorem se redimire suum.
Quid tibi, Raptor opus, Taurinos sumere vultus?
Literulam [1] Tauro detrahe, plus rapies.

[1] *Auro.*

III.

Gemini: siue Castor, & Pollux.

Mutuo complexu impliciti.

Hi sunt Tyndaridæ fidissima pectora Fratres,
Qui duo Corporibus: Corde sed vnus erant.
Vnanimi Regnum studio rexére Paternum:
Turbauitque piam nulla querela Domum.
Sic olim gemino Cor vnum Pectore Fratres:
Nunc vno gemina in Pectore Corda gerunt.

IV.

IV.

Cancer.

Retrogradus à Nimphâ tenetur.

Syluestrem Proteus Driadem per aprica petebat,
Ast auidum pauido fugerat illa pede.
Versus ad insidias, refugus fit Cancer: & illa
Retrogradum sequitur: dumque capit, capitur.
Nouerat ingenium Protheus. Hoc Fœmina more est.
Si sequeris, fugiet: si fugias, sequitur.

V.

Leo.

Super Aram immolandus.

Africa Sidereo squalebat hiulca vapore:
Non imber miseræ; non dabat amnis aquas.
Horribilem Phœbi monitu mactare Leonem
Consulitur, Populi qui Leo terror erat.
Consilium sapiens: lætum vis copia Regnum
Atque quies recreet? talia Monstra quate.

VI.

Virgo, siue Astræa.

Alata: Spicam lauâ, dextrâ gladium tenet.

Impia cùm Superis inferrent Arma Gigantes;
Vna omnes Virgo perdidit aligera.
Hinc éadem Virgo, fixis numeratur in Astris,
Fida laboranti quòd tulit Arma Ioui.
Non mirum est, Mulier quod tantos perdidit: at quòd
Fixa stet in Cælo Res volucris Mulier.

VII.

VII.

Libra, siue Bilances.

Venus ancillari specie, Libram & Poma defert.

Ridebat Venerem Iuno, *Tu florea semper*
Serta geris; Frugum nulla canistra geris.
At Venus assumptâ Famulæ simulamine Librâ;
Poma Deæ rapuit; vendidit illa Deæ.
Quot modo se frugi didicerunt fingere Serui,
Qui Domino vendunt, quæ Domino rapiunt?

VIII.

Scorpius, siue Nepa.

Mars eius caudam flammis armat.

Diffisus Getico Titanas figere Ferro,
Hanc Stygio Mauors imbuit igne Nepam.
Sic Genus indomitum quondam ferroque, manuque,
Dissipat exiguæ flammea cauda Feræ.
Silicet, in Superos vbi perfida turba rebellat;
Parcendum Gladio, bella gerenda Face.

IX.

Sagittarius, siue Chiron, Centaurus.

Biformis, alatus, arcum dirigit.

Cur humeris alæ? *Quòd mente ad Sidera surgit.*
Missile cur telum? *Mentis acumen habet.*
Cur Equus est partim? *Frenis obtemperat æqui.*
Cur & Homo? *Humanum docta Minerua facit.*
Talem igitur magni Reges meruere Magistrum,
Quos non esse Feras edocet ista Fera.

X.

X.
Capricornus, siue Capripistrix.

Pallas hoc Monstrum irritat.

Prælia Phlegræi Cælo indixere Tyranni,
Queis Hominum ceruix, cauda Draconis erat.
Obijcit hoc Monstris Monstrum ingeniosa Minerua:
Caprea cui ceruix, caudaque Pristis erat.
Nimirum extremis extrema pericla periclis;
Atque Malum pelles deteriore Malo.

XI.
Aquarius.

Ex vrnâ fluuium fundit.

Hunc Iuuenem Capulo fundentem Flumina prono,
Constituit summo summus in Axe Pater.
Vt cùm Diluuij trepidet formidine Tellus,
Obruat innocuus crimina sola pauor.
Sic ostentatis Clementia Fascibus insons,
Vt mala deuitent hac monet arte malos.

XII.
Pisces Gemini.

Venus, maritima Biga alligatos, regit.

Vt Venerem veherent Triton Auriga subegit
Hæc duo Cærulei lubrica Monstra Maris.
Hos Dea Vectores exacto Cypria cursu
Grata per ætherias ludere iussit aquas.
Præmia rara; duos tantùm Venus alma Ministros
Dat Cælo: reliquos Tartara in ima trahit.

IMA-

IMAGINES BOREALES.

Vrsa Minor.

Iouem lactat.

Hirsutos effœta sinus, scabramque papillam
  Gnosia lactenti præbuit Vrsa Ioui.
Hinc tenuit primam prima inter Sidera Sedem;
  Nauibus irato suspicienda Mari.
Sit vilis, sit inops, sit agresti agrestior Vrso:
  Quem Regum extollit Gratia, Sidus erit.

II.

Vrsa Maior. Callisto. Helix.

Nympha prægnans, erecta: Vrsino capite, ac plantis.

Me castam castæ sacraram sponte Dianæ;
  Sed mea furtiuus vota fefellit Amor.
Sensit, teste vtero, miserandum Cynthia crimen:
  Sensit, & ex Nymphâ protinus Vrsa fui.
Discite vel nulli quicquam spondere Potenti:
  Vel quam spondetis, non violare fidem.

III.

Draco.

Circa pomiferam Arborem contortus: erecto capite.

Circuit Hesperidum flauos Draco péruigil Hortos:
  Ne cupidæ rapiant Aurea Mala manus.
Pascitur ipse tamen seruati frugibus Horti:
  Quasque alios prohibet mandere, mandit opes.
Quàm similes vigilant Angues? Quàm sæpè seuerus
  Raptorum plectens crimina, Raptor erit?

IV.

IV.

Cepheus.

Rex Æthiops, ingens, deformis.

Mempheos hic fuerat, nigrique Dynaſta Canópi:
  Ore niger, vaſtus corpore, crine breuis.
Pulcræ igitur Sobolis turpis Pater, atque perósor,
  Innocuam Monſtris obtulit Andrómeden.
Hos caue Deformes: nam reſpondere viciſſim
  Mos ori, os mori, nomine reque ſolent.

V.

Bootes, ſiuè Arcàs.

Bubulci figurâ, cum ſtimulo.

Quid facit iſte boum ſacra inter Sidera ductor?
  Aula Deûm Caula eſt? Arua per Aſtra colit?
Calliſto hunc Pellex genuit: rigidumque procaci
  Cuſtodem Matri præpoſuere Dij.
Lubrica res Mulier. Rigido cuſtode remoto,
  Caſta nec in Cælo viuere poſſet[1] Helix.

1 *Helix & Calliſto, eadem eſt.*

VI.

Corona Ariadnæ, ſiue Borealis.

Ariadna Coronam Cælo gemmis inſignem offert.

Florentem baccis, crebroque adamante Coronam
  Hanc Bacchus Sponſæ, Sponſa dat ipſa Dijs.
Fronte puellari nimis ambitioſa ſupellex,
  Dignior eſt Diuûm cingere viſa comas.
Sola decet caſtos pudibunda Modeſtia vultus;
  Sed Gemma eſt, gemmis rarior Inde tuis.

VII.

Hercules.

Quiescenti similis, inuersâ Clauâ.

Hic habet Alcides quam nescijt antè quietem:
  Quæque humeris tulerat, nunc premit Astra pede.
Nempè, quòd infestum Iunonis Numen haberet,
  Supra Iunonis hunc tulit Astra Pater.
Principis egregia est Virtutem attollere Virtus,
  Surgat vt inuisus celsior inuidiâ.

VIII.

Lyra, vel Vultur.

Orpheus Lyram tractat Vulturiformem.

Hæc Lyra Caucasei quæ ficta est Vulturis instar,
  Sitne rapax Vultur nescio, sitne Lyra.
Orpheus hac rapuit Neptuno Monstra, Leones
  Saltibus, Astra Ioui, Mánibus Eurydicen.
Quam similes habet Aula Lyras? Quam sæpe suaui
  Qui tibi blanditur carmine, Vultur erit.

IX.

Cychnus.

Ledam rapit.

Se Cychnum simulans Aquilâ insectante fugacem,
  Ledéum refugit Iupiter in gremium.
Candidulum rapuit Virgo: sed candidus illi
  Candorem rapuit Luxuriosus Olor.
Quid satis est cautum? quem non præsentia fallet,
  Si niger in niueo Coruus Olóre latet?

X.

X.

Caſſiope, ſiue Sedes.

Æthiopis Cephei Coniux, mirè ornata ſedet.

Hic ſedet illuſtris luxu, radiata pyrópis,
Nigrior at nigro Caſſiopéa Viro.
Praua Virago quidem, potiuſque inferna Vorago;
Sed quia diues erat, Diua repentè fuit.
Turpibus inſignes turpe eſt conſcendere ſedes,
Fœdiùs aſcendit Simia, quàm iaceat.

XI.

Perſeus, vel Caput Meduſæ.

Eques, anguineum Meduſæ Caput oſtentans.

Perſeus horrendæ prætendens ora Meduſæ,
Frigida ſpectantum protinùs ora facit.
Squammigera hoc Monſtro lapideſcere Monſtra coegit:
Nexuit hæc viuos mortua forma Duces.
Rex fuit hic ſapiens: armis iura omnia cedunt:
Omnibus at Sapiens imperat Armigeris.

XII.

Auriga, ſiue Myrtilus.

A Pelope præcipitatur.

Proditor hic Domini, curruſque Auriga doloſi,
Nomina Myrtóo liquit & oſſa Mari.
Nec ſatis: in Cælum raptus, raptatur in orbem,
Vt quoties Cælum vertitur, ille ruat.
A Pélope hanc retulit, Dominum cui vendidit, arrham,
Proditio grata eſt: proditor eſt odio.

 XIII.

XIII.

Serpentarius, vel Phorbas.

Rex, Lyra concentu Serpentes excantat.

Theſſalus hic dulci docuit modulamine Princeps,
Ad ſua v pereos currere iuſſa greges.
Vidiſſes humili criſtâ, poſitoque veneno,
Sibila Regales lambere Monſtra pedes.
Mollia verba domant Angues: pariterque feroces
Blanda Viros, pluſquam verbera, verba domant.

XIV.

Æſculapius, ſiue Serpens.

Barbatus, togatuſque, Serpentem tenet.

Regia Phœbigenam Iuuenem cur cingit abolla?
Eſt Medicus: vitæ ius habet, atque necis.
Docta veneniferum cur dextera porrigit Anguem?
Eſt Medicus: miſeros ſæpè medela necat.
Cur Pater imberbis, barbato Filius ore?
Qui plures necuit, doctior eſt Medicus.

XV.

Sagitta, vel Prometheus.

Aquila Promethei iecur depaſcens, telo figitur.

Iupiter exardens rapti ſibi fulminis irâ,
In mea mordacem viſcera merſit Auem.
Sed quia me nimiâ vindex feritate ſecabat,
Herculeæ meruit cuſpidis eſſe labor.
Namque Reos auidè nimium qui vlciſcitur, æqua
Vltio ſit quamuis, vltor iniquus erit.

XVI.

XVI.

Ganymedes.

Ab Aquilâ rapitur.

Olim fida Ioui nectar libauerat Hebe:
 Hoc Iuuene accito, pulsa Ministra fuit.
Hunc tulit Empyream rapidus Iouis Ales in Aulam:
 Cœpit & ignotâ fundere mella manu.
Delicias cupidi sitiunt, mutantque cupitas,
 Vita sed heu citiùs, quàm sitis illa perit.

XVII.

Delphin, siuè Arion.

Cytharadus Delphinum inequitat.

Ionium diues Pelagum dum sulcat Arion,
 Arma miser Comitum perfidiosa pauet.
Confugit ad Cytharam: Cytharæ modulamine captus,
 Per medias Delphin de nece seruat aquas.
Diuitiæ damno; Virtus fuit vna saluti:
 Quâ sine, sunt inopes quas colit Orbis opes.

XVIII.

Equus minor, siuè Cyllarus.

A Polluce insessus.

Fraterno vt iunxit Pollucem Iupiter Astro,
 Te quoque Sidereis, Cyllare, iunxit Equis.
Atque ibi, tot fessum stadijs, bellique cruentum
 Puluere, cum Domino te quoque nectar alit.
Turpe est emeriti Senium non pascere Serui:
 Non eget hoc Dominus; ast eget hic Domino.

XIX.

Equus maior, siuè Pégasus.

Cum Bellerophonte præceps.

Argolicâ tumidus palmâ, domitâque Chymæra,
Summa per Isthmiacus Sydera saltat Eques.
Iupiter in præceps Equitem deturbat, & Astris
Sacrilegi testem criminis addit Equum.
Sic auidos sua sæpè Duces Victoria perdit,
Qui cum vicerunt plurima, plura petunt.

XX.

Andromede.

Vinculis à Pérseo exuitur.

Hæc inuisa nigro Genitori candida Proles,
Irreparanda Feræ præda natantis erat.
Perseus hanc summo delapsus ab æthere soluit,
Atque sibi vinclo nobiliore ligat.
Scin miseris quando sint allatura salutem
Numina? spes quando nulla salutis erit.

XXI.

Delta, vel Triangulus.

Ægyptius, cum Triangulo Stellis angularibus illustri.

Æthereum triplici radiatur Sidere Delta,
Insula Niliacæ quod fuit alma plagæ.
Omnibus hoc Delta felices influit auras:
Omnis ab hac triplici lampade vita calet.
Astra suum Delta: sed habent quoque Tartara dirum
Delta: Diuitias, Dæmona, Delicias.

IMA-

IMAGINES AVSTRALES.

Baléna, siue Pristis.

Andromeden scopulo alligatam voratura.

Hanc quoque in Andromeden vetito fraudatus amore,
Rex Pelagi vndiuago misit ab Orbe Feram.
Sed neque blanditijs, neque Monstro Virgo mouetur:
Vt scopulum in scopulo dixeris Andromeden.
Dum Deus ille Feram mittit, dum Virgo pudica est,
Virgo Dea est, dices; & Deus ille Fera.

II.

Oríon.

Venator, cuius talum figit Scorpius.

Tot mihi montiuagæ perierunt Monstra Dianæ,
Prætulerim telis vt mea tela, Deæ.
Vsa perexiguo Dea vindice, Scorpion armat:
Qui mihi vix calcem pungit, & intereo.
Heu quàm magnorum veneranda potentia Regum,
Queis adeò leuis est vltio, & ira grauis!

III.

Phaethon, vel Eridanus.

E curru deciduus.

Frigida dum vitat, summa inter Sidera torret
Hic Iuuenis, mediâ nescius ire viâ.
Hinc subito lapsu Taurinum fusus in Amnem,
Stultitiam flebit dum fluet vnda suam.
Summa vel ima fuge: extremum deflebis vtrumque.
Sors nimis alta ruit, sors nimis ima iacet.

IV.

IV.

Lepus.

Castor Léporem iaculo confîgit.

Vnica fœta Lepus tot fœtibus implet Hyéram,
  Vt pauidos Lepores Insula iam paueat.
Visa est magnanimo victoria Castore digna,
  Tam viles iaculis exanimasse Feras.
Nil magis est audax timidis denso agmine iunctis:
  Opprime diuisos, Castore maior eris.

V.

Canis maior, siuè Lélapa.

Céphalum Venatorem sequitur solutus.

Non minus hic Astris Catulus, quàm nomine clarus,
  Auroræ in Cephalum pignus amoris erat.
Non iaculi, non retis egens; quemcumque sagaci
  Nare procul legeret, dente tenebat Aprum.
Tam fidos trabeata Canes si Curia pascat,
  Nullus Aper Populi depopulabit opes.

VI.

Canicula, vel Syrius, siue Procyon.

Flammas expirans, ab Orione lorò tenetur.

Patria vesanus super Astra vocatus Orîon,
  Hoc sine vesano noluit ire Cane.
Tysiphone hunc aluit, facibusque impleuit Auerni;
  Quas vomit, & rauco territat Astra sono.
Nimirum similes sociat sibi quisque Ministros:
  Talis erit Catulus, qualis erit Dominus.

VII.

VII.

Iaſon, ſiue Argonauis.

Erectus, nautico gubernaculo innixus.

Vt trucibus raperet pretioſa pericula Colchis,
Per non tentatas primus hic iuit aquas.
Hinc vbi victrici contraxit vela Carinæ,
Fulſit in æthereo ſacra Carina Tholo.
Mergi dignus erat, docuit qui primus Amicos,
Quærere tam fragili non ſua Regna trabe.

VIII.

Chiron.

Centaurus cum flagello, Achillem puerum docet.

Diua Tethys puerum Chironi miſit Achillem,
Vt mores docili flecteret arte feros.
Strenuus hic igitur, pariterque diſertus Alumnus,
In labris nectar, fulmen in enſe tulit.
Eſt Quadrupes Puer: inde bipes Vir: poſtque tripes fit.
At ſine Chirone, ſemper erit Quadrupes.

IX.

Patera, vel Demiphon.

Rex, tria Filiarum capita in paterâ tenens, exhorreſcit.

Quòd Famuli ſobolem Rex iſte necarit iniquè,
Nequior hanc plectit nequitiâm Famulus.
Nam Regis ſobolem lauta inter fercula Regi
Condijt, & vultus obtulit in Paterâ.
Vel memor illatæ non eſt mens Regia noxæ,
Vel Rex ante epulas ebrius iſte fuit.

X.

Coruus.

In arbore sessitat.

Quòd malè commissos Dominæ vulgarit amores,
Hæc Auis, ex niueâ, nigra repente fuit.
Debuerat teneræ Catulum memorare Corinnæ,
Qui Dominæ fidus, Furibus asper erat.
Vera quidem narra, sed non narra omnia vera;
Vel lauda Domini facta, vel illa tace.

XI.

Hydra.

Erecta, semptemplici capite.

Colla quot extulerat Lernæo sordida cæno,
Herculeâ toties concidit Hydra manu.
Nunc Cælum rediuiua tenet: quam proximus Hostis
Communi sociam non vetat Axe frui.
Herculis est vicisse Feros: at parcere victis,
Herculeo est maior quoque labore labor.

XII.

Ara.

Flore ac lemniscis redimita, gliscente flammâ.

Anguipedes postquàm periura caterua Gigantes,
Montibus exusti succubuere suis.
Hanc Aram statuere Dij, cùm mutua pacti
Fœdera, iuratas conseruere manus.
Si prius in Superis concordia tanta fuisset:
In Superos nullus verterat arma Gigas.

XIII.

Lycaon, siuè Lupus.

Rex, Lupino capite, corona decorato.

Iste per Arcadios irato Numine Lucos,
 Rex ferus vt fuerat, fit ferus ecce Lupus.
Ausus hic humanis fœdare cruoribus Aras;
 Terruit horribili religione Iouem.
Qui malus est, vbicumque mali vestigia signat:
 Erumpet media de pietate scelus.

XIV.

Corona Australis.

Hanc Auster Ventus complectitur.

Cum Polus indueret Boreus Borealia Serta,
 Ambijt Australis Austria Serta Polus.
Sic Polus insigni decoratur: vterque Coronâ;
 Nomen & à Ventis bina Corona tulit.
Ah misera ambitio! Quid sunt Regalia Serta,
 Pro quibus arma moues? Ventus, & Aura leuis.

XV.

Piscis Notius, siuè Memnon.

Memnon Rex cum Pisce colludit.

Vltima Memnonij sunt credita Sidera Pisces;
 Non Homines vltrâ viuere, nónue Feras.
Vt tamen Australem Ratis Austria repperit Axem;
 Perdidit ignauam fabula prisca fidem.
Nostra hæc errores Priscorum sæcula rident:
 Ridebunt nostros postera: nemo sapit.

IMAGINES IN AVSTRALI POLO A NEOTERICIS REPERTÆ.

XVI.
Pauo.

Iunoni adhæret.

Hæc Stellas caudâ, Solem alis, vertice Lunam;
Collo Irim, Cælum pectore, gestat Auis.
Iure Auis hæc igitur Cælestis, reddita Cælo,
Auxit prisca nouis Sidera Sideribus.
At pede turpatur fædo tam pulcra Volucris:
Vltima sunt cœptis vt mala sæpè bonis.

XVII.
Indus.

Indico more nudus, cum telo & arcu.

Abdidit aurifero Natura hæc Astra sub Orbe:
Magnaque pars Orbis mersa latebat aquis.
Cuncta sagax vasto numerauit Sidera gyro;
Et dum quærit opes, inuenit Astra Ligur.
Ipsa ad Virtutem (quis credat?) crimina ducunt:
Sola tot Astronomos fecit Auaritia.

XVIII.
Manucodiata, siuè Auis Cæli.

Sine pedibus: supra nubes volitans.

Hæc quoque ad Astronomos alio venit Ales ab Axe,
Syrmate fulua humeros, stemmate flaua caput.
Hæc somno, pedibusque carens; non ocia pennis,
Non oculis requiem, non capit ore dapes.
Consimilis Regum Volucris: quorum integra laus est,
Cura vigil, Fiscus sobrius, haud requies.

XIX.

XIX.
Phœnix.

Stellatâ ſuper Arâ, radijs flagrans.

Illa Arabum Phœnix fragranti gramine nidum,
 Nidum ex Sideribus conſtruit iſta ſibi.
Illa redit Phariam poſt ſingula ſæcula in Vrbem,
 Hæc procul ignoto ſemper in Orbe latet.
Illa vbi conſpicitur, felicia Secla reducit:
 Conſpecta hæc Seclo deteriore fuit.

XX.
Piſcis volans.

Iupiter auolantem arripit.

Et Pelagum pinnis, & pennis aera findo:
 Aër me Piſcem, me Mare credit Auem.
De me inter geminum lis eſt contermina Numen:
 Iuno ſuum dicit, me Tethys ima ſuum.
Me intereà Cælum rapuit: nam ſæpè minores
 Dum certant, prædam tertia dextra rapit.

XXI.
Camæleo.

Viridi ſuper ramo, viridi colore imbuitur.

Hæc quoque in oppoſito comperta eſt Axe Volucris,
 Quæ præter Ventos pabula nulla capit.
Vna colore carens, omnes trahit vna colores:
 Candorem tantùm diſſimulare nequit.
Sic & Adulator, vento nutritus; in omnem
 Se vertit ſpeciem; candidus eſſe nequit.

PICTV-

PICTVRARVM, SCVLPTVRARVMQVE VARIARVM INSCRIPTIONES.

IVLII CÆSARIS
Statua corrupta, integro Nomine.

Bis deluſe peris gemino diſcrimine, Cæſar,
Bis tua diuerſo Vita ſub Hoſte cadit.
Quam dederat Genitrix, Ferri tibi ſuſtulit ira,
Quam dederat Ferrum, Temporis ira necat.
Viuis parte tamen, Cæſar, meliore ſuperſtes:
Perdere nam Nomen vis nequit vlla tuum.

Filius Patrem pingit.

Viuificâ extinctum reſtauras arte Parentem:
Munus & alternum reddit amica manus.
Qui ſine tē perijt, per te Pater ipſe reſurgit:
Et Vitam Iuuenis quam dedit, æger habet.
Ergo Patris Pater es: Nati Natuſque: creatur
Qui genuit: Patrem Filius ipſe parit.

Pictor

Pictor ſeipſum pinxit.

VErane forma fugit, durat ſi ficta ſuperſtes;
Sorteque nobilior deteriore perit?
Seruat adoratam contuſâ forfice telam,
Et tabulæ Auctorem tetrica Parca ſecat.
Si facit Ars firmos Homines, Natura Fugaces;
Ars facere, hæc dici fingere debuerat.

In Effigiem S. Brunonis Carthuſienſium Patriarchæ.

NOn fucata leui minio te ludit Imago,
Nil fictum lepida hæc forma, nil artis habet.
Adſpicit, ac ſpirat: ſed cauta Modeſtia motum
Supprimit; & circùm lumina ferre vetat.
Rumperet ore ſonos etiàm: ſed ſancta ſilendi
Regula, compoſito non ſinit ore loqui.

Gigantomachia in pariete imbribus obnoxio.

IMpia Phlegræi renouant periuria Fratres;
Et noua compoſitis Montibus orſa parant.
Sulphureis rurſum minitaris Iupiter Armis;
Nec valet Anguineum pèrdere flamma genus.
Pone faces: rident renouatis viribus ignem;
Hæc dirimet gelidis prælia tempus Aquis.

In

In Iudæ effigiem argenteos reijcientis.

PRoijcis infames effusor Prodige Numos:
Nec fugit extentam Numus Auare manum.
Exó um refugit contingere terra metallum;
Iactaque contiguâ copia pendet humo.
Siccine vos postquam tetigit fera dextra, profanæ
Et pretium, & pondus demeruistis opes?
Fallor: furacis sunt hæc miracula dextræ:
Dum reijcit Numos, attrahit illa manus.

Eiusdem suspensi Imago.

NOn mea me poteris Tellus haurire nocentem,
Non Tethys innocuas sæpiùs vlta rates?
Non tumidæ Nubes igni mulctare caduco?
Non terere infidum stella reuulsa caput?
Me refugit Cælum, refugit Terra, Ignis, & Vnda:
At mediam inueniet Spiritus iste viam.
Dixit; & infami se Proditor Arbore librat,
Nec terris, nec Aquis, neuè Polo immoriens:
Restant contiguis Fœdandæ tactibus Auræ;
Ast animæ assuetas denegat Aura vias.
Ergo Anima obsessi Antico illuctabilis Oris;
Postico solitum lapsa fefellit iter.

In Effi-

In Effigiem D. Ambrosij Theodosium Templo arcentis.

CErnis vt in vetitos Princeps irrumpere postes
  Nititur, & fixo vi parat ire pede.
Vana coloratæ non est hæc forma tabellæ:
  Spirat; habet nostrâ viuus ab Arte animam.
Quin etiam foribus Victor se immitteret altis,
  Ni Sancti obstaret Præsulis Imperium.

In Effigiem Assumptæ Virginis, non absolutam.

FVlgida dùm raptæ pingebas Virginis Ora,
  Raptus inexpleto munere Pictor obis.
Non tibi crudelis, non inuida Parca labori,
  Sed Populi Votis officiosa fuit.
Nam si, qui tantum deerat, motum arte dedisses,
  Egressa è Tabulâ viuida Virgo foret.

In S. Vrsulæ Statuam, cum Lictoribus.

VIbrat, non vibrat; replicat, non replicat ictum,
  Pennigeras Lictor datque negatque neces.
Perge: quid ambigui cunctaris lucra pericli?
  Damnant ignauas pectora nuda moras.
Vera est hæc Pallas Virgo: nam candida dirus
  Pectora dum spectat, fit lapis Arcitenens.

In Effigiem mendacis Fœminæ.

VIuis adhuc? ſpiras fallendi callida Priſtis?
Et fida infidos recreat aura ſinus?
Mene putas falſæ rapturam in retia linguæ?
Saga, tuos noui Parthenopæa dolos.
Finge oculos, mentire genas, tu falleris ipſa,
Si poteris rurſum fallere, diſpeream.
Cui loquor? heu pictâ deludor Imagine: viua
Quid faciet, quæ vel fallere picta poteſt?

De Zeuxi.

MEntitam Tabulis Zeuxis formauerat Vuam,
Adque ea deceptas pabula traxit Aues.
Poſt diræ miſer ipſe famis diſpendia paſſus,
Non niſi quas tabulâ finxit, habebat Aues.
Silicet illuſæ mulctam petiere Volúcres:
Suppliciumque Auibus quod dedit, ipſe tulit.

In Effigiem Chriſti Patientis
à Gaulo malè expreſſam.

LAnguentem nemo diuinum expreſſit Amorem:
Hactenus egregiæ deſipuere manus.
E grege te Pictor primum ſecerno: ſapiſti
Veris Gaule modis exanimare Deum.
Namque illi non forma fuit, non gratia vultus:
Pinxiſti informem ſolus, & exanimem.

In

In malè pictam à Gaulo Venationem.

RAra colorato finxit ſolertia Lino
  Et Leporem, & Libycum per iuga picta Canem.
Hoc mirum eſt; nullis Leporem quòd curſibus Vmber
  Vrget; & irriſo non fugit Hoſte Lepus.
Haſce Feras etenim retinet diſcordia formæ,
  Quæ velit eſſe Canis, quæ velit eſſe Lepus.
Ergo Feras ſi Gaule cupis per inane fugaces
  Cernere; ſubſcribas, *Hic Canis, ille Lepus.*

In effigiem Promethei à Gaulo malè redditam.

CAucaſeâ lacerum ſub Rupe Promethea Gaulus
  Mancipat, & rapto vendicat Igne Reum.
Tam miſeris tortum exemplis ſi cerneret Vltor,
  Quas petijt flammas, Iupiter ipſe daret.

In effigiem Leonardi Gambaranæ.

QVam ſpectas mitemque Togâ, Galeâque micantem,
  Bis Clari gemina eſt, vnaque Imago Senis.
Humanam gerit hic ſpeciem, Nomenque Leonis;
  Fortior, vt dubites, Doctior an fuerit.
Nam Belli & Pacis geminâ ſimul inclytus Arte,
  Et Martis Lauros, & Themidis meruit.

Tutatus Calamo Ciues, Ferro vsus in Hostes:
Arces æquè acriter, Iuraque sustinuit.
Doctorum Senior, Senior simul Armigerorum:
Exemplum Doctis, Armigerisque fuit.
Solus hic ergo suæ geminauit Stamina Vitæ:
Nam Docti Vitam vixit, & Armigeri.

Marci Antonij Gambarana eius Filij,
Regij Aduocati Generalis;
Heroicum Symbolum picturâ expressum.

CAndida nocturno latitans sub Gurgite Lotos,
Surget ab Arcanis, Sol vbi surgat, aquis.
Obruat ingenuam tenebrosa Calumnia Laudem,
Hanc tamen è tenebris *extrahet vna Dies.*

Lotos sub Euphrátis vndâ pernoctans, surgente Sole consurgit, Solemque sequitur.

S. FRAN-

S· FRANCISCI XAVERII HEROICA GESTA·

Ad Indos ſoluit.

NAuis, ſoliciti iucundos Orbis Amores
  Per vada quæ Zephyro læta ferente vehis.
Marmora feſtiuo tranquilla celeuſmate rumpe;
  Humida terribilis comprime terga Sali.
Hyblæas depaſta roſas tibi flamina dulces
  Adſpirant Animæ, ſuppara tenſa canunt.
Cedunt Monſtra Maris, Venatriceſque Phalanges;
  Sarcina Securam te pretioſa facit.
Inuidet Argóæ Puppis tibi lucida Prædæ:
  Illa vehit ſtellas, tu vehis vna Deum.

Peregrè, ſe funiculis adſtrictum cruciat.

ARctata duris membra nectit Vinculis,
  Nudoſque Diuus implicat nodis toros.
Hoſpes remotam deſtinat Viam: Omnia
  Vult ferre ſecum, colligit Pauper quæ habet.

Acer-

Acerbissimis dumtaxat Pomis diù alitur.

FAucibus Autumnos ægris indulget acerbos,
Tantaleâ Xauier pallidus ora fame.
Compar supplicium, dispar tibi Tantale causa est:
Hic veniente cibo, tu fugiente doles.
Tam mala si parerent Syluâ tibi Tantale Mala;
Supplicium maius si fruerere foret.

Sacra faciens excedit sensibus.

PRonus adoratas rem confecturus ad Aras,
Durior Alpino Xauier it silice.
Hunc Puer audaci tardantem viuere dextrâ
Vellicat; immemorem, prærigidumque vocat.
Siste Puer: quem cernis abest. Deus aduenit Hospes:
Obuius en vacuam deserit iste Domum.

Verminosam bibit.

DEficit illimis, Xauier dum nauigat, Vnda:
Deficit in medio quam bibat Vnda Mari.
Haurit soligenis animatum Vermibus æquor:
Et tumulat viuos visceribus latices.
Es tibi causa mali Xauier. Te viuere cuncta
Præsente incipiunt: ipsæ animantur Aquæ.

Singu-

Singulis sua Idiomata pro concione referens, Angelus creditur.

PErcitus Empyrei Franciſcus Pneumatis æſtu,
Tergeminum Monadis Concilium memorat.
Concio Pennigerâ properat Malabarica Mitrâ:
Et breuis intorto vertice Pumilio.
Vncæ Sinus adeſt, & preſſæ Naris Iapon:
Durus Tapróbanes, mollior aſtat Arabs.
Thrax pallam, faciem pictus Canarinus aduſtam,
Et tereti hirſutus cum Patagone Scytha.
Pendulus vnam Orbis linguam miratur vterque,
Lingua refert Patrios omnibus vna ſonos.
Hoc alij potuere. Sacer cum diceris Ales,
Plus eſt vno omnes quod facis ore loqui.

In ora Piſcaria lachrymatur.

CAndida Piſcoſam Baccarum copia Terram
Fecerat, è gelidis copia diues Aquis.
Traijcit Heſperias temeraria turba Columnas,
Roſcida quo lacero pignora lintre legat.
Linquite Aquas: Xauier quò luget pergite Nautæ;
Quod medio petitis gurgite, litus habet.

Nuti-

Nutibus Indos erudit.

SI loqueris, quòcumque libet fera pectora pellis,
Atque Aures Populi viuida verba vident.
Si vibras Franciſce manus, tua dextera fatur;
Atque oculis audit ruſtica Turba manum.
Quis credat? manus eloquitur, promptiſſima geſtit
Lingua, vident Aures, audit iners Oculus.
Non ſunt hæc Hominum Miracula: Numinis inſtar
Eſt quiſquis mutat ſenſibus officium.

Negata Naui, Pedibus Mare decurrere aggreditur.

ERige pugnaces ſcopulos, Mare Montibus abde:
Inuia Xauerio non erit vlla Via.
Tolle Rates, erit ipſe Ratis: Terram Æquore ſterne,
Æquora calcabit dura, natabit Agros.
Quid non poſſit Amor? legem dedit omnibus Idem,
Legem qui potuit condere, ſoluet Amor.

Vno tempore duabus inſiſtit Nauibus.

VNa duas cæco Naues rotat Orbe procella,
Vnaque fit geminis Nauibus vrna Mare.
Vnus adeſſe cupit geminâ Franciſcus in Alno:
Velle habuit pretium: Quod cupit eſſe, fuit.
Et fugit, & remanet: puppi ſe partit vtrique;
Fit duo, nec duo ſunt: diſtat, & vnus adeſt.
Miraris? quid tam facile eſt quàm pluribus vnum
Stare locis, geminus quo minor Orbis erat?

Sacco indutus Aulicis miſcetur.

PReſſerat Heſperias armata ſuperbia terras,
Arx Aula infelix Ambitionis erat.
Lumina quicquid amant, Poſtes, Laquearia, Menſæ,
Omnia pro telis explicat Ambitio.
Arcus erat Diadema: arcus fœdata cruentus
Purpura: & hæc oculis cernere, vulnus erat.
Xauier at lacerâ velatus membra lacernâ,
Loricam dixit, ſi potes, hanc penetra.
Quæ nullæ poterant Arces perfringere telâ,
Tela hæc Xauerij frangere fracta poteſt.

Indijs peragratis emoritur.

MAgnus, vt exilès Macedo peruenit ad Indos,
Sanguine iam lacrymas deficiente dedit.
Ex alijs alios ſuſpirans Orbibus Orbes,
Virtuti Metas mœruit eſſe breues.
Xauerio inuideat Macedo. Poſt Indica Regna,
Cæleſtes Orbes inuenit, & ſuperat.

VARII CASVS.

Eridani exundatio, Anno 1629.
Regnante Magno Carolo Sab. Duce.

CErnis vt Alpinæ indignans Cunábula ripæ,
  Patrius immodicis cursitat Amnis Aquis?
Impositos liquido Pontes pede calcat inultus,
  Et super euersas sibilat Vnda Domos.
Lanigerûm nat turba: Greges stabulantur in vndis:
  Aduena per cultam Piscis anhelat humum.
Cælicus Eridano Eridanus procùl influit imo:
  Pronaque fraternis Sidera mersat Aquis.
Prodigiosa pauent læui spectacula Mystæ;
  Et tumor ille Padi, corda timore quatit.
Magnanime insanos deride Carole Vates;
  Augurium Fato dexteriore traho.
Itala dissidijs Regio Regalibus ardet,
  Vt flammam extinguat dat tuus Amnis Aquas.

Latinum hoc Vaticinium Italicè recinuit ingeniosissimus nostri Æui, Philippus à Sancto Martino, Alladij Comes.

ROtti i ceppi d'argento il Fiume altero,
  Freme torbido d'ira; e senza sponde,
Fatto immenso nè campi si diffonde;
Emulando del Mare il vasto Impero.

Oue

Oue lieto l'Augel volò leggiero,
Guizzan veloci i Pesci; e giù per l'onde
Van le Selue, e le Piante più feconde;
E con le sue capanne il Gregge intero.
Questi è Carlo il tuo Fiume, che cotanto
Minaccioso ne corre, e gonfio sorge,
Ma degli Aúguri spregia il flebil canto.
Già di bellico ardor fiamma si scorge:
Arde l'Italia; & egli versa il pianto:
Et à spegner l'ardor, l'Acque ti porge.

Sitiente exercitu
oblatam aquam respuit Cato.

Africa belligeros ambúrit arena Quirites,
Nullaque iam querulæ subuenit vnda siti.
Forte breues galeâ legit vdo e pumice lymphas,
Demeruitque leui munere Lixa Ducem.
Delicias oculo spectant sitiente Phalanges;
De nihilo Princeps inuidiosus erat.
At Cato, defectis quamquam trahit ilia venis;
Attonito intactas Agmine spargit Aquas.
Principis exemplo dolet ægrum mitiùs Agmen;
Nulla sitim culpat, nulla querela Ducem.
Augebat spectata sitim procul omnibus vnda,
Iam sparsa excussit omnibus vnda sitim.

Attritis Arcuum neruis,
Romana Capillos sufficiunt.

Victor Agenoreos Tybris dum vendicat Hostes,
Vulnificum neruus deficit Indus ebur.
Irrita securus deridet spicula Pœnus,
Et sua felici spargit inulta manu.
At non Ausonidûm latuit solertia Matrum:
Nimirum Ausonidûm sat fuit esse genus.
Cornibus attexunt sibi quos minuere Capillos;
Martia fœmineus munera crinis obit.
Spicula luxuriant tenero vibrata Capillo:
Spicula tam crebras nulla dedere neces.
Fœminei sedenim lethalia tela Capilli
Semper erant: quid cum spicula, & arcus erant?

Flammam pudicitiæ testem
Nupta impunè tractat.

Testatura fidem iuratæ Lælia Dextræ,
Pronuba magnanimâ fert elementa manu.
Attonitas inopina tenet reuerentia flammas;
Castaque supplicium Dextera versat iners.
Si tibi læua fuit mea credule Dextra, Marite,
Sit rogus ista mihi Tædâ iugalis, ait.
Testis mira fides. Propriæ qui Crimina Nuptæ
Non tacuit, Castam Mulciber esse probat.

Seruatorem ſuum ſeruat Leo.

TAbentem læui traiectus cuſpide plantam
 Flebile Marmaricus perſonat Antra Leo.
Fors ea Venator luſtrat iuga: tùm Fera prodit.
 Is pauet: hæc ſubitam ſaucia poſcit opem.
Tractat fulmineos medicus iam certior Vngues,
 Et Medicum pauidæ ſe ſtupet eſſe Feræ.
Inde Theatrali captus dum ſeruit Arenæ,
 Appoſitum memori protegit vngue Leo.
Mites eſſe Feras Homines docuere: viciſsim
 Vt ſit Homo Humanus hæc Fera capta docet.

Illæſo Filio, Serpentem circumuolutum perimit Pater.

ADſpicit amplexum nati peritura Draconem
 Colla Pater: mors eſt, quælibet acta mora.
Protinùs in viridem iaculo collineat Hoſtem;
 Et læſo illæſus proſilit Angue Puer.
Figitur in ſolo docilis Serpente ſagitta,
 Et præſcripta Patris lumine, ſigna tenet.
Nunquam ſynceri iaculum mentitur Amoris:
 Id malè collimat, quod malus vrget Amor.

Patrem

Patrem fami deuotum lactat Filia.

FOemina per densas intrat generosa Phalanges,
  Quà Pater est lentâ iussus obire fame.
Arida per vacuas numerat ieiunia venas;
  Ossaque diductâ prospicit alba cute.
Ah dolor! affectare dapes cauet arduus Hostis,
  Iamque fame Genitor, Nata dolore petit.
At malè fœmineo dûm verberat vbera planctu,
  Quid queror hoc, inquit, Pectoris aucta penu?
Ergo Patri lautas impendit Nata papillas:
  Fitque Patris Genitrix ingeniosa sui.
Expugnat rigidum Pietas deprensa Tyrannum,
  Corpora non passum tam benè pasta mori.
Quam non vincet Amor causam? mouet ecce Tyrannos:
  Et mites, legem transgrediendo, facit.

Mater Hebræa filio vescitur.

QVam Patriæ peperit, miseram sibi deuouet escam;
  Cognatis dapibus luxuriata Parens.
Ingestus materna puer per viscera currit,
  Cuna idem venter qui fuit, vrna fuit.
Plaudunt exemplo Furiæ. Iam vicimus (aiunt)
  Inuidiam; Populus nos facit iste pias.

Pericli-

Periclitante Patre, loquitur impeditus Crœsi filius.

SEgnia Regalis, vegeto iam firmior æuo,
Non poterat vocis ſoluere vincla Puer.
Proditor arcano Patrem cum poſceret enſe;
Ille mouet facili verba reperta viâ.
Extremis Natura malis eſt prouida. Primos
Seruarat patriâ pro pietate ſonos.

Auarus ſuperſtitioſus.

Q*Vando diues ero?* ſecum quærebat Auarus:
De ramo Coruus, *cras*, ait: & tacuit.
Augurijs firmata bonis ſua vota moratur;
Cras populaturus quas malè condat opes.
Ergo auro ingentem miſero dum præparat Arcam,
Cras perit: atque Arcâ conditur ipſe ſuâ.
Nec malè fatidicus Volucris mentitur. Auarus
Cùm moritur, Diues incipit eſſe alijs.

Duran-

Durante Spinâ, perit Rosa.

AVroræ ſoboles, Auræ pulcherrima Rore
Paſcitur, atque perit cum Genitrice Roſa.
Spina ſed in longum ridens felicior æuum,
Hæres deciduæ viuit acerba Roſæ.
Hoc Natura licet? Spinam ſeruare nocentem,
Atque hilarem ſubitâ plectere morte Roſam?
Eſt Roſa flos Veneris; Veneriſque ſimillima flori:
Quod cruciat longum eſt: quod placet, exiguum.

ODARVM.

In Patriam reducis
Votum.

H*ÆC, cum sequentibus duabus, Chori sunt Tragœdia Hermenegildi, quam latinè panxit hic Author; sibi raptam frustrà questus: communi cum plerisque alijs laboribus iacturâ. Hoc interim habe fragmentum: ex quo reliquum iudices. Atque hic est Chorus Primi Actus, quo Hermenegildus Patriæ restituitur.*

QVàm dulce lassis Isthmia Nauitis
Pressisse conto litora cùm Notus
Feruore dediscit supino
Cæruleis equitare Campis.
Quàm dulce collo nectere patrio
Dextram ferocem, quæ prius aspero
Stridens metallo, fulguranti
Horrendùm tonuit Satissâ.
Nil est Paterno Sole beatius,
Certisque noti finibus Oppidi;
Seu iuuit errantes Volucres,
Seu genus vndiuagum tueri.
Olim paternis indita fontibus
Arcana vis est, quæ latet Aduenam;
Ad nota dulcis labra serpit,
Et Patriam monet esse lympham.

I quà Rogali ſol perit Æquore;
I quà recenti ſe reficit ſatu:
Scrutare Getúlos receſſus;
Non Patriæ fugies Amorem.
Merge hunc ſub vndis transfuga Caſpijs,
Emerget ardens; Ad tua litora
Mentem reſorbebit fugacem,
Et tacitos feret ore Morſus.
Spreuit placentes Ogygiæ minas,
Spreuit decoras Alcínoi fores,
Et cælibem nunquam racemum,
Præ ſcopulis Ithacus Paternis.
Tauro implicatus litora Patriæ
Natiua duræ quò repetat Scytha;
Quercéta Gargáni dolebit.
Et tepidas habitare Baias.
Ille ò beatus, cui vice Conſulis,
Progne paternam dum relinit trabem,
Diſtinguit Annos; atque auíto
Herculeum Mare finit agro.
Et qui coæuæ dum videt Arboris
Pendére crines, ſe meminit Senem.
Campiſque lentis, atque adulto
Se Nemori videt eſſe Patrem.
Felix volantem cui proprij datur
Metare Vitam limite Prædij.
Miſcere cui prodeſt ſepulcra,
Et cineri cineres Paterno.
Felix Parenti qui ſibi creditum
Multo reſignat fœnore puluerem;
Quem terra poſtquam fruge pauit,
Cuna eadem fuit, & ſepulcrum.

Chorus

Chorus Tertij Actus.

Hominum nequitiam Fato non imputandam.

ANceps ſolicitat cura
Humanaſne regat
Fati conſilium vices;
An noſtris aliter conſilijs eant.
Hanc cerne Cauſarum Catenam;
Dices, Agit Fatum omnia.
Vt fata iubent ſtabilis rerum
Lege tenaci nectitur ordo.
Turbinat vitas Lacheſis, neceſque:
Sub rapido pendent Regum faſtigia fuſo:
Ac ſi nefaſtus figitur clauus ſemel,
Proſpicies mala, non cauebis:
Venturam quoties cladem
Præſcia mens cecinit,
Quam vitare nefas fuit!
Ex Vrbe monitus dum procul Æſchilus
Vitat ruinas; ſubdialem
Teſtudo protriuit cadens.
Canibus votum dum vouet ignibus
Aſcletarion Domitianus,
Imbribus flammæ pereunt rogales;
Præuiſique Canes madidum rapuere Cadauer.
Stat ergo fixo Fata quod ponunt loco;
Et moneant licet, haud mouentur.
Quid cùm prodigijs Numen
Aut Natura eluet?
Nunc cæco vagus æthere,

Depectit rabidis prælia crinibus
Terror Tyrannorum Cométa.
Nunc Præco Mortis Regiæ,
Regia Fulmen limina pulsans,
Mortem propiùs astare monet.
Inclyti nuper [1] Ducis ante cladem,
Eridanum fractâ bacchantem vidimus Vrnâ.
Quid ergo pendens proloqui Fatum iuuat?
Vt mala bis noceant timenti.
Vinci si iubeant Fata,
Milite Cecrópio
Crimissus lateat licet,
Hos fundet modicâ classe Tymóleon.
Si Fata Sceptrum destinarunt;
Sæuis necandum Gárgoris
Monstris puerum tradat Abydum;
Ad Sceptra tamen repet Abydus.
Fata si vinclum fabricant iugale;
Carcere diuisi Thalamo iungentur amores.
Vocante Fato denique, ad Fatum vocans
Quæ fugitur via sæpè ducit.
Quem Fortuna premit læua,
Nauiget, vnda furit.
Appellat, residet Mare.
Mercetur, spolium comparat Æquori.
Ludat, fritillus vota fallet.
Aret, putris languet Ceres.
Agat, ah melius cessasse foret.
Cesset, melius egisse foret.
Quicquid aggressum citò pœnitebit.
Consulit hic illinc aptè, decernit ineptè.
Quod si benignâ riserit Fatum vice,
Cuncta cadent benè, dormienti.

At

1 *Magni Caroli Sab. Ducis.*

At ſi Res Hominum certis
Nexibus Aſtra ligant;
Rebus quid dubijs iuuat
Votum purpurei quærere Conſulis?
Centumuirales quid moratur
Ferále longæuos Forum?
Cur tergemino verbere fractum
Infauſta Reum cruciat arbos?
Quidue Machaoniæ ſolertia proficit Artis,
Peiora morbis gramina ad morbos legens,
Si ſtatuunt tibi Fata metas?
Annon in ſolidis regnat
Libera vis Animis;
Quam nec Fata rudentibus,
Nec centumgeminâ compede mancipant?
Hanc tolle; cur vindex Auernum
Intentat horrendum Deus?
Quidue calenti thure calentes
Mulcere iuuat Vindicis iras:
Nulla ſi vis eſt Animæ imperatrix?
Ergo nulla leues Animos Prudentia frænat.
Ergo ferinis Animus eſt Animis Comes.
Poſt cineres nihil ergo reſtat,
Ah mentes Hominum cæcæ!
Qui fera Fata pauet,
Se tantum paueat, decet.
Vis nulla ingenuis mentibus imperat.
Nos imus in præceps volentes:
Proſpectat ituros Deus,
Et quæ ſpectat mente reponit,
Nullis vnquam delenda notis.
Quæ ſemel ſpectat, venient; Quid inde?
Non animi tamen arbitrium Mens præſcia cogit.
Tua ergo ſcripta Scelera ſi Fatum vocas;
Quiſque

Quiſque ſibi ſua Fata ſcribit.
Sic cùm Trinacriam vecors
Scyllam Nauta petit,
De ſummo excubitor loco
Mergendam Pharius ſi videat Ratem;
Certumque prædícat periclum;
Author pericli non fuit.
Igitur fruſtrà Mortale Genus
Conſcia Fati Numina, & altos
Siderum lapſus, Geniumue culpat.
Ni malus eſſe velit, nemo malus eſſe iubetur.
At ſcelere Victor ſurgit ex noſtro Deus,
Fine regens mala geſta recto.

Chorus poſt Actum Quartum.

De ſerâ Gentilium Conuerſione.

RES eſt Relligio nota,
Anne ignota magis?
Numen Relligio patens
Quas non conſpicuis verberat Ignibus
Terras? quod Æquor belluoſi
Tranare Boſphori pauet?
Hoſpes inhoſpitis lucida Lucis:
Conſtans trepidâ ludere in vndâ:
Ingredi cæcos animoſa Calles:
Solis vtramque Domum liquidis fulgoribus implet.
Obliqua ſi quam deſerit Plagam dies,
Hæc tetricas radiat per Vmbras.

Numen

Numen Relligio vastum,
Pandit vbique Deum.
Doctor consileat licet
Nouit Nauta fero prensus in Icaro
Cælo supinas ferre palmas.
Cæsurus agrestes opes
Tornat solidum si Notus imbrem,
Properat Diuos mulcere Saror.
Hosticas Victor minuat Phalanges,
Tardet Aprum Marsæ Venator arundine Prædæ:
Ille graue sacro ferculum appendit Tholo,
Horrificos dicat iste rictus.
Auroræ croceos Currus,
Aurea fræna vide.
Audi turbine consono
Intercalatum Sideribus Globum;
Longoque non fessum rotatu
Astrûm videto Præsidem.
Condam lucis Promamque bonæ:
Aliam semper, semper eandem
Progredi cernas minuique Phœben.
Syluarum, Pelagique Pecus, pictasque Volúcres,
Variosque, Florum cerne ridentum Choros;
Cuncta Deum sine voce clamant.
Securis trabibus fixum
Aduena Hyrundo larem
Quo Doctore linit? Deo.
Quis mœstam Cytharâ pangere plumeâ
Carmen sub Vmbrâ luctuosum
Prognen Chorágus erudit?
Quo dictante Gens Florifera
Sripat cereis nectara thecis?
Quo celer nexis Opifex medullis,
Argutos Culici laqueos pretexit Arachne?

Aut

Aut quò penum Formica parcit frigori?
Tam minimis Deus est Magister.
Cur vel soliuagis Culpam
Horret Virgo locis?
Testem Virgo timet Deum.
Vmbras crudus adhuc quid Puer auias,
Motumque Virgultum tremiscit?
Numen Puer sentit latens.
Cur algentes tangere vitat
Cari cineres Nupta Mariti?
Quidpiam sentit superesse Morti.
Nocturnæ Lémurum facies, & præscia veri
Somnia, Poetis entheum Pectus sacris;
Esse Deum, superosque clamant.
Olim sanctum Animal, viuax,
Humanumque suo
Sculpsit de Ingenio Faber.
Libratis teretem partibus indidit
Statuque & incessu figuram.
Huic dædalas finxit manus,
Linguam præpetem; tùm Sideribus
Nata tuendis Sidera frontis:
De suis tandem radijs fauillam
Excussit, claræque dedit sanctum Icona menti.
Ac, ni Cupido nostra nos cæcos facit,
Artificem è speculo videmus.
At si multigenos cultus
Mistaque sacra vides,
Res est Relligio abdita.
Hic truncam salicem stare Deum iubet,
Edace quem finxit dolábrâ,
Blattis futuram mox dapem.
Hic colit Vndæ lene caput sacræ.
Sarculo amicas colit hic fruges;

Et

Et ſuum hic mandit, bibit ille Numen.
Quondam etiam Numen pauidâ ſtetit Hinnulus arâ;
Bipartiendum Capreæ ac Viro decus:
Illa Deos parit, hic precatur.
Quantæ Vatibus heu nugæ!
Thura quid alba crepent
Sacris impoſita ignibus:
Quo fulgur ſonitu Nubila diuidat.
An dextrum, an obliquum laceſſat
Oſcen volatu Dædalum,
Seruat Aruſpex: Fataque Principum
Volucrum pennis fatuus alligat.
Conſulit Mutas alius Bidentes,
Viua cruentatâ ſcrutatus viſcera dextrî.
Quid plura? ſanguine Rhodus humano litat:
Et ſimilem ſibi Myſta cædit.
Caligo ſedenim maior
Quos arcana iuuat
Scitari Superûm, implicat.
Hi vera e Cathedris dogmata ventilant,
Verumque perdunt ventilando.
Raptatur hac illac Deus.
Scommata ludit alter in alterum:
Et ridetur alter ab altero.
Veritas falſis petitur duellis.
Iam calamus gladio mutatur, pagina peltá:
Sanguis rebellat ſanguini: ſcandit furor
Per ſcelera ad Pietatis Aras.
O lucis Faber alternæ,
Et lux certa animis;
Tandem nubila diſijce.
Te noſci Dominum ſi nihil intereſt,
Quò Templa, & Aras tot moramur?
Te noſtra ſi tangunt Sacra,

Quid consortem pateris Orcum?
Aut quæ Ságanis tanta potestas,
Vt tuas dirus ruat ignis Ædes:
Interea impunes Phlegethon contaminet Aras?
Audis: micabit luce Religio suâ,
Et dubius requiescet Orbis.

Ludouici Pij
Romanorum Regis & Imperatoris laudes.

NOn semper Vmbris mistus inertibus,
Lethæa propter litora luridas
Sorbebis vndas, ô canori
Cura prior Ludouice Thybris.
Thybris superbi, quem liquidam tui
Prædam [1] Parentis, finibus áuium, — [1] *Caroli Magni.*
Vndâque raucùm lacrymante
In patrias reuocasse Ripas
Te Roma sensit: cum propè Séquanam
Læto renídens Nominis omine,
Romanus Augustum Paternâ
Te implicuit [2] Stephanus Coronâ. — [2] *Pontifex Max.*
Quos non triumphos hæc sacra præscijt
Deditque Laurus? Dacus, & algidi
Nouere Cimbri, quò cruenti
Detonuit Rhodani procella.
Nouit rebellis in Patruum [3] Nepos: — [3] *Bernardus Italiæ Rex, à Ludouico excæcatus.*
Quem Signa Signis Itala Gallicis
Iam triumphantem, luce captus
In scopulis oculus moratur.

Decen-

Decentiori non poterat probro
Libido plecti cæca. Piaculum
Agnoſcit Orbus: ſed rogatæ
Deſtituunt lacrymæ dolentem.
Sat hoc fuiſſet. Scilicet, heu nefas!
Nepote victo, [4] ludibrium Pater — *4 A Filijs depoſitus, & exauthoratus.*
Natis vagaris; ſede motus.
O propriûm Genitor dolorum.
Huc vſque Fortunæ licuit; tuâ
Vt expiatum laude reponeres,
Regiſque, Patriſque in Nepotes
Dulce [5] Pij Ludouice Nomen. — *5 Reſtitutus, Filijs ignouit.*

Horum carminum ſenſa facilè percipies ex eiuſdem Ludouici Vitâ, quam in Italia Regno Author excripſit.

In aduentum
Principis Peretti Braydenſis Præpoſiti,
Ex Gentilitio Stemmate Vaticinium.

QVis te Virorum, quiſue Deum, Lyra,
Iam dedicatam prouocat impetus?
Quæ fœta Delos; quiſue Pindus
Per tumidum mihi pectus errat?
Fauete linguis: hìc Genium loci
Aſtare certum eſt. Huc Puer infulam, &
Indos Vapores, cumque Veſtâ,
Aſſyriam properato lænam.
Bis bina torto iam lituo Polum
In Templa findo. Iam decumus notat

 Poſtí-

Poſtica, & Antica trames,
Quem bifido ſecat axe limes.
Spectatis? an me de ſolido furor
Mentis recellit? Stella ſororibus
Curuum ſepultis inuidendo
Zodiacum ferit Alba cirro.
Heros litaſti. Te Patruus ſuo
Phæbus nitori ſufficit Heſperum.
Phœbum repones, cùm Pyropo
Canicies triplici calebit.
O quantus olim Threicio cruor
Inſtat Tyranno. Tùm Tyrium Mare
Bis purpuraſcet: Stella peſſum
Barbaricam ruet iſta Lunam.
At quale Monſtrum? Primus inutiles
Surgit per iras Herculeus labor,
Tergum flagellans: Num præuſto
Axiferum bibit ore Sidus?
Odiſſe bruto Fulmine longiùs
Læuos Leones Augur agens ſolet.
Tunc Hoſte Matres, tunc inultas
A Boreâ negat ire Syluas.
Fallor. Quirini quatinus Imperi
Natale Sidus fertur hic Aureus,
Qui Victor Autumnum micante
Incolumem Leo verſat vngui.
Dediſce fletum Roma: quid vtiles
Circa ruinas fœmineum latras?
Non vana Phœnix Fabuloſi
Supplicijs recreanda buſti.
Hic, cui Cleónes ſe Fera temperat;
Pomumque diſcors aſſerit: Artibus
(Pacemque, terroremque miſcens)
Romuleis, Populum beabit.

Sed

Sed quanta textis Machina Montibus
Offendit auras? num Genus Anguipes
Stridente Centauris Olympo
Pelion instituunt, & Ossan?
Heheu ruinæ materiam struis.
Permitte Diuis sidera. Quid Iouis
Ignem lacessis iam quietum
O propriâ tumulande Matre!
Agnosco: Diris Augurium vacat.
Ni fata peccent, iam Capitolio
Te Roma fundato superbis
Verticibus supèr Astra tollet.
Quo te insolentem proripies, Lyra?
Iam parua magnis pone modum modis,
Hæc alta Minci plectra poscunt:
Parthenopen melius sonabis.

Diræ
In pluuiam perennem.

AT quis Nigrantum Verna, plus nimio potens,
Spirabilis compendium ingressus viæ,
Mundi Ruinis Tartari ingluuiem beat?
Vel quæ sepulcris altulis Venéfica
Torto Sabellum concrepans carmen labro,
Caduca Cælo sidera orbato rapit?
Et hunc sereno Turbinem vultu vides
Vltor Mulierum Iupiter? num te ligat
Enode Pellex brachio? aut vdus grauem
Stertis cicutam? fortis aut primæ incapax,
Dum seminale cuncta confundit Chaos,

Exosa

Exosa pessùm arbitria, & sceptrum iacis?
Nullusne causæ cognitor? nullus Forum
Mundi Clientis Rabula, vel Rhetor terit?
Quid tu Pupilli tarde Curator Iouis,
Falcate Senio? quid satellitio frequens
Apparitor Maiugena? quid Acinace
Gradiue inermem Siderum terres Gregem?
Et lucis ille Circitor, mens Ætheris,
Dynasta Phœbus: ille tum Pedaneus,
Tum Consularis Ordo Stellarum, potens
Mundum rotatis regere pupillis, tacet?
Vides vt alto pénsilis Aquator loco
Ambas supinat frigidus capedines,
Vlnisque nitens stiriam presso negat
Hærere fundo? Cernis vt spurius, iners,
Semigenitus, & proiectus, incestam putris
Glebam renídens, municeps Cæli nouus,
Ceu ciuis, atque Indigena stellatæ Domus
Geniale niuibus conspuit Oríon solum;
Superque cilio ductat humanas vices?
Hinc quæ polari dote venalem Ioui
Dedit Pudorem, Baiulum Cœli Patrem
Ingrata proles vexat, & liquidam necem
Infundit Vrnis. Hinc gemella Numina
Recens probroso cortice exutas manus
Edita ruendis Ratibus, Oceanitidum
Inefficaces írritant risu preces.
Valete liquidis fertiles quondam Plagæ
Mersæ sepulcris: Montium limbus Plagæ.
Nusquam Niuosa dente vos vltrà leui
Tondebit Agna: vomere aut acri, pius
Promota fundo germina in palàm trahet;
Sulcisue edaces Cultor inhibebit Vepres.
Squammosa flexo Mònstra per sulcos gradu

Errare

Errare Paſtor cernet; ac veſtris penum
Piſcator vncâ quæret in glebis acu:
Tritaſque Aratro, trabibus vrgebit vias.
  Ite, ite quondam Nobile Hortorum decus,
Animæ Virentes. Flammeum merges Çaput
Superba Cnicus; Phœbus illæſam fugit
Caltham ſequacem: tuque Pæónis potens
Arcere virus fonte, non abs te potes
Arcere Fontem: teque ſubmerget tua
Narciſſe Lympha: Lympha quæ vitam dabat,
Succoque teneros viuido implebat toros.
Et vos valete Vota Virginibus Cohors.
Flores adulti, floſculique puberes.
Valete florum Candidati Lilia,
Stolatus ordo Niuibus: ah quale Niuium
Per aſtra vobis inuida ſepulcrum venit!
Terræ Cadauer languida rependet Roſa:
Collum Hyacinthus ponet: algebit Crocus:
Satiua triſtis Sidera Occaſus bibet.
  Quid hoc ruinæ? Quaſſa dum queſtus tero
Stridesſcit Æthra. Num grauida nubes cauo
Immugientes Viſcere Leones parit?
Vertigo Cæli nutat? an laſſum Gigas
Stellare fractus exigit oneri latus?
Nunquid bibaces nimia perpeſſæ vada
Valles anhelant? tota vel Mundi ſenis
Anima laborat? Proh Deûm atque Hominum fidem!
En quanta ſulco rima ſerpenti ſcidit
Nubem dolentem diſtrahi. An tantas valet
Incendiarium parere flammas gelu.
Animam calentem frigido eiectat ſinu
Irata nubes: moxque pertæſa impium
Scelus, flagranti liquida ſe impendit Solo:
Nimium nocenti mœſta pœnitentiâ,

Flam-

Flammis præúſtum, lacrymis Mundum obruit.
  Fatiſce Cœlum: Vertice emoto rue:
Confunde Terris Aſtra; nec ſummo Inferum
Lunaris orbe fibula hunc Mundum liget.
Iam Sole vulſo Cæcus ingemitet Cyclops;
Et Regna in vnum terna Neptunus legat.
Argóa rurſum ſyrtibus ſtridat Ratis:
Per noſtra Delphin Maria ſtellatus abeat:
Tandem veneno tabidos artus liqua;
Et rupta molli latera ſyntexi fluant:
Orbis ruinas Vertice infracto feram.

FINIS
NON FINIS.

INDEX

RERVM NOTABILIVM

Quæ

HOC OPERE CONTINENTVR.

A

B

C

 Caroli

I N D E X.

Enochi

F

G

H

I

L

M

Maioris

INDEX.

Sub

INDEX RERUM NOTABILIUM.

F I N I S.